/ 1.40 / B

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30528112_0005

ANTONII DE HAEN

S. C. R. A. MAJESTATIS CONSILIARII
ET ARCHIATRI,

NECNON MEDICINÆ IN HAC ALMA ET ANTIQUISS.
UNIVERSITATE PROFESSORIS PRIMARII,

PARS DECIMA

RATIONIS MEDENDI

IN NOSOCOMIO PRACTICO;

Quod in gratiam, & emolumentum
Medicinæ Studioſorum

CONDIDIT

MARIA THERESIA,

AUGUSTISSIMA ROMANORUM
IMPERATRIX,
HUNG. BOHEM. &c. REGINA &c. &c.

LUCÆ MDCCLXIX.

Ex Typographia Jacobi Juſti,
SUPERIORUM PERMISSU.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

ELENCHUS CAPITUM.

C A P. I.

De Colica Pictonum.

C A P. II.

Pathologica Priorum Anacephalæoſis.

C A P. III.

De Tetano.

C A P. IV.

Diſſertatio de Tetano, ejuſque Speciebus, nec non de Curandi eum Methodo, a Primis Medicinæ Sæculis, in noſtra uſque Tempora obſervata.

CAPUT V.

De Febre Miliari, ac Petechiali.

CAPUT VI.

Varia.

EXPLICATIO TABULARUM.

TABULA I.

EXPLICANS CAS. I. CAP. I.

A. Cœcum Inteſtinum.
B. Flexus ejuſdem primus.
C. Ejus ſub Hepate progreſſus.
D. Flexus alter prope Lienem.
E. Ejuſdem coarctatio ſiniſtro in latere ad curvaturam pone Os Ilii uſque.
F. Flexus tertius.
G. Inſignis ejusdem dilatatio.
H. Coarctatio ejuſdem alia, multis cellulis conſpicua.
I. Abitus Coli in Rectum Inteſtinum.
K. Rectum Inteſtinum admodum dilatatum.
L. In medio vero anguſtiſſimum, iterumque dilatatum.
M. Inteſtinum Ileum, una cum ſuo Meſenterio lumbis firmiſſime annexum, ope peculiaris membranæ.

TABULA II.

PERTINENS AD CAS. II. CAP. I.

FIG. I.

A. Ingreſſus Inteſtini Ilei in Cœcum, quod hic penitus difforme apparet.

B. Antrum ingens Cœci Inteſtini.
C. Flexus Coli primus.
D. Flexus Coli alter.
E. Coli amplificati deſcenſus ex regione lienari.
F. Prima Coli arctatio.
G. Saccus ejuſdem amplus.
H. Coarctatio altera.
I. Saccus major, in quem Colon abivit.
K. Coarctatio tertia ad Coli in Ilei oſſis regione flexum.
L. Novus ejuſdem in Saccum abitus.
M. Coarctatio Coli quarta, cellullis pluribus inæqualis.
N. Inteſtinum Rectum.
O. Os Ventriculi ſiniſtrum.
P. Linea punctis notata, indicans ſiniſtrum Ventriculi latus, poſt Coli ſiniſtrum flexum.
Q. Ventriculi fundus.
R. Ventriculi os dextrum punctis notatum cum pyloro, arcum dextrarum Coſtarum pene contingens.

FIG. II.

S. Inteſtini Inſignis amplitudo.
T. Complanatum idem ſub alia ſui portione, ſeſe ſuperſcandente.
V. Portio Inteſtini Ilei, aliam ſuperſcandens, eamque comprimens.
NB. Meſenterium abſcidi, ne figuram turbaret.

TABULA III.

REFERENDA AD CAS. III. CAP. I.

A. Cœcum Inteſtinum.
B. Cœcum Inteſtinum ex ingenti amplitudine mox abeuns in anguſtum valde Canalem, qui ad B. circum-

cumflexus, mox ante membranam D. iterum vehementer lateſcit.

C. Colon ampliſſimum.

D. Fortis membrana quæ ſaccum Cœci A. & ampliſſimum Colon C. ad ſe mutuo arcte colligabat.

E. Flexus Coli primus infra Hepar.

F. Colum tranſverſum.

G. Colum in ſuo altero, eoque admodum alto, flexu: unde ſe reflectit, & pro parte ſub ipſa ſui portione decurrens, emergit in H.

H. Colum hic emergens, & adſcendens ad I. ubi cartilaginem mucronatam in anteriora ſic flexit, ut hæc, ventre adhuc clauſo, curvi hami inſtar, antrorſum promineret.

I. Colum idem ex dicto mox loco replicatum, & ad ſiniſtra reflexum, ſubducens ſeſe ſub priore ſui parte, ad K.

K. Colum hic ſub ſua adſcendente portione ſubdens ſe, in ſummam anguſtiam ad L. abit.

L. Puncta notantia anguſtiam, in quam abit Colum ex K. veniens; amplitudinemque, in quam mox poſt hanc anguſtiam dilatatur.

M. Colum mox iterum ampliſſimum.

N. Idem longo tractu arctiſſimum.

O. Poſt flexum ad os Ilii Colum denuo abit in dilatationem tuberoſam primam.

Pp. Altera ſimilis dilatatio minor.

Qq. Tertia adhuc minor.

Rr. Quarta, & minima.

S. Rectum Inteſtinum.

T. Duodenum hic a Pyloro incipiens: unde ſimul liquet hoc præternaturale Colum ſic Ventriculi ſitum turbaſſe, ut hic ſuo dextro orificio infra Colum prodeat.

U. Ingens antrum, in quod Duodenum abivit.

V. Idem antrum ſubducens ſeſe ſub Cœco A. & ſub

Colo C. tegens, comprimenſque anguſtam Coli portionem B. ideo tantum antro hic ſuperpoſitam, ut conſpiceretur.

W. Duodeni in Jejunum exitus.

TABULA IV.

PERTINENS AD CAP. III.

A. Cœcum Inteſtinum.
B. Prior Coli flexus.
C. Deſcenſus ejus obliquus ad umbilicum.
D. Flexus ejuſdem alter.
E. Flexus ad criſtam Ilii tertius.
F. Anguſtia prima.
G. Subita amplitudo ex hac anguſtia.
H. Anguſtia altera.
I. Antrum Coli ingens inter binas anguſtias.
K. Anguſtia tertia.
L. Inteſtinum rectum, ante anum abſciſſum, ut in omnibus figuris præcedentibus.

NB. Sola nimia repletione Inteſtina poſſunt redd naturali dimenſione longiora. Si quis, quemadmodum pluries feci, longam Inteſtini portionem in Plano, ſive rotundo, ſive anguloſo, exporrigit ſic, ut undique ad Plani hujus margines vallo quodam coerceatur, & a ſuperiore parte molliter, ne aſſurgere poſſit, tegatur; tumque, uno Inteſtini extremo ligato, aerem per alterum extremum diu, multumque inflet; videbit Inteſtinum non modo inflari, ſed elongari: elongari autem productis miris verſus Centrum plani gyris, & flexibus; cum verſus exteriora extendi nequeat.

An non ſimile ſpectaculum alii in corpore tubi exhibent nobis? Certe pluries inveni Ureteres, quemadmo-

modum *Tom. I. pag.* 134. deſcripſi, vel quod Calculus in fine ad Veſicam hæreret, ſi unus; vel quod Veſica, ad magnum Calculum contracta, urinam vix ultra admitteret, ſi uterque, urinam in Veſicam aut vix, aut nullatenus, poſſet tranſmittere: vidi, inquam, eoſdem factos cum ab urina accumulata ampliſſimos, tum Inteſtinorum in morem varios in flexus & anfractus convolutos eſſe, ut duplam, eaque majorem, adepti longitudinem eſſent; externam Peritonæi telam celluloſam, Meſenterii inſtar, ſecum ducentes. Unde veriſimile ſit, a repetitis conſtipata cum alvo Colicis, ipſa Inteſtina & elongari, & in mirificos flexus abire. Tamen etiam citra morbos Inteſtina ſic eſſe ab ipſa natura poſſe, non eſt quod negem.

CAPUT I.

De Colica Pictonum.

§. I. *Colica Pictonum, a plumbo, in ſeptimo Paroxyſmo Paralyſin inchoans, in nono adaugens; quæ Paralyſis curata poſt hunc nonum Paroxyſmum, non rediit in decimo, qui letalis fuit. Admonitio diagnoſtica, & ſemeiotica, de morborum ex ſede tumoris & doloris determinatione. Adeſt in Colica hac vera Tympania, ſed citra ventris tumorem; & cur? Alienæ Splenis ſedes. Pathognomicæ morbi Inteſtini Coli arctationes, & amplificationes ſtupendæ; etiam Rectum Inteſtinum, in medio vehementer exarctatum, Clepſydræ figuram refert. Ilium inteſtinum prope Cœcum lumbo firmiſſime adnatum. Inflammatio Ventriculi, non tamen penetrans. Pia Mater aneuryſmatica, & varicoſa.* §. II. *Alia Colica Saturnina, cujus inſultus primus levis, alter poſt annum gravior, cum Paralyſi quidem inchoante, ſed cum morbo quoque curata. Semianno poſt tertius Paroxyſmus, gravi cum Paralyſi,*

cu-

curata in Noſocomio trium menſium ſpatio. Quartus poſt tres menſes a plumbo renovatus graviſſimus, ſine Paralyſi, convulſivus, letalis. Obſervationes de ſitu viſcerum, ut §. I. *Problema circa colorem flavum in Ileo inteſtino, ſiniſtro in latere, inventum. Coli arctationes portentoſæ. De cauſa anxietatis & doloris Præcordiorum in hoc morbo. Dantur Coli arctationes ſuperabiles, & inſuperabiles. Ventriculus ingens. Pancreas enorme. Hepar intra Coſtas penitus reconditum. Lien alieno in loco. Liquor ſub P. M. Rubra Pericardii vaſa. Cor perfecte vacuum utrumque, licet in Pulmone inflammato plurimus ſanguis eſſet. Pleura facile lacerabilis, inflammata tota.* §. III. *Colica Pictonum, forſitan etiam ſaturnina, crebro, brevi, levi inſultu biennio priore; altero biennio crebriore, ac graviore, tandem graviſſimo, poſt curam fallacem cito necans. De dubiis circa certam mortem, & quid in hiſce agendum. Coli degeneratio ſtupenda. Mirabile Duodeni Antrum. In hoc morbo Abdominis altitudo augetur, Thoracis minuitur. Cauſa ſubitaneæ mortis. Vacuum Cor utrumque.* §. IV. *Colica a plumbo, cum valido, frequenti, diuturno ſingultu. Gangrænæ in ea metus Cortice Peruv. pulſus. Curatio.* §. V. *Colica Pictonum a cauſa minus perſpicua, curata.* §. VI. *Colica Saturnina, cujus Paralyſis curata in Noſocomio.* §. VII. *Colica forte ſaturnina, una cum Nephritide calculoſa, & diuturna Paralyſi, cum mirabili paralyticarum partium Degeneratione. Curatio. Num tamen in hoc homine cauſa proegumena perſeveret?* §. VIII. *Colica Pictonum incertæ originis, cujus ſuperſtes Paralyſis curata, Remediis, Electricitate, Balneo Badenſi.* §. IX. *Colica ſaturnina hominem occupans, cujus Paralyſis in Noſocomio curata.*

§. I.

§. I. OPportunitatem Colicæ, quam Pictonum vocant, contemplandæ, multam quondam nactus, edidi anno 1745. de ea *Diſſertationem*; & *Rat. Med. Tomo III. Cap.* 2. ſuper ejuſdem cum natura, tum cura, diſſerui: at vero hoc academico, quem, DEO dante, abſolvimus, anno, complures ab hoc morbo ægros in Noſocomio, & alibi, nactus, prætereaque locupleti obſervatione anatomica in hac ipſa materia dives, nequeo quin orſum jam bis filum, biſque abruptum, tertio retexam; minime ſuper mirabili morbo philoſophaturus, dictaque ſæpius recocturus, ſed ſimplices obſervationes, quas tum vivi, ſive reconvaleſcentes, ſive vi morbi extincti, tum poſtremorum cadavera docuerint, enarraturus.

Pictor L. B. annus natus 44. die 12. Decemb. 1764. Noſocomium noſtrum illatus, hanc nobis Anamneſin dabat. Multa Ceruſſa ad Artem ſuam uti ſolitus erat, nec pauca Cobalti copia, ad peculiare, Carpenta vernice pellucidiſſimo, incruſtandi, artificium.

Sanus olim, primum Colicæ Pictonum inſultum, elapſo abhinc ſeptennio, perpeſſus eſt, eodemque anno relapſus ſexies, ſexies reſtitutus; nulla Paralyſi, nullis unquam pravis ſymptomatibus morbo aut junctis, aut ſubſequutis. In ſingulo Paroxyſmo conſueta ſymptomata paſſus erat; alvum duram, pertinacem, ſcybalis parvis compactis rotundis demum prodeuntem, enormes Ventris, Lumborumque cruciatus, Nauſeas frequentes, Vomitus crebros, Anxietates, Noctes inſomnes.

Libertatem a relapſu per integrum Sexennium conciliavit purgans, ad leviſſima quæque mali indicia aſſumptum.

Anno 1764. Martio Menſe, ſeptimum in Paroxyſmum incidit, violentum quidem eum, & quinque ſeptimanas durantem, cum Paralyſi digiti minimi, annulariſque, utriuſque manus, & nonnullo poſt morbum ſuperſtite languore.

Æſta-

Æſtate, cum ſub Jove æſtuante tota die pinxiſſet, veſperi ſe in lectum laſſus conjecit, nocte vero ob vehemens tonitru lecto exſiliens, frigore ſe diu ad feneſtram expoſuit, dein obdormivit iterum; ex ſomno vero expergefactus, intolerabilem percepit utraque pedis in planta ardorem, unaque Octavum Colicæ ſuæ Paroxyſmum. Hoc ſoluto brevi, ardor moleſtiſſimus pedum perſeveravit integro X. ſeptimanarum ſpatio, a Thermis *Badenſibus* longe moleſtior. Tandem calido *Danubii* balneo uſus, lapſus in febrem eſt, Venamque febris initio, nec non ejus die ſexto ſectus, in nonum tandem, crudeliſſimumque, inſultum incidit, una cum Convulſionibus quidem, citra Iſchuriam autem, vel Dyſuriam. Contigit id circa 28. Nov. Novus advocatus Medicus propinavit emeticum, a quo mox ingens Convulſio oborta eſt, atque debilitas ejuſmodi, ut ne jam jam exſpiraret, cuncti adſtantes metuerent. Paralyſis eo uſque acceſſit, ut brachia Epigaſtrio altiora attollere non poſſet. Die autem 5. aut 6. Decembris ſolertiſſimus Medicus acceſſit, qui hominem diuturna ægritndine egenum, adeoque ad ſumptus morbi ultra ferendos ineptum, inveniens, conſilium dedit, ut ventrem cataplaſmate foveret, granum unum alterumque Aloes mane ac ſero ſumeret, Butyri autem recentis inſulſi, mane & veſpere, partem libræ octavam cum pane comederet.

Quo equidem conſilio incredibile quantum juvaretur æger! Ter enim, quaterve, alvus alias pertinax inde mota eſt, ſedata ſunt tormina, perdituſque fere brachiorum motus utcunque emendatus. Sic 12. Dec. illatus in Noſocomium meum eſt.

Vix inibi receptus vomuit, vacillantibus cruribus aliquot paſſus conficere potuit, manus vero, carpo ſuo pendulas utraſque, neutiquam attollere. Alvum poſuit Ovium aut Caprarum ſtercori ſimilem. Adfuit ingens utriuſque manus in dorſo tuberculum, durumque idem, & immobile.

A

A die 12. Dec. 1764. ad 28. Martii 1765. Noſocomii incola, Butyrum edere continuavit, nec aliis medicamentis fere ullis uſus eſt, ut quantum inde proficiſceretur in ſanitatem conſtaret. Tantum vagos dolores in ventre, flatusque moleſtos, appetitum proſtratum, Enemata oleoſa, Rutæ infuſum cum Elix. pp. compeſcuerunt. Hiſce cum auxiliis morigera ſemper alvus, non raro quidem naturalis erat, ſæpius vero compactos referebat globulos. Contigit frequenter hoc tempore, ut quibus olim ſymptomatibus affuturas convulſiones præſenſerat, eadem experiretur; Linguæ gravitatem, balbutiem, vertiginem, cephalæam, febrim; in convulſiones tamen proruperit nunquam.

Quinque ſeptimanarum ſpatio hominem hoc modo tractavi, rationibus poſtmodum exponendis permotus. Verum cum emendatio inconſtans eſſet, continuoque ſymptomata repeterent, illum denique 15. Jan. cum aliis, quos morbus detinebat idem, ad Machinam Electricam admovere cepi. Cum illis catena junctus, ſuſtinuit vim ejuſdem ſimplicem, ſic, ut paucos primum, ſenſimque augendo, 50. ictus belle ſuſtineret: interrupte tamen; ſiquidem ſæpius renaſcente Vertigine, Cephalæa, aut Febricula, removendus a Machina fuerit. Sic demum rediit pedetentim manuum motus: ut multum ſe delineando, pingendoque, exerceret; auram liberiorem, unam alteramve horam ambulando, caperet; & reſtitutus tandem omnibus propemodum functionibus, domum ſuam die 28. Martii repeteret.

Intrat die Aprilis 8. uxor, nunciatura ſanum quidem Maritum ex Noſocomio domum rediiſſe, ſed poſtquam altera die vehementi ira excanduiſſet, gelidamque copioſe hauſiſſet, unaque, ut ſuſpicatur, vinum, lecto demum affigi, jamque convelli adeo vehementer ut ſanguis ore perflueret: Unde enixe rogat, illum Noſocomio reciperemus. Recipitur convulſione eodem die ceſſante. Nauſeabat, leviore febre detinebatur, abdomine

ne dolebat, de recuperato vero artuum motu perdiderat nihil.

Mox igitur oleoſis Enematibus immiſſis, ſcybala antiqua depoſuit, vomuitque pluries. Enemate conſimili crebrius iterato, admotis ventri univerſo Cataplaſmatibus, aſſumptis Oleoſis internis, Emulſis, Paregoricis, levioribusque Neuroticis, ſedabantur utcumque ſymptomata; at vero ex tendinum ſubſultu Convulſiones præ foribus adſtare monuit. Acceſſit Amauroſis perfecta, tum & Iſchuria vera, quam Cathetere, ad duas libras urinæ educendo, ſolvimus. Dormientem videbamus leniter convelli, ſemiſopitum delirare, febricitareque; bis autem terve mori viſus, toties ad ſe redibat, Amauroſin perpetuo conqueſtus: tandem Aprilis 11. ad ſextam in aurora horam exſpiravit.

Thermometrum *Fahrenrheitianum* bis die admotum illi, quantocunque tempore in Noſocomio fuit, aut naturalem 96. graduum calorem notavit, aut uno alterove duntaxat gradu majorem. Mortuo vero eidem actutum adplicatum, notavit primis V. minutis gradum 96. idemque & altero, & tertio, & quarto V. minutorum ſpatio; ſic ut per $\frac{1}{3}$ horæ partem calor naturalis deſignaretur. Quinto autem spatio V. minutorum gradus 95. notabantur: ſexto 94. $\frac{1}{2}$ gradus, & ſeptimo 93. Conferri poſſunt cum hac obſervatione, quæ circa mortuorum calorem pluribus hujus Operis locis communicavi.

§. II. Cum homo convulſus mortuus eſſet, Legem cadavera ante binos dies, a morte expletos, aperire vetantem, obſervare debui, adeoque tunc demum aperui. Conſulenda hic Tab. I.

Solo Abdomine pro more inciſo, ejuſdem Viſcera in ſitu contemplabamur, & *Hippocratem* Hepar in Thorace locantem, ut ſæpius, ita iterum hic, omnino juſti-

ſtificabamus. Plano quippe ad infima Coſtarum omnium elevato, Hepar intra Thoracem delituit univerſum, excepta portione Lobi minoris, Ventriculum in ſiniſtro Hypochondrio obvelantis, Coſtarumque ſiniſtrarum arcum præter propter contingentis.

Porro in hoc homine, quamdiu viſcera ſua in hoc ſitu geſſit, ſi quopiam Jecoris vitio dextro in latere laboraſſet, nunqnam id externus docuiſſet contactus. Præterea, ſi ſiniſtro ſuo lobo intumuiſſet Jecur, an non facile pro eo aut Splenem, aut Pancreas, aut ipſum accuſaſſemus Ventriculum?

Oggeret forte quis durum Ventriculi tumorem manifeſtum fieri, eo quod ille ab Ingeſtis fiat verſus anteriora protuberantior, vomituque facto concidat; hincque ſaltem Ventriculum primario affici evidens eſſe.

Sed huic repono 1° Ventriculum vario ſæpe ſpatio locari, nunc in latere ſiniſtro mox ſub Diaphragmate, alio in corpore magis in medio, aliquando æque dextro, quam ſiniſtro in latere; vel ſæpe detruſum ſub latiore Hepate, cum elongato deorſum verſus Oeſophago, ſic ut intra Umbilicum & Hepar emineat, quemadmodum pluries præcedentibus demonſtrationibus patuit. In aliis cadaveribus Ventriculus ore ſiniſtro attingebat quidem Diaphragma, verum ſic a Colo, & Hepate, deorſum premebatur, ut orificio ſuo dextro vel perpendiculariter, vel oblique, verſus umbilicum inveniretur. Simile quid tertium cadaver nos iterum docebit. Vel ſic, ut Ventriculus ingens totam Epigaſtrii latitudinem explens, poſt tympaniticum Colon abſcondatur totus, poſterioraque verſus compreſſus nulla ſui parte externo pateat contactui. 2° Cadavera pluries docent Ventriculum innocuum mox a repletione, imo ſub ipſa repletione, vel ideo vomendo ſe exonerare debuiſſe, quod aut turgidus Splen, aut tumefactum Hepar, aut monſtroſum Pancreas, aut protuberans tumore Omentum, aut aſſurgentes ex Meſenterio tumores, aut caput ma-

gnitudine æquans Ren, Columve tympaniticum, quamcunque impediret Ventriculi expanſionem. Unde liquet *ex ſede tumoris*, & *doloris*, ægerrime ſæpe determinari poſſe, quodnam Viſcus primario affectum ſit.

Notandum tamen eſt Jecinoris molem naturaliter in nonnullis aut multum, parum, aut nihil infra coſtarum eminere margines; in aliis vero, ut in hoc, ſequentibuſque cadaveribus, præternaturaliter, ac morboſe, tam alte deliteſcere.

Notandum & aliud in hoc & ſequentibus cadaveribus. Tympaniam refert Colon hic præprimis, referunt aliquantum & tenuia Inteſtina. Porro inteſtina tympanitica amplitudinem æque quam altitudinem Abdominis expandendo, ſibi ſpatium conciliant, ventreſque formant monſtroſos. In vis vero, quos Colica Pictonum ſuſtulit, Tympanites vel ideo ventrem non expandit, eoquod ſymptomate pathognomico venter ſic contrahatur, ut, ceu planus aſſer, contingat fere prominentem Vertebrarum ſpinam, referatque perpetuantem in hoc morbo *Tetanum*. Data itaque Tympanias cauſa, Hepar, Splen, Pancreas, Ventriculus, Diaphragma, in altum ferantur, neceſſe eſt.

Hepar hujus hominis valde latum, ſic majorem, minoremve lobum unitum inter ſe habuit, ut citra vel minimum concretionis veſtigium, unicus modo lobus eſſe videretur: plaga autem albida hic medium, ibi integrum digitum lata, zonæ inſtar, univerſum viſcus a dextra parte in lævam cingebat.

Veſica fellis viciniam ſuam nihil omnino, tranſudando, tinxerat, ut bilem flavam deeſſe ſuſpicarer. Et ſane educta ex veſicula rubellam nobis ad candelæ lucem referebat ſaniem. Sed candela fefellerat, ut poſtera luce color vere aurantius demonſtrabat.

Splen ſanus, parvus, infra Coſtarum margines, non prominulus, poſt Ventriculum ad dorſum adpreſſus erat. Fruſtra eum quis loco ſolito quæſiviſſet. Cum id

to-

toties viſum, & in ſequentibus adhuc obſervabitur, intelligimus *Hepatitidem* aliquando dari, in qua, in conſueto ſplenis domicilio perceptus dolor, materiæ morbificæ coctionem, & excretionem, neutiquam deſignaret. Vid. *Boerhaave* Aphor. §. 923. n. 3.

Colon nunc deſcribendum; quod prius quam enarrata Hypochondriorum viſcera perluſtraremus, in ſitu, nequid turbaretur, examinavimus. Saccus Cœci, criſta oſſis ilei quatuor digitis latis altior, omnino naturalis erat. Colon inde adſcendebat inter Hepar & coſtarum arcum ad altitudinem fere Octavæ coſtæ: flexum inde, oblique deorſum deſcendebat, ſecundum crepidinem Jecoris, adſcendebatque iterum ſub Ventriculo ſurſum ultra coſtam nonam ſic, ut ſuum lienarem dictum flexum perficeret eo in ſpatio, quod inter Diaphragma, Coſtas, Lienem, ac Ventriculum, intereſſet. Deſcenſurum autem inde verſus Ileum ſiniſtrum, medio fere itinere, ex amplo anguſtum admodum, & tuberoſum fiebat, mox vero ex Ileo ſiniſtro prodeuns in amplum valde ſaccum digiti longitudinis dilatabatur, moxque iterum coarctabatur ſimili fere longitudine, ac tandem abibat in Rectum; quod ipſum Rectum Inteſtinum in media ſui parte ſic contrahebatur, ac ſi filo conſtrictum eſſet.

Erant autem omnes hi loci coarctati vehementer craſſi, & indurati.

Conſiderato hac ratione Colo toto, facile colligimus *dolorem colicum communem* mentiri Hepatitidem potuiſſe, mentiri Splenitidem, Pleuritidemve, ſi ex ſolo loco affecto quis judicaret: Diagnoſis igitur horum non formanda morborum eſt, niſi conſultis prius ſingulorum ſymptomatis.

In Inteſtino *Ileo* plagæ multæ inflammatæ, imo hinc inde fere gangrænoſæ: quo vero loco in Cœcum intraturum erat, concreverat digiti longitudine, una cum ſuo Meſenterio, hinc, & inde, ad Peritoneum in Lumbo, ope fortiſſimæ membranæ. An non hinc actio-

nis Inteſtini inſigne impedimentum? Et an non intelligitur inde cauſa doloris, quem in eadem plaga ſæpe conqueſtus erat, & ob quem ſe frequenter in id latus incurvabat?

Ventriculus magnus, ſex Libras medicas continens, parte dextra rugas villoſæ tunicæ exhibens maximas, multas, ſolidaſque: pone pylorum autem in villoſa tunica inflammatio lata conſpiciebatur, aliaque inflammatio amplior verſus ejuſdem lateris fundum. In tunica vero Ventriculi extima inflammatio dira, jam fuſcopurpurea, correſpondens exacte cum inflammatis tunicæ villoſæ plagis. Concludebamus primo Ventriculum inflammatione, in Gangrænam abeunte, in tota ſua ſubſtantia laborare: deraſa tamen prudenter tunica interna vehementer nos erraſſe omnes intelligebamus; nam minime inflammata, ſed vere alba apparuit tunc tunica Vaſculoſa.

Cor parvi hominis magnum, utroque in thalamo æqualem circiter ſanguinis, ejuſque grumoſi, copiam gerens. Cor dextrum flaccidius, nec in parietibus craſſius; ſiniſtrum vero ſolito longe & durius, & craſſius.

Pulmones boni, excepto lobo dextro ſuperiore, qui duritiei ſcirhoſæ fuit; non connati cum pleura, niſi leviter in dorſo.

Cranium craſſiſſimum. Dura Mater bona. Pia Mater aneuryſmatica & varicoſa tota; magis tamen in ſiniſtro, quam in dextro Hemiſphærio. Sinus ſuperiores admodum parum Lymphæ gerebant. Plexus choroidæi craſſi, longique; pallidi vero toti.

Tubera, quæ hoc hominum genu, gerere in dorſo manus ſolent, eaque mobilia vel immobilia, in hoc homine fuerant ſemper immobilia: nec mirum: non enim illa in tendinum Vagina, ut ſæpe, ſed in oſſis Metacarpii ſecundi & tertii capitibus ſedem habebant.

In morbi Paroxyſmo ultimo Nauſeæ aderant, Vomitus, Abdominis dolor, Febricula, Sanguinis ſeu ſpu-

tum,

tum, ſeu ſcreatus, & Capitis dolor, qui, ut ipſi a ſeptimo Paroxyſmo frequens, in hoc ultimo perquam moleſtus fuit. In omnibus Paroxyſmis Vomitu vexatus eſt. In Paroxyſmo octavo primum convelli cepit; forte a præpoſtero dato Emetico. In Paroxyſmo ſeptimo levis duorum digitorum Paralyſis adfuit; gravis in nono, ſed medicabilis; nulla in Paroxyſmo ultimo. In ipſoque hoc ultimo vera Iſchuria, & Amauroſis perpetua. In omnibus autem Paroxyſmis, imo & lucidis in intervallis, alvo emiſſa ſunt compacta rotunda parva ſcybala.

§. II. L. W. quadragenarius, 20. Nov. 1764. in Noſocomium eſt inductus. Febri acuta ante octennium; Febre tertiana novem menſium, ſponte demum fatiſcente, ante decennium laboraverat. Tinctoria arte olim, ab annis autem 12. circiter Ceruſſam in Pollinem, Pictorum in uſum, terendo, victum ſibi comparaverat. Nullis in Diæta exceſſibus ſibi nocuit, perpetuoque alvo bona gaviſus eſt.

Biennio abhinc elapſo anxietatem præcordiorum experiri cepit, idque cum maxime ſub oſſe ſterni, alvum tardiorem, ventris, lumborumque dolorem: hæc tamen omnia, Venæſectiones & Purgantia intra octiduum fugarunt.

Integra poſthac ſanitate annum gaviſus, ſecundo incidit in morbum eundem, ſed multum per omnia graviorem: inſultus quippe prioris ſymptomatibus nunc euns redeunſque Iſchuria, ac brachiorum inchoans Paralyſis, ſe junxerunt; ceſſante autem Paroxyſmo, ſiniſtrum genu immenſam excrevit in molem. Paucis tamen aſſumtis medicamentis, & Creta Colonienſi in charta cerulea ad genu admota, concidit genu, & rediit ſanitas, expletis octo ſeptimanis.

Ineunte Septembri morbus ipſum tertio quidem prehendit, ſed pedetentim, ita ut laborem ſuum utcumque adhuc proſequi poſſet, cum gravi præcordiorum, eaque ſub ſterno potiſſimum, anxietate. Alvus tandem

penitus dies complures clauſa, purgantibus, emeticis, clyſteribus, fruſtra a Balneatore ſollicitabatur. Acceſſit dolor, a comeſtu auctus, pone umbilicum, eum in modum Inteſtina comprimens, ac ſi inter duo veluti proela premerentur, venterque non modo non prominulus, ut antea, ſed planus, durus, introrſumque retractus videretur.

Ab hoc tertio morbi inſultu Paralyſis ſe manifeſtavit impedito digitorum motu, impedita manuum extenſione, impedita brachiorum, humerorumque, elevatione. Thermis *Badenſibus*, ut æger prior, ita & hic uſus eſt incaſſum. Utriuſque manus dorſo tuberculum craſſum inhæret, immobile, duritie oſſeum, in dextra rotundius, planius autem & angulosius in ſiniſtra. Humerorum ac brachiorum integumenta, & muſculi flacceſcunt. Pedibus inſiſtens, toto corpore tremit.

Huic homini mox ictus electricos quinque adplicui, augendo ſenſim primo ad 50. tandem ad 100. ictus, in Corona multorum ad machinam aſſidenti. Frictio partium paralyticarum, totiuſque Spinæ dorſi, pannis laneis fumo Maſtiches, Olibani, & Baccarum Junip. penetratis, bis die, toto, quo nobis affuit, tempore, inſtituta eſt; idque, ut verbo moneam, religioſiſſime obſervatum fuit in omnibus, qui hocce morbo apud nos decubuerunt. Medicamenta autem interna fuere hæc: ℞. Sap. Ven. Gum. amm. Maſſ. pil. Ruffi, Terræ fol. tart. a dr. j. Thereb. q. s. M. f. pil. gr. IV. ſumſit quovis trihorio illarum duas, cum aqua primum, dein cum infuſo Abrotani, tandem cum Uncia hujus Miſturæ. ℞. Spir. C. C. ſuccinati dr. ij. Ol. Still. Succini, Menthæ, Lavendulæ, cum ſacchari albi dr. iij. in Elæoſaccharum redacti a gtt. iij. Syrup. Enulæ Camp. unc. j. Spir. Menthæ unc. ß. Aquæ ſtill. Roriſm. lb. j. Intereaque temporis Veſicans latum impoſitum Nuchæ eſt aliquoties. Biſque in ſeptimana unc. V. Aq. Lax. Vienn. datæ.

Tan-

Tandem 12. Jan. uti cepit hoc Vino medicato: ℞. Limaturæ Martis non rubig. unc. j. Cort. Magell. & Cinam. a dr. ij. Corticis Peruviani unc. j. Pulvis groſſus ſpatio 24. horarum digeratur calide cum libris iij. vini auſtriaci albi, in phiala alta chemica. Hujus vini primo ſumſit omni trihorio unciam mediam, deinde integram.

Manifeſta jam fiebat Paralyſeos emendatio; longe manifeſtior autem, poſtquam tertia uſus hujus vini medicati ſeptimana febre 12. horarum, cum diuturniore frigore interno, externorumque calore, correptus eſſet.

Cæterum toto tempore, quo in Noſocomio fuit, calor mane, ac veſpere ſemper thermometro exploratus, raro naturalis fuit, ſed ſæpe gradibus binis, nec raro tribus, aut quatuor, calorem naturalem ſuperavit.

Die 28. Martii gratia nobis acta, Artem tinctoriam reſumſit, eamque exercuit inculpate, quamdiu a plumbi tritura religioſe abſtineret; vix vero ſe eidem addicebat, quin recrudeſcerent dolores Colici, ſtercora Caprarum ſimilia laborioſe redderentur, humerique cum brachiis hebeſcere inciperent. Uxor autem, quæ in terendo plumbo ipſi ab aliquot retro ſeptimanis auxilio fuerat, idem cum illo malum conqueri cepit. Hiſtoria uxoris ſuo ordine enarrabitur.

Contingebant porro hæc Junio menſe. Utriſque dabatur largum infuſum Fol. Sennæ cum Manna. Probe autem inde purgatis pilulæ utriſque dabantur eæ, quibus maritus olim diu uſus fuit.

Tandem 10. Julii, qua hora undique advolantes pauperes juvare ſoleo, homo hic Noſocomium ingreſſus, interea, dum ſuam vicem expectat, cadit, totoque corpore convellitur, facie maxime, & pectore; cum ſpuma non tenaci ex ore proflua. Lecto mox impoſitum examinantes, deprehendimus pulſum celerem, ac ventrem durum valde, & introtractum. Ceſſante Convulſione potus laxans, Enemata, Epithemata, Neurotica,

Paregorica, Oleoſa, alvum probe ſolverunt, & cum eadem Ceraſorum, quos devoraverat, nucleos; Vena brachii ſecta vehementem febrem moderata eſt, convulſioneſque fregit, ita ut per aliquot dies ſpe aliqua nos lactaret; verum die 16. Julii ab hora ſexta pomeridiana, in ſecundam noctis, convulſus perpetuo fuit, convulſus periit.

Cadaver in frigido ſubterraneo loco horas 54. conſervatum, die 19. Julii publice aperui.

Inciſo abdomine, ac late patente, nihil omnino videre præter Inteſtina erat. Nihil enim Hepatis, nihil Splenis, aut Ventriculi apparuit, excepta hujus portiuncula, Colo Inteſtino ſub cartilagine enſiformi inſidentis. Tenuia Inteſtina omnia ſolito ampliora, Colon dextro in latere, ſuoque tranſverſo in Epigaſtrio itinere, longe ampliſſimum.

A latere Umbilici, paulo magis deorſum, *Inteſtini Ilei* pars ita complicata erat, ut a portionibus ejuſdem Inteſtini, utrimque intumeſcentibus, omnis ejus cavitas prorſum deleretur. An ſimile quid, idque durabile, verum Ileum non generaret? Probabile admodum a cauſa conſimili Ilei Inteſtini contigiſſe rupturam, *Rat. Med. Tom. IX. Cap. de Ileo.*

Paulo inferius, *ejuſdem Inteſtini portio* ex latiſſima expanſione in ſubitam ejuſmodi anguſtiam abibat, ut lagenam referret vantroſam anguſticollem. Nonne a tali cauſa Inteſtini introſuſceptio metuenda? Ex utraque hac obſervatione conſtat, in Pictonum Colica non Inteſtina craſſa duntaxat, ſed & tenuia degenerare, & morboſa reddi. *Vid. Tab. IV. Fig. 2.*

Diſtentiſſimæ *Veſiculæ tranſudante bile* Hepar, Colon, Jejunum, ac Meſenterii portiones profunde tingebantur. Sed undenam idem aurantius color ejuſdem Inteſtini Ilei portionis, duorum pollicum longitudine, uti & Meſenterii, verſus ſiniſtram Coxam? Nec non paulo altius in ſiniſtro latere, longitudine 5. pollicum, paulo

lo minore intenſitate coloris? *Petrus Milo*, Henrici IV. Regis Galliarum Archiater, in ſimili cadavere demonſtravit, præſente *Citeſio*, inter Jejuni Inteſtini tunicas tumorem anſerini ovi magnitudine, ſinceram bilem, eamque æruginoſam, profundentem. An copioſa bilis convulſiones excitaret, effundendo ſeſe in varias Inteſtinalium membranarum plagas? An vero potius tempore convulſionum hæc Ilei Inteſtini pars, convulſione diſtracta, pro tempore Veſiculæ bilis proxima jacuit, & a vehementer tranſudante Bile ſic fuit colorata?

Colon Inteſtinum diametri tribus pollicibus majoris, in latere ſiniſtro ſupra partem Ventriculi ſiniſtram tranſcendens, iter ſuum terminabat ad illud ſpatium, quod inter 5. ac 6. coſtam, numero a ſuperioribus ducto, interjacet. Inde ſupra Lienem deorſum reflexum, in anguſtum abibat, moxque inde amplificatum, alteram formabat anguſtiam, verſus criſtam Ilei tertiam, ac tandem, antequam in Rectum abiret, quartam digito longiorem. Vid. Tab. 2. cum explicatione.

Nunquid Coli tympanitici tam alta ſedes, in his morbis pluries obſervata, non explicat illam hujus hominis, aliorumque hoc morbo afflictorum, perceptam ad præcordia anxietatem? frequenteſque dolores?

Notavimus in hoc cadavere hæc ipſa anguſta loca inteſtini, adeo dura, & incraſſata non fuiſſe, quam quidem in præcedente, & mox ſubſequente: agitatione enim, ac contrectatione partium, aër copioſus, per inteſtina tranſmiſſus, haſce eaſdem anguſtias multum dilatabat. Nunquid in hoc homine, niſi eum convulſio peremiſſet, reſtitutio vitiatæ inteſtini formæ adhuc non fuiſſet ſperabilis?

Cæcum inteſtinum in diverticulum abibat, quod in quavis dimenſione octo pollicum diametrum habebat.

Colo elevato, *Ventriculus* apparuit, contingens lateris ſiniſtri coſtarum arcum, & ſub colo explens totam Epigaſtrii latitudinem, ita ut ad arcum dextrarum

rum

rum coſtarum formaret Pylorum; ut fig. 2. exhibet. Anteriore, eaque media ſui parte, latitudine binorum pollicum, admodum inflammatus fuit, inflammatione tamen ad intimiores tunicas non ſe penetrante. In interiore autem ejus parte, prope lævum orificium, plures inſulæ rubræ conſpiciebantur. Pylorus anguſtior, & annulo duriore incompleto munitus. Symptomata Ventriculo, in hoc homine, propria, potuiſſent ſub larva aliorum morborum imponere Medentibus, præ viſceris latitudine. Pluries Ventriculos demonſtravi ſimiles.

Hepar totum ſub coſtis reconditum, ut digitis, oculiſve, nihil ejus uſurpari poſſet; colore pallido ruſſum, & lata crepidine lividum: livor, dum præſcindebatur tranſverſim, mediæ lineæ craſſitudinem habebat. Situm autem adeo dextro in latere Hepar, ut nihil ejus ſiniſtrum hypocondrium haberet.

Veſiculas fellis, ovi gallinacei magnitudine, copioſam, eamque colore aurantiam, bilem continebat; ſita autem non pro more, ſed ad extremam dextram Lobi majoris oram, interne. Quippe pylorus, ſub arcu coſtarum dextrarum ſitus, orſumque inde duodenum, hunc veſiculæ ſitum omnino poſcebant. Ita ut hæc minime vitioſa degeneratio fuerit, ſed conditio ſituſque naturalis.

Pancreas octo pollices longum, quatuor altum, ſed planum, pluribus in locis durius, in medio vero omnino cartilagineum.

Lien naturalis, colore, ſubſtantia, mole, poſt ventriculum in latere ſiniſtro abſonditus, inferiore ſua parte tribus minimum digitis ab infima coſtarum margine remotus, altiorque; ut clauſo abdomine nihil de eo tangi potuiſſet.

Itaque in hoc homine, ſive hic hepatis, ſpleniſque, ſitus fuerit naturalis, ſive in repetitis morbi inſultibus genitus, non potuit ex molli hypocondriorum

at-

attactu utriuſque hujus viſceris integritas laudari: cum utrumque vitioſum eſſe potuiſſet, modo a nobis, attactu ſaltem, non indagando.

Renes boni, niſi quod dextro parum admodum adeſſet ſubſtantiæ dictæ corticalis.

Olla cranii prudentiſſime reſecta, nulloque liquido extollente ex plaga una, alteraque *Duræ matris*, a ſerra ſauciatæ, vidimus *Duram matrem* bonam, polypoſum in ſinu longitudinali ſanguinem, & effuſum hinc inde mucoſum, ut videbatur, liquidum inter cerebri ſulcos: Pia matre vero perſciſſa, vere limpidum apparuit. *Pia mater* ſolito plus infarcta ſanguine, haud copioſo tamen.

In ventriculis utriſque ſuperioribus, in ventriculo tertio, & in quarto, ne guttula quidem aquæ. Nec liquor ullus in baſi Calvariæ. Plexus Choroidæi craſſi, & colorati. Subſtantia cerebri attactu veluti pinguior, & digitis adhærens.

Thoracis utroque in cavo paucula rubella aqua.

Nulla in *Pericardio* aqua; ſed forte unica duntaxat dragma liquidi rubelli, quod an a tranſciſſo Pericardio? Id enim, in extima ſaltem tunica ſua, & in hoc homine, & nuper in puero, vaſa rubra nonnulla habere manifeſto licuit.

Cor utrumque ſic vacuum, ut ne guttulam aut grumum quidem ſanguinis in ſuis habuiſſe cavis certiſſimum ſit: primo quidem intuitu ad dextri cordis parietem, inter columnas, ſub iiſdemque, ſanguinem ſubnigrum videre videbamur; at vero auferre eundem, abluereve conati, convincebamur nihil adeſſe ſanguinis, ſed mediam internam hujus thalami partem ex inflammatione jam gangrænoſam eſſe. Grumoſus ſanguis in ſinibus venoſis. Perſciſſa utriſque cordis ventriculi ſubſtantia hepatici coloris fuit.

Pulmo dexter lobo ſuperiore adhæſit, cohæſione membranacea, cum pleura; ad dorſum vero tota longi-

gitudine. Ambo facie anteriore coloris cinerei, variegati; tota vero ſuperficie laterali, ac poſtica, præ intenſa rubedine fere nigricantes.

Coheſio dextri pulmonis cum dorſo, non videbatur omnino fortis eſſe, cum facili negotio ſolveretur: exemtis autem pulmonibus patuit me in hac cohæſione ſolvenda ipſam dilaceraſſe pleuram, utpote hic facile dilacerabilem.

Sed hæc eadem *Pleura* rubebat, ſic ut totus Thorax internus panno ſcarlatino ſuccingi videretur. Primo adſpectu pleuram a pulmonum accretorum dilaceratione ſangine maculatam ratus, ſanguinem ter quater ſpongia nitida abluere ſatagebam, ſed fruſtra: feliciſſima enim Meningum cerebri injectio nunquam tot vaſcula impleta exhibuit, quam inflammatio in hac pleura, tam qua coſtas univerſas, a ſummo jugulo, ad infima quæque ſuccingit, quam qua Diaphragma.

Ruberrima hæc pleura in cameræ ſiniſtræ inferiore ac media parte ſeparata apparuit, inque bullas elata, alias piſi magnitudine, alias fabæ, unam digiti dimidii. Suſpicabamur primo, ne dum cor cum pulmone ex thorace ſolvebamus, aër inter laceratam pleuram, ſpinamque ſubintraſſet: verum conſtiterat, vel antequam hæc viſcera eximeremus, bullas illas jam conſpicuas fuiſſe. Forſitan dum in dextro latere pleuram inſcius lacerabam, aër furtim ſubinſinuavit ſeſe, penetranſque ſub facile ſeparabili membrana bullas exhibuit, antequam viſcera eximeremus Thoracis. Unde ſi de reperto ibidem aëre nihil peculiare concludere fas ſit, ſaltem pleura hæc & vaſculoſiſſimam eſſe ſe, contra eos, qui id negent; & vehementi inflammatione, facillimaque ſeparatione, ſe admodum vitiatam eſſe oſtendit.

§. III. *Induſtrius Chemicus & Pharmacopæus*, annos natus 44. a quadriennio affligi cepit levioribus ac brevioribus colicæ Pictavenſis paroxyſmis; a biennio autem ſævioribus, crebrioribuſque; ſic ut quovis ferme

al-

alterno menſe duobus, tribusve diebus ſævirent: tandem vero prima Aprilis hujus, quem vivimus, anni, paroxyſmo affligi cepit omnium ſæviſſimo, & demum funeſto; ſic tamen ut dolores quandoque pluribus, paucioribusve diebus, vel minuerentur, vel conticeſcerent; & homo a morbi reliquis eximeretur ſymptomatibus.

Nihil detexit cauſarum examen, niſi & vini Auſtriaci data occaſione abuſum, & emplaſtrorum, quorum in compoſitionem plumbum, ceruſſa, minium, aut ſingula, aut juncta concurrunt, copioſam ac crebram confectionem.

Graviſſima omnia fuere hic ſymptomata; dolor intolerabilis, prope umbilicum potiſſimum, introtractio ſumma Abdominis, alvus ita clauſa & introtracta, ut Pharmacopæus clyſma immiſſurus vix podicem invenire penetrareque poſſet, fæces alvinæ ovillorum ſimiles, inchoanſque crurum paralyſis. Solus deerat, qui aliis vix deeſt, Vomitus: deerat etiam, quæ multis deeſt, Iſchuria; ſed aderat ejus loco Dyſuria. Cum ſoluto multum paroxyſmo hoc graviore, curam lactis incepiſſet, vomuit aliquando idem coloſtratum, ſed ſapone veneto multo, & Lap. cancr. ſuperavit vomitum. Pervenitque tandem Medicus methodo ei conſimili, quam in prioribus obſervavi, ad tantam morbi emendationem, ut ſymptomata omnia multos dies ſilerent, & ut curru hinc inde exſpaciaretur, quo vires pulchre redibant. Verum poſtea flatus hominem miſere cruciarunt, & fere ſemper dolorem in epigaſtrio, & dorſo, lumbiſque, ac ſi perforarentur, conqueſtus eſt. In conſilium vocatus ab ejuſdem præſtantiſſimo medico *Seredi*, ſuaſi emulſiones camphoratas & paregoricas, una cum frictionibus, & dolentis dorſi fotu anodyno enematibusſque quotidianis oleoſis, continuaret. Biduoque poſt vidi illum jam ſurgentem, obambulantem, flatus commode expellentem, meliore appetitu, ſomno, alvoque, guadentem. Tandem vero die 17. Aug. tam bene ſe omnibus functio-

ctionibus habuit, ut iter quoddam cum amicis animi recreandi gratia decerneret, ad meridiem lætus menſæ cum aliis accumberet; hora autem ſecunda de rebus domeſticis componendis multa confabulatus, non bene, inqnit, me habeo; porrigite mihi acetum: dum vero illud quærunt, moritur.

Die 19. Aug. ad ſecundam pomeridianam ſepeliendus erat, nec vel per horam ſepulturam differri, negotia illis in ædibus peragenda, ſinebant. Sed hora hæc eadem erat etiam quadrageſima octava a morte. Hinc legibus, quantum poſſibile, ſatisfacturus, non niſi mox ante ſepulturam incidi cadaver.

Integumentis inciſis ab oſſe pubis ad uſque ſternum, cum caſu artus ſuperiores moverem, mirabar in humeris, brachiis, manibus, digitiſque, viventis ſimilem flexilitatem; vultumque obvelatum revelans, ſtupebam veluti vivi hominis faciem, minime pallidam, extenuatamque; oculis tamen turbidis & obfuſcatis. Certam autem mortem tum tempus a morte elapſum, tum irritatio inciſione facta, tum oculorum conſpectus, evidenter docebant. Pluries tale quid contingit in cadaveribus obſervare; ita, ut haud omnino univerſalis ea lex ſit, ſecundum quam quoſdam Scriptores video ſic certam mortem determinare, ut rigor cadaveribus proprius adſit; rigiditate nimia, nimiaque flacciditate, mortis poſt ſe relinquentibus incertitudinem.

Aperto Abdomine ilico multum in eo ſanguinem effuſum offendebamus: intacto tamen eo, nequid turbaremus, ad viſcerum in ſitu examen nos accinximus.

Principio nullum *Omentum* adeſſe viſum eſt, niſi ſupra unicum Colon. Idem tamen evolutum magis, videbatur ad 2. 3. latos digitos poſſe explanari. Confuſa nihilominus fuit omnis Omenti idea; cum, ut mox patebit, Colon inteſtinum variis ſuis flexibus ventriculum ad dorſum adplicaret, ſuoque in ſitu turbaret ſic, ut illa Omenti portio, quæ fundo ventriculi ad-

adnaſcitur, diſtracta omnino difformiſque appareret, ac nihil minus referret, quam Omentum.

Cœcum Inteſtinum ingens, pugni magnitudine dextro ileo incumbebat, jamque Colon factum, abibat mox in anguſtam admodum formam dextrorſum; hinc autem aſſurgens, amplificabatur in pugni molem, ut Tab. III. docet. In ea porro ſua amplificatione contingebat ſaccum cœci, & membrana, fibris fortibus inſtructa, longaque, cum hoc cœci ſacco colligebatur. Facile igitur capitur anguſtam Coli portionem ad Lit. B. compreſſam omnino imperviamque fuiſſe, quando Cœcum & Colon materia quacunque replerentur. Et ſi quis conſideret anguſtam hanc, & compreſſam coli portionem, non modo ſub Cœco Inteſtino, Coloque, verum etiam ſub ampliſſimo mox deſcribendo, & ad Lit. V. U. in Tab. III. repræſentato, Duodeni inteſtini ſacco, inventam fuiſſe, hanc ejus compreſſionem eo majorem intelliget. Debui autem hanc eandem portionem veluti ſupra Duodenum delineare, ut qualis fuerit appareret.

Porro amplificatum hoc inteſtinum colon adſcendebat ad marginem ſiniſtrarum coſtarum ante Hepar, nec altius conſcendens in tranſverſum ſe flexit; medium vero Epigaſtrium tranſgreſſum, aſcendit oblique ſurſum, idque ad coſtam quartam uſque, numero a ſuperiore coſta ducto, in ipſum uſque coſtæ arcum. Hic vero loci flexit ſe, & oblique, verſus medium Epigaſtrium, ſub priore ejus adſcendente parte decurrens, aſſurgebat, jam ab illa compreſſione liberum abibat in dilatatum admodum, attenuatumque, ac vix ligamentoſis fibris donatum, tubum; & ſub colo, oblique ſurſum adſcendente, ſe ſubducens, curſum ſuum conſuetum in latere ſiniſtro verſus os ileum inſtituebat. Hoc vero in itenere primo in prætenuem canalem, qui ad Lit. L. punctulis notatur, vix penna anſerina ampliorem, abibat: inde vero mox in amplum ſeſquipollicis

an-

antrum ſe expandens, alteram formabat coarctationem, minimo digito non craſſiorem, pedis præter propter longitudine; donec ſiniſtro in ileo flexiſſet ſeſe, formaretque iterum dilatatum quendam ſaccum; ter autem adhuc affectans talem & amplificationem, & coarctationem, in Rectum tandem abibat.

Sed ab interno latere primæ Coli amplificationis, & ſupra ejuſdem Coli coarctationem, & compreſſionem, ad Lit. notatam, ſaccus deprehendebatur globoſus admodum, ac vehementer dilatatus. Saccus hic conjungebatur expanſione membranacea cum prima Coli amplificatione, & arcte connatus erat ad meſenterii fere centrum in lumborum ſummitate. Expanſione autem membranea iſta prudenter ſoluta, patuit ſaccum hunc ipſum inteſtinum duodenum eſſe, ad ſex tranſverſos digitos dilatatum, moxque abiturum in jejunum. Pylorum tunc, & dextram ventriculi partem, duodenum ſponte monſtrabat.

Ventriculus poſt degeneraſcentem Coli Fabricam ſiniſtra ſui parte latebat, dextra vero deprimebatur ab Hepate, & a colo ſic, ut ſub tranſverſa coli parte deſcenderet, indeque emergens pylorum formaret. Tab. III. Lit. T.

Qui hanc anatomen non vidit, ægre capiet pylorum tam inferne reperiri, duodenum inde per ſex latos digitos deorſum petere, & in expoſitum mox antrum, in eadem altitudine cum prima Coli amplificatione, abire: quippe ſolita abdominis capacitas haud bene videbitur ipſi tot admittere dimenſiones.

Hunc autem rogo quam altum, longumve, hoc abdomen fuerit, attente conſiderare velit. Colon enim tum amplitudine, tum longitudine, enormiter auctum, diaphragma in altum vehementer protruſerat, ut id non in arcu coſtarum tantummodo, verum etiam anterius in expoſitam ante adſcenderet altitudinem. Quin & idem colon, ab arcu coſtarum ſiniſtrarum, ad duos digi-

gi-

gitos latos in dextram Epigaſtrii partem reflexum, indeque aſſurgendo ſe convertens in latus lævum, hepar valde compreſſiſſe, unaque cum diaphragmate ſurſum truſiſſe; eademque de cauſa mucronatam cartilaginem in anteriora admodum incurvari debuiſſe; evidens eſt.

His ordine examinatis, licebat demum in cauſam inquirere, quæ eam nobis effuſi cruoris copiam exhibebat, ut facile omnem fere vitalem cruorem, ſive grumoſum ad ſuperficiem & latera molis inteſtinalis, ſive coagulatum verſus lumbos, hærere exiſtimarem. Diu prudenterque cuncta rimati, deteximus tandem ingentem in vena cava, mox ſub diaphragmate hiatum; ex quo dum venam cavam premebamus, paucus in eadem reſiduus ſanguis exprimebatur: digitus poſtmodum in corde dextro inductus in cavam, per idem foramen, ſeu hiatum, ſuo apice prodibat.

Sed quid hanc venam dilaceraverat? Cum hæc adeo firmiter cohæreat poſtico hepati magnarum venarum ope; cumque id ipſum hepar expoſitis de cauſis in altum fuerit vehementer elatum; eoque magis, quo Colon (ab origine ſua, uſque ad ſuam primam coarctationem), copioſioribus fæcibus, ac flatibus turgeret; facile intelligimus venam cavam, loco ferme immobili hærentem, continuata illa violenta Jecoris protruſione in altum, ſenſim extendi, elongari, debilitari, extenuarique debuiſſe, & tandem omnino dilacerari, ſubitamque, effuſo vitali cruore, mortem inferre.

Cor externum pingue valde: internum utroque cavo vacuum. Liberi pulmones: ſiniſter ad dorſum tantum nexus.

Cranii aperturam inſtans mox ſepultura vetabat.

§. IV. *Eva W.* annorum 60. vidua hominis, cujus hiſtoriam §. II. dedi, quamque una cum marito colica pictonum nuperrime affligi ceptam innui, domi ſuæ hoc morbo tam graviter ægrotavit, ut illi, veluti morti proximæ, omnia ſacra adminiſtrarentur. Hæc

tandem 19. Julii geſtatorio in Noſocomium illata, hanc nobis anamneſin fecit.

Variolas & morbillos in infantia perpeſſa, adoleſcentiam ſuam ſana tranſegit: maturius gaviſa, maturiuſque privata ſuis, omni cæterum nota bonis, catameniis. Bis nupſit, primo matrimonio gemina beata prole, altero nulla. Elapſis 15. abhinc annis, febre intermittente, ſpatio fere trimeſtri, in Hungaria laboravit. Nulla cæterum incommoda patiebatur, niſi quæ adventanti adſcriberet ſenectuti, vires quippe minores, artuum tremores vagos, cephalæam.

Duodecim ultimos annos familiam honeſtius ſuſtentaſſe ſe aſſerit, oſſa ovilia ſicca cremando, redigendoque in pollinem, quo vaſis, veſtimentiſque argenteis, priſcum nitorem reddere ſolent.

Hyeme autem elapſa cepit marito in plumbo terendo auxilio eſſe, brevi autem exinde colicos experiri dolores & miram quandam ventriculi, ut ait, vacuitatem. Hauſtu ſpiritus vini, nec non externa cum eodem facta frictione, obvolvendoque abdomen pannis laneis fumo cumini imbutis, atque tegulis calefactis, ſubvenire his incommodis ſæpe ſolebat. Alvum ſegnem, duriſque & exiguis ſcybalis refertam, reddere conſuevit.

Quo tempore ultima mariti defuncti recidiva incepit, quatuordecim circiter abhinc elapſis diebus, cepit & ægrotare ipſa, deperdito appetitu, debilitate majore, ventre dolente, alvo tardiſſima. Eo 14. dierum ſpatio bis ſibi injectum oleoſum clyſma, abſque ullo effectu; fuitque vena, Medico jubente, ſecta. Quæ dum ſecabatur, clyſmata prodierunt ſine ullis fæcibus meraca, Paucus fuit, tempore illo toto, ſomnus. Lecto vero necdum ſeſe addixerat. Die vero 12. Julii enarratis ſymptomatibus jam multo auxioribus, brachii venam ſibi tundi curat, auctoque poſtmodum morbo cubare coacta eſt. Acceſſit tunc Vomitus, clauſa alvus, Stranguria, Icterus, venter introtractus, duruſque ſic, ut mulier

lier aſſeveret, ſuis ſeſe digitis percepiſſe inteſtina ſua, veluti totidem funes, contracta atque tenſa in ventre eſſe: dolore interim omnium maximo perſeverante in hypocondrio dextro. Accerſitus tunc medicus pilulas 20. præſcripſit, duabus ſumendas doſibus, unde alvum non habuit, ſed vomuit. Die 17. menſis abſque ullo effectu ſennæ infuſum bibit.

Hoc deplorando in ſtatu, die 19. Iulii ad nos, ut monui, ducta eſt, bis in via animo linquens. Debilis admodum erat, grave caput, & obtuſe dolens; venter ponderoſus, & in hypochondrio ſiniſtro potiſſimum dolens, magiſque ad attactum; lingua humida partim albaque, partim cruſta craſſiore & fuſca obſita. Icterus valde flavus. Singultus ſepties, octies, repetens; quem ſingula ſemihora, horæve quadrante, iterantem, toto morbi tempore, habuerat. Urina rara, ac pauciſſima, & ſtrangurioſa; defectu non excretionis, ſed, quod pejus, ſecretionis, quemadmodum immiſſus catheter docuit. Profecto ne maritum preſſo pede ſequeretur, magnus metus adfuit.

Pulſus blandiri potuiſſet, quod cæteris ſignis pravis non conveniret; ſed bono cum pulſu, modice tantum celeri, perierat maritus. Blandiri potuiſſet & alvus, ab admotis medicamentis liquida, morigera continuo; venterque non ultra durus, introtractuſque, verum mollis omnino & naturalis: ſed cum alvo bona ac facili, cum excrementis conſiſtentiæ pulmenti, cum ventre præterea molli ac naturali, convulſiones ſuſtulerant maritum. Attamen, quid hic ſub divinis auſpiciis ars medica valeret, experiundum erat.

Quandiu in Noſocomio erat, venter quamvis externo habitu, tactuque naturalis, perpetuo tamen plus minus doluit, ultimos dies paucos ſi exceperis. Lingua ſemper fuſca fuit. Icterus cutis color perſeveravit. Urinæ, quo momento mingebantur, ſemper ita fuſcæ erant, ut e longinquo adſpicienti ſubnigræ viderentur.

Quin & morigera tunc alvus mox iterum, dum Noſocomio excepta erat, ſiſtebatur, ut toties in his morbis fit. Unde aquæ Laxat. Vienn. unc. iij. ipſi quovis trihorio dabantur; quas cum vomitu redderet, multumque inde debilitaretur, ſecutus ſum *Hippocratis* conſilium, jubentis libro *de locis in homine Foëſ. pag.* 419. ſi vomitu affectus, debilis a vomitu fuerit, ὕπνȣ φάρμακον, ſomniferum remedium, exhibere: id quod poſtea *Sydenhamo* lex perpetua fuit, poſt omnem fere ſurſum, deorſumque, inſtitutam evacuationem. Sedato vomitu, ejuſdem *Sydenhami* in cura ilei morbi monitu, repetivi doſin laxantis, idque alternatim toties, donec a purgante alvus probe moveretur. Clyſmata emollientia, & oleoſa, interea lubricabant caprinis ſimilia excrementa. Ventrem autem ad facilem alvum, leniendoſque dolores, cataplaſmata diſponebant. Jus autem carnis, ſive purum, ſive cum oleo amigdalino miſtum, parva ac repetita frequenter copia, alimento fuit. Emplaſtrum de Labdano cum granis Opii duodecim, totidemque camphoræ, ventriculi regioni, quo vomitus citius compeſceretur, admotum fuit. Emulſa ſitim exrinxerunt.

Hiſce omnibus auxiliis tanta poſt triduum animadverſa emendatio eſt, ut Paroxyſmus ſolutus omnino videretur. Metum tamen nobis incutiebat creſcens in diem cum debilitas corporis, tum immanis tenuium excrementorum fœtor; teſtes utique ambo, aut prodromi ſaltem, Gangrænæ. Quapropter a 22. Julii ad 3. Auguſti, unciam pulveris corticis peruviani quotidie ſumſit, deinde per aliquot dies ejuſdem corticis dragmas ſex.

Moroſitas demum ægræ corticem omnino reſpuentis, nauſeæ perpetuæ, & maxime alvus jam pultis inſtar, & naturalis fœtoris, uſui corticis ſuperſedere ſuadebant; & tentatis nonnullis, quæ gluten, quod copioſum cum alvo, vomituque prodibat, inciderent, eliminarentque, tandem ſequens formula adeo profuit, ut

&

& diu continuaverit eandem, & alia ultra non indiguerit. ℞. Sap. Venet. Gum. amm. Terræ fol. tart. Maſſæ pil. Ruffi a dr. j. Balſam. Peruv. q. s. m. f. pil. gr. IV. quarum omni trihorio tres ſumſit. Paulatim exinde Icterus & ſymptomata morbi diſparuerunt, & ſomnus, appetitus, reſpiratio, alvus, nitida lingua, urina vix ultra fuſca, niſi diu ſtetiſſet, futuram propediem ſanitatem augurabantur. Ipſaque mulier die 19. Aug. Noſocomio egreſſa eſt, me invito, fruſtraque hortante, ut potius per unam, alteramve ſeptimanam ſuam obfirmaret ſanitatem, ne domi, bono regimine carens, recidivam pateretur.

§. §. Famulum aulicum colica pictonum, cum alvo pertinaciſſime clauſa, vomituque non compeſcendo, anno 1763. corripuerat, & Ileus morbus tunc audiens, ut talis curata erat. Anno 1764. adorta eundem ſecundo eſt. In tertiam ſeptimanam æger periculoſo cum morbo luctatus, me vocat. Enemata oleoſa frequenter, purgantia, & opiata, alternatim data, Epithemata & Cataplaſmata, quæ ventrem integrum, univerſoſque lumbos, involverent, emplaſtrum opiatum ad ventriculi regionem, dataque in potum emulſa, hominem intra octiduum, citra paralyſin, reddidere ſanitati: cura poſtmodum religioſe habita, ut in cunctis ab hoc morbo reſurgentibus habenda eſt, ut quopiam remedio, v. g. caſus prioris pilulis, alvus perpetuo libera ſervetur, ne malum cito recrudeſcat; & ut plurimo lactis uſu exſuccæ partes renutriantur, & rigidæ humectentur.

§. VI. Adam G. annorum 18. patre tinctore genitus, etiam a ſexennio tinctoriæ arti addictus, pigmentorum cum plumbo confectioni ſæpe aſſiſtens, ſanus hucuſque, nec multis ab annis lecto addictus, niſi ob crus ante triennium ab equo calcitrante commolitum; cepit tandem elapſo abhinc anni ſpatio crudeli hoc morbo affligi, tertioque obſtinatæ alvi die, ex datis ſibi a Chirurgo militari pilulis quatuor, vehementer ſurſum deor-

ſumque purgatus eſt; exinde autem dextræ manus extenſorum muſculorum Paralyſis, deinde & humeri, cum creſcente in diem hujus artus marcore, ſecuta eſt. Interea temporis levis aliquando recidiva adfuit, ſenſimque brachium ſiniſtrum eodem, quo dextrum, malo affici cepit. Quindecies Thermis *Badenſibus* citra levamen uſus eſt. Quin & hydropis minæ, qui morbus quandoque colicam hanc excipit, illum ſex abhinc ſeptimanis elapſis tenuerant, dolentibus, tumentibuſque lumbis, carpo utroque, utroque genu; hunc tamen tumorem pepulerunt frictiones aſſiduæ.

Die 23. Nov. Noſocomium intravit, manu utraque ſuo de carpo pendula, carne ſinguli brachii flaccidiore, præſertim dextri. Urinæ ejus ſæpe habuerunt pelliculam ſplendentem, ſplendentemque in fundo materiem. Virtus electrica in corona multorum ſimili morbo laborantium, principio ictibus quinque, dein auctis ſenſim ad 100. numerum, adplicata; pilulæ duæ ex ſaponis Veneti unc. j. Gum. amm. Maſſæ pil. Ruffi à dr. ij. paratæ, omni bihorio ſumtæ; Frictio bis die cum pannis laneis, fumo aromatico imbutis, adhibita ad ſpinam colli, dorſi, lumborum, ad ventrem, artuſque ſupernos, juvenem hunc ita reſtituit, ut 12. Dec. lares paternos repeteret, reverſus tamen primum quodidie, dein aliquoties adhuc, ad machinam electricam. Paralyſis ſic fugata omnis eſt.

Calor quotidie bis thermometro exploratus, paſſim 100. graduum fuit, adeoque calorem naturalem 3. aut 4. gradibus ſuperavit.

§. VII. Joannes V... annum vitæ 42. agens, in longis itineribus olim multus, poſtremis annis fere ſedentarius, Cephalææ a juvene obnoxius, cætera ſemper ſanus fuit. Jam a 15. annis Cephalæam, quotieſcunque ſe adoriebatur; adoriebatur autem frequenter; frigidis crurum balneis ſe fugaſſe narrat. Conſuetudinem venam ſecandi, corpuſque purgandi, nunquam habuit: nunquam

quam fuit Hæmorrhoidarius, nunquam podagricus, ſcorbuticus, rheumaticus, Nephriticus, nec, ut aſſerit, lue venerea affectus: Gonorrhœam in juventute unicam paſſus, ab eaque lente curatus.

Finiente anno 1763. inter aptandos pedibus calceos tuſſi ſubita correptus, dolorem validum ad ilium dextrum experiebatur, quem cataplaſma continuo adhibitum ſpatio octidui fugavit. Hyeme adultiore corpus ceptum eſt langueſcere, imminui appetitus, alvus fieri ſegnis. Lagenam vini Burgundiaci, (adulterati forſitan) quotidie tunc, idque longo tempore, ſolebat ad veſperas bibere, ut corpus ſuum, quod alimentis nutrire proſtratus vetabat appetitus, hoc vino roboraret.

Languore in Majum menſem ſenſim creſcente, ſubito, eoque vehementi dolore ventris, duobus, tribuſve pollicibus infra umbilicum, dextrorſum, tum & crurum gravitate amborum, ignarus a qua cauſa, corripitur. Subſequitur febris quotidiana, a cortice peruviano, per integros 12. dies, præmiſſis præmittendis, dato, vix mitigata.

Urinam ſuam inſpexerat nunquam; jam vero in febre illam aſſervare a Medico juſſus, & rubram eſſe vidit, & arenoſam: idemque cum ſæpius ipſe, tum deinde in Noſocomio nos, obſervavimus. Nunquam tamen in eadem reddenda doluit, aut incommode habuit; tantum experitur eam a copioſiore ſabulo tardiorem, & mictum arenoſum, prægreſſa urina pallidiore, præſagire novit.

Menſe Junio iterato in ventre dolens, evomuit purgantia, & vomitu dein continuo, ac febre laboravit. Vena tunc tuſa eſt. Triduo poſt V. S. tertius, iſque omnium ferociſſimus, colicæ Pictavienſis Paroxyſmus eum prehendit, cum manifeſta dolentis in ventre plagæ pulſatione, cum crurum gravitate, cum articulorum genu, & malleoli, dolore. Eodemque tempore artus ſuperiores graves facti, dolenteſque, a cubitu autem ad

extremos uſque digitos paralytici, cum Deltoidum emarceſcentia, & tanta omnium muſculorum humeri, ac brachii utriuſque flacciditate, ut nullo modo carnem, ſed mollem potius pulpam, referrent.

Elapſis inde diebus novem, cruribus iterum potuit integris uti, brachiis neutiquam; ſanitate corporis ſenſim redeunte. Præſtantiſſimi Medici multa interna, externaque auxilia, ipſi admoverunt, eorumque conſilio Thermas *Badenſes* adivit; quorum uſu principio levari viſus, brevi pejorari cepit, ictero que corripi, quem ſecum, licet debiliorem, in Noſocomium tulit. Ex eo tempore, qui nullus fuerat appetitus, aliquoties, ac veluti per ſaltus, ivit, redivitque, & quinquies parvum calculum cum urina, citra vel minimum dolorem, minxit.

Die 5. Nov. intulerunt hominem in Noſocomium meum. Morbus manifeſto colica Pictonum erat; Nephritis calculoſa alius morbus nihil cum colica illa commune habebat. Indicabatur Colicæ ablatio, mente ad Nephritidem attenta, utrum hæc ſub cura illius mitigaretur, an vero curam ſui peculiarem poſceret.

Indicata hic eadem erant, quæ prioribus ægris contulerant, eaque etiam in hoc homine adhibita tanti fuere uſus, ut ſymptomata Nephritica fere omnino conticuerint, & ut colica Pictonum cum ſua Paralyſi fere evanuerit. Ergo nec Nephritico machina electrica obfuit; quandoquidem uſque ad 17. Junii, quo die Noſocomio exivit, vix minimam perceperit Nephritidis calculoſæ admonitionem; quamvis a principio ad finem uſque, ſpatio ſcilicet octo fere menſium, paucos dies ſi exceperis, ad machinam fuerit admotus. Cæterum ad Paralyſin vis electrica optime conduxit, una cum frictione cum pannis laneis, aromatico fumo penetratis, bis die facta, corporis quidem univerſi, potiſſimum vero ſpinæ vertebrarum totius, & ventris. Profuit ad colicæ reliquias, ejusdemque aliquot rariores levioreſque reci-

di-

divas, panis comeſtus cum copioſo noſtro recenti, inſulſoque butyro, jentaculi more ſemper, nonnunquam & eo merendarum, aſſumto.

Porro has leviores, quas dixi, Recidivas, animadvertimus ſemper cum alvo retardante, & parvis, duriſque ſcybalis referta, contigiſſe: eodemque tempore conquerebatur lumborum, crurumque dolores, & præſertim dolorem quendam plus, minuſve acutum, nonnunquam moleſtum, modo & anxium, in hypogaſtrio dextro, verſus inguen, criſtam ilei, & lumbi dextri principium. Ex hoc dolore præſagire ſolebat colicæ pictonicæ recidivam: & dum colica hæc, a datis remediis, per alvum ſcybaloſam ſolvenda eſſet, experiebatur dicto mox loco, ac ſi obſtaculum quoddam impetuoſo ſibilo reſeraretur. An fabricæ inteſtinalis degeneratio quædam in in hoc homine, ut ſemper in ſe gerat cauſam morbi proegumenam? an vero ex iis eſt, quibus inteſtinum, ſoluto Paroxiſmo, non ultra contractum manet?

Cum jam dudum eſſet a Paroxyſmo liber, cepit ad vires reſtaurandas, ac paralyſin efficacius emendandam, in Conſerva menthæ unciam mediam Peraviani corticis quotidie ſumere, cui deinde dragma addebatur ferri limaturæ.

Menſe Junio ineunte, cum gluten primarum viarum abundaret, optimo cum effectu ſumſit quovis trihorio pilulas quatuor, ſingulas granorum quatuor compoſitas ex dr. iij. Sap. Ven. & dr. j. Gummi ſtyracis Calamitæ, Tartari vitriolati, Maſſæ pilul. Ruffi. Contulit etiam dubio procul ad reſtaurandum brachiorum, manuum, digitorumque motum, Serræ ad ligna molliora dividenda uſus, quo bis die tum ille, tum alii cum illo paralytici, primo leniſſime, tandem ſtrenue, ſeſe debuerunt exercere, ubi remediis prioribus motum quendam paralyticæ partes recuperaverant. Thermometrum notavit ejus calorem paulo majorem naturali.

Exivit itaque die 17. Junii ex Noſocomio, de reſtituta valetudine lætus, robuſtus, toroſus, carne brachio-

chiorum, ac humerorum firma gaudens, motum brachiorum exercens expeditiſſime, in extendenda duntaxat manu nonnihil difficultatis ad carpum expertus. Tubercula exigua, mobilia, manuum dorſo adhuc aliquatenus inſidebant.

Furor tunc *Viennenſes*, præprimis *Nobiles*, invaſerat, ut ad morbos quoſcumque ſive curandos, ſive averruncandos, affatim haurirent aquam, quam Eccleſiaſticus quiſpiam Agyrta, cum croco metallorum, & borace Venetorum, uti poſtea reſcivimus, paraverat. Nobilium multorum exemplo inſaniente tandem & Plebecula, homo noſter quoque uſus hac aqua eſt. Audio eum Auguſto menſe male admodum ſe inde habere; quemadmodum multi alii vel peſſime ſe ab hac aqua habuerunt, vel jam Reverendi Agyrtæ manibus perierunt.

§. VIII. Monachus *Linzenſis* 42. annorum, convenit me die 16. Julii proxime elapſi, qui ante elapſum abhinc triennium, ignarus, ut ait, a qua cauſa, in colicam hanc inciderat, alvo nonniſi poſt diem quartum moveri cepta; iterum ante annum: utraque autem vice abſque ullo pravo ſymptomate a paroxyſmo ſuperſtite. Tertium autem paroxyſmum adulta æſtate anni 1764. priori, alteroque, multo graviorem, perpeſſus erat. In nullo horum paroxyſmorum Dyſuria, vel Iſchuria affuerat. Miteſcente ultimo inſultu, juſſus, erat uti *Danubii* balneo tepido: quorum ſub uſu adverterat artus ſuperiores nonnunquam convelli, fierique paralyticos. Emendatio porro paralyſeos, cum ſe mihi primum eyhiberet, talis erat, ut hæc ſolas manus, æque in flexoribus, quam in extenſoribus, perfecte occuparet.

Præſcripſi ipſi hæc remedia: ℞. Sap. Ven. dr. 6. Gum. Styracis dr. j. ß. Caſtorei dr. ß. Terr. fol. Tart. Maſſ. pil. Ruffi à dr. j. Thereb. q. s. ut f. pil. gr. IV. & ℞. Tinct. Myrr. Succin. à dr. vj. Olei ſtill.

men-

menthæ, pulegii, rutæ, carui, à gtt. ij. Redigantur cum iij. dragmis ſacchari albi in Elæoſacharum, cui adde Syrupi menthæ unc. j. Aquæ Rutæ & Roriſmarini à unc. vj. Ut quovis trihorio ſumeret pilulas tres cum uncia miſturæ. Dein frictio ipſi adhibita eſt bis die ad ſpinam vertebrarum univerſam, ad humeros, ad brachia, manus, ventremque, cum pannis laneis, imbutis fumo parato ex Maſtiches, Succini flavi, Gummi ſtyracis à part. j. & Baccarum Juniperi partibus tribus.

Ab ipſo autem die, quo his medicamentis uti inchoavit, ſimul quoque ictus electricos expertus eſt, principio tres quotidie, ſenſim ad 50. auctus.

Octiduo ab inchoata cura elapſo, digitorum cepit edere motum: elapſis tribus ſeptimanis, manum cepit belle claudere & aperire, extendereque carpum, & digitos. Semel contigit, ut & appetitu deſtitueretur, & doloris antiqui perciperet admonitienem: unciæ autem quinque aquæ laxativæ Viennenſis hæc incommoda unico die abſtulerunt. Cepitque brevi poſt ſcribere poſſe. Tunc aliorum ſuaſu voluit Thermas adire *Badenſes*. Equidem necdum curatos his Thermis colica pictonum affectos videram: fruſtra enim ægri §. 1. 2, 6. & 7. iis uſi fuerant: at vero, cum hi curam debitam non experti has Thermas adiiſſent, hic vero curam probe expertus eſſet, pertinax obſiſtere nolui, viſurus num ſic ſaltem conferrent? Adiit itaque ad Thermas, iiſque menſis ſpatio uſus, rediit fere integre curatus. Gratias mihi acturus tandem acceſſit, meque hortante ſpopondit, ſe cum interna remedia, tum frictiones, ſemianni ſpatio *Linzii* continuaturum.

§. IX. *Adamus D.* figulus, a XV. abhinc annis primum colicæ pictonum paroxyſmum expertus eſt, eumque adhuc ter poſtea ſpatio VII. annorum. Hoc elapſo incidit in quintum, qui vehementiſſimus, paralyſin brachiorum poſt ſe reliquit pertinacem. Tandem & hanc iteratis purgantibus, aliiſque remediis, eo-

uſ-

uſque ſuperavit, ut inſequente ſeptennio laborem ſuum utcumque potuerit proſequi. At vero menſe Septembri 1764. paroxyſmo valido correptus, brachiorum amiſit motum. Unde 15. Martii 1765. ad machinam noſtram acceſſit, ttiumque menſium ſpatio ejus virtute, ut & frictione, ac pilulis Sap. Ven. & Gum. amm. cum infuſo Roriſmarini, ſuis iterum laboribus aptus factus eſt.

CAPUT II.

Pathologica priorum Anacephalæoſis.

§. I. *Ex novem noſtris ægris colica hac afflictis, ſeptem eam a plumbo habuerunt. Eſtque hæc cauſa frequens: 1°. quia tot ſunt hujus metalli foſſores, 2°. tot, qui eo utuntur Artifices, 3°. tot Pharmacopæi, qui cum plumbo emplaſtra parant. 3°. quia vina ſaturninis adulterantur. 5°. quia ſaturninorum uſus multiplex in Arthritide, in Gonorrhœa, Pollutione, Phthiſi, Hæmoptoë, Diarrhœa, ſudore nimio. Ratio, cur ſaturnina plus deglutita noceant, quam inſpirata?* §. II. *Prognoſis colicæ pictonum ex ipſa natura cauſæ ſuæ proximæ incerta eſſe demonſtratur. Ignoramus an prava conformatio partium, quam morbus genuit, invincibilis jam ſit, ut ſæpe eſt; an vincibilis? Cæcum, colon, rectum, ileum, duodenum, male conformari in hoc morbo, anathome docet. Cur ovillorum inſtar excrementa? Et cur qui curati talia excernunt, ſupponantur invincibilem eouſque habere malam coli conformationem, adeoque morbi remotam cauſam? Tumorum*

in

in metacarpo diagnoſis & prognoſis incerta. Nonnulla in quorundam jactantiam. §. III. *Morbi ſymptomatum miranda varietas. Paralyſis & in morbi principio, & in decurſu, & in fine, imo eodem diu curato, invadit, nec ipſa in ſingulis eadem, nec critica: eademque omnino affirmanda, ac neganda de ictero, iſchuria, hydrope, Aphonia, amauroſi, in hoc morbo obſervatis. Plura phenomena morbi ineſplicabilia.* §. IV. *Poſt Opium, & purgantia, opus oleoſa abſolvunt.* §. V. *Electricitatis in paralyſi, ab hoc morbo ſuperſtite curanda, laudes eximiæ. Proficua tamen magis illa cum, vel ſine, cæteris auxiliis artis. Non omnes quidem curat; ſed id neque præſtantiſſima artis auxilia præſtant. Nec laudi ejus deperit quid, ſi vel nonnulli ultimam electricitatis potentiam triſti eventu temerarie, caſuve, experti ſint; vel ſi alii majores ipſi, quam poſſideat, vires adſcripſerint. Et ſi homo poſt admotam vim electricam moreretur, hæc ideo non magis vituperanda eſſet, quam aut venæ ſectio, aut remedium purgans, diaphoreticum, paregoricum, emolliens, refrigerans, vituperandum foret, ſi homo poſt tale quid aſſumptum, fato ſuo occumberet.* §. VI. *Neceſſitas Anatomes ad dignoſcendas morborum cauſas.* §. VII. *Problema circa effectus Arſenici.*

§. I. DEdi priore capite numero novem hominum, colica Pictavienſi afflictorum, hiſtoriam, quorum tres curati quidem viſi ſunt, & nihilominus perierunt; ſex vero *hucuſque* apparent curati. Addidique trium iſporum, qui perierint, exactam anatomen. Facile quiſque cernit, hæc omnia nobis multam ſuppeditare differendi copiam. Ordine progreſſurus, examinabo primum quænam potiſſimum cauſa dirum hunc morbum in horum ſingulis, genuerit.

Plum-

Plumbum accuſavit Cap. I. §. I. Pictor, §. II. Tinctor, §. III. Pharmacopæus, §. IV. Uxor Tinctoris, §. VI. Tinctor alter. Etiam Joannes V... §. VII. & figulus §. IX. ex plumbo ſibi morbum contraxiſſe videntur. Quod autem ex novem hominibus ſeptem morbum ſuum plumbo debeant, confirmat abunde id, quod olim ſuper hac colicæ pictonum cauſa in *peculiari Tractatu*, & *in Tom. I. Rat. Med. Cap. IX.* & *Tom. III. Cap. II.* fuſius diſſerui: ſi autem latum, ac crebrum, plumbi apud mortales uſum, penitus introſpiciamus, cauſam hujus morbi frequenter etiam plumbo adſcribemus, quamvis id ab ægris, medicisve, minus accuſetur.

Eſt quippe *primo* innumera hominum multitudo, qui noſtris in Regnis atque Provinciis Plumbi mineram effodiunt, tractant, igneque tranſmittunt. Endemicam autem Colicam hinc naſci *Tomo I.* & *III.* luculento exemplo patuit.

Secundo eſt quoque ingens Opificum numerus, qui ſaturnina varia parent, commiſceantque aliis cum rebus; unde eorum halitibus, ſeu vaporibus, frequenter exponuntur: quales Pictor erat, Infector, Infectoris uxor, Infector alter, & Figulus. Cujuſmodi & Figuli erant, quos ſæpius ad Machinam electricam a paralyſi curatos ſuperioribus Tomis hujus Operis retuli: vaſis quippe terreis, amalgamate ſaturnino incruſtandis, operam dant.

Tertio Saturnino Vapori Pharmacopæos frequenter exponi contingit, occupatos ſcilicet ſæpe diu in terrendo plumbo, eodemque cum oleis coquendo, ad multas Emplaſtrorum ſpecies conficiendas, quarum *Viennenſe Diſpenſatorium* ſolum tres & viginti numerat. Huic cauſæ etiam Pharmacopæus §. III. ſuum imputabat infortunium.

Quarto fatalis ars, olim in *Germania* frequens, Vina levia, acidaque, plumbi ope gratiora, ac prætioſiora reddendi, prorſum extincta necdum videtur. Quam

fre-

frequenter inde hæc Colica orta ſit, optimus *Boerhaave* in Lectionibus ſuis *de Morbis Nervorum*, (quas ſolers & induſtrius Vir, clariſſimus *Van Heems*, ex ſuis, aliorumque Viri immortalis auditorum ſcriptis, edidit) docuiſſe, expertuſque eſſe, legitur. Probe novi necdum extinctum hoc artificium eſſe; adeoque nequeo, quin ex *Actorum Haarlemenſium* Tomo primo, anno 1754. edito, hic quid interſeram, quod fraudem poſſit detegere.

In his actis celeberrimus, nec ſine reverentia unquam nominandus *Gaubius*, candide exponit cauſas, ob quas varii Viri clari & eruditi crederent, a luſtris propemodum quinque, Colicam Pictonum adeo apud ſuos populares invaluiſſe: quarum cauſarum majorem minoremve valorem in præſentiarum minime moratus, id neutiquam ſaltem aſſerit negare ſe poſſe, quod Vini aut Rhenani aut Moſellani, facta cum varia plumbi præparatione Adulteratio, multam huc ſymbolam contulerit: equidem ejuſmodi ægros noviſſe ſe, qui quamvis vinis hiſce non uſi, quamvis ſobrii, imo abſtemii, in hunc morbum nihiloſecius incidiſſent; alios e contrario, qui quamvis ejuſmodi vinis eſſent intemperanter uſi, viverent tamen ab eodem morbo immunes: nihilominus id a nemine inficias iri poſſe, quod Colica pictonica ab ejuſmodi vino naſcatur: poſſe ſe inde teſtatiſſima exempla proferre: vina quoque hoc modo adulterata proſtare venalia, ſe propria experientia noſſe. Tranſit Vir Celeb. inde ad variorum fucum hunc detegendi conamina, multuſque eſt in demonſtranda incertitudine, ac vanitate, tentamenti facti cum Spiritu ſalis, cum Oleo Vitrioli rectificato, cum Alcalinis ſalibus &c. laudatque demum, approbat, & commendat, *Atramentum Sympatheticum*, ſive *liquorem Vini probatorium* dictum nonnullis, a *Neumanno* deſcriptum, cujus en compoſitionem: ℞. Auripigmenti unc. j. Calcis vivæ unc. ij. ſeorſim ſingulum tere in pulverem, miſce, affunde illi

in

in Phiala Chemica unc. xij. aq. pluvialis puræ: obturato Phialæ collo, digere 24. hor. ſpat. calore moderato, Phialam quovis bihorio agitando. Refrigeretur, &, ubi ſubſederit, decanta, probe autem obturata lagena conſerva. Qui loco diuturnioris digeſtionis coctionem dimidiæ horæ præfert, liquorem obtinebit eundem. Si hujus guttulas aliquot Aceto plumbi ſeu lithargyrii affuderis, moxque nigreſcat id, & turbetur; liquoris tui præſtantiam habes. Neceſſe porro eſſe ait lagenam probe obtures, nec crebro aperias, ne vis debilitetur liquoris: præſtare proinde in parvis admodum lagenis conſervetur, ne vileſcat totum. Vinum porro exploraturus, inſtillet aliquot guttulas in purum vitrum vino ſemiplenum: ſi vinum mox coloris fiat ex flavo rubri, fuſci, nigreſcentiſve, unaque turbetur; pro majore, minoreve ejuſmodi mutatione, major erit, minorve facta ſaturno adulteratio; cum vinum minime adulteratum pallide duntaxat turbetur. Cum aliquot elapſis abhinc annis Butyrum, quod in *Belgio* non quotidie recens, ſed magnis in doliis, cum ſale aſſervatum, venale proſtat, præ terribili Boum mortalitate cari admodum pretii eſſet, eique Ceruſſam, quo pondus augeretur, ruſtici nonnulli admiſcuiſſent, Clariſſimus Vir liquore ſuo eidem admiſto videbat fuſcum id, & ſubnigrum, ac veluti cœnoſum fieri; interea dum liquor idem, Butyro non adulterato additus, nullam conciliaret coloris mutationem.

Quinto Uſus Saturninorum internus, turbam hac Colica affectorum immane quantum poſſit debeatque augere! Eſt enim internus horum longe frequentior uſus, quam vulgo creditur. Videatur modo quæ *Schröderus* in *Theſauro Pharmacologico* de Saccharo Saturni, ejuſque Magiſterio, de Spiritu Saturni, de Nitro Saturnino, de Sale plumbi volatili, deque variæ ex hoc Metallo compoſitionis Tincturis, referat, laudetque. Empiricus apud *Fernelium Cap. 7. de L. V.* Arthriticos

ſa-

ſaccharo Saturni curare ſe poſſe gloriatus, Arthritico id dedit: ille vero primum in Dyſenteriam, poſtmodum in immanem Colicam, in Alvum obſtructam, in Icterum tandem, incidit. Ecquis non horret deteſtandam Gonorrhœas quaſcunque plumbo curandi methodum? Antiqua Methodus eſt, eamque *Diſpenſatorium Viennenſe* anno 1729. editam adoptavit, in pilularum ad Gonorrhœam compoſitione; Doſi quidem parca; ſed quam Medici & Chirurgi pro lubitu augent. Vidi formulam eorum compoſitam ex Saccharo Saturni Scrup. j. Ceruſſa dr. j. Aquæ unc. vj. qua unica miſtura, cochleatim ſumta, homo ab inveterata Gonorrhœa liber quidem fuit, ſed brevi poſt diriſſima, ac pene letali Colica Pictonum, una cum excrementorum vomitu, miſerrime conflictatus eſt, morbique illius reliquias triſtiſſimas etiamnum, in tertium annum, experitur, & luget.

Sed & ad alia, quam ad Gonorrhœam, adhibetur. In eodem noſtro *Diſpenſatario* pag. 264. Sacchari Saturni uſus internus laudatur, quia *refrigerat*, *&* *exſiccat*, *ſemen extinguit*, *&* *Venerem flacceſcentem inducit*. Præſens in Conſilio fui, apud Religioſum Juvenem, quem pollutiones nocturnæ in tabem dorſalem conjicere cœptæ erant, audivique Medicum, dum viveret, famoſum, Saccharum Saturni, veluti unicum, quod ſupereſſet, remedium, audacter, acriterqoe propugnantem, & ſuas admirandas hoc remedio patratas curas vehementer gloriantem. Fugiebat ſane Virum hunc lugubris apud *Hoffmannum in Diſſ. de paſſ. iliaca* hiſtoria Juvenis, qui, ad ſiſtendas crebriores Pollutiones, Saturni Saccharo uſus, alvo corriperetur quatuordecim dies ſic obſtipata, ut ne prodire quidem flatus poſſent, ac tandem miſerrime periret. Fugiebat, inquam, ipſum hæc hiſtoria: ſin minus, & ſi revera plumbo ſuo tot homines a pollutione curaſſet, vel floccifecit eorundem ex plumbo natas calamitates; vel has eaſdem non a plumbo, ſed fortuito, aliundeve ortas eſſe, ſtulte credidit.

Profecto dum video quantæ autoritatis apud plurimos Medicos ii commentarii, vel notæ ſint, quas in diſpenſatorio noſtro formulis adjectas legimus; dum ipſam multorum praxin intueor; digito forte cauſam tango, cur Monaſterorum felices incolæ diro hoc morbo nonnunquam impetantur.

Et quid demum dicam de Tinctura noſtri Diſpenſatorii Antiphthiſica, quam uncia una & dimidia ſalis Saturni, uncia una Vitrioli Martis, dragma una Terræ fol. Tart. cum Spiritus Vini & Aceti a libra dimidia, componunt? utique ſi legant Medicaſtri in Nota ad hanc Tincturam, *Eam ſperato cum ſucceſſu adhiberi, in Phthiſi, Hæmoptyſi, Diarrhœa & conſimilibus affectibus, ut & in ſudore nimio*; Colicam Pictonum profecto vehementer propagare debent, cum hiſce mox recenſitis morbis turba hominum innumerabilis laboret.

Antequam hunc articulum relinquam, reſpondebo quæſtioni, quam in ſcriptis proponi video, cur nempe halitus ſeu Vapor plumbi vias primas afficiat, non vero Pulmonem? Dico ipſos etiam Pulmones inde affectos multis exemplis probari. Quid enim aliud docet Vox in multis meorum perpetuo rauca? Quid in aliis aphonia? Quid tuſſis, glutiniſque frequens excretio, aliud docent, quam haud inculpate inſpirari venenum? Fatendum tamen eſt, idem nocere potentius, dum cum Saliva deglutitum, acido forte primarum viarum, eodemque cibi potuſque more ingeſto, ſolvitur, & tunc potiſſimum conſtringendo ſolida, fluidaque inſpiſſando, nervos præterea incomprehenſibili modo afficiundo, hunc morbum generat.

§. II. Prognoſin incertam eſſe, Anatome docet. Licet enim multi integre curentur, nemo tamen, ceſſante penitus paroxyſmo, ita morbum ſublatum eſſe affirmare poteſt, ut ea non ſit facta partium depravatio, quæ cauſam morbi proegumenam, eamque perennem, faciat. Revocemus nobis in mentem cauſam morbi proxi-

ximam! Compreſſionem ſcilicet Inteſtinorum internam, & externam, qua & ſuo in cavo vehementer arctentur, & validiſſimo muſculorum abdominalium *Tetano* arctiſſime inter ſeſe comprimantur; interea dum Antiperiſtalticus motus cuncta ſurſum pellat ſic, ut medicamenta, ut alimenta, ut gluten, bilis, ſuccus pancreaticus, entericus, gaſtricus, imo nonnunquam ipſa excrementa, ore reddantur. Hoc ultimum ſi contingat, vel in ipſo Ileo inteſtino ſtercora generari, haud liquida modo, ſed & compacta, quod pluries in Noſocomio demonſtravi, concludimus; ſin minus, tunc *Bauhini* Valvulæ vim ſuperatam eſſe; quod ſalva quidem vita tolerari ab homine poſſe, periculoſum tamen eſſe, prioribus hujus Operis partibus evici.

Jam non unum, ſed omnia inteſtina poſſe in hoc morbo depravari, & forma ſua degenerare; abunde docuere Cadavera. Vidimus enormem Duodeni degenerationem, in alio Ilei, in omnibus Coli, in multis Cœci, in uno etiam Inteſtini Recti. In degeneri hac fabrica animadvertimus amplificationes, & coarctationes miras, in eodem Inteſtino, unde contenta in eorum cavo mire retardentur oportet, colicamque reſuſcitent: quin & in eadem coli contracta parte ligamenta peculiariter ſic contrahi, ut inteſtinum cellulas quaſdam formet, in quibus moram trahentes fæces, demum non prodeant, niſi ovillorum, aut caprarum ſimiles.

Hunc nunc Tetanum, hac Inteſtinorum contractionem, novimus poſſe penitus ſolvi, ut curati ab hoc morbo, in eundem recidant nunquam, ni novam ponant ejuſdem cauſam. Sed novimus quoque manere quandoque perpetuo has contractiones, Tetani in modum, in vita hominum; a morte autem vel ſolvi, ut aliis in Tetanis vidimus, & ut in Tinctore §. II. Cap. I. patuit; vel pertinaciter permanere, ut alias biduo, triduoque a morte, plus ſemel obſervavimus: tandem novimus non modo Tetani perſeverantis more Inteſtina

 con-

contracta manere, verum etiam mutatione naturalis fabricæ ſuæ, in ligamentoſam cartilagineamque naturam, nulla amplius arte mutabilem, degenerare; quemadmodum in Pictore §. I. & Pharmacopœo §. III.

Manifeſtum inde fit eos, qui poſtquam ab hoc morbo curati ſint, crebroque in colicos dolores leviores incidentes, parvos ejuſmodi globulos fæcales deponant, nos aut de perſeverante, aut de facile redintegrante Coli Inteſtini contractione, cum certiores reddere, tum in prognoſi cautos; hos vero quibus, conſequentibus deinde annis, naturalem maxime in modum, fæces alvinæ figuratæ deponantur, ſpem dare maximam fore ut talis cauſa proegumena ſuperſtes in illis non ſit.

At vero quid in dorſo manuum, ante Carpum, tubercula illa ad Prognoſin? Id mihi ab annis propemodum triginta conſtitit, ut, licet dentur, qui citra hunc morbum conſimilia tubercula gerant, attamen illa cunctis, quos Colica hæc affligit, oboriantur, recidivamque, ni cum paroxyſmo diſpareant, minentur. Cum ſedem habeant immobilem, mobilemve, prout vel in celluloſitate, vel in vagina unius Extenſorum Digitorum tendinis, vel in Perioſteo, ipſove Oſſis in corpore locentur; certum eſt mobilitatem præſtare præ immobilitate, præſtare quoque ſi poſt paroxyſmum ſenſim diſpareant; quam ſi perſeverent. Dixi *ſi ſenſim diſpareant*: obſervatio enim a Clariſſimo *Maſſuet* in *Rat. Med. Tom. III. Cap. II.* communicata, ſubitum tuberculorum receſſum funeſtiſſimum eſſe probavit. Sed quam iſta habent cum morbo relationem? Cur omnibus Colica pictonum laborantibus, ſaltem quos ego vidi numeroſos, hæc adſunt? Et cur non eadem in omnibus ſede? An diuturna mora eam contrahat eorundem materia malignitatem, ut ſubito reſorpta interimat hominem?

Si noſtram prognoſin Obſervata indubitata, tot ac tanta, difficilem incertamque reddant, quid demum de eo-

eorum aſſertione cogitandum, qui draſticis ſuis remediis hunc morbum ſe ſic curare glorientur, ut ſpatio 23. annorum, ex 120°. ægris paulo tantum plus, quam 20., ſcilicet ex quinquaginta vix unus, perierint? Suſpicor vel morbum, multis phænomenis conſimilem, pro Colica Pictonum tractatum eſſe; vel paroxyſmo in hominibus robuſtioribus methodo illa ſublato, poſtliminio vero redeunte, ægros, priori Methodo diffiſos, aliis ſe curandos tradidiſſe; horum autem periiſſe complures, quorum calculum Medici priores inire, adeoque mortuorum ab hoc morbo numerum determinare, non potuerint.

§. III. Mire variant morbi ſymptomata. Convelluntur multi, unde *Colica Convulſiva* Autoribus quibuſdam audit: & ſi Tetanum ventris, cum umbilici, podiciſque introtractione, ut commune morbi ſymptoma, conſideremus, profecto morbus ad convulſivos referri facile poteſt, licet convulſiones alternæ non adeſſent: Plures autem hoc ultimum convulſionis genus non experiuntur. *Paralyſis*, ut ex enarratis hiſtoriis patet, nonnullis non adfuit primo, altero, imo ne ſexto quidem paroxyſmo, adfuit demum ſeptimo, ſerioreve. Quin & quibuſdam a paroxyſmi primordio contingit, cum vehementiore morbi incremento; ut male quidam eandem veluti Criſin morbi ſalutarint. Vidi qui cum morbo non quidem augeſcente, ſed diu durante, eunteque & redeunte, & paralyſin haberent, & in graviorem inciderent. Vidi alios, quibus paralyſis, declinante Colica; alios, quibus jam prorſum Colica ceſſante, ſubnaſceretur. Obſervavi quibus emendata jam multum paralyſis, ad leviſſimam Colicæ breviſſimamque admonitionem, mox gravior fieret; alios e contrario, quos ſemel curata paralyſis, etiam novo oborto Colicæ Paroxyſmo, haud ultra invaſerit. Sic Pictor, & Tinctor, Cap. I. §. I. & II. in graviſſimo paroxyſmo, eoque ante mortem jam miteſcente, nihil in motu partium perdiderunt, ſed

convulſi ſunt: materia venenata, quæ aliàs nervos motorios reddiderat inertes, nunc eoſdem, numeroque longe plures, invito alternanteque motu afficiente. Contigit mihi anno 1743. ut homo Martio menſe finiente me vocaret, quem menſe Januario à Colicæ hujus paroxyſmo perfecte curaveram, quemque jam & paralyticum fieri, & gravi deinceps paralyſi magis affici, magiſque vidi, citra Colicæ paroxyſmum: qui enim ſubinde levior in ventre perceptus dolor erat, adeo levem fuiſſe afferebat, ut niſi ſe inquietaſſent paralyſeos inchoamenta, nullatenus me vocaſſet.

Paralyſis porro hæc phænomenis miris, vixque explicandis, adoritur ægros. Vidi, ac demonſtravi in Noſocomio, Deltoidis utroque in latere ſic evanuiſſe carnem, ut ejus loco nihil, niſi membranaceum quid, tactu perciperetur; dum interea omnes humeri, cubitique muſculi, haud quidem periiſſe viderentur, ſed in ejuſmodi potius mutati ſubſtantiam, idque una cum adipe, & cute, ut ſæpe eis, qui circumſtarent, Medicis, & Medicinæ ſtudioſis, faſſus fuerim, valdopere me hærere ancipitem, quo demum nomine eandem appellarem. Ad oſſa enim uſque non aliud quid percipere erat, quam mollis ſaccus æquabili pulmento plenus, ac ſi moles tota carnis muſculoſæ, tendinum, aponeuroſeon, nervorumque, in ejuſmodi pultem colliquefacta eſſet. Sed & eodem tempore ceteri, qui hoc morbo laborantes in Noſocomio erant, brachiorumque patiebantur paralyſin, hi minus, illi parum admodum, flaccidam carnem habebant; juvenemque mirabundi conſpiciebamus, qui paralyſi ſimili motoriorum brachii nervorum, ex apoplexia nata, laborabat, cum toroſa omnium muſculorum firmitudine.

Ex dictis itaque patet, Incompletam eſſe hanc Paralyſin, ita ut ſenſus ſuperſit, & in pleriſque motus obſcurior muſculorum flexorum, in paucis omnino motus privatio. Calor quoque, & arteriarum ſupereſt pulſus.

Icte-

Icterum in multis vidi, eumque in vigore, in incremento morbi, natum; videtur, ſyſtemate bilioſo, una cum reliquo ventre vehementer contracto, bilis in ſanguinem retrofluere. Nunquam autem, quod alii aſſerunt, icterum vidi hujus morbi criticum. Saltem in femina §. IV. Cap. I. & in viro §. VII. talis non fuit.

Iſchuriam olim non adverti, in hoc morbo, quamobrem in Tractatu, 20. abhinc annis edito, nullam feci ejuſdem mentionem. Ex illo vero tempore eandem in nonnullis obſervavi, haud tamen quovis in paroxyſmo: eamque his veram, illis ſpuriam, ut Catheter docuit. Contractio Tetanoidea univerſi abdominis cauſam utriuſque Iſchuriæ facit intellectu facilem; ut miremur potius abeſſe, quam adeſſe eandem.

Nondum in *Hydropem* niſi inchoantem, levique opera diſpellendum, lapſos ab hoc morbo vidi. Solidorum debilitas & inertia fluidorum, a Colica Pictonum ortæ, in *Hydropem* facile poſſunt diſponere corpus. In pleriſque Methodo noſtra illum præveniſſe nos reor: *Amauroſin* Pictor, Infector *Amblyopiam*, ultimo, eoque letali in paroxyſmo, paſſi ſunt. Magni *Winslowi* annoſæ de origine Nervi intercoſtalis demonſtrationes, quas Tom. III. cap. II. ut explicationis meæ baſin aſſumſi, explicant phænomeni hujus cauſam.

Vocem raucam, ſæpe vix intelligibilem, haud raro adverti. Ad Num. primum hujus capitis expoſui cauſam.

Atque ita mirabilis morbi mirabilia quædam phænomena utcumque explicantur. Pluraque in iis, quæ ſuper hoc morbo publici juris feci, exponere conatus ſum: ſed quam ibidem plurima explicandi difficultatem faſſus ſum, eandem hac occaſione ingemino. Qui enim Paralyſin explicem hominis §. VII.? Si quis pultis craſſioris & æquabilis ſimilitudinem in carne, in tendonibus, in adipe, in cute ipſa, a denegato nervorum in-

fluxu, actioneque, intelligere ſe opinetur, explicet ſimul, cur in juvene ab apoplexia paralytico, adeſſet ſimilis humeri, brachii, manus, digitorumque Paralyſis, cum artus totius ſolidiſſima toroſitate? Si quis ſanguinis arterioſi influxum deſiderari autumet, calor profecto partis, naturali ad Thermometron auctior potius, quam imminutior, pulſuſque arteriæ axillaris & Carpi plenus, fortis, æqualis, defectum non innnunt arterioſi cruoris. Et tandem muſculi in hoc homine *Flexores*, cur eadem eum flacciditate motus reliquias poſſident? exercent? Si quiſquam forte non Nervum, non Arteriam, ſed ipſarum Muſculi, Tendiniſque, fibrarum atoniam accuſet, ob quam licet Nervus & Arteria ſua præſtarent, inertes tamen hæ fibræ ab iiſdem animari non poſſent; cur tunc muſculi flexores, qui inertiæ ejuſdem ſunt, non, æque quam erectores, ad agendum inepti ſunt? Fateamur potius ingenui, in tota Œconomia animali nimis multa nos latere; nimiſque arbitrarium, atque defectuoſum, quodcunque Nervorum actionis explicandæ ſyſtema eſſe, quam ut & ejuſmodi, & centenorum aliorum Phænomenon, tolerabilem proferamus explicationem.

§. IV. Quantum ad morbi curam ſpectat, arbitror me in Opuſculis meis prioribus ſufficientia experimenta attuliſſe, ut quam nunc ſecutus Methodum fuerim, eam omnium aptiſſimam eſſe judicem. Vel enim reſtitutos inde vidimus nonnullos, qui hucuſque & a morbo liberati videntur, & ab ejuſdem ſequelis; vel Colicam cum ejus ſequelis abſtulimus, ſanitate temporaria ſuccedente: quos eoſdem aut iterata morbi cauſa, aut degener facta a prioribus inſultibus corporis fabrica vita privavit. Oleum autem, & quidquid oleoſum vocatur, poſt Opium, & Purgantia, primas agere partes, effectus demonſtrant. Criſpas vias primas relaxat, involvit Toxicum, ne noceat; inſinuandoque ſeſe ſua, quam aqua majorem habet, penetrabilitate, inter Inteſti-

ſtina, & coactos globulos fæcales, eoſdem ſolvit, redditque ad exeundum mobiles. Butyrum, quod primo Pictor, deinde reliqui ægri mane ac ſero copioſum ſumſerunt, eundem cum oleo præſtitit effectum, præcavitque, ne denuo ſimiles colligerentur fæces. Monui jam antea *P. Milonem* deſperatam alias Matronam Oleo, Butyroque ſolis, diu continuatis, ab hoc morbo curaſſe. Jamque ad Prophylaxin eo nihil præſtantius eſſe, demonſtravit exemplum fodinæ *Stiyrienſis* Tom. I. cap. VIII. Numquid Empyricus ille, hujus ſalutaris conſilii Autor, vidiſſet in *Agricola* effigiem hominis, qui ne ſibi, in ſeparando plumbo de argento, vapor noceret, butyrum comedit? Aut apud *Stockhuſium* lardi hoc in caſu legiſſet encomium? Eſt utique conſilium, quod cunctis Pictoribus, Tinctoribus Figulis, componentibus ſaturnina Emplaſtra Pharmacopæis, Deauratoribus, ſoleo inculcare, ne Plumbi, ne Mercurii, ne aliorum Metallorum, aut Semimetallorum vapor, ipſis detrimento ſit.

§. V. Electricitatem omnibus admotam eſſe, quos in Colica Pictonum Paralyſis invaſiſſet, docuit cujuſque hiſtoria. Et olim in *Hollandia*, & jam in XII. annum *Viennæ*, ejuſm di morbos, haud exiguo ſane cum ſucceſſu, ad Machinam electricam admovi. Habet equidem Ars medica auxilia multa, eaque egregia, atque efficacia, ad curandam Paralyſin quamcunque; præſertimque ad eam, quam aut Saturnus genuit, aut Mercurius: at vero comparato numero eorum, qui ſine Electricitate a Paralyſi convaluerint, cum illorum numero, quibus ſimul Electrica vis adhibita fuerit; utique hic illum longe ſuperat. Ea de re multos hujus urbis Medicos convictos eſſe vel inde colligo, quod illos Paralyticos, quos deprehenderint curatu difficiles, ad Machinam meam mittant; quorum haud paucos aut integre curatos, aut multum ſublevatos, læti recipiunt. Sicque reſponſum illorum objectioni eſt, qui cæteris

po-

potius artis auxiliis, quam vi electricæ una adhibitæ, has curas adſcribant. Si enim inito calculo conſtat plures cum Machina electrina curari, quam abſque eadem, ſponte objectio ruit. Sed cur non tentemus vi Machinæ unica Paralyticos curare? Evidentior enim ejus potentia redderetur. Tentatum & hoc: Calculo autem iterato ſubducto evictum eſt, virtutem Electricam cum cæteris artis præſidiis, quæ ſolida, fluidaque ad eandem aptent, paralyſin expeditius curare, quam abſque illis.

Haud tamen vel ſola, vel juncta cæteris ſuppetiis Electricitate, curari omnes, imo potius incurabiles hucuſque non paucos eſſe, ultro fateor: ſed quod in aliis morbis artis præſtantiſſima auxilia haud omnes ex æquo curent, id laudi ipſorum minime detrahit, adeoque idem nihil Electricitatis detrahit laudibus. Et cunctarum gentium experimentis id evidens fit, ut ſi multos non juvet, iiſdem ſaltem non noceat. Loquor autem perpetuo, ut ex ægrorum hiſtoriis patet, de Electricitate ſimplici, in corona multorum ſibi mutuo, ſine ſubſtrato pavimento reſinoſo, aſſidentium adplicata: nunquam enim vi fortiore, nunquam ictu *Muſſchenbroeckiano*, ſimilibuſve, utimur. Hanc dico ſimplicem electricitatem nullo unquam exemplo cuiquam nocuiſſe.

Si itaque, eoquod a temeraria Electricitatis applicatione, coactiſve nimium ejuſdem viribus, unus, alterve male haberet, imo etiam periret, Medicus forſan exiſteret, qui ob id ipſum Electricitatem e foro medico præſcribendam cenſeret; an hunc eo ſapientiorem exiſtimares, qui vellet ſocietatem humanam igne penitus privare, eoquod multa incendia producat, perimatque homines? quod ſi quis Electricitatem ideo ex Medicina exulem eſſe juberet, quod viri nonnulli, maxime *Itali*, vires eidem, quas non poſſidet, adſcripſiſſent; nonne hunc rogaremus, totam *Materiem Medicam* in ignem conjiceret eoquod plures Medicamentis vires tribuat, quam quibus revera polleant? Certe *dum vitant Stulti vitia in contraria ruunt*. Poſ-

Poſſibilis tamen res eſt, hominem poſt adplicitam Electricitatem mori; quæ tamen eadem res ideo non docet, eundem eſſe ab illa enectum. Revocemus nobis in mentem, quam tradidi hiſtoriam *Rat. Med. Tom. IV. pag.* 168. hominis, qui ad Paralyſin ex mœrore, terrore, ira, natam, annum integrum quotidie ad Machinam noſtram admotus, demum ſubitanea Apoplexia periit: cauſis chronicæ Paralyſeos & acutiſſimæ Apoplexiæ, abunde in Cadavere detectis. Si quis hunc dicat vi electrica periiſſe, nullum profecto artis auxilium datur, cui ſimilem non inuras infamiam. Ecquis Practicorum eſt, qui cum omni prudentia aut Vena ſecta, aut admoto Veſicante, aut injecto Enemate, aut datis vel Emetico, vel Purgante, vel Hidragogo, vel Diuretico, vel Expectorante; hominem quandoque brevi non viderit pereuntem, abſque eo tamen, quod mortis præ foris adſtantis præſagia aut notaſſet, aut notare potuiſſet? Utique ſubdolæ, latibuloque abſconditæ Leti cauſæ, ex improviſo, ac veluti proditorie, hominem inſiliunt quandoque, & conficiunt. Sed an ob idipſum omnia mox enarrata Artis præſidia proſcripſerit quis? Profecto vel nulla unquam Medicina juxta *Mortagniana* principia facienda eſt; vel ejuſmodi infortunatis in caſibus auxilia artis ſuum ſibi debitum ſervabunt honorem, morſque non illis, ſed immutabili hominis fato, adſcribunda erit.

§. VI. In recenſendis illis, quæ nos docuit anatome, non immorabor: ſuo enim loco & ea, quæ præſertim ad colicam pictonum pertinent, & quæ ad univerſam Pathologiam, capite I. enarravi: dein attuli præcipua paulo ante, de prognoſi verba faciens: denique explicatio Tabulis ſingulis adjungenda, hæc omnia enucleatius dabit. Hoc unice hic notaverim, quod ſectio anatomica hominum, hoc morbo denatorum, talem degenerem partium fabricam nobis exhibeat, ut parem ſibi ingenio fingere nemo mortalium poſſet; quodque

can-

eandem ob cauſam impoſſibile ſit tolerabilem utcunque morbi ideam citra Anatomen formare. Cum igitur hujus morbi rara admodum anatome deſcribatur, mirarine oportet Autores pleroſque, qui penetrare in morbi naturam moliti ſint, adeo inter ſeſe diverſa, adeo contraria, adeo aliquoties abſona, & intolerabilia congeſſiſſe, & effutiiſſe?

§. VII. Notare juvat pictorem Cap. I. §. I. Crurum ac pedum ardorem, pruritumque intolerabilem, ſpatio decem ſeptimanarum paſſum fuiſſe, eumque a *Badenſi* balneo auctiorem: quem utique reliqui, qui colica eadem laborantes hic exhibentur, experti non ſunt. An Cobalto, arſenicæ mineræ, quo uſum illum ſua in arte Anamneſis refert, hoc ſymptoma adſcribendum? Forte. Mulier enim *Rat. Med. Tom. 9. pag.* 252. quæ arſenicum ſumſerat, intolerabilem quoque crurum, pedumque pruritum, longo tempore, ſine levamine, conqueſta eſt.

CAPUT III.

De Tetano.

---

§. I. *Hiſtoria Tetani hominem perimentis, qui colica Saturnina quondam laboraverat, & in Tetano morbo ſymptomata hujus colicæ gravia paſſus eſt; ventris nempe contractionem tetanoidæam; excrementa ovillorum inſtar; urinæ tam incontinentiam, quam impotentiam; amauroſin; & qui a morte etiam malam coli inteſtini conformationem oſtendit. Tetanus hic febrem ſociam habuit, fuitque maxillæ primum, tum dorſi, dein ventris,*

tris, & tandem crurum; brachiis perpetuo immunibus. Libræ 12. ſanguinis ſemper inflammatiſſimi detractæ, pulſum moderari non potuere. Sudor perpetuus. Urinæ fere bonæ, plerumque arenam ruffam, nonnunquam ſpicula ſplendentia, habuerunt. Mors 20. die. Rigor non cadaveris, ſed convulſivus. Quid in dubia morte agendum? Serum probabiliter inter P. M. & cerebrum collectum. Repetitur admonitio cautelæ in collocanda ſede tumoris ac doloris, ne imaginario viſcerum ſitu fallamur. Quædam de inteſtinorum ſuſceptione. Cor utroque in thalamo perfecte vacuum, onuſtis iterum ſanguine pulmonibus. §. II. Hiſtoriæ duæ Tetani, multis phænomenis noſtro conſimilis.

§. I. ÆGer, qui nobis de Tetano agendi occaſionem ſuppeditavit, in capite I. *de colica pictonum* referendus fuiſſet: verum quia tabula IV., adjectæque eidem notæ, ea, quæ ad colicam illam pertineant, explicabunt abunde; & præterea letalis hominis Tetenus magis, quam colica, ſcenam ultimam clauſit; malui triſtem caſum titulo *Tetani* recenſere.

Egi de Tetano pluribus *Tom. VI. Probl. IX.* Cum autem dies diem doceat, pluraque ex eo tempore obſervaverim, quibus priora mea emendari, perficique queant, notabilem hic dabo ejuſdem hiſtoriam.

Simon M. annos 30. natus, figulino labore victum quondam quæritans, colica pictonum, abeunte, ac redeunte, adeo miſere conflictabatur, ut operi huic demum valediceret, & a triennio Fornacum Cæmentarium ceperit agere.

Die 28. Aprilis hujus anni frequentem ac moleſtam experiebatur oſcitationem, vagumque ſiniſtri maxillæ articuli dolorem: Die ſequenti ſacram peregrinationem cum uxore ſuſcepturus, in templo quodam Tetano correptus eſt. Venamque ilico ſectus, ingreſſu difficiliore domum reverſus eſt.

Die

Die 2. Maii, adeoque die 6. morbi, in Noſocomio me inter pauperes convenit, cum maxillæ Tetano, ejuſdemque leviore dolore, dorſi præterea inchoante rigiditate, ac deglutione incommoda; pulſu interim magno, æquali, parum febrili; alvo deficiente.

Suaſi clyſma ilico injicerent, ſecarent in pede venam, cataplaſma calentis fumi equini maxillæ, genis, temporibuſque obvolverent, & uteretur emulſo camphorato paregorico.

Die 3. Maii, morbi ſeptima, melius ſibi eſſe ajebat, nos vero id haud ita deprehendebamus. Suaſi ipſi in Noſocomio maneret, cum is ejus morbus non eſſet, qui itum, reditumque, in Noſocomium admitteret. Manſit. Animus fuiſſet auctoritate & exemplo Doctiſſimi viri *Watſon*, in *Epiſt. ad ſoc. Reg. Angl.*, electricas experiri virtutes: verum morbi mutata facies aliud agendum juſſit, quinque electricitatis ictibus tantum adplicitis.

Febris enim maxima finiente die ſeptima ſe Tetano adjunxit, &, poſt dorſi enormes dolores, Opiſtotonos. Exinde uſque ad completos viginti morbi dies, hominem hunc ceu *Circes* incantamentis, in rigidam ſtatuam mutatum vidimus, dolentem, inquietum, ſeque vel continuo agitantem, vel ab aliis moveri, centies lecto eximi, in eumque remitti, flagitantem. Frequentiſſime percipiebat primo in infimo ventre, deinde in ventre ſuperiore, tandem in dorſo, ceu unico de puncto, dolorem oriri; qui actutum corporis cum inferiorem, tum ſuperiorem partem, in ligneam durítiem, dolentiſſimo cum ſubſultu, tenderet. Deglutitio toto illo tempore raro impoſſibilis, plerumque plus minus difficilis. Per omnem fere morbum pulſus plenus, vibrans fortiter, durus plerumque, ac celer; poſt 12. Libras ſanguinis ſemper inflammatiſſimi, in octo V. S. detractas, vix unquam moderatior. Alvus ipſi ſæpe globuloſa, ovillorum ſtercorum inſtar, ſæpius tamen pulmento ſimilis. Venter quoque aſſeris inſtar durus, rigidus, & in-

introtractus. Perque totam ægritudinem fere ſudor, paucior, profuſiorque, perpetuus, ſub mortem viſcidus. Urinæ nunquam reſpondentes, aut inflammatoriis morbis, aut ſpaſmodicis; erant enim ſemper coloris aut flavi, aut fuſci, cum bono paſſim enæoremate, & plerumque cum arenulis ſive in fundo, ſive in pellicula ſupernatante, ſive ad vitri latera, ſive aliquando ubique. Arenula hæc haud quidem ab initio conſpicua fuit, verum ubi 3. 4. 6. 10., & ſub finem vitæ, ubi 20. & ultra, horas conquieverant urinæ; copioſior ac citior die morbi 14.; poſtmodum præter arenulam ſpiculas multas, ſplendidaſque lotium geſſit, cum levi hypoſtaſi: pridieque mortis urina, qua æger aut ſola, aut fæcibus miſta, ſeſe, lectumque conſpurcaverat, jam denuo in vitrum micta, arenas trihorio poſt oſtendere cepit. In morbo toto ſomnus paucus, iſque a paregorico tantum, ſæpius tamen ne cum illo quidem. Reſpiratio non valde mala, poſt 15. diem autem admodum anheloſa, quando ſimul ſubdelirium incepit, deinde delirium, primum incoſtans, deinde perpetuum, furibundumque aliquando. Sæpius etiam contigit, ut in deliramento anheloſius reſpirans, mox blandius reſpiraret, ſi ipſi aut loqueremur, aut aliquid ingerere tentaremus; ita ut phantaſia terrifico occupari objecto videretur, quod non ſic, ſi parum reſipiſceret. Convulſiones clonicas ſeu *alternantes*, paſſus nunquam eſt, neque ſub mortem; ſed validum, univerſumque, tendinum ſubſultum. Horis 26. ante morrem oculi fixi, pupillæ dilatatæ, & ne ad admotam quidem candelam vel minimum ſe contrahentes. Calor a die ſeptimo, quo in Noſocomium venit, ad mortem uſque, 101., 102., 103. grad. Remedia externa, internaque, fere ea omnia fuere, quæ mox in recenſenda omnium ſæculorum in hoc morbo medicina, enarrabunt. Obiit morbi completis 20. diebus.

Totus fuit a morte rigidus, etiam brachiis: quæ tamen ſola fere ſemper ſervaverant flexilitatem: non

ri-

rigiditate cadaveris, ſed inflexilitate omnino inſuperabili. Verane ergo mors nondum adeſſet? Cum nuperrime in *Siciliæ* Regno de certa morte, ob ſummam hanc rigiditatem, dubitatum ſit; utpote minus morti, quam convulſioni tribuendam; multa tentavimus ſpirituum, pulverumque acrium, in nares inflatione; continua frictione; electricitatis applicatione; thoracis palpatione, ut ejus inde figura mutaretur; venæ ſectione: aëris per os inſufflatione; Clyſterum, eorumque etiam ex fumo tabaci paratorum, immiſſione; uno verbo ea, quæ Magni viri *Morgagnì* & *Sanctorini* in dubia feminæ morte inſtituerant, imo his plura, ordine inſtituimus: cumque ſexta a morte hora eadem rigiditas inſuperabilis perſiſteret, cadaver in loco admodum frigido horas 48. ſervavimus.

Tunc demum cadaver aperui. Rigor jam multo minor, nec eo multorum cadaverum ſuperior, dorſum ſi excipias: maxilla autem deduci, ſine plurima vi vectis, non potuit.

Olla cranii reſecta, & ſanguinis effluxit tantillum, & una alteraque uncia aquæ. Dura mater bona. Pia Mater ſupra lobum cerebri poſteriorem utrumque quidem, magis vero ſupra ſiniſtrum, infarcta ſanguine ſic, ut purpuraſceret univerſa. Sub Pia matre humor effuſus, qui lentus, albiduſque, videbatur, idque ad lobos utroſque ubique; eadem vero perſciſſa, tenui ſero ſimilis liquor apparuit. An ſerum id, quod in olla cranii auferenda effluxit, ſub pia matre quoque hæſerat? Certe inter utramque Meningem hæſiſſe nulla veſtigia docebant, neque ſigna aderant, id cranium inter ac duram locatam fuiſſe meningem: hæc enim adeo fortiter quovis in puncto cum cranio cohæſit, ut cranium majori cum vi nunquam viderim avelli: & imprudentia aliqua ſerra utramque membranam propinqua in plaga vulneraverat, ut liquor inde facile elabi potuerit. Certius hoc affirmare potuiſſem, ſi in chartis meis, in quibus

bus vel mox a ſectione, vel & ſub eadem, viſa reperta noto, invenirem notatam a me piæ matris a cortice cerebri ſeparationem, in qua copioſior Lympha potuiſſet locari: cum autem id ibidem non inveniam notatum, nec memoria ſuggerit, hanc quæſtionem in medio relinquo.

Ventriculi cerebri ſuperiores vacui omnino; proceſſus Choroidæi pallidi, poſteriore parte hydatici. Ventriculus tertius, & quartus, pariter vacui. In Occipite ſub cerebello cochleare plenum ſeri rubelli.

In abdomine lente ac prudenter aperto, ſitus viſcerum noſtram attentionem primam fixit. *Omentum* bonum, medium ventrem tegens, adeoque ineptum ad Epiplocelen. Hepar dextro in latere ſitum ſic, ut lobus ejuſdem minor vix digiti lati ſpatium in ſiniſtro latere occuparet. Idem vero ſiniſter lobus ſub cartilagine ſcutiformi trium fere pollicum altitudine ac latitudine conſpicuus erat: dexter autem lobus ſub coſtarum marginibus prorſum delituit. Id quod iterum adnotandum, pro morbis ex viſcerum ſitu dignoſcendis, commendabam auditoribus; ne quis ſemper quærat dextris ſub coſtis eminens Hepar, inque medio Epigaſtrio ſub ſterno ventriculum: maxime cum hæc iterum ſic visa fuerint, clauſo thorace, quando viſcera abdominis a coercente peritonæo liberata, deſcendendi nanciſcuntur occaſionem.

Ventriculus, pedis præter propter magnitudine, exacte ſiniſtrum Hypocondrium explebat.

Lienis ſitus poſt ventriculum, plus in dorſo, quam in latere, parvuſque idem, & infra octavam coſtam vix eminens; ſic, ut, in ſuſpicione morbi ſplenici, fruſtra quis eum ſiniſtrs ſub coſtis quæſiviſſet. Cæterum & ipſe & Hepar, ſanum utrumque. Veſicula gerebat Bilem non multam, non ſpiſſam, colore flavam.

Cœci inteſtini ſaccus in pelvi erat, ad digitum latum ab inguine dextro. *Colon* adſcendens inde recondebat ſe poſt coſtas, pergens uſque ad coſtam nonam; un-

de paulum reflexum juxta crepidinem jecinoris, mox in ſiniſtro latere quinque latorum digitorum profunditate deſcendebat, anguloque ibidem facto, adſcendebat oblique ad altitudinem octavæ Coſtæ; flexu autem ibidem facto, deſcendit tam profunde in Ileum, ut inguini incumbens facile veram Coli herniam, data occaſione generare potuiſſet: porro vergens inde ad mediam pelvim, reflexit ſe digiti longitudine valde amplificatum, atque ilico plurimum anguſtatum: reflexum iterum inde verſus pelvis medium, in amplum valde antrum abibat, denique anguſtatum demum Rectum formabat. Vid. Tab. 4.

In medio abdomine invenimus Inteſtini Ilei *Introſuſceptionem*, longitudine geometrici pollicis, ſuperiore parte ab inferiore ſuſcepta, cujus ſigna in vita nunquam affuerant. Frequenter introſuſceptiones obſervamus ejusmodi, convulſione forſitan ante mortem natas, quondoque numero plures, leves, facileque explicabiles; ſed etiam nonnunquam fortes adeo, ut vix videantur ſubita convulſione naſci: cujusmodi unam deſcripſi, *Tom. I. pag.* 139. Abſonam non judico eorum ſententiam eſſe, qui inveteratas ejusmodi, indiſſolubilesque Introſuſceptiones, ſalva vita tolerari poſſe credant; licet ſemper cauſæ proegumenæ ſint Ilei morbi.

Ren ſiniſter dextro triplo major, durus admodum in ſubſtantia dicta corticali; dexter autem mollis.

Cor bonum, utroque thalamo perfecte vacuum.

In Cavo *Thoracis* ſiniſtro aquæ rubellæ unciæ duæ, in dextro unciæ quatuor. Pulmones anteriore ac laterali ſuperficie obſcure griſei, ac variegati, qua autem dorſo, ac diaphragmati accumbebant, lividi toti; intus vero plurimo ſanguine rubicundi, & turgidi; accreti nullibi.

§. II. Hiſtoria Tetani, in quo ſudor perennis; aquæ aliquot unciæ in cavo Thoracis; pulmo uterque multo ſanguine refertus, preſertim ad dorſum; ſeri copia pauca in Encephalo, adeoque noſtræ hiſtoriæ in

mul-

multis ſimilem, *Valſalva* notaverat, referente Cl. *Morgagno* Epiſtol. X. Miles quoque, qui, quod ebrius integram noctem humi cubaſſet, Opiſthotono affectus moreretur, inventus a *Bontio* fuit, *Obſervat. I. Tract. ult.* cum vitalibus ac naturalibus viſceribus integris, habere in cerebri ventriculis viſcidam materiem, glutinoſam, luteam, vitello ovorum perquam ſimilem, ſed admodum fœtidam; Meningum quoque vaſa valde turgida ſanguine bilioſo.

CAPUT IV.

Diſſertatio de Tetano, ejuſque ſpeciebus, nec non de curandi eum methodo, a primis medicinæ ſæculis, in noſtra uſque tempora obſervata.

---

§. I. *Præcipuorum Scriptorum, qui de Tetano egerunt, Catalogus.* §. II. *Genus & ſpecies ejus.* §. III. *Multiplices ejus cauſæ.* §. IV. *Symptomata morbi numeroſa, cum continui, tum remittentis, tum intermittentis.* §. V. *Prognoſis mala, primo ex* Hippocrate, *deinde ex reliquis autoribus.* §. VI. *Sedecim articulis enarratur curatio, & Hippocratica, & reliquorum autorum. In horum ſeptima cura* Hippocratis, *per aquæ frigidæ affuſionem, explicatur. In articulo undecimo expenduntur Opii in Tetano vires. In decimo quarto quæritur, an Tetani curam licet exſuſcitata febre tentare? & in ſequenti, an ſudoribus? Tandem articulo poſt*

decimum ſexto occaſione quæſtionis, num Tetanus aliquando urina judicetur? diſſeritur primo de vera mente Hippocratis circa urinam genituræ ſimilem, *oſtenditurque, illum, hac appellatione utentem, genitalem liquorem neutiquam intellexiſſe: diſſeritur deinde* de arenoſa urina, *tam in Tetano, quam in omnibus morbis acutis, diverſiſque chronicis. Saltus ſanguinis ex ſauciata arteria proſilientis, conſpicitur aliquando in eo, qui ex ſecta tantummodo vena, jactu violento, profluit.*
§. VII. *Subjunguntur Hiſtoriæ ſeptem propriæ obſervationis.*

§. I. MOrbus hic inter ſumme periculoſos numerandus, a primis medicinæ temporibus exercuit multum, torſitque Medentium animos, tam in intellectu pathologico, quam in ſuſcipienda curatione.

Exorſi namque *ab Hippocrate*, invenimus eum morbum graphice deſcripſiſſe variis operum ſuorum locis. Libro de *Vict. acut.* pag. apud *Foeſium* 402. 403. Libro de *Morbis* primo, pag. 449. Libro de *Morbis* tertio, pag. 491. Libro de *Internis affectibus*, pag. 561. Libro de *diebus judicatoriis*, pag. 57. *Coacarum* n. 361. 362. *Aphoriſm.* Sect. 5. n. 6. qui Textus recenſetur quoque libro *de Criſibus*: & ſect. 5. n. 17. 20. 21. 22. *Epidem.* 5. pag. 1159. *Epidem.* 7. pag. 1220.

Deinde *Galenus* in variis horum *Hippocratis* textuum Commentariis plura adjecit.

Aretæus Cappadox, de *Cauſ. & ſign. acut.* Lib. I. Cap. 6. & de *Curat. Acut.* Lib. I. Cap. 6.

Cælius Aurelianus, lib. de Acut. Lib. III. Cap. 6. 7. 8.

Petrus Foreſtus Lib. 10. Obſ. 111. 112. 113. una cum Scholiis.

Hollerius in Coac. n. 361. 362. in eoſdemque textus *Jacotius*.

Du-

Duretus in Enarr. ſuper Cap. 2. *Holl.* de morb. intern. *Proſper Alpinus*, Med. Method. Lib. 10. cap. 8. *Schenkius* referens obſervata *Mathiæ Cornacis*, Vienneſis ante 220. abhinc annos medicinæ profeſſoris, *Fernelii*, *Benedicti*, *Cardani*, *Jacchini*, *Avincennæ*, *Benivenii*, *Valeriolæ*, & tandem ſua propria. *Heurnius* in Aphor. Sect. 6. n. 39. & Sect. 2. n. 26. *Paræus* Lib. 9. cap. 8. *Capivaccius* Prax. Med. pag. 219. *H. Cardanus* de adm. cur. n. 15. & de ſubtil. lib. 2. *Bontius* de Met. Med. in Ind. Orient. *Hildanus* Cent. 5. n. 9. *Riverius* lib. I. Cap. 6. de Conv. *Helmontius* Libr. de flatibus pag. 401. & de Febr. pag. 129. *Stalpart van der Wiel* Tom. 2. obſ. 27. *Wepferus* Lib. de aff. cap. pag. 497. 537. *Petrus Bayrus* Pract. Lib. 2. cap. 20. *Paulus Sorbait* Prax. I. pag. 222. *Joannes Chr. Langius* Tom. 2. pag. 140. *Heyſterus* obſ. 372. In *Burneti* theſauro, *Puerarius* part. I. pag. 332. *Sennertus* Lib. I. part. 2. cap. 28. *Morgagni* Epiſtol. Anat. n. 10. *Ill. Præſes L. B. van Swieten* Comm. Tom. I. §. 230. 234. Tom. 2. §. 704. 712. 787. 817.

Augere in immenſum Catalogum poſſem, omnes Autores, qui ſuper hoc morbo ſcripſerint, referendo: ſed cum animus ſit, recenſere duntaxat eos, qui ad morbi cauſas, ad Phænomena, ad Prognoſin, & ad curationem, aliquid præ cæteris attulerint; cumque, qui id præſtiterint, plures, quam nunc recenſui, me hucuſque lateant; ulteriori Autorum recenſioni non immorabor.

§. II. Conſultis omnibus his Autoribus, *Tetanus* primo eſt nomen morbi generale, quod cunctas complectatur ſpecies. Deinde eſt nomen, quo ſpecies morbi prima appellatur, in qua corpus recta convellitur, ſeu tenditur, indureſcitque. Altera morbi ſpecies *Emproſthotonos* eſt, ſi in priora; & tertia ſpecies eſt *Epiſthotonos*, ſi in poſteriora flectitur corpus. Datur & *Pleutothotonos* quarta ſpecies, quam quidem *Mercurialis*, & *Sorbaitius* negarunt, *Valſalva* vidit, utrum in latus non

 no-

notans, meuſque æger aliquoties ſiniſtrum in latus contractus fuit: jamque Noſocomium meum mulierem habet, quæ a violenta colli contorſione *obſtipo capite* laborans, per intervalla in lævum latus ſic incurvatur, ut Romanam litteram C. referat. Homo quoque apud *Fernelium* Lib. 5. cap. 3. *Pleurothotonicus* fuit.

Differt *Tetanus* a convulſione, quod Tetanus ſit contractio perſeverans; convulſio autem Tetanus duntaxat fulmineus, minuſque fortis, ita ut a partium naturalium ſive vi, ſive pondere, ſuperetur: unde haud immerito hanc *Clonicam* vocant a κλόνεω, κκονέομαι, concutio, agito; illam vero a τέινω, tendo, conſtringo, *Tonicam*.

Deſcribitur hic Tetanus ut univerſi corporis, vel ejuſdem tantummodo partium: Maxillæ inferioris, ejuſque ſive alterutro in latere, ſive in utroque; Brachii, Pedis, Oculi, an Strabiſmi ſpecies? Penis, an Satyriaſis? Linguæ.

§. III. Cauſas ejus deſcribunt a repletione, evacuatione, exſiccatione, acrimonia: præterea a capite dum febres ſupervenerit; a vulneribus, contuſionibus, ulceribus, in loco tendinoſo, nervoſo, muſculoſo; ex abortu; a cervicis vehementi ictu, a contorſione, contuſione, & percuſſione tendinum ejuſdem; a graviore onere collo tendinibus diutius impoſito; a jugi tendinum decubitu ſuper durum ſtratum; ab aſperrimo frigore; a potu meraco; a decubitu ſub Jove poſt vini, ſpirituumve, uſum copioſum; a vino copioſo tempore vulnerum ſumto; a gelidæ aquæ potu, eo tempore quo vulnera mundari, conſolidarique videntur; ab ichore intus retento; a febre; a puncto in venæ ſectione nervo; a vomitu valido; a nimia alvo; a ſuppreſſo febrili ſudore; a lue Celtica; a carie antri Higmori; ab abundante Pituita; a punctura Draconis marini, *Piterman* dicti dicti, piſcis; ab utero; ab affecto ore ventriculi bilioſa & æruginoſa materia; a Fungis; a materia latitante Po-

Podagrica; ab Angina Cynanche, Synanche, Paraſyuanche; a ſanguine pituitoſo, bilioſo; a monſtroſo verme *Schenkius* proprii filii Tetanum deſcribit: a Vermibus duodeni, ac ſiniſtri ventriculi orificii, numeroſis, teretibus, magnis, *Heyſterus* Ancillæ cujuſdam Tetanum vidit, *Riverius* a vermibus communibus: a Tuberculo in gena dextra mulieris, furunculi inſtar, dimidii ovi magnitudine, per ſcalpellum ablato. &c.

Harum cauſarum nonnullas prædiſponentes conſiderant, alias excitantes, plures denique ad cauſam morbi proximam conſtiuendam per ſeſe ſufficientes. Cauſam autem proximam, vel acre ſtatuunt, vel irritans quoddam Nervis, ſive in origine, ſive in itinere, adplicatum.

§. IV. Symptomata morbi ordine ſequente recenſent. In principio obſcitatio adeſt, quam ſolum *Cælium Aurelianum* notare reperio, quamque noſter æger crebram, moleſtamque, paſſus eſt. Maxilla inferior ad ſuperiorem conſtringitur, his alterutro in latere, in utroque: *Triſmum* vocant: & quidem in nonnullis cum muſculorum Gelaſinorum una ex parte, quem *Spaſmum Cynicum*; in aliis utraque ex parte, quem *Riſum* appellitant *Sardonicum*; ceteris vero nihil hujus. Quibuſdam a principio febris adeſt, aliis in decurſu morbi, major, minor, nonnunquam prægrandis, pluribus vero nulla. Oculi lacrymantur multis, rotantur, contrahuntur. Dorſum, collum, artuſve, flectere nequeunt. Vox difficilis, aphonia quibuſdam. Dolor dorſi ſæpe tantus, ut ægri ejulent amare. Suntque nonnumquam ejuſmodi convulſiones momentaneæ, ſeu ſubſultus potius, in rigido corpore, ut ni ægri detinerentur, lecto exſilirent. Deglutitio difficilis eſt, & aliquando impoſſibilis, fitque tunc deglutiendorum per nares reditus. Remittente quandoque per horas tetano, adſunt intolerabiles præ dolore *Crampi*. Vigiliæ ad opiata paſſim rebelles, & ſi dormitur, ſomni ſunt pauci, breves, terrifici, cum rigidorum tendinum ſubſultu. Sudores multi, fortes, in multis

continui fere. Quibuſdam ab initio, aliis ad finem, delirium mite, aut ferox, multis nullum. Aliis urina rite fluit, alii ejuſdem aut incontinentiam patiuntur, aut ſtimulum perpetuum, aut ſuppreſſinem. Miri, vagi, inguina quandoque quaſi dilacerantes, varioſque in corpus affectus edentes, dolores in ventre percipiuntur.

Porro non omnes eodem modo hæc ſymptomata affligunt. Nonnullos enim, ut jam monitum eſt, principio invadunt, alios in decurſu morbi, alios ad finem; multaque ſunt, quæ non eundem hominem impetunt, multa, quæ non ſæviunt furore continuo. Sæpius in noſtro homine dolor mitis, maxillæ relaxatio ad duarum linearum hiatum, deglutitio longe expeditior, vox intelligibilior, tetanus mitior. Imo quibuſdam conſtanti lege Maxillæ tetanus ut vigili pertinax, ſic dormienti reſolvitur. Quandoque ſymptomata tetani remittunt penitus, ægro exinde aut ſaneſcente, aut moriente.

Aut moriente inquam. Eſt enim Tetanus morbus continuus vel continuo remittens, vel plane intermittens. Vidit *Hippocrates* tetanum ſic euntem, redeuntemque, ut æger intermedio tempore obambularet, reſque perageret ſuas. Obſervavit *Fernelius* paroxyſmum Opiſthotoni, bis, ter, quotidie invadentis, idque non æſtate, ſed hyeme; non unica hyeme, ſed quotannis. *Wepferus* in Sanctimoniali notavit quinque paroxyſmos, quinque horarum ſingulos. Et alius ille *Wepferus* Tetanus trium menſium; iſque integri anni *Valiſnerii*, ad non ad hanc claſſem referendi ſunt? Imo *Aretæus*, & *Foreſtus*, adeo chronicos tetanos referunt, ut per totam ægrorum vitam non curentur.

§. V. Prognoſin dedit *Hippocrates* in Aphor. Sect. 5. n. 6. & libro de criſibus, ſic ut quarto die mors adſit, utque hunc diem effugientes, ſaneſcant. Quam ſolam *Hippocratis* prædictionem, alias ita accuratus *Celſus*, hoc loco negligenter recenſet, ac ſi aliam non dediſſet *Hippocrates*. Etenim libro III. de morbis, tetano

no affectos perire ait 3. aut 5. aut 7. aut 14. die, quos ſi effugerint, ſaneſcunt. Epid. 5. & 7. *Telephanus* die 3., *& magnæ navis præfectus* die 13. aut 14. obiit. Libro autem *de internis affectibus* ait hos ægros longiſſime ad 40. diem vitam trahere.

Obiter hic notemus iterum, quod alibi notavi toties, doctrinam *Hippocratis* omnium imperfectiſſime ſæpe tradi in Aphoriſmis; in cæteris vero ejus ſcriptis exponi, limari, limitari, extendi. An evidentius exemplum datur hoc de Tetano Aphoriſmo? Ut profecto manibus, pedibuſque, eorum in ſententiam abeam, qui cenſeant Aphoriſmos, ſaltem multos, ex magni viri pugillaribus deſumptos eſſe, in quibus, quæ obiter hinc inde vidiſſet, ne mente exciderent, ſcripto mandaverit, per otium, ulterioreſque obſervationes recudenda, & explicanda. Sed ad rem.

Benivenius, *Foreſtus*, *Bontius*, *Heyſterus*, *Morgagni*, aliique notaverunt cum *Hippocrate*, ſanitate aut morte intra diem quartum Tetanum terminari, id eſt, intra horas paucas, diemque unum, alterum, tertium, quartumque: ſed & cum illo obſervarunt quovis die aut mori, aut convaleſcere ægros hos, uſque ad 20. 30. 40. diem. Homo, cujus hiſtoriam *Tom. 6. probl. 9.* dedi, obiit die nono. Hic noſter die 20. & femina apud *Ill. Præſidem* non diu poſt 30. morbi totius, 24. autem Tetani diem, convaluiſſe videtur.

Sed neque cum ultima *Hippocratis*, multorumque Autorum, diei quadrageſimæ obſervatione, vitæ, mortiſque ultima meta terminatur. Monuerat *Hippocrates*, *artem longam eſſe*, *vitamque brevem*: unde quæ necdum illi viſa ſunt, viſa ſunt deinceps aliis. *Puerarius* pluribus menſibus affectum & perdurantem vidit, & curavit. *Valiſnerius* apud celebr. *Morgagni* hominem demum poſt annum ſanavit. *Wepferus* Tetanum ultra 63. dies perſeverantem curaſſe legitur. Imo rariores dari Tetanos, qui nec perimant, nec tota hominis vita curentur, *A-*

re-

retæus & *Foreſtus* ſcripto reliquerunt. Atque hæc de prognoſi quoad tempus.

Morbum ſemper admodum periculoſum eſſe, ſive ſine ulla remiſſione aut intermiſſione decurrat, ſive cum illis, uno omnes ore Autores fatentur. De priore quæſtio non eſt; de poſteriore exempla innumera proſtant. *Foreſti* puerperæ tetanus remiſerat ſic, ut Medicus immiſſo digito fauces poſſet explorare; attamen periit. Ipſe *Hippocrates*, experientia edoctus, intermittentem Tetanum minus quidem continuò periculoſum pronuntiavit, minime tamen periculo expertem. Et noſter, cum aliqua Tetani maxillæ iuferioris remiſſione, ac notabiliore adhuc totius corporis, Vociſque ac Deglutitionis integra fere reſtitutione, mortuus eſt. Imo rem ab ipſo Medico teneo, qui præſens præſentem vidit hominem, qui Tetano univerſo affectus, dum e balneo aquæ calidæ educeretur, Balneum omnem pepuliſſe morbum exclamaret; ſic quidem ut integram curationem adſtantibus demonſtraturus, per cubile incedere, progredique inciperet: qui tamen vix momento elapſo humi procumberet, ac moreretur. Febris præſens, abſenſve, prognoſin Tetani non mutat. *Hippocrates* Aph. Sect. 4. n. 57. diſerte notat febrim non eſſe de natura Tetani, ſed illi epigenomenam. Notanturque in Scriptis Medicorum plurimi ſine febre Tetani: unde multos morbi curam febre artificioſa inſtituere voluiſſe mox in curatione tradenda patebit.

§. VI. *Curatio* hæc ex iiſdem Autoribus ordine nunc tradenda eſt. *Indicans* omnibus idem, ſcilicet Tetanus. Eadem cunctis *Indicatio*; auferendus enim morbus eſt. *Indicata* vero multis eadem ſunt, multis iterum diverſa, & oppoſita.

Ac 1° quidem ab ipſo *Hippocrate*, in noſtra uſque tempora, fere omnes venam ſecant, idque iterato; quoties cum vis morbi id peteret, tum vitæ concederent vires.

2.

2. Nec differunt multum in frequenti uſu Enematum emollientium, imo fere oleoſorum; uſuque laxantium per alvum, ſtimulantiumque, & ſuppoſitoriorum.

3. Multi eo ſcopo purgantia laudarunt, ut a capite, collo, artubuſque, revelleretur materies.

4. Solemnius autem apud pleroſque nihil inunctione rigidarum partium cnm oleo, oleo roſaceo, laurino; oleo Caſtorei, Macis, Caryophyllorum aromaticorum, Anethi, Therebinthinæ; cum Spiritu vini aut Tincturis, Spiritibuſque medicatis, cum unguento Martiato, Althææ, Agrippæ; cum unguentis & linimentis paratis pinguedine Vulpium, Canum, Felium, Daxarum, Cervorum, Urſorum, Luporum, Leonum, quæ pinguedines eſſent inſerendæ Anſeri, Anſerque tunc veru torrendus, ac diffluens inde pinguedo in uſum foret aſſervanda: ſic tamen, ut primam pinguedinem abjicerent, ultimamque in vas aceto ſemiplenum exciperent, & cum hoc ita comparato corpus fricarent.

5. Veſicantia, & Sinapiſmi, nonnullis laudantur.

6. Balnea aquæ *calidæ*, etiam integra; integra olei balnea, curarunt multos. *Celſus* jam commendaverat. *Guillandinus* apud *Heurnium* ad 26. Aphor. Sect. 2. Virum Tetano affectum curavit, immergendo in cadum olei totum. *Albertinus* vocatus ad Chemicum, nefarium hominem, qui fracta infortunato lagena, in qua diuturnos poſt labores venenum præſentiſſimum perficiebat, vidit illum convulſione tonica inſtar ſerpentis contorquere ſe, oculis & lingua protruſis: cum pleraque auxilia nihil opitularentur, *Albertinus* dimiſit hominem totum in tepidum oleum, eo cum ſucceſſu, ut ceſſaret Tetanus. Fomenta oleoſa, quæ hominem integrum involverent, multi laudarunt. Et olei Embroche *Bayrus* Sereniſſ. *Pedemonti* Principem cito ab Opiſthotono liberavit.

7. Frigida Balnea, Gelidæ aquæ affuſionem, multi laudarunt, autore *Hippocrate* Aphor. ſect. 5. n. 21. & Libr. III. de morbis. Cu-

Curam ejuſmodi aggrediebatur nunquam, niſi debitis cum cautelis: ut nempe Tetanus ab ulcere non oriretur; ut juvenem bene carnoſum morbus invaſerit, mediaque æſtas ſit. Nec univerſalis fuit ipſi Methodus curandi. Cæteris enim operum ſuorum locis jubet ægrum calefacere balneo, foco, linimentis, fomentis, utere aut veſica contentis, actu, potentiave, calidis, Vino &c. imo poſt *calidæ aquæ affuſionem* homines obvolvere linteo, obvolutoſque in lecto detinere. Itaque apparet evidenter magnum Virum diſtinxiſſe accurate & ægrorum naturam, & diverſam morbi cum materiam, tum ſyptomata; curamque & ex oppoſitis remediis præſcripſiſſe ſapienter. Unde *Cælius Aurelianus*, *Paulus Ægineta*, multique ſequentium ſæculorum Medici, *Hippocratem* injuſte criminati ſunt, Aphoriſmi doctrinam per reliqua ejusdem opera non explicando.

Cæterum hanc ipſam Gelidæ affuſionem debito in caſu factam, ſapientes practici laudarunt. *Schenckius* refert *Avincennam* ſcripſiſſe: „Ex his, quæ juvant habentem Spaſmum communem, qui nominatur Tetanus, & Tenſio, facta a *materia frigida*, eſt ut ſubito in aqua demergatur frigida, ſecundum quod dixit *Hippocrates*. Nam corporis exteriora inſpiſſantur, & innatus calor interioribus quaſi confortatur, & reſolvitur materies. Non enim tamen omne corpus tolerans hoc, a timore tutum, ſed corpus forte, juvenile, carnoſum, quod ulcera non habet, & in æſtate. *Plures enim per hoc jam evaſerunt.* „

Valeſcus de Taranta Lib. I. Cap. 21. De Morb. Cerebri. „Iſto modo curavi juvenem 20. annorum, de quo deſperabatur in *Morlanis*, quamvis non multum erat carnoſus. Habui fere 24. urceos plenos aquæ, & quatuor viri ipſum ægrum erectum tenuerunt. Ego autem omnes urceos evacuavi ſupra colla, & omnia inferiora membra ejus, & ſtatim poſui eum ante ignem, & poſt horam unam & dimidiam unxi

„ ip-

„ ipſum a collo uſque ad poſtremum ſpondilem, ac ti-
„ bias & brachia, cum Dialthæa, & Martiato, &
„ Agrippæ, cum oleo Caſtorei, & dedi ſibi brodium
„ pullæ, & fere nihil amplius feci, & in eadem nocte
„ curatus fuit, cum Dei auxilio. Alium curavi in
„ *Burdigalis*, qui erat Anglicus, ſed iſte fuit corpulen-
„ tus, per modum ſuperius dictum. „

Sennertus Lib. I. part, 2. Cap. 28. ad quæſtionem, an aquæ frigidæ affuſio? „ Ita ex *Hippocrate*, & *Ga-*
„ *leno*, inquit, debitis conditionibus. Ita enim calor
„ nativus, clauſis poris cutis intus cogitur, & per ac-
„ cidens abſumitur morbi materies, ſeu a ſubita aquæ
„ frigidæ affuſione corpus frigore concutitur, & ma-
„ teris nervis adhærens excutitur. Etſi vero *P. Ægi-*
„ *netæ* hoc remedium improbatum eſſe ſcribit a poſte-
„ ris, quod & ipſe rejecit, tamen reperti ſunt, qui
„ poſt eum id uſurparunt; inter quos eſt *Valeſcus*, „

8. *Cucurbitæ* tam ſiccæ, quam ſcarificatæ, a multis medicis eventu ſæpe fortunato adhibitæ ſunt; at vero cum id, quod avellendorum humorum gratia fit, nonnunquam tenſos nimium nervos irritare queat, eventum aliquando ſiniſtrum ſortitæ ſunt.

9. *Medicamenta acria, aromatica, ac maxime viroſa*, ab ipſo *Hippocrate*, & *Aræteo*, in noſtra uſque tempora, Autores adhibuerunt tantum non omnes; quæ ore aſſumenda, Clyſtere injicienda, naribus aut inſufflanda, aut attrahenda, ulceribus, quo reſorberentur, affricanda, cuti tandem admovenda eſſent „ Caſtoreum,
„ ait *Aretæus*, trium obolorum pondere aſſidue bibere
„ expedit. . . . Cæterum ſi ægri nihil deglutiant, Ca-
„ ſtoreum cum oleo in anum immittendum eſt. „ Multi poſt Arabes Caſtoreum ore aſſumendum dederunt a doſi ſcrupulorum duorum, ad dragmas duas, in Melicrato, vel Aqua nervina. Caſtoreum intus & extus dare jubet *Preſper Alpinus*: *Hollerius*, & *Duretus* confirmant. Curam ſuam fortunatam Viri Patricii, ad 40.

diem

diem cum Opiſthotono conflictati, *Benedictus* præſertim Caſtoreo acceptam refert; a quo tunc lacteus humor cum urina prodibat.

10. Oleum multi bibendum dederunt ſummo cum effectu. *Valiſnerius*, loco cœnæ oleo amygdalino dato, annoſum Viri patricii tetanum vicit. Multi Autores oleo ore & ano immiſſo corpus totum perluendum jubent; imo ore, & gutture, placide continere, quo ſtrictæ fauces laxarentur.

11. Ad Opium & Narcotica multi confugerunt. *Hippocrates* fomenta parabat ex Semine Hyoſciami cocto cum oleo, eique tunc addito Vino. *Aretæus* oleo Crocino partes rigidas involvebat. *Schenckius* Theriacam, Mithridatium *Cardanus*, ore data laudaverunt. Memorabilis *Bontii* textus eſt, quem ne quid contrahendo perdat, exſcribam totum; *ex Libello* 2. *de Method. med. qua in Indiis Oriental. uti oportet*. Cap. de *Spaſmo* „ Inprimis vero habenda eſt ratio, inquit, ſæ- „ viſſimi Symptomatis, doloris nimirum, cui, omiſſa „ tantiſper cauſa principali, ſæpe cogimur occurrere. „ Quod commode fiet *Laudano Quercetani*, *Philonio*, „ ſive *Euphorbio*, ſed præcipue *extracto Croci*, quod in- „ fra deſcribemus. Fortaſſe Sciolus quiſpiam negabit „ his remediis, propter vim ſtupefactivam, ac narco- „ ticam, nerviſque inimicam, eſſe utendum. Specioſa „ quidem hæc prima fronte videntur, ſed tamen vana „ ſunt: nam præterquam quod calidiſſima hujus clima- „ tis temperies hoc requirat, *certiſſimum eſt in tali ne- „ ceſſitate ſine his ægrum evadere non poſſe*. „ Meretur certe Medicus hic fidem haud modicam, eo quod majorem forte experientiam hujus morbi, quam Europæus quiſque Medicus unquam habere poſſit, ipſe habuerit: videte modo, quomodo hoc caput inchoet. „ Qui „ apud nos in *Hollandia* rarus eſt Spaſmus, hic in In- „ diis tam familiaris eſt affectus, ut merito inter En- „ demios, ac Populares morbos, numeretur. „

12.

12. *Fimus equinus* partibus tetano affectis ſummopere laudatus *Ambroſio Paræo* fuit. Ter cum illo adhibito felix, ut poſtmodum enarrabo, nihil fere in hoc homine, de quo agitur, lucratus ſum.

13. Ex *Hipp. Libr. de intern. affect.* videmus Tetano oriri a ſuppuratione κυνάγχης vel ςαφυλῆς, vel ἀντιβραγχίων, vel etiam (Libro de Diebus judic.) ἀπὸ συναγχης. *Foreſtus* hiſtoriam refert, eandemque obſervatione veterani cujuſdam Medici, haud omnino raram in praxi eſſe oſtendit. *Valſalva* & talem Tetanum vidit, egoque in me ipſo, ut deinceps narrabo, expertus fui. In hoc genere Tetani *Foreſtus* damnavit Trochleæ uſum ad os diducendum, autoritate forte *Cœlii Aureliani*, qui tamen Trochleam aut ſimile Inſtrumentum repudiando, de Tetano ex Angina nato non egit. Laudarunt Trochleam hanc, adhibueruntque cum ſucceſſu *Pareus*, & *Hildanus*. Trochlea hæc me in hoc morbo mox ſummo periculo eripuit.

14. Curam excitata febre moliti nonnulli ſunt, id ſibi ab *Hippocrate* præceptum eſſe arbitrati in *Aphoriſmo* 70. *Sect.* 5. „ A quartanis correpti, convulſione „ non admodum corripiuntur, ſi vero prius corripiantur „ & poſtea quartana ſupervenerit, liberantur. Et Sect. „ 2. ne 26. Febrim convulſioni ſupervenire melius eſt, „ quam convulſionem Febri. „ Et maxime Sect. 4. n. 57. „ A convulſione, & *Tetano* detento, febris ſuper- „ veniens ſolvit morbum „ *Hierophylum* & *Aſclepiadem* febre excitata Tetanum curandum eſſe voluiſſe, *Cœlius Aurelianus* accuſat : invehiturque acriter in *Hippocratem*, veluti idem diſerte præcipientem in his Aphoriſmis; a qua ſententia ſe eſſe alieniſſimum profitetur. Profecto ſi ſedato animo *Hippocratem* pervolvimus, pluribus Operum ſuorum locis de Tetano agentem, non eſt, quod idem prorſus negemus. Quid enim aliud ex textu Libri *de vict. acut.* colligemus? Si enim a natura *febris non excitetur*, ſomnuſque, atque urinæ concoctæ,

ctæ, *ſudoreſque judicatorii* non contigerint, Vinum creticum vinoſum, una cum internis, externiſque emollientibus, & *calidæ aquæ affuſione*, exhibendum eſſe docet: & Libro *de intern. aff.* Abſinthium, Lauri folia, Hyoſciamum, Thus, in vino albo cocta, admiſto oleo valde calefacta, corpori & capiti adhiberi; poſtea vero diſponere in lecto ægrum *ut ſudet vehementer*. Igitur videtur deficiente febre, febrem excitare voluiſſe. Convenitque idem cum ejuſdem monitis ſapientiſſimis, quibus præcepit nobis attentionem ad ea, quæ natura quandoque per ſe facit in morborum curatione, ne hujus ignari eandem ſuo in opere turbemus, neve defectu attentionis illam imitari negligamus. Eodem profecto modo, quo febrem in Apoplexia producendam eſſe Schoia Medica jubet, quia Natura ſpontanea febre Apoplexiam curaſſe obſervata eſt. Fatendum tamen eſt, ſimilia præcepta quandoque hoc principio ſolummodo inniti, *ut extremis in morbis extrema tententur auxilia*, ut habet Aphor. 6. ſect. 1.

Ut enim extrema auxilia prodeſſe aliquando apparent mirifice, ſic quoque eadem nocere non ignoramus. Et ejuſdem Scholæ doctrina, qua febrim nonnunquam excitare jubemur, diſcimus etiam humores lentos hominem occidere, ſi in vehementiores excitentur motus. Imo enarrandorum ad finem hujus Capitis caſuum alter, Tetanum, ſuperveniente valida febre, letalem redditum docebit. Hinc hanc ſententiam cum Schola Arabica moderari conatus *Avincenna*, Ephemeram duntaxat febrim producere ſuadet. Sed quis febrim producturus, adeo arbiter rerum, verſatuſque in arte eſt, ut non plus febris generet, quam voluerit? Quotidie animadvertimus eodem anni tempore, ab iiſdem omnino cauſis, alios tertiana febre corripi, alios ephemera, alios acuta, vel etiam inflammatoria; prout vis adplicatæ cauſæ in peculiarem cujuſque Diatheſin agere poſſit. Novimus, ſi candide loquamur, nos tantos in

Te-

Tetano, & Apoplexia, moderatores non eſſe; præterquam quod etiam moderata febris poſſit nocere. Nonne levi febre, a natura genita, Apoplecticum *Numeni* filium periiſſe candidus tradiderit *Hippocrates?* Ea itaque omnia, quæ, ni juvent, occidunt, nunquam temere, ſed & circumſpecte, & ſi poſſibile, nunquam niſi convocato Sapientium Virorum conſilio, bene perpenſa, & trutinata, admoveantur.

15. Sudoribus curandi Methodum laudarunt hi, illi condemnarunt. Dixerat *Hipp.* Lib. *de Vict. acut.* de Tetano agens, ut ſupra vidimus: „ Huic niſi febris acceſſerit, & ſomnus, & quæ conſequuntur urinæ coctæ, ſudoreſque judicatorii &c. „ & paulo poſt deficiente natura, ægrum ſic a Medico diſponi jubet, *ut exſudet vehementer*. *Bontius* ſudores cum maxime hic laudavit: hæc ab una parte: ſed ab altera veridicus ubique *Hippocrates* narrat *Magnæ navis Præfectum* in Opiſthotonum, tertio a contuſione die, incidiſſe *cum ſudoribus*, obiiſſe tamen ſexto ab illinc die. Scripſit *Coacar*. N. 361. *Funeſtum eſt etiam ſudare in Opiſthotono*. Imo *Aretæus* juſſit cohibere ſudores: *Cœlius* abſtergere eoſdem, ne noceant frigefacti.

Numquid igitur ad Problematis explicationem facit id, quod habet magnus *Morgagni* Epiſt. anat. med. N. X. §. 3., ubi ſcilicet, poſtquam retuliſſet *Valſalvæ* Juvenem die Tetani quinto obiiſſe cum ſudore plurimo, toto morbo profluente, hæc judicioſe ſubjunxit: „ Porro multus ſudor, qui perpetuo perfluxit in eo „ juvene, num id levaminis attulit, ut manus, pedeſque, nonnihil movere ceperint? Sane *Bontius* .... „ inter cætera commendat, quæ ſudorem moveant. Sed „ hic fortaſſe utilior eſt, cum affectio frigori ſucceſſit, „ cui temere calefactum corpus expoſitum fuerit. „

Hinc intelligeremus ſaltem ab Hippocrate, & laudatos ſudores, & damnatos fuiſſe, prout Tetani cauſa eoſdem aut poſceret, aut repudiaret; eandemque ob

cauſam *Aretæum*, ac *Cœlium*, eo modo ſcripſiſſe. Sane noſter homo, qui a refrigerato corpore prius calefacto in Tetanum non incidit, cum perpetuis ſudoribus mortuus eſt.

16. *Urinarum excretiones* Medicorum plures in Tetano conſuluerunt, præeunte *Hippocrate* Coac. text. 362. πυρετώδηα ὀπισθοτονώδεα γονώδεες ὀρήσιες λύουσι. Opiſthotonum, ſi ad eum febris acceſſerit, urinæ genitales, urinæ geniture ſimiles, ſolvunt. Nondum in Medicina definitum eſt, quid ſignificet τὸ γονοειδὲς *Hippocratis* in urinis. Ad hoc nihil aptius, ac convenientius erit, quam ipſum Autorem cunctis conſulere in locis, in quibus de hac urina verba fecit.

Epid. Lib. 3. *pag.* 1066. Qui in Dealcis horto decumbebat, priuſquam redderet urinas turbatas, reddidit urinam, quæ habebat ἐναιώρημα ὁιον κρίμνα γονοειδέα. Hic nonniſi 40. die poſt multas ærumuas judicatus eſt. *Foeſius* reddidit totnm textum ſic. „ Urinæ tenues, in quibus varia inerant ſuſpenſa quædam, „ in medio innatantia, hordei toſti, non exacte moliti, „ craſſioribus fruſtulis, fere ſimilia, *genitaleque ſemen referentia*. An ergo in hac urina enæorema, & quid „ ſimile genitali ſemini habebat, & quid craſſius moliti hordei toſti ſimile? hic notemus τὸ γονοειδὲς „ enæorema fuiſſe.

Philiſtis Epid. Lib. 3. pag. 1070. die ſecundo habet οὖρα λεπτὰ, διαφανέα εἶχεν εναιώρημα γονοειδὲς: die 5. moritur. Eſt iterum hic, geniture ſimile illud, enæorema.

Epid. 6. pag. 1170. in *Perintho* τὸ γονοειδὲς, τὸ τοιοῦτον ὅτι κρίσιμον „ In *Perintho* genitale idipſum „ quia criticum. „ Hic hypoſtaſin formaſſe videtur, quia judicatorium dixit.

Theodori coniugi die quinto οὖρα ϛ᾽ υφνὰ, ὀποέδεα, οὔρησε τῇ ἕκτῃ ἐν νυκτὶ, ὀλίγον. τὸ οὐρούμενον τῷ κάρφει εἵλκετο, γλίσχρον, γονοειδὲς. „ Die „ quinto urinæ acerbæ, ſucco herbarum ſimiles. Sexto „ die minxit paucum in nocte, in quo quid, quod dum „ feſtuca trahebatur, glutinoſum, & genitali ſimile e- „ rat. „ Ergo τὸ γονοειδὲς in urinis *Hippocrati* fuit vel enæorema, vel ſedimen, quod feſtuca ex urina elevatum, mucoſum quid, & genituræ ſimile, referret: in *Philiſco & Theodori conjuge*, non laudabile, nam ambo mortui ſunt: in eo, qui in *Dealcis horto* decumbebat laborioſo & diuturno cum judicio fuit: in *Perintho* criticum. Semen autem ipſum genitale non fuit; nam & in urina *Conjugis Theodori* erat.

Conſulamus Commentatores, antequam pergamus ultra. *Hollerius* in hunc textum: „ Tales urinæ geni- „ turæ ſimiles, albam, tenacem ſubſtantiam referentes, „ in febre Ardente cum Convulſione, malas eſſe, quod „ ab eliquatione fiant: ſed ſi a copia pituitæ craſſæ ac „ viſcidæ convulſio, cum febre, materia illa pituitoſa „ coqui poteſt, excernique. „

Et *Jacotius* τὸ οὖρον γονοειδὲς ait ab *Erotiano* intellectum eſſe τὸ οὖρον λεύκον, λαὶ παχὺ, urinam albam & craſſam. Videatur *Erotianus* ad Litteram T. Laudat autem ille hunc textum *Hippocratis*, ac ſi eundem legiſſet in Libro *de locis in homine*, qui hoc tempore in illo non legitur. Periiſſetne igitur quid de hoc libro poſt *Erotiani* tempora? An vero lapſus *Erotiani* memoriæ eſt? Textum autem *Jacotius* explicat ſic. „ Conſentaneum eſt ergo Opiſthotonon, cujus cauſa eſt „ frigida, craſſa, lentaque pituita, nervos implens, u- „ rinis ejuſmodi, quæ repente, & affatim funduntur, „ aliquando ſolvi, humore per calorem febrilem atte- „ nuato, & ad renes atque ureteres converſo. „

Atque hæc de eo, quod genituræ ſimile in ſola urina: verum deſcripſit *Hippocrates* idem quoque in materia alvo excreta. Sic ſaltem colligendum eſt ex Textu *Coac.* 186. τὸ γονοειδὲς διελθον: porro διελθεῖν de urina dici apud *Hippocratem* non ſolet, ſed de alvo. Evidentiſſime autem *Coac.* n. 455. Κοιλὴ ταραχώδης, διαδίδυσα σμικρὰ, γονώδεα, μυξώδεα. „ Alvus „ turbata, exhibens pauca genituræ ſimilia, muco„ ſa. „ Quæ *Duretus* ibi explicat de „ Colliquamento „ tenuium Inteſtinorum, quorum adeps liquitur, ac „ dejectiones edit veluti opimas, id eſt, albas & leves. „ Liquitur autem adeps a vi tabifica, tum ardoris „ Hepatici, tum Bilis, abradendo Inteſtinis moleſta. „

Foeſius in hunc textum commentando, ſic eum exponit, ut hac appellatione deſignetur materies alba, pituitoſa, albuminea, ſive per alvum, ſive per urinas, excreta. Imo *Hippocrates* Prorrhet. pag. 35. apud *Foeſium* (non in textu, nam in eo Foeſius cum *Charterio* legit τόνῳ εἴκολον, in ſua vero œconomia Hippocratica γόνῳ εἴκολον.) *Hippocrates*, inquam, γόνῳ εἴκολον vocat flatus crebros, qui ſimul mucoſam educerent materiem. *Galenus* textum hunc per τόνῳ & γονῳ, utraque ſcilicet lectione, explicuit.

Tandem & vomitu reddita materies a Filiolo *Hegeſipolis* Epid. 7. pag. 1225. hac appellatione deſcribitur. ἐτελεύτησεν, ἐμέσας μικρὸν, βραχὺ, φλεγματῶδες, ὥστε δόξει οἷον γονὴν „ Moriebatur, poſtquam „ vomuiſſet materiem paucam, brevem, pituitoſam, „ genituræ ſimilem. „

Patere igitur videtur voce hac antiquorum intelligi materiem albam, mucoſam, craſſam, adeoque ſemini genitali ſimilem, ſive urinis, ſive alvi depoſitione, ſive moleſtis cum flatibus, ſive etiam vomitu, emiſſam: in urinis vero eam peculiariter deſignare vel enæorema, vel hypoſtaſin, albam, mucoſam, craſſam, quæ, ut cæte-

teræ urinæ bonæ, cum aliis bonis ſignis, ſalutem; ſine iiſdem nihil boni, nihil niſi κρισιμὸν μὴ λρινὸν ſignificet. Adeoque haud incongruam *Erotiani*, *Hollerii*, *Jacotii* ſententiam eſſe, de tali alba, mucoſa, atque Tetanum ſolvente urina, id exponentium: de genitura autem admiſſa ne cogitandum quidem eſſe, cum quod *Hippocrates* id æque Feminarum, quam Virorum in urinis obſervaverit, tum quod idem non minus in alvo, vomituque, excretis, quam in urinis, ſæpius adnotaverit. Numquid viri Patricii apud *Benedictum* urina alba lactea, qua judicatus videtur, huc referenda? Vide ſupra ad N. 10.

Tetanodeus noſter homo nunquam in urinis hoc album, mucoſum, craſſum, ſive enæorematis, ſive hypoſtaſeos in modum, exhibuit; adeoque neque inde ſpem nobis fallacem dedit: arenoſam vero ejus urinam, ſupra deſcriptam, me non leviter decepiſſe ultro fateor. Dudum quippe erat quod advertiſſem, monente *Boneti* ſepulcreto, arenulas eorum ſæpe urinas gerere: quos aut Calculi aut Nephritidis calculoſæ ſigna, nunquam concomitata eſſent; ſæpiusque ejuſmodi arenulas bono ſane omine ſive febribus jam abſolutis, ſive eisdem declinantibus, ſive etiam vigentibus, comparuiſſe notaſſem.

Ex quo *Viennam* appuli, attentionem meam ad hoc Phænomenon excitabat *Præſes illuſtriſſimus*, occaſione cujuſdam numeroſæ familiæ, in qua conſtans idem obſervaretur; ſalutemque præ foribus adſtare, ex tali urinarum arena, mihi certus prædiceret.

Elapſo abhinc quadriennio, cum lucem videret immortalis *Morgagni* immortale Opus, vidi demum obſervationibus ejuſdem clinicis hanc obſervationibus ſtatuminari ſic, ut in regulam practicam converti debeat. Etenim *in Epiſt. Anat. Med. VIII.* §. 10. ægri cujuſquam morbum referens „ Eo res, inquit, intra quinque, haud „ amplius dies, deducta erat, ut loquendi etiam facul-

„ tate amiſſa, pro depoſito, & jam jam morituro, ab
„ omnibus haberetur. Mihi vero, quantulumcunque in
„ præcipiti caſu liceret, neque antea, neque tunc omit-
„ tenti, urinarum quæ fluere pergebant copia aliquid
„ ſpeculæ relinquebat: quam mox nonnih l auxere ani-
„ madverſæ perminutæ quaſi arenulæ, quæ confertiſſi-
„ mæ univerſa vitrearum matularum interna latera pro-
„ pemodum operiebant: hoc enim mihi in ægris pluri-
„ bus adnotatum felicis morborum ſolutionis indicium,
„ nunquam fallax *ad id tempus deprehenderam*. Et ſane
„ æger paulo minus male habere, & jam loqui &c. „
Epiſtola autem XLIX. §. 21. aſſeverat clarus ille Autor, ne in unica quidem febre, cujuſcumque demum Claſſis, generis, aut ſpeciei eſſet, ne in ullo quidem ſexu, aut ætate; quin præterea nec in capitis doloribus acerbis, & apoplecticis quibuſdam affectibus, nonnunquam etiam ſenilibus, Prognoſticum unquam feſelliſſe, niſi forſan ſemel; quando vel in fine morbi, vel in declinatione, vel etiam vigore, adparerent in lotio, præclara luce conſpecto, arenulæ tenues, vitreæ matulæ lateribus adhærentes, nonnunquam tamen in urinæ ſuperficie natantes, ſubruffæ ut plurimum, ſubalbæ perraro, quales ſemel in juvene conſpexerat.

Porro æger noſter arenulas ſubrufas vel ad vaſis latera, vel ad urinæ ſuperficiem, vel ad fundum, ſæpe etiam in omnibus his locis ſimul, in una, duabus, tribus, pluribusve de die emiſſis urinis, hoc ordine minxit: die *6*. quo manſit in Noſocomio, urina unica rufas arenulas ad latera vaſis arenam depoſuit. Die 7. quatuor vaſa urinaria adhibita hodie, habent leve albumque ſedimen, & arenulas rufas, in pellicula ſplendida ſupernatante. Die 8. urinæ omnes colore, odore, copia, bonæ, leve quoddam ſedimen paucas intra horas ponentes, & ad latera vaſis arenam rufam, inque fundo, gerentes. Die *9*. urinæ per omnia naturales,
ſin-

ſingulæ & ſediminis quidquam, & tenuem arenam multam habent. Die 10. ipſiſſimæ quæ heri, urinæ. Die 11. urinæ depoſitæ ſexies, ſolito paulo coloratiores; prior, & altera, paucïſſimas gerunt arenulas; reliquæ omnes leve, atque ſubalbidum, ſedimen habent ad fundum: attamen & hæ 24. horis ſervatæ, arenulas ceperunt hinc inde formare. Die 12. ſemel ſciens comminxit ſeſe: veſpere, & bis nocte, minxit in vitrum. Hæ tres urinæ coloratiores leve enæorema ad fundum dimittunt, arenaſque gerunt rufas, prioribus craſſiores. Die 13. ut pridie: enæorema verſus fundum gerunt, & arenæ quid habent omnes: arenam autem non monſtrant, niſi hæ 15., ille 20. horas, conquieverint. Die 14. urinæ omni dote bonæ, omnes brevi enæorema formant, deponunt; jamque intra tres quatuorve horas copioſiorem, quam unquam, arenam, & ad fundum, & ad parietes vitri, demittunt. Die 15. omnes quatuor urinæ hodiernæ boni odoris, & coloris, cum enæoremate, quod & album, & ſpiculis ſplendidiſſimis, pleniſſimum erat. Etiam ad vitri latera talia ſpicula: ineſt autem multa cunctis arena. Nocturnæ ut diurnæ. Die 16. colore, odore, copia, bonæ urinæ omnes, multum & arenoſæ, & ſplendidæ, & leviter hypoſtaticæ. Die 17. omnia eadem. Die 18. comminxit ſe nocte. Die 19. in excipulum urinam una cum alvo emiſit; ſed ad 4. pomeridianam libram mediam urinæ reddidit, quæ trihorio poſt jam arenam exhibebat; ſequentes pariter. Die 20. ſuo letali urinas in lectum dimiſit.

Quandoquidem itaque arenularum copiam, per omnem propemodum morbum conſtantiorem, obſervaveram nunquam, ſpei nonnihil, fateor, mecum tacitus alebam: quamvis ſecundum regulas artis ex urina, alvoque laudabilibus, nihil unquam augurari meis Auditoribus ſoleam, cæteris ſignis cum illis non correſpondentibus, imo funeſta quæque prænunciantibus. Eventus quoque docuit hujus ultimæ obſervationis veritatem. Quapro-

pter mortuo homine, qui nulla calculoſæ, aut arenoſæ Diatheſios veſtigia in cadavere monſtrando, ſpem ſalutis ex ſua urina, conſtanter, & abunde arenoſa, facere potuiſſet, Auditores ſerio monui hunc caſum bene adnotarent, utpote nullam dari, citra exceptionem, regulam, aperte docentem.

Nec eſt, quod quis vel ideo hanc urinam arenoſam, minoris faciendam in noſtro ægro fuiſſe, exiſtimet, quia ſpicula ſplendida ſalina ſæpius in eadem comparuere: etenim hæc ſpicula in urinis acute laborantium, quocunque in morbi ſtadio, non illaudabilia eſſe, conſtanti obſervatione experimur.

Abſolvi ſic omnia, quæ de cura Tetani omnium Medicinæ ſæculorum promiſeram; ſupereſt, ut quænam noſtro in ægro inſtituta fuerit, paucis enarrem. Profecto horum enarratorum plurima ipſi adplicavimus. Venam ipſi ſecuimus octies, ſumma ſemper urgente neceſſitate; & ultimo quidem 12. morbi die; ſanguine ſemper inflammatiſſimo, ſemel iterumque tanto jactus ſubſultu, ut non venam, ſed arteriam pertuſam eſſe, quis ſuſpicatus fuiſſet, qui ad arteriam immediate venæ ſubjectam, impetuoſeque pulſantem, non attendiſſet. Ultimo morbi octiduo, licet celer adhuc eſſet, magnusque pulſus, cruorem ultra emittere non auſus, reliquis artis auxiliis uſus ſum. Aquæ frigidæ affundendæ caſus non extabat, quoniam nec valde carnoſus erat, nec media æſtas, ſed frigore, varietateque, Martio ſimilis, Majus, quin nec caſus erat, in quo ipſe, ſi adfuiſſet, *Hippocrates*, frigidam affudiſſet, ut paulo ante vidimus. Præterea auxiliis ad febrim generandam, proliciendumque ſudorem, in febre perpetua, perpetuoque ſudore, opus non fuit. Cæterum Caſtoreum, Moſchus, Camphora, Opium, Oleum copioſum ore aſſumptum, & in anum injectum; Fimus equinus; Cataplaſmata ex rebus emollientiſſimis, adjecta copia multa flor. Chamom. parata; Aqua calida forma balnei crurum integrorum, forma fomentorum

Ven-

Ventri, dorſo, collo, maxillis, admota perpetuo; Potus ſubacidi, blandaque emulſa; Veſicantia, & Epiſpaſtica; Peruviani corticis vires in nervos explorandi tentamen, adhibita ſunt.

Si ſimilem ægrum Noſocomium deinceps ſuſciperet, an Vena, ſi id indicaretur, ſecta, ac corpore emollientibus cujuſcumque generis involuto; tuta cura tentari non poſſet plurimo Caſtoreo, uſu Opii prudente, Cortice peruviano multo; ut ſcilicet motu humorum moderato, ut mitigatis doloribus, ut humectatis emollitiſque undique nervis, Cortex peruvianus, quo facilius in Nervos, atque Tendines ageret, aptaretur? Neque enim lubenter iis concederem, qui in caſu, quo cuncta emollienda ſunt, vim corticis peruviani indicationi adverſam crederent: ignota nobis ea illius vis eſt, atque facultas, qua & in rigidis fibris & in flaccidis, & in humore ſpiſſiore, & in tenuiore, inordinatos nervorum in febribus motus, & tenſionem relaxet, compeſcat, hominemque reddat ſanitati.

Cætera, quæ ad Anatomen ſpectant, Tabula 4. exponet, unaque docebit ex degeneri Coli fabrica, cum hiſtoria anamneſtica collata, hominem hunc vera Pictonum Colica quondam laboraſſe.

§. VII. Subjungam nunc, quas promiſeram, proprias meas Tetani obſervationes.

1° Annos 20. natus, anginam paſſus ſum, quæ neglecta in ſuppurationem abivit, cum perfecto maxillæ Tetano. Cum ſummas anguſtias ad 14. diem ſufferrem, alius Medicus advocabatur, qui illico largam venæ ſectionem inſtituit; deinde, eo jubente, Chirurgus, Trochlea tenui inducta, maxillam magno cum labore ſenſim diduxit, donec tandem ſtrepitum in faucibus perciperem, rumpereturque abſceſſus, unde copia ingens puris putridiſſimi ore proſiliit, & nonnihil quoque in gulam illapſum eſt. Purgante iterato dato, intra paucos dies convalui. Hic ipſe ille ab *Hippocrate* ſupra notatus caſus eſt. 2°

2° Anno 1741. die 9. Aprilis femina innupta, quadragenaria, me acceſſit, narrans multis ab annis in lævo latere infra coſtas ſe acerbe dolentem; anxietates præterea, flatus, borborygmoſque continuos expertam; cum undique ſolatium fruſtra quæſiviſſet, ſeſe curæ tradidiſſe Agyrtæ: qui vehementer omnia ſurſum, deorſumque evacuando, dolorem quidem mitigaſſet, verum debilitatem magnam, ſpaſmos, & Catameniorum ceſſationem, ipſi produxerat. Trimeſtri ſpatio ab hac crudeli cura elapſo, ſpaſmus prehendit maxillam talis, ut nihil ore aſſumere, niſi unius olim elapſi dentis foramine, poſſet. Spiritu vini fovebat, fricabatque maxillam; tertio Tetani die me convenit. Pulſus debiliſſimus, ac tardus erat, licet horæ quadrantis iter, ut adme veniret, conficere debuerit. Durities muſculorum Maxillæ magna non fuit. Externe oleoſa penetrantibus miſta applicui, Veſicans ad Nucham latum admovi, & præſcripſi Neuroticam miſturam.

Altero die lecto affixa me vocat. Video Tetanum maxillæ rigidiſſimum, faciem & oculos rubros, pulſum fortem, celerrimum, vehementem itaque febrem, lumborum dolores, jumentoſam urinam, deglutitionem adeo impoſſibilem, ut per nares exeant deglutienda. Hic ſane febris ſupervenerat Convulſioni die quarto, & nihilo ſecius in pejus ruebant omnia.

Venam ſecui, & enemate laxante rite operato, Clyſmata nutrientia omni quadrihorio curavi injici. Cataplaſmata emollientia oleoſa tenſis circumdedi partibus. Trihorio poſt Venæ ſectionem febris, rubor, calor, remittunt multum. Sanguis nec inflammatus fuit, nec aut tenuis, aut diſſolutus. Quæque jumentoſa apparuerat urina, eadem jam ſedimen album, flocculentum tamen, dabat. Pulſus nunc æquabilis, bonus, plenior longe, fortiorque, quam pridie in ædibus meis fuerat.

Sed cum tanta rerum emendatione Tetanus idem, eademque deglutitorum per nares reverſio. Amiciſſimus

Vel-

Velſe curam, me horrante, ſuſcepit mecum. Medicinam internam, externamque, in magis neuroticam mutavimus.

Die 11. Aprilis poſt inſomnem pene noctem, ſummo cum labore deglutivit quædam. 12. Aprilis Nox inſomnis, Deglutitio fere impoſſibilis, Pulſus æquabilis, ſed debilior. Enemata nutrientia abſorbentur tota, ſæpiusque repetuntur.

Aprilis 13. clonicæ convulſiones per noctem frequentes, quibus durantibus maxilla relaxata cum magno oris hiatu fuit; clonica vero convulſione ceſſante, rediit mox tonica colli, dorſique. Pulſus debilis jam & inæqualis. Frigus extremorum. Mentis jugis præſentia. Ad horam 10. diei ſuæ 8. mente præſens expiravit ore ſponte aperto; ita enim quotquot morti affuerant, nobis teſtati ſunt. Negabatur nobis Anatome. Vidimus in cadavere, octo a morte horis elapſis, ſic clauſam maxillam, ut aperire illam, niſi ſumma cum vi, nequiremus. Ore ſic vi aperto, mali nihil adſpeximus in faucibus. Lingna tumebat. Exterius ad Cartilaginem ſcutiformem & ad os yoidis comparebat tumor. Sed ultra examinare vetabamur.

3. Faber lignarius 22. annorum, procerus admodum juvenis, menſe Decembri 1741. me vocabat, Tetano corporis univerſali afflictus. Narrabat febre tertiana pertinaciore laborantem, cortice peruviano ſe ab ea, elapſis paucis abinde ſeptimanis, liberatum eſſe. Continua febre ſe nunc, validaque Diarrhœa, & univerſo torqueri tetano. Epidemica Diarrhœa illo tempore cum febre graſſabatur, quæ poſtulabat Emeticum. Fruſtra id ipſi dedi. Diarrhœam nec involventia, nec opiata, nec adſtringentia, compeſcuere. Tetanus quoque univerſalis neque Balneis Aquæ calidæ, ejuſdemque fomentis, neque emollientiſſimis unguentis, & cataplaſmatibus, ullatenus ceſſit. Febris autem indies augebatur. Cum nihil juvaret, ob ſummam primarum viarum

pu-

putrilaginem præſcripſi ipſi hanc miſturam: Rob Ribeſiorum unc. ij. Spir. Sulph. per Campanam gtt. xv. Aquæ Cort. Citrei unc. vj. Laudani liquidi Sydenhami gtt. xx. Laudanum addebam, ne acida augerent Diarrhœam. Quovis bihorio quartam miſturæ partem aſſumſit; evacuata illa, renovabatur.

Altero die melius habuit, & unicam tantummodo alvum putridam depoſuit. Die 3. levamen majus. Die 4. Tetanus ita emendatus, ut lecto movere, ex eodem ſurgere, cum difficultate incedere, imo in proxime inferiorem Contegnationem laborioſe deſcendere poſſet. Putrida alvo utcumque pergente, miſturam continuavi, quotidie minuendo, uſque ad 10. uſus illius diem.

Sanus abinde vixit uſque in Junium Menſem 1742. Incidit tunc eandem in febrem, Diarrhœam, Tetanum; ignarus a qua cauſa ajebat. Vivebat intemperanter. Priorum memor dedi illico eandem miſturam; die altero omnia ſymptomata ceſſabant. Sub ejuſdem anni finem tertio rediit idem, ſed levior, morbus; unica miſtura ceſſans. Formulæ copiam tunc ſumſit, ut ilico, redeunte morbo, ea uteretur. Cauponarius inde factus ac Vino, Cereviſia, Vinique ſpiritu abuſus, nunquam in ſimilem morbum relapſus eſt totis poſtea annis, quibus ejus uxori ac liberis medicinam feci.

In recenſendis Tetani cauſis, vidimus illum ab Autoribus putrilagini hærenti ad præcordia, aut in inteſtinis, adſcribi. Præſens hiſtoria hoc confirmat.

4. Anno 1756. ſuſceperam in Noſocomium juvenem, gallico morbo ſic laborantem, ut peſſima ulcera in corpore, potiſſimum vero in Capite, proſtarent. Haud diu eum in cura Mercurii ſublimati habueram, quin ab acri materia nervos, tendineſque, in ulceribus rodente, in completum mexillæ tetanum incideret. Dabam emulſum cum Opio & Camphora; de quo tamen multum ſumere, in principio ſaltem, deglutitio fere impoſſibilis vetuit. Maxillas autem & tempora fimo equi-

no

no calente, ſæpe renovato, involvi. Die altera deglutitio melior, die tertia tetanus curatus. Mercurio eodem poſthac curatus eſt.

5. Anno 1757. menſe Novembri, ſuſcepi in Noſocomium juvenculam 28. annorum, quæ a duobus cum dimidio annis cariem patiebatur Antri *Higmori*, quæ ſane multum nobis faceſſit negotii. Cum variis auxiliis internis, externiſque, totum hunc ſinum depuraſſemus, ac patiens belle haberet, incepit anni 1758. die 8. Martii, denuo in eodem dolere; die autem ſequenti adeo vehementer, ut perfectus maxillæ Tetanus naſceretur, ſic ut neque loqui, nec deglutire vel minimum poſſet. Cataplaſma emolliens adplicabatur ea veſpera. Decimo vero Martii, cum Tetanus 28. horis jam perſiſteret, fimum equinum circumpoſui. Opium lubenter a principio cum Caſtoreo dediſſem; deglutiendi autem impotentia id vetuit. Opio tamen agendum ratus, elutis primo communi Clyſtere Inteſtinis, injici cum unciis ſex juris carnium grana Opii duo curavi. Obdormivit inde, evigilanti autem rigor muſculorum paulo remiſſior erat, nonnihilque cepit deglutire poſſe. Tertio die enemate repetito ſolvebatur Tetanus. Opio ne an fimo? An auxilio alterum alteri fuit?

Ex illo tempore ſinum maxillarem magis depuravimus magiſque, Cariem autem ejus metuendam Corticis peruviani copioſo, diuturnoque uſu, ſive abegimus, ſive averruncavimus. Dolorum recrudeſcentiam opium interea ſedabat. Tandem craſſa, & obeſa facta, evixit 1758. die Julii nona. Reſcivimus diu poſt ipſam ruſticano labore ſe egregie exercere.

6. Anno 1757, die 7. Decembris, veſpere, in plena ſanitate, deprehendor ſubita vertigine, cum momentanea mentis abſentia, momento poſt iterum ſaniſſimus, niſi quod ad præcordia nauſeoſum quid obſervarem, levioreſque ventris dolores. Venam mihi tundi curavi, & cubitum petens purgans ſumſi, quod ſequenti die egregie

gie operabatur. Die hac, nempe 8. Decembris, multis Convivis gaudens, ſobrie tamen comedi & bibi. Nocte vero inſequente incido in Dyſenteriam crudelem, ſanguineo-mucoſam, cum univerſi corporis Tetano. Convenit ſummo mane die 9. Decembr. optimus, dum viveret, Medicus *Erndl*, qui gravem valde morbum ratus, mox *Ill. Præſidem* adiit. Hic autem brevi poſt ſua viſitatione me honorans; una cum Claro Viro *Erndl*, ſuſpicabatur an non forte podagrica aliqua materies; Podagra enim leviori aliquoties decubueram; eademque purgante irritata, Dyſenteriam, Tetanumque generaſſet? Sin minus; an primis in viis hærens corrupta materies ejus abundantiæ eſſet, ut poſt actionem purgantis multa adhuc ſuperſtes, atque mota, hunc morbum generaſſet? Porro tetanus erat non maxillæ, ſed colli, dorſique rigidiſſimus, lumborum paulo minus rigidus; ſic ut aliquid alimenti, aut medicamenti aſſumturus, ſtatuæ inſtar, erigendus eſſem, lumbis nonnihil ſe flecti patientibus.

Utrique ſuſpicioni ſatisfaciebant (purgans enim prægreſſum erat) primo acrioribus ad pedes, & crura, admotis Epiſpaſticis; quæ eo verſus, ſi qua podagrica materies oberraret, illam allicerent. Secundo Decoctis & Emulſis oblinientibus, atque involventibus, tum ore, tum enematum ope, aſſumtis; quæ cum adhibito prudenter Opio, dolores ſopirent, tenſa laxarent, acria involverent, nervoſque ab acrium irritatione defenderent. D. O. M. his conatibus opitulante, Tetanus 12. horarum ſpatio ceſſavit, & intra ſeptem dies, citra ullam podagram, perfecte convalui.

7. Caſum notabilem graviſſimi Tetani in Noſocomio viſum, retuli *Tom. VI. probl. 9.*

CA-

CAPUT V.

De Febre miliari, ac petechiali.

---

§. I. *Pro more iterum non vidimus hoc anno Petechias aut Miliaria. Idem & alii medici teſtantur* Viennæ, *in* Hungaria, *in* Sileſia. *Ex ſententia ill.* Tralleſii *Milliaria & multum factitia ſunt, & nunquam critica. Idem evincunt Clariſſimi* Kölderer *obſervata.* §. II. *N. in Exanthematum materie Cl.* Pringle *nimis ſero me aggreditur. Enarratio rerum, quæ putatitiam hanc criſin mihi primo dubiam, tandem falſam eſſe, demonſtrarunt. No. 2. morbi carcerum, & Noſocomiorum, cum morbis exanthematicis malignis, maxime cum malignis miliaribus, plurimum conveniunt; iidem tamen minime ſunt. No. 3. Exanthemata non ſemper evitari poſſunt, quia impurus, infectuſque aër, non ſemper poteſt evitari. No. 4. Laus Tractatus Cl.* Pringlei de morbis caſtrenſibus. *No. 5. male Cl.* Pringle *intellexit, quæ* Wratislavienſes, *egoque, de camphora notaveramus. N. 6. Petechiarum ſedem in ſola Epidermide me collocaſſe injuſte accuſor. No. 7. Vindiciæ manium* Diemerbroeckii. *Gangræna nonnunquam citra ſeparationem ſaneſcit.* Diemerbroeckiana *confirmantur* Tralleſianis. *N. 8. Argumenta quinque adverſus clariſſimi* Pringle *ſyſtema, de differentia petechiarum ab omni alio morbo exanthematico. N. 9. Non diſputandi pruritu, ſed inevitabili praxeos docendæ neceſſitate, a Cl. viri opinione receſſi. Demonſtratur diverſitatem, in morbis obſervatam, non morborum*

na-

naturæ, ſed diverſo methodo, deberi. Oſtenditur hæc diverſitas, eaque occaſione illud Turgere Hippocratis *examinatur, quod tantam in praxi diverſitatem non induxiſſet, ſi a ſolo* Hippocrate *legitimus hujus ſignificationis ſenſus petitus fuiſſet: ſenſu quippe Hippocratico raro turget materies; non Hippocratico, turget ſemper. Vomitoria Acutorum principio dari Hippocraticum non eſt; & fruſtra quidam id ex ejus operibus probare nituntur. Solum ſtudium Hippocraticum aptum eſt, quod in viam devios reducat.*

§. I. TRanſiit cum Bono DEO iterum, pro more, annus academicus ſine miliaribus, aut petechiis; cum in Noſocomio, tum in urbe, & ſuburbiis; apud ægros, qui mihi, ad conſilia vocato, obtemperarnnt in toto regimine, in abſtinentia a medicina, *Cl. Tralleſio* pulverulenta dicta, & præſertim in quotidiana lecti refectione. Vidi quidem pulicum morſus, quos petechias; vidi ſudamina, quæ miliares puſtulas; ſive Collegæ expertiſſimi, ſive medicinæ Tirones, ſalutarunt: tales autem minime fuiſſe, niſi in regimime, vel in medicamentis peccaretur, rerum eventu intellexerunt.

Igitur hæc medicæ artis prudentia effecit, ut id, quod a tot retro annis cum ſcripſi, tum publice docui, undique confirmaretur, ac demonſtraretur abunde: utque me, ægros ſic gubernantem, propria experientia de hiſce Exanthematibus *ultra* ſcribere vetat; ita & mecum Medici complures, eandem methodum ſecuti, eorundem in morbis exanthematum, aut ſua in praxi raritatem teſtantur, aut omnimodam abſentiam. Nominare in hac urbe medicos poſſum, qui in multa, eaque honeſtiore, praxi verſantes, ne ſemel quidem ſuis acutis in morbis hæc Exanthemata viderint.

In Ungaria ſi ullibi, hæc Exanthemata famoſa ſunt, & quidem ſic, ut multa praxi exercitati Medici candide

de mihi faſſi ſint ad illa promovenda ſe cogi: ſiquidem eos officio defuiſſe ſuo plebs clamitet, ægro ex acuta ægritudine citra efflореſcentias pereunte; petechias, ac miliaria, ut ſalutaria naturæ molimina ad vindicandum a morte ægrum, arbitrata. Interim clariſſimi in Hungaria viri, qui Hippocratice edocti, magnam praxin, ſpreta vulgi opinione exercent, teſtantur mihi æque raras ſeſe ſuis in ægris haſce efflоreſcentias obſervare, quam ego eas obſervo in meis. Cum evictum ſit Mortalium millenos ab acutis morbis quotannis perire, qui primario morbo ſuſtinendo apti, ſecundario illi perferendo inepti ſint; medici profecto illi, de quibus loquor, medicinam in beato illo Regno ſic facientes, ſubditos quotannis millenos, alioqui perituros, AUGUSTISSIMÆ IMPERATRICI REGINÆ conſervabunt.

Sed & & Potentiſſimus Boruſſorum Rex, quod hac de cauſa gaudeat, habebit. En quæ perilluſtris, & in medicina practica verſatiſſimus *Tralles*, ad me nuper ſcripſerit 14. Aug. „ Triginta jam anni elapſi ſunt, cum „ *Hirſelbergæ*, urbe *Sileſiæ*, amoena, & montana, ſita „ ad Bohemiæ confinia, morarer, uno omnes ore mihi „ aſſeverarunt miliaria in urbe, ejuſque confiniis, Ende- „ micum morbum eſſe, quotannis ſternentem, & peri- „ mentem magnam hominum catervam. Hujus ſane cau- „ ſam tunc temporis in medicos referre non auſus, eam „ potius refudi in propinquam urbi paludem, potiſſi- „ mum *Lanciſii de noxiis paludis effluviis* ſcribentis, „ autoritate. Verumtamen aliquot deinceps annis ſym- „ bolam huc Medicos conferre ſuſpicari cepi; quippe „ certior factus, quod urbis illius Medici medicamenta „ calida ægris offerrent; quod ægrorum, ut ſudores „ prolicerentur, calefacerent conclavia, eumque in fi- „ nem ægros altero ſuper alterum pulvinari contege- „ rent, quod demum iiſdem non propinarent alios, quam „ calefacientes potus. Cauſam igitur prædiſponentem

„ credidi quidem paludis effluvia eſſe; calidam autem „ methodum excitantis cauſæ vice fungi. Aſt vero haud „ ita pridem eadem in urbe degenti mihi, afferuerunt „ egregii duo ibidem medici, Antiphlogiſticæ methodi „ patroni, *Ludwig*, & *Hausleutner*, *miliarem morbum*, „ quo toto tempore praxin ibidem exercuiſſent, *ſibi pe-* „ *nitus eſſe ignotum*: ſuos proinde prædeceſſores morbi „ miliaris veros artifices, fabroſque fuiſſe, pluſquam de- „ monſtratum eſſe.„

Sed audiamus magnum *Tralleſium* in Tractatu in Quarto *de Terreis remediis*, quem quinquennio abhinc edidit, pag. 356. & ſeq. „ Quid, quod ſatis paradoxon „ multis lecturorum videbitur, ſine omni hæſitantia, „ contra vulgares, & ad hunc diem valentes medendi „ regulas, præfracte affero, poſtulare boni medici offi- „ cium, ut, quantum fieri poſſit, prudenter *exanthe-* „ *matum geneſin arte ſua caveat*, aut ſi id fieri ſalvis „ ægrorum rebus nequit, ut quam parciſſimam ſaltem „ eorum efflореſcentiam ſagaci auxilio reddere allaboret. „ Quod aſſertum pugnans cum plerorumque Medentum „ praxi, ut verum eſſe nihilminus clariſſime perſpicia- „ tur, pragmaticam quæſtionem injicere liceat, *an exan-* „ *themata in ulla febre ſint ſalutifera*? Clamant omnes, „ audio, *utique ſæpe*! cum iis excluſis tot ægri reddan- „ tur ſanitati priſtinæ. Sed pace rogata, & pauco ob- „ ſtrepentium, inque me hæreticum debacchantium ſi- „ lentio impetrato, adhuc ſemel quæro: an cruoris in- „ ſpiſſationes, an vaſorum obſtructiones, an capillarium „ canaliculorum inflammationes, an ſanguinis putrilagi- „ noſæ corruptiones, an tenuiſſimorum vaſculorum ero- „ ſiones, & diſruptiones, ulla in febre ſalutiferæ? . . „ Inſto igitur porro: ſi obſtructiones, inflammationes „ canalium &c. in febribus non ſalutiferæ, etiam id de „ exanthematibus non poterit prædicari, cum ſemper ea „ obſtructiones inflammationes &c. ſupponant: atque „ quando Medici quidam minus recte afferunt, *multos*

„ *mo-*

„ *mori cum febre, neminem a febre*; ego rectiſſime af-
„ firmaturus ſum, *multos equidem ſalvari cum exanthe-*
„ *matibus, neminem ab exanthematibus*. „

Si *Auſtria*, ſi *Hungaria*, ſi *Sileſia*, unde gaudeant, habent; habebunt etiam aliæ *Romani Imperii* Provinciæ. *Tom. IX. pag.* 98. 99. 100. cum publico communicavi teſtimonium viri eruditi & clariſſimi *Kölderer Memmingæ* in *Suevia* Phiſici ſenioris, & coſiſtorialis, quo patuit & miliaria nunquam critica ipſi viſa eſſe, & bona methodo evitari. Beavit me idem digniſſimus vir epiſtola, Diſſertationis in formam, data anni, quem viximuus, 11. Maji, digna profecto, quam, ni in longius divolutum opus me brevem eſſe juberet, hic inſererem totam. Exordio miratus ille, pravæ doctrinæ, methodique, tot inveniri Patronos, quos *Viennæ*, nonniſi inter Barbitonſores aut expectaſſet, aut quæſiviſſet, in hæc demum verba erumpit: „ Profecto tam clara luce
„ magis mirari quorundam medicorum cæcitatem, quam
„ ſanare eandem præſtaret; ni mentis æquitas ſperare
„ juberet falſam Theoriam, ejuſque culpam, non tam
„ pertinaciæ, ſed incuriæ potius, & commiſſo errori in
„ dignoſcendis morborum cauſis, ortum debere ſuum. „
Longus ideo eſt in certo quopiam miliarium genere deſcribundo quod vel morbum auferendo criticum nuncupari debeat, vel quod morbo dudum devicto demum effloreſcat; verum idem hoc genus totum ad miliaria vera non eſſe referendum, multis demonſtrat exemplis: præpipue cum nullum febrem comitem ſibi habeat, adeoque tertium veluti genus morbi conſtituat, quod vel, neque criticum, neque ſymptomaticum ſit, vel ſi ſic velis, ut Cl. *Hoffmannus* docuit, criticum in quopiam chronico duntaxat morbo. Dolet autem vehementer Clarus vir hoc ultimum genus a nonnullis Medicis ad vera miliaria transferri, quæ *ipſi* regimine, aut methodo, aut utriſque pravis, in morbis acutis inflammatoriiſque, generant. Deſcribit mihi quoque plures

hiſtorias miliarium ejuſmodi, quæ ego pluribus hujus Operis Tomis olim oſtendi, dudum ſanato acuto morbo prodeuntia, veluti ſuſcepti olim, aut domi, aut in aliis Noſocomiis, contagii reliquias eſſe; ille vero cuidam Lymphæ ſtagnationi adſcribit.

„ Sed quis, inquit, nunc medicus hæc exanthema-„ ta, ſilente etiam experientia, diceret *Critica*? Sane „ nullus mentis compos. Quis porro petechias inprimis „ quæ non raro peripneumoniæ, & pleuritidi, aliiſque „ apertis inflammatoriis morbis, junguntur? Quis mi-„ liaria puerperarum alba, ubi febrem adeſſe inflamma-„ toriam omnia docent ſymptomata, & ubi quo copio-„ ſiora, & faciliora exanthemata prorumpunt, eo pro-„ ximiores leto ſunt ægræ? Aphthæ infantum apud nos „ morbus eſt endemius, multos in tenerrima ætate „ perimens: hunc ſemper multo deteriorem ſum exper-„ tus, ſi ſimul, quod ſæpius contingit (idemque ſæuius „ in Anglia contingere *Huxhamus* fidem facit) milia-„ ria apparent. Quis ergo & hæc? Et quale tandem „ in omnibus recenſitis his morbis inflammatoriis vene-„ natum Miaſma, quod expellere debemus, accuſan-„ dum venit, ſi, ut experientia docet, miliaria & pete-„ chiæ perpetui inflammationis ſint comites, hæcque eo „ pejor fiat, quo largior eorum numerus? Et cur non „ eadem omnibus iſtis febribus ratio, quæ tam frequen-„ ter *æque* exanthematibus (ſi morbus ſiniſtra; aut pla-„ ne omiſſa cura, in pejus ruit) *ac* reliquis ſymptoma-„ tibus, inflammationibus propriis ſtipatæ ſunt? Non-„ ne ſatis apud eos conſtat, a ſoluto partium ſanguinis „ nexu & ſeroſa ejus parte a ceteris inde ſegregata, „ ſuam hæc exanthemata trahere originem? Quid aliud „ niſi hoc ſibi vult Diabetes, tam ſæpe in his morbis „ infauſto omine accidens? Fugitne quosdam his morbis „ præcipue puerperarum miliaribus, demum ab eo tem-„ pore noſtros comprehendi cæpiſſe homines, quo lau-„ tiores vivunt, & diæta calidiore utuntur? Qui ergo

„ iſta regimine calido, tamquam ſalutifera, expellere ſa-
„ tagunt, quid hi aliud faciunt, niſi ut ſtudio diſſol-
„ vant nexum ſanguinis partium; inflammationes peſſi-
„ mas creent; oleum infundant igni, & ſic morbum ne-
„ ceſſario adaugeant? „ Tandem me in adverſis conſo-
latus, „ Nova quævis doctrina „ inquit (quam hujus Epiſtolæ initio juſto nomine *Nov-antiquam* appellat) „ omni ævo adverſarios habuit comites: at ſortem *Har-*
„ *vei* mallem tamen ego experiri, quam cum cæcis per
„ omnem vitam cœcutire, famæ enim mendacia deriſit
„ ſemper conſcia mens recti, veritaſque triumphavit
„ hucuſque.

§. II. Sufficerent hæc omnia ad demonſtrandam, quam clamo a tot annis, propugnoque, veritatem, adeoque ad hoc ipſum caput terminandum, niſi adverſus eandem Clariſſimum *Pringle*, Virum, quem magni ſemper & feci, & facio, dudum inſurrexiſſe intellexiſſem; & ad cujus Animadverſiones dudum reſpondiſſem, niſi ille, more inter eruditos repudiando, vernacula ſcilicet lingua ſua, in altera, & tertia editione ſui, a me ſæpius laudati Operis *de Morbis Caſtrenſibus*, contra me ſcripſiſſet: jam vero cum Vir quispiam doctiſſimus, ipſius, meusque amicus, hæc mihi ex Anglico ſermone gallica fecerit, reſpondebo illi hoc Capite, ſiquidem præcipua ejus contra me gravamina circa Miliaria verſantur.

Ac primum quidem cum Viri, in Arte tanti, venia id mihi aſſerere liceat, quod in hac diſceptatione nimis ſero me adgrediatur: utpote qui & ad hanc materiam, & ad illa, quæ præterea hac occaſione mihi objicit, in ſingulo fere novem *de rat. Med.* Tomorum, in anteceſſum, ſatis reſpondi. abundeque. Multo ſane labori peperciſſet hos omnes Tomos pervolvendo, non patrio, ſed latino, ut inter Eruditos decet, ſermone exaratos; quorum ſuſpicor nullum poſt *Tertium* ipſum legiſſe, neque etiam præter *Theſes de Febribus*, alia Opuſculorum meorum, in quibus tamen omnibus cadu-

dum refutavi, quæcunque ipſe contra me poſtlimio edidit, & repetivit.

Dignetur itaque Vir digniſſimus id attendere præprimis, quod quæcunque ille, ex conſuetudine *recentiore* ſuæ patriæ, de Miliaribus atque Petechiis, cenſet, nullo modo queant id falſum reddere, id negare quominus centies viſum ſit efficere, quod Medici *Hippocratis*, *Sydenhami*, *Boerhaavii* principiis imbuti, in *Auſtria*, in *Hungaria*, in *Sileſia*, in *Imperio*, in *Italia*, hæc exanthemata aut nihil omnino, aut vix ſaltem, obſervent. Neque quod credat ipſe Miliaria fere critica eſſe, id meam aſſertionem, qua primo vix, deinde nullos, in Noſocomio ægros, cum iisdem Exanthematibus, habuiſſe me teſtatus ſum, ullo modo infirmare, ullo modo non veram, non exiſtentem, reddere poteſt. Acta refero, Facta enarro, quorum multis ab annis millenos teſtes numero, eosque inter nonnullos *Anglos*, quos ipſe de hiſce, ſi lubeat, percunctetur: Acta, inquam quæ nullius contraria infirmet opinio, quæ nullius contraria obſcuret obſervatio; contra quæ nulla Scholarum commenta, nulla Patriæ præjudicia, præſcribent unquam.

Hæc igitur, cum ita ſe habeant, Vir clarus id male interpretari non poteſt, quod ita de veritate earum, quas narro, rerum convictus, ut eſſe convictior nequeam, cum ipſum, tum quotquot cum ipſo ſentiant, minus recte opinari credam. Quod autem alii minus recte opinentur, ut ego ſaltem credo, aliunde proficiſci non arbitror, quam quod, quæ in Scholis principia hauſerunt, nondum ad ſeveras artis regulas, ſeu ad lapidem lydium, probaverint. Profecto ſola Obſervationum frequentia primam mihi ſuſpicionem formavit, ne res ſic, ut credebatur, ſe haberet. Suſpicio hæc reddidit me propriæ opinioni diffidentem: diffidentia ad maturius compulit examen. Videbam quippe, idque in Civitate magis, quam in Noſocomio, die quopiam critico miliaria oriri, morbum levari, & hæc eadem miliaria die vere critico

cum

cum febris ceſſatione ſiccari, ſanitatemque hinc conſequi perfectam. Sed 2°. videbam hæc exanthemata ſæpius die non critico, quam critico morbum cum exſiccatione exanthematis perfecte judicari: id quod intellectu mihi paulo difficilius videbatur; non ideo quod plane inſolitum eſſet, verum eo, quod nonnihil cum conſuetis obſervationibus repugnaret. Videbat idque frequentius, ſive die bona, ſive mala, exortum exanthema cum morbi, eouſque benigni, incremento tanto, ut æger vel ſummopere periclitaretur, vel ad plures abiret. Saltem tunc excretionem miliarium, utut ſalubrem aliquando mihi creditam, & criticam, longe crebrius vidi ſymptomaticam fieri, ac letiferam; idque frequenter in iis, qui morbum primarium ad uſque excretionem exanthematis ſic tuliſſent, ut ſpem perferendi, emergendique, probabilem facerent. Itaque ad omnia attentior, inque cæteras morbi excretiones animum advertens, vehementer dubitare cepi, utrum iis in morbis, quos eo uſque miliaribus judicari credideram, judicium miliaribus, an aliis evacuationibus, adſcriberem. Quippe ſemper in ejuſmodi criſi, aut urina hypoſtatica erat, aut erat flava, ac pulti ſimilis alvus, aut hæmorrhagia quælibet, aut perſpicuus obſervabatur ſudor, aut plura horum ſimul. Sin vero minus; aut recidiva erat febris, novæ criſeos indiga, aut peribat æger.

His ita obſervatis, & cum frequenti morte ægrorum, quam miliaria illa, quæ omnium ore ſymptomatica erant, inducebant, collatis, in eam ſententiam facile abivi, quod conſuetæ evacuationes criticæ, non vero miliaria, morbum ſolverent; quodque, ſi non perpetuo, paſſim ſaltem miliaria ſymptomatica eſſent, tum in illis, qui ſervarentur, tum præſertim in his, qui perirent. Confirmavere autem hanc ſententiam obſervata confertiſſima.

Verum me aliud torquebat. *Viennam* appuleram, de horum exanthematum frequentia perſuaſus; nec me

opinio feſellerat, ſiquidem in quovis fere acuto morbo aut adeſſe exanthemata viderem, aut a medicis expectari: meque etiam utpote Climatis ignarum, de hac critica excretione endemica, ad quam promovendam, nutriendamque quivis medicus intendere animum deberet, medici perhumaniter commonefaciebant. Interim ego ægros acutos in Noſocomio publico tractare orſus, haud inveniebam hanc criſin ita endemiam eſſe, quandoquidem inter centum priores ægros unicus modo afficiebatur miliaribus, qui per imprudentiam meam eadem cum duobus aliis ægris communicabat. Quo nunc acutos morbos in Noſocomio frequentiores demonſtrabam, eo pauciores, quibus exanthemata prorumperent, obſervabam; & ſi quandoque uni, alterive prorumpebant, quos regimen, & medendi methodus, antea ad illa diſpoſuerant, hi nullam in obſervatione mutationem inferebant. Quid porro inde concluderem? Niſi, cum alibi tot homines, apud me vix ulli, exantemata acquirerent, Regiminis ac medicamentorum tam aliorum, quam meorum, exactam inter ſeſe comparandam eſſe rationem.

Conſtitit tunc luce clarius, bonos complures, imo optimos medicos, patria opinione abreptos, regimen, ac medicamenta ſic dirigere, ut ægri acutorum exordio in ſudorem, ejuſque opera in exanthemata prorumperent; alios vero, quibus meliora finxerat præcordia Titan, haud ita numeroſa, numeroſiora tamen, quam apud me, in ſuis acute laborantibus exanthemata habere. Sollicite & hujus cauſam rimatus, detexi 1°. contra medicorum mentem, imo clam illis, ægros ex præjudicata opinione operoſe cooperiri; id quod & mihi in ægris urbanis, inexpectato quandoque intranti, obſervare contigit. 2°. Pulverum teſtaceorum creberrimum uſum, methodo antiphlogiſtica præponi. 3° *Viennæ* nullatenus laudabilem obtinere morem ægros quotidie, ſemel ſaltem, vel reponendi in lecticam, lecto ſic admotam, ut ægri debiliores videantur tantummodo in eodem lecto loco

mo-

moveri; vel, ſi id vires ferant, in ſedili collocandi; & ſordida induſia nitidis tepefactiſque aliquoties permutandi: quæ profecto omnia ad exanthemata averruncanda inevitabilis eſſe neceſſitatis, certa experientia affirmo. Tandem 4. petechias & miliaria, quandoque contagioſa reperta, poſſe cum ægris, nolente ea medico, communicari ab advenientibus ad ſe amicis, neceſſariis, confeſſariis, medicis; dum ab his, qui pravo exanthematum genere laborant redeuntes, ægros alios necdum affectos conveniant. Adeoque quamdiu noſtra methodus non fiet ea cunctorum, mirari minime oportere aut me, aut alios, exanthemata nonnunquam in ægris obſervare: præterquam quod in regione, quæ iiſdem ita ſcatet, ægri illi, in quibus jam magna adeſt humorum corruptio, in petechias, vel miliaria, facile incidere ante mortem poſſint.

Atque hæc ſufficiant, ut Digniſſimus *Pringle* cur ita ſcripſerim, ac ſcribere debuerim, clare intelligat. Transferat animo ſeſe *Londino Viennam*, cogitetque attentionem in res meam, totque annorum experientiam, cum propriam, tum eorum qui, quo ego modo, medicinam faciunt: an non clare perſpicit rem illius mihi evidentiæ eſſe, ut aſſerere intrepidus auſim, errare eos, qui petechias, qui miliaria, & inevitabilia, & critica eſſe, ſtatutiment? Errare proinde quoque, qui cum ipſis ſentiat, Cl. *Pringle*? Animadvertat vir ſincerus non levem, non heſternam, non precario aſſumtam, quam tuear, ſententiam eſſe; ſed potius talem, quæ oppoſitiones non metuat; cogitet quantæ evidentiæ hæc mihi debuerit ſententia eſſe, quod primum contra omnes ſolus, quod unicus, quod homo inermis, promere eandem auſus fuerim; egregiorum medicorum oppoſitiones, ineruditorum calumnias, ingratorum diſcipulorum deliramenta, omniumque tardiorêm, ac meæ, ad ſenium jam vergentis, vitæ tempore vix ſperabilem convictionem, animo præſago bene auguratus: concludat potius

ſa-

ſalutem populi, quam tueri, promovereque munus id, quod *Auguſtiſſima noſtra incomparabilis* mihi imponere, quoque me honorare dignata eſt, & mentem veri conſciam, eo me impuliſſe: quo profecto modo non eum in publicum prodire poſſe per ſe novit, qui *vaga opinionum commenta*, quæ dies deleat; qui *Cerebella hominum & potentes nugas*, quas veritas vix exortas diſpellat; mundo obtrudere ſatageret.

Reſpondere preterea debeo ad peculiares quaſdam viri clariſſimi ejuſdem accuſationes. Primo inducit me veluti *Anglos* ſuſpicantem in aëre puro, ſereno, renovato, ſuis ægris cconciliando, incurios. Profecto nec ſcripſi talia, nec cogitavi. Provoco virum celeberrimum, ut mihi vel verbulum, quo id inſinuaſſem, monſtret: ſi vero quæ de prava *Germaniæ* conſuetudine notavi, hæc veluti de *Anglia* dicta ipſe putet, proprio id tribuat, non meo errori.

2°. Accuſat me vir doctiſſimus, quod *miliaria* & *morbos* dictos *Carcerales*, morbos ex ipſius ſententia maxime a ſe mutuo diſſimiles, turpe confuderim. Negare profecto ipſe non poteſt morbos carcerales, ab hominum multitudine anguſto in carcere, diuturno in tempore, in ſua ſpurcitie, incluſa natos, multam cum illis petechiis & miliaribus gerere ſimilitudinem, quæ ab aere non renovato, multorum hominum, arctiore ſpatio incluſorum, propria tranſpiratione fere peſtifero, gignuntur: neque ego paritatem produxi ultra. Quod vero eundem eſſe morbum hunc utrumque non credam, potuerat ex Tractatu *de Febribus*, ex *ratione medendi*, ex *vindiciis meis* adverſus *Ill. Halleri* Apologiam, intelligere; utpote qui ibidem Miliarium in Europa nativitatis Epocham ſive ad medium, ſive paulo ante medium XVII. Sæculum fixerim; Epocham utique longe poſteriorem, tempore illo, a quo Cl. *Pringle* ſuam morbi carceralis hiſtoriam orditus eſt.

3°. Dum Cl. Vir hæc exanthemata negat impuro

ab

ab aëre apud *Anglos* Medicos naſci, non ſatis attendit ad impuritatis aëris frequentem inevitabilitatem, tam in Noſocomiis, quam in Caſtris; quando numeroſiſſimi ægri, malignis morbis affecti, una decumbunt; nec advertit ad ea, quæ ſcripſerit ipſemet, narrando quo caſu peruviani corticis in Gangræna detexerit efficaciam; ſcilicet dediſſe ſe corticem 39. Militibus maligne decumbentibus, quorum 35. aëre prius depurato ſervaſſet; aëre vero non depurato, numero duplo minores homines ſe duntaxat potuiſſe ſervare. Ergo etiam medici *Angli* velint, nolint, debent quandoque exanthemata ſuis in ægris ab hac cauſa videre, quemadmodum nos illa, ab eadem cauſa, videre nonnunquam cogimur.

4. Minus æquum de me judicium fert vir Clariſſimus, dum me ſugillat, veluti de ipſius Libro de *morbis caſtrenſibus* inique judicantem. Ni tertium Tomum meum ab ipſo lectum eſſe ex ipſius ſcriptis certo ſcirem, minime lectum eſſe aſſererem; nunc, non bene lectum, ſed extremis modo labris delibatum eſſe, conqueri debeo. Scribendo enim ibidem pag. 42. *Doctiſſimus Pringle Febres Caſtrenſes nervoſe deſcribens*: & pag. 19. *Merito ergo clari in arte Viri, tot nominibus laudandi, Huxham & Pringle apud Anglos .... qui methodum ſuam cum publico communicarunt, debitaſque ob id gratias ei referimus*: an ſic, inquam, ſcribendo, veluti de ipſo, ipſiuſque opere, minus æque judicaſſe ſugillandus fui? Vel ne ſugillarer, oportuiſſetne me in omnia ejus verba juraſſe? Quantumcumque *Hippocratem* veneramur, veritas tamen, & producta magis experientia, jubent nos ab eodem recedere quandoque: ideone iniquum de ejuſdem operibus judicium ferimus?

5 Stomachari in me vir egregius videtur ob verba mea pag. 15. ejuſdem *tertii Tomi*: „ Quantiſne ef„ fertur laudibus in Malignis Camphora, veluti collap„ ſas vires blande reſtaurans, & ſomnum ipſo opio tu„ tius adducens? Conſulite modo egregios Viros *Hux-*

„ *ham*,

„ *ham*, & *Pringle*. Aliud tamen experti in Epidemia „ anni 1699. eruditi Medici *Vratiſlavienſes* „ acſi illum vel erroris incuſaſſem, vel alienam affricaſſem doctrinam. Profecto horum me neutrum intendiſſe, ex ipſo eodem contextu palam fit.

Primo enim ſi Clariſſ. *Pringlæum* laudaſſem unicum, poſſem videri tale quid ipſi affricaſſe; ſed cum & ipſum laudarim, & Cl. *Huxhamum*, quorum hic poſtremum de Camphora, ille primum docuerit, profecto debuiſſet duntaxat ex textu meo arripuiſſe id, quod ſuum eſſet, quodque eſſet eſſet *Huxhami*, *Huxhamo* relinquere.

Sed ſecundo, Camphoram hac virtute pollere, & eruditus *Pringle*, & clarus *Huxham*, & ego cum illis, & nobiſcum ipſi *Breslavienſes* Medici ſupra laudati, firmiter, niſi me animus fallit, credunt omnes. Quapropter quando Medici *Breslavienſes* in ſua graſſante Malignitate plus a Camphora detrimenti, quam emolumenti, obſervaſſent, me profecto alio fine haſce eorum quærelas non attuliſſe, quam ſtupendæ malignorum morborum varietatis oſtendendæ gratia, omnes æqui lectores judicabunt, qui ibidem pag. 19. & 20. vident me ſuas Camphoræ vindicaſſe laudes, adſcriptaſque eidem tum a *Pringlæo*, tum ab *Huxhamo*, nec non a me, cunctiſque per orbem Medicis, vires blande reſtaurantes, atque pacantes, malignis in morbis; qui maligni morbi ab illis *Vratiſlavienſium* indicati anni 1699. omnino differrent: æque atque ibidem vindico Venæ ſectionem frequentem in ea Pleuritide, quæ omnino ab illa differret, quam anno 1676. *Sydenhamus* obſervaverat: æque ac eodem loco Hæmorrhagias varias laudo in morbis illis, qui eſſent ab iis diſſimiles, in quibus *Tolosates*, & *Lugdunenſes*, eaſdem eſſent experti letales. Itaque non Camphoræ laudibus quid detrahendi, non eos, qui eadem in Malignitate uterentur, vituperandi, animus mihi aut fuit, aut eſſe potuit; ſed unice id demonſtrandi,

di, quod morbi ſic nonnunquam varient, ut quibus remediis alias obtemperarant, jam iiſdem potius exaſperarentur. An Viri Clariſſimi ſententia alia a mea eſt? Cur ergo ob eandem me male habet?

6. Eſt quoque novæ accuſationi reſpondendum: „ Nec ſola macularum (Petechialium) ſcribit vir cl. „ *ſedes cuticula eſt*, ait *Haenius*, nihil ad cutim ad- „ tendens, acſi cutis non eſſet, ſed cuticula, vera Pe- „ techiarum ſedes: miror id vehementer: quandoqui- „ dem nec cellulis, nec vaſculis, quod ſciam, cuticula „ gaudens, rubicunda ab inflammatione reddi nequit: „ neque poteſt effuſus hanc inter cutemque cruor has „ maculas gignere, quibus epidermis elevetur, id, quod „ in hac eruptionis ſpecie videre mihi contigit nunquam.„

Raptim nimis mea Virum Cl. legiſſe eſt quod doleam. Si ſic ſcripſiſſem „ Nec ſola macularum ſedes cu- „ ticula eſt. *Pontius*, *Fernelius*, *Morellus*, ſedem quo- „ que in *cute*, in adipe, & carnibus, imo in ipſo de- „ texere Perioſteo; „ ſi, inquam, ſic ſcripſiſſem, jure meritiſſimo me carpere debuiſſet, ſedem morbi nonnunquam in ſola Epidermide ſtatuentem: verum cum, nulla cutis in ſequentibus mentione facta, ſic pergo: „ Nec ſola macularum ſedes cuticula eſt. *Pontius*, „ *Fernelius*, *Morellus*, ſedem quoque in *adipe*, & car- „ nibus, imo in ipſo detexere Perioſteo; „ utique Vir egregius concludere debuiſſet, me cutem cum cuticula intellexiſſe, cum deinceps nullum amplius cutis mentionem faciam, quam ceteroquin inevitabiliter facere debuiſſem. Cum ſententia itaque mea clara eſt, genuina eſt, eademque cum ea Cl. Viri eſt, an gravem adeo Virum decuit, ob unicam forte grammaticam, quæ irrepſiſſet, mendam, mihi ſeriam adeo litem intendere?

7. Non approbat Vir Cl. quod iis adſtipulem Scriptoribus, qui ſedem Petechiarum in adipe quoque ac carne quærant; quodque alienus non videar a *Diemerbroeckii* ſententia, qui ſibi imaginatus eſſet, eaſdem uſque ad

ad Perioſteum proſequi ſe poſſe, atque a Perioſteo, ſeu de baſi lata, illas paulatim verſus cutem extenuari: „ Si itaque *Diemerbroeckius* viderit, inquit doctiſſimus „ *Pringle*; haſce ſubſtantias pyramidales, ſic gangrænoſas; quantane earundem grangræna ad baſim fuerit „ neceſſe eſt, dum earum apices integram fere cutem „ contegant! Quid, quod etiam tunc æger ſaneſcere „ poteſt? Neque hoc modo, verum etiam ſaneſcere ci- „ tra gangrænoſarum partium ſeparationem, id quod „ tamen in grangræna fieri conſuevit? Evidens igitur „ eſt, aut erraſſe *Diemerbroeckium*, aut diſcrepaſſe „ Petechias ejus tum a meis, tum ab *Haenianis*. „

Reſpondeo primo, quamquam cadaverum Petechiis mortuorum anatomen, veluti utcunque forſitan temerariam, nunquam inſtituerim, me nihilominus cum ſupra laudatis Scriptoribus, tum præſertim *Diemerbroeckio*, Anatomico ſane audaciſſimo, plenam ſemper fidem adhibuiſſe: maxime cum hic rei licet apprime gnarus, in gratiam tamen increduli Chirurgi nova inſtituta demonſtratione, convicerit Chirurgum. Nulla itaque ratio exigebat Claro huic cum Anatomico, tum Practico, imaginationem hac in re, erroremve, adſcribere. Si enim ea quæ vel nos latent, vel captu difficilia cenſemus, ob id ipſum, ſine contrariis experimentis, aliorum imaginationi, aut errori, tribuamus; de Autoritate in Medicina actum eſt, ſortemque propriis noſtris demonſtrationibus expectemus eandem.

Secundo dico, ni cavillare velimus, eouſque ſaltem geometram fuiſſe *Diemerbroeckium*, ut ſi in quovis cutis puncto Petechiæ extarent, ſaltem ab earundem ſingula, ſeu ab apice, ſingula pyramis duci non poſſet, cujus inſideret Perioſteo baſis: adeoque obſervationem hanc ſæpius ab eo factam fuiſſe videri in Petechiis, quæ in cute rariores, quæ a ſe mutuo comparebant remotiores.

Ter-

Tertio ajo Petechias adeo profundas a *Diemerbroeckio* nonniſi in Cadaveribus eſſe obſervatas, ideoque inde concludi id non poſſe, quod etiam in reconvaleſcentibus tantæ fuerint profunditatis; ut proinde illa, circa defectum ſeparationis gangrænæ facta difficultas, ſponte cadat.

Sed Quarto & in reconvaleſcentibus Gangrænam adeſſe poſſe notabilem, & citra ejuſdem ſeparationem poſſe curari, expertus affirmo. Ex multis, quibus id edoctus ſim unicum memorabor exemplum. Sclopeto manu vulnerata, & gangrænoſa, digitiſque hinc inde ſemipendulis, homo in meum Noſocomium ducebatur, a viro clariſſimo *Jaus*, Chirurgiæ, dum viveret, Profeſſore dexterrimo; qui mecum curam conſtanter ad finem proſequutus eſt. Epoto decocto Corticis peruviani, ſiſtebatur pars gangrænæ præcipua. Sumtibus Noſocomii parciturus, Corticis pulverem dedi; aſt brevi, quæ antea ſanæ comparuerant, purpuraſcebant nunc partes, livebantque. Aucta pulverum doſi, crevit livor, gangræna proſerpſit. Reddito decocto Corticis, intra triduum livor diſparuit omnis, cute, adipe, carne, ſanis. Repeto tamen experimentum cum magna copia Extracti corticis, at vero livor mox varia vulnera defœdabat, proſerpebatque confeſtim: Decocto reddito, Gangræna ſtabat, ac ſine ſeparatione mutabantur lividæ partes, etiam quædam a vulneribus remotiores, in ſanam conſiſtentiam & colorem. Ter, quater, ſpatio ſex ſeptimanarum hoc experimento repetito, eventus idem ſemper fuit. Igitur præterquam quod inde diſcamus, ſolo experientiæ tentamine modum corticis variis ægris exhibendi conſtare; abunde patet homines, ut a lividis, purpureisve in cute Petechiis, aliquando citra cutis ſeparationem, epidermide forſan in ſquamas hinc inde faticente, perfecte ſanantur; ita pariter a Petechiis ejuſmodi profundioribus, citra partium gangrænoſarum ſeparationem, ſanitati reddi poſſe. Puto ſimilia hiſce ob-

ſervata in 3. & 7. Tomo hujus operis, circa deſperatum Ileum morbum me communicaſſe.

Denique Quinto ſi egregius *Pringle* dignetur lectu digniſſimum opus *de terreis Medicamentis* Clariſſimi *Tralles* conſulere, arbitror ex factis ibidem demonſtrationibus, minus eum alienum fore a Petechiis, præter cutem etiam in intimioribus corporis partibus, copioſe reperiundis, ac *Diemerbroeckiana* egregie confirmantibus.

8. Clariſſimi Viri *Pringle* ſententia eſt, quemadmodum Variolæ, Morbilli, Scarlatinæ, Eryſipelas, & Miliaria; utpote omnia generis inflammatorii, animoſiore humorum circulo pulcrius prodeunt, extantque, verſus mortem autem magis concidunt; Petechias e contrario, ut putrefactionis prolem, lentiore ac debiliore circulatione erumpere foras; hincque haud raro eaſdem ſub mortem, imo poſt mortem, prorumpere: nec unquam vidiſſe ſe a regimine calido, datiſque ſudatoriis, petechias communibus in acutis prorupiſſe; Petechias ergo a Miliaribus *eſſentialiter* differre: eandemque ob cauſam ſe *Sydenhamo* adſtipulari non poſſe, qui Petechias *ſponte ſua* raro efflorescentes, in Peſte tamen & Variolis confluentibus, ex vehementiſſima ſanguinis inflammatione prodeuntes deſcripſit.

Multa hic reſpondenda habeo. Primo quod Vir Cl. *ſolas* excipiat Petechias, ut quæ calido regimine & medela in acutis non prodirent, an hinc ſaltem tacite cum *Sydenhamo* non concedat pleraſque Miliarium eruptiones, poſito tali regimine, contingere?

Secundo, vidit Autor exiſtimatiſſimus ſupra, teſtimonio Viri Cl. *Kölderer*, Miliaria eo copioſiora prorumpere, quo major adſit in corpore putrefactio, quo homo interitui proximior. Quod hic Vir ille expertiſſimus teſtatur in *Suevia* fieri, id in *Auſtria* frequentiſſimum fit. Ergo neque hinc a Petechiis differunt Miliaria.

Ter-

Tertio nihil in *Germania*, in *Auſtria*, nihil *Viennæ* crebrius, quam hominem utraque hac eruptione, eodem tempore ipſum invadente, in ſummo periculo verſari, morique: ita ut, ſi nonnulli inde convaleſcant, plebs, ac præcipue Matronæ, illos Medicos *Æſculapio* pares clament, qui exanthema utrumque generando, promovendoque, malignum quodcunque de corpore eliminarint: ſin vero moriantur, Medicos nihilominus culpa quavis abſolvant; utpote qui & unam & alteram excretionem promovendo, nihil eorum, quæ ad ſalutem potuiſſent conferre, intentatum reliquerint.

Quid, quod *Huxhamo* teſte, uno, eodemque Epidemiæ tempore, & Petechiæ malignæ, & maligna *Miliaria*, & malignæ *Aphthæ*, una quandoque prodeant? Imo eodem in homine, ſic ut Petechiis Miliaria ſuccedant? *Huxhami* profecto obſervationibus junctis cum iis, quæ in *Germania* obſervari mox dixi, non diverſiſſimam Petechiarum, Miliariumque naturam eſſe, ſed idem corruptionis, idem circulationis vitium, aperte evincitur.

Et quid aliud evincunt Eruditiſſimorum Virorum *Donckers*, *Glaſs*, & *Allioni* experimenta, quibus *hic* Miliaria, *illi* Petechias, purgantibus præverti & poſſe, & deberi, demonſtrarint? Sane nullus video, hoc Cl. *Pringlæi*, de eſſentiali horum binorum exanthematum differentia ſyſtema defendi poſſe, eo ſaltem modo, quo ipſe defendere id, atque propugnare, ſatagit.

Hucuſque tacite pæterii ea, quæ Cl. *Pringle*, & alii eruditi Viri, de ſanguine putride diſſoluto in morbis malignis, deque eodem in Inflammatoriis phlogiſtice ſpiſſo, diſſeruerint: verum hæc experientiæ refragari docuerunt experimenta numeroſa, quæ retuli *Tomo I. a pag.* 101. *ad* 109. *Tomo II. Capite toto de Puogenia. Tomo III. Capite toto tertio. Tomo IV. Cap. VI. pag.* 202. *Tomo V. Cap. I. pag.* 3. 4. 5. *Tomo IX. a pag.* 68. *ad* 78.

Inde ſcilicet conſtitit in Febribus malignis, in Petechiis, in Miliaribus, in malignis Variolis, in Ægris, qui uno eodemque tempore & Petechias haberent, & Miliaria, ſæpius ſanguinem de Vena ſecta prodiiſſe ſive concretum, ſive inflammatorium; & aliquando inflammatorium quidem ſic, ut cruſtæ moles eam rubræ inſulæ aut æquaret, aut ſuperaret: conſtitit præterea, per eadem experimenta, ſanguinem eodem in morbo nunc diſſolutum prodire, nunc inflammatorium; imo eadem in Venæ ſectione illum uno in vaſculo diſſolutum, phlogiſticum in alio, conſpici: Epidemias præterea dari, in quibus ægri non prius febre liberentur, quam, ubi poſt denſum antea ſanguinem, demum is diſſolutus prodeat; ut teſtis oculatus vidi: imo in Angina, Peripneumonia, Rheumatiſmo, inflammatoriis, qui morbi anno 1747. & 1748. graſſarentur, ſanguinem in quacumque ejuſdem Miſſione pelliculam tenuem habuiſſe, mollemque eandem, & ſubalbidam, pellucidam fere, & gelatinoſam, ſub qua plus atro-rubra, non cohærens, ſerum vix ullum a ſeſe ſeparans, inventa, ſive Sanguis talis in multis ſtillabat de vena potius, quam fluebat: in non paucis tamen bono jactu exſiliens, nihilominus ſub tenui illa pellicula diſſolutus erat; haud raro tamen alio atque alio in vaſe diſſolutior.

Si dignetur Cl. *Pringle* ad hæc omnia adjungere Clariſſimorum *Valſalvæ*, & *Morgagni* Obſervationes in *Epiſt. anat. med.* 49. videbit ea, quæ a 12. fere annis *Viennæ* docui, & demonſtravi, a magnorum illorum Virorum obſervatis confirmari.

Conſtat enim ex iis omnibus 1.° ſanguinem craſſum & phlogiſticum ſæpe eſſe in febribus malignis; in malignis adeo Variolis, ut maculæ rubræ, ut ſputum ſanguinis, ut mictus cruentus, ſeſe iisdem jungant; deniquæ æque in Petechiis, quam in Miliaribus.

2.° In febribus epidemicis, cum vehementi viſcerum inflammatione, ſanguinem a principio ad finem diſſolutum apparuiſſe.

3.°

3.° In morbis omnium conſenſu inflammatoriis, uno die inflammatoriam ſpiſſitudinem exhibuiſſe; paucis autem horis, dieve, elapſis, ſummam diſſolutionem: inflammatione interim creſcente.

4.° Imo morbos acutos dari, qui non judicentur, niſi ſanguis in ultima V. S. diſſolutus appareat.

5.° Miliaria & Petechias eodem tempore corpus obſidere, adeoque non ex diverſa ſanguinis conditione oriri.

6.° Æque putridis, quam inflammatoriis in morbis, in eadem Venæ ſectione, ſanguinem æquali vi exeuntem, in vaſa ejusdem formæ, & capacitatis exceptum, uno in vaſe vere pleuriticum, in alio penitus prodire ſolutum; idemque phænomenon in pluribus V. S. eodem in morbo ſenſim augeſcente factis, obſervari.

7°. Homines ſanos bene multos eſſe, quibus ſanguines ex conſuetudine quotannis miſſus, craſſitiem phlogiſticam perpetuo referat; pluribusque gravidis, Venam ex prophylaxi ſectis, apparere ſimilem.

Quæ ſi ita ſe habeant, ecquis demum eſt, qui ex ſoluto, denſove cruore, aut morbi naturam definiat, aut methodum condat medendi? Numquid *Hippocrates* hanc de ſanguine judicandi incertitudinem ſubolfeciſſet? Miramur ſaltem eum in Urinæ, in Alvi, in Sudoris varietate notanda, adeo accuratum, & ſcrupuloſum, tam altum circa Varietatem ſanguinis obſervare ſilentium.

Sunt profecto pulcra nonnulla, quæ Phyſiologi, & Pathologi, de noſtro vitali liquore commentati ſint: expeditque ejusdem in morbis naturam, variationemque contemplari, an forſitan aut ex multorum Medicorum obſervatione annoſiore, eaque chartis, ne memoria excidat, mandata, ad Diagnoſin, Prognoſin, & Curam, certius quidquam adornari; aut ſaltem an ab erroneis principiis avocari Medicina poſſet? Poſtremum hoc mihi hucuſque videtur priore ſperabilius. Ex quo enim memorata experimenta publici juris feci, fateri non eru-

beſco me, indies quamvis ad omnia attentiorem, vix tamen in iisdem quidquampe profeciſſe, &, ut unquam proficiſcar, vereri; eoquod clare videam naturam humoris, quem noſſe geſtio, ab omnibus notis in rerum natura liquidis alieniſſimum, eundemque in omni, cui a tot annis inſudavi, examine, potius quid non eſſet, quam quid eſſet, mihi indicantem: examine tandem Chemico, in quo maximi Viri exercuerint ſe toties, liquorem noſtram vitalem ſic inverti, mutarique, ut id, quod fuerit, evaneſcat; id vero, quod nuuquam fuerit, aut eſſe potuerit, ſubſtituatur. Et quid liquidum memorem? Admirandæ Machinæ, hoc ipſum liquidum ex rebus alieniſſimis conficiuntis, conſervantis, reparantis, natura nos latet, ſtructura intima nos fugit, idque unice nobis, ſi aures audiendi habeamus, occlamat, OMNIPOTENTEM ARTIFICEM, arcana & imperſcrutabili lege, ſic Machinam noſtram, ſolidis, fluidisque conſtantem, condidiſſe, ut talis ſit, qualem ipse velit, ſolusque intelligat; haud vero talis, qualem limitatiſſimum ingenium humanum ex paucis, iisque imperfectis, principiis ſibi conetur fabricare & in fabricando ſuam fateatur, velit, nolit, imbecillitatem.

Quarto etiam Generalis nimium ſententia illa Viri Cl. eſt, quam hac occaſione de neceſſitate circulationis majoris ad Variolarum eruptionem neceſſaria, protulit. Profecto & *Sydenham*, & *Boerhaave*, & omnes mecum Practici, obſervarunt, vel ob id ipſum non prodire Variolas, quod circulus humorum ſat moderatus non eſſet. Deinde vidiſſe me homines a Variolis mortuos, papulis pulcerrime extantibus, *Rat. Med. Tom. II. cap.* 1. teſtatus ſum; *Vienna* & Mil aria a morte pulcre extantia plus ſimplici vice vidi. Unde etiam ſponte concidit, quod de modo generationis Petechiarum, ab eo Variolarum, & Miliarium diverſo, inde conatur concludere.

Quin-

Quinto *Sydenhami* ſententia, quam amplecti ſe poſſe eruditus *Pringle* negat, videtur tamen cum ab ipſo *Sydenhamo* ſufficienter adſtructa eſſe, tum omnibus, quæ hic ſcripſi, confirmari: Naſci ſcilicet Petechias, quando expulſus crudo in morbo ſudoribus, ſanguis inſpiſſatur, Febris vim auget, ſenſimque demum corrumpitur; ut etiam hinc petechias majori cruoris inflammatione generari evincatur: quod autem ea in parte ultra *Sydenhamum* ſe progredi dicat, ne in Peſte quidem Petechias *Criticas* eſſe credendo, eadem ſane in parte, ſi tamen conſtat petechias in Peſte *vere* criticas *Sydenhamo* viſas eſſe, ab ipſo *Pringlæo* diſſentire vix auſim: cenſeoque ſi, relicta in Peſte altera *Sydenhami* methodo, alteram abundantiſſimæ Venæ ſectionis ſequeremur, atque in ſumma ejuſdem malignitate Corticis Peruviani locupletem uſum faceremus, nos in Peſtis curatione, DEO dante, fore fortunatiores.

Sexto. Longus Vir Doctiſſimus eſt in proferenda Methodo, quam in Petechiis, Miliaribus, Febribus malignis, communibus Febribus, obſervat, ejuſdemque egregios effectus laudat. Inde vero concludere ipſi placuit, quæ adverſus ipſius methodum protuliſſem ego, ſive ſimplicem Theoriam, ſive coactam aliis cum febribus, quæ tota natura inter ſe differunt, Analogiam, ſive præcepta tantum quædam generalia, tum *Hippocratis*, tum *Sydenhami*; hæc omnia aptiora eſſe ad Scholarum diſputationes formandas, quam ad Medicinæ Tyrones in praxi erudiendos.

Cum Viri præclari venia reſpondeo primo, ex illis, qui æque, atque ille, tum in caſtris, tum in urbibus obſeſſis, medicinam in Noſocomio feciſſent, me convenientiam inter ſeſe magnam morborum Noſocomiorum, communiumque malignorum, didiciſſe: deinde eam horum differentiam, quam *Pringlæus* ita urget, haud ita *Huxhamo* viſam eſſe: Tandem Petechias & Miliaria plurima inter ſeſe conſimilia habere, nec in multis ab

his ad malignitatem converſis, differre morbos Carcerum, Navium magnarum, Noſocomiorum, ſupra ſatis, abundeque probatum. Similitudo hæc aut probata, aut negata, Methodum in omnibus aut conſimilem rogat, aut abſimilem. Ergo quæ contra Viri doctiſſimi peculiarem de tanta horum morborum differentia ſententiam attuli, non tricas, non Scholarum diſputationes ſæpiunt, ſed ad Medicinæ Tirones in praxi erudiendos faciunt ſummopere.

Verum acrior hæc in me animadverſio clariorem reſponſionem urget, ad quam adornandam Operæ precium erit, noſtram utriuſque praxin intueri; & inquirere, an demum inventa in eadem diverſitas, in Morborum quoque Phænomenis aliquam inducat forte diverſitatem?

Ut itaque, quæ animo cogito, libere proferam, certiſſimum eſſe judico, Regiones eſſe, quæ pravis hiſce exanthematibus plus minus perpetuo ſcatebunt; quaſdam rarius; alias rariſſime: quamdiu certa morbos acutos tractandi Methodus, ſingulis in Regionibus aut conſueta, aut cum effectu nunc inducta, obtinebit principatum. A magno meo præceptore *Boerhaavio* ſtudium *Hippocraticum* & *Sydenhamianum* edoctus ſum; edocti eodem tempore mecum idem ſtudium Beatarum *Brittaniæ* Inſularum medici numeroſi ſunt. Horum multi acriter, laudabiliterque, hoc ſtudium proſequuti, cum iis tamen, quæ in Schola *Boerhaaviana* didicerent, patrium medendi morem, quem in *Mortono*, *Leyſtero*, aliiſque, non approbaverat *Sydenhamus*; rectene, an ſecus, poſtea conſtabit; plurimum comiſcuerunt. Hoc qui fecerint, forſitan inde alia obſervant febrium phænomena, quam puri puti *Boerhaaviani*. *Boerhaavium* preſſe ſecutus ego in praxi, *Sydenhamum* legi perpetuo, conſuluique, præprimis vero *Hippocratem*. Ea, quæ ad aërem tum purum, tum tepidulum; ea, quæ ſpectant ad intermiſſam nunquam lectorum refectionem, quam ex præcipuis cauſis

eſſe

eſſe cenſeo, cur morbos malignos raro videam; ea, quæ ad abſtinentiam a medicina teſtacea, & pulverulenta, cujus inanitatem, & damnum, ſole meridiano clarius demonſtravit illuſtris *Tralles*; ea tandem, quæ ad abſtinentiam ferme perpetuam ab Emeticis acutorum principio, niſi genius morbi peculiaris id juberet, pertinent; puto ex tribus, quos mox laudavi, Medicinæ totius principibus Viris, me hauſiſſe, cauſamque præcipuam eſſe, cur minus infelix in praxi fuerim, morboſque malignos, atque exanthematicos viderim rariores. Felicitatem meæ in Acutis praxeos nuperrimus Autor *Anglicus* Melli, Aceto, ſimpliciorumque, aut herbarum, aut cerealium Decoctis, quibus *Hippocratis* ad exemplum impenſe utor, adſcripſit.

Itaque quæ *Tomo I. Rat. Med.* publice teſtabar, idem conſtanter hucuſque obſervavi; obſervare autem effectuum præſtantia debui. Unde ejuſmodi pulveres nunquam ægri mei aſſumunt, niſi rariore exemplo ſit orta ab acido febris, & niſi infantum, gravidarum, ac quarundam puerperarum morbi, poſcant eoſdem.

Deinde ab *Hippocrate* edoctus ſum, Emetica raro, imo rariſſime, quocunque Acutorum in genere, indicari, imo prohiberi ab Eodem, cum exemplo proprio, tum doctrina toties repetita in *Aphoriſmorum* Sectione I. No. 22. & 24. Sect. 4. No. 17. & præcipue in genuini ejuſdem libri fragmento *de purgantibus*. Edoctus idem ſum a *Sydenhamo*, qui licet hac in re patrio mori paulo *indulgentior*, emetica in acutis minus parce, quam *Hippocrates* dedit, attamen propria, eademque triſti experientia monitus, nos quoque ſerio monuit ad Morborum naturam attendere, eoſque Acutos, qui emetica ferant, ſtudioſe indagare, & internoſcere ab iis, qui eadem minime tolerent. Edoctus a *Boerhaavio* ſum, nunquam Emetica in febribus Acutis, niſi urgente quapiam neceſſitate, præſcribere, ſic quidem, ut neceſſitatem illa dandi clare expoſuerit, *Cap. de Vom. febr.* §.

 658.

658. & 659. eadem cæterum dare vetuerit Cap. eodem a §. 653. ad 657. & abſolute prohibita declaraverit in omni ſive febre, ſive inflammatione, licet etiam os fœtidum & amarum; licet ructus, nauſea, morſuſque Ventriculi adeſſent, *Inſt. Med.* §. 1202. N. I. & ſeq. Ab hoc, inquam, Venerabiliſſimo Triumviratu talia edoctus, talia in praxi obſervavi, & in *Hollandia* caſus rariſſimos, *Viennæ* necdum ullos habui, neceſſitatem in Acutatorum principio indicantes Emetici.

Oppoſuerunt aliquando mihi Viri *Anglici* clari ſummam ſuæ carnivoræ gentis Voracitatem, ſtrenuorumque vinorum ac cereviſiarum ingluviem; ſed in hiſce *Anglicam* gentem, *Auſtriaca*, Nobilioribus quoad potum exceptis, ſi non exſuperet, an ſaltem non æquat? Attamen Medici qui ſecundum horum Virorum Principia Medicinam in *Germania* exercent, caſum emetica porrigendi perraro offendunt.

Conantur, fateor, Emetica in pleriſque hiſce morbis dandi neceſſitatem *Hippocratis* firmare Autoritate; hoſque inter egregius *Thomas Glaſs* in Libro, cujus titulus: *Commentarii duodecim de Febribus ad Hippocratis diſciplinam accomodati*, prolixum ſuum ſeptimum Commentarium huic materiei diſcutiendæ integrum dicans. Laudo ſummopere eruditi & experti hujus Autoris, ut Commentarios omnes, ſic & hunc ſeptimum; omniaque adopto, quæ omnium fere *Hippocratis* operum quam plurima, *Galeni* multa, *Celſi* ſelectiora, *Sydenhami*, *Borelli*, *Ballonii*, *Hoffmanni*, *Donckerſii*, & *Huxhami* egregia, in unam veluti tabellam congeſſit, ut totum cum Veterum tum Recentiorum doctrinæ conſpectum, unico nobis intuitu daret. Simile quidpiam & ego quondam molitus ſum *Cap. I. Tom. III.* hujus operis.

Utrique ergo, eodem ſcopo, noſtros labores expoſuimus publici judicio, haud tamen idem exacte utrique concluſimus. Cum itaque nobis ambobus doctrina *Hip-*

po-

pocratis fundamentum ſtruat, utrique etiam noſtrum magna clarorum Virorum adſtipuletur caterva, omnino neceſſe erit in cauſam inquirere tam differentis concluſionis.

Qui ſententias *Hippocratis*, ejuſque ſequacium, a *Cl. Glaſs* collectas conſulit, mox detegit illum Virum clariſſimum in omnibus morbis, ſive inflammatoriis, ſive exanthematicis, ſive communibus febribus, ſive acutis illis febribus lentis, quas alii nervoſas, alii malignas, alii meſentericas, nominibuſque iterum aliis alii inſigniunt, illud *turgere materiem τό ὀργᾶν Hippocratis*, fere univerſale reddidiſſe; interea dum ego in mea Autoritatum recenſione *Tomo tertio* perrarum idem ſtatuam. Numquid forſitan extrema arripuimus ſinguli, interea dum medium tenuere beati? Id autem credere vetat numeroſa utriuſque experientia, qua æque hujus turgeſcentiæ raritas, quam crebritas, luculenter confirmari videtur. Quæ igitur tam portentoſæ cauſa diſcrepantiæ?

Eſt certe Methodi medendi varietas. *Hippocrates in Libro de Purgantibus* ſcribebat §. 19. *Qui validis febribus decumbunt, his non ante febris remiſſionem pharmaca dare oportet.* §. 20. *Sin minus cunctandum ſaltem ne citra* 14. *diem.* §. 26. *Quare per validas febres de pharmacis purgantibus vereri oportet.* §. 27. *Sed tamen ubi res alvi ſubductionem poſtulat, Enematum uſus, quotieſcunque viſum fuerit, tuto initur magis.* Hæc ille ibi: jam Aphoriſmorum Sect. 1. No. 24. *In acutis affectionibus raro, & in principiis, purgante utendum, atque hoc* (ſi tamen faciendum eſt) *diligenti prius adhibita cautione faciendum. Eſt equidem* Aph. 4. No. 10. *purgandum in valde acutis, ſi turgeat materia, eadem die; morari enim in talibus malum eſt.* Verumtamen Aph. I. No. 22. *Concocta purgare & movere oportet, non cruda, neque in principiis, niſi turgeant.* Exce-

ptionem itaque in lege de crudis non movendis fecit, ſi nempe turgerent.

Hanc nunc exceptionem an frequentem, an ipſa lege ordinaria crebriorem, credidit *Hippocrates*? Neutiquam: tunc enim convertendo omnia, exceptionem in legem generalem mutare debuiſſet, legemque in exceptionem. Quod autem ſecundum generalem legem crediderit evacuantia non eſſe in Acutis, eorumque principiis, danda; clare expoſuit ultimis laudati mox Aphoriſmi verbis *plurima vero non turgent*.

Quare, dum Aph. 4. No. 17. emeticum petentia ſymptomata deſcribit, ut *appetitum dejectum*, *oris Ventriculi morſum*, *tenebricoſam vertiginem*, *&* *os amareſcens*, diſerte tamen vetat, ne emeticum demus præſentibus licet hiſce, emeticum alias poſcentibus, ſymptomatibus, ſi febre laboret, ſed Ἀπυρέτῳ ἐόντι.

Dum *Heurnius*, qui quantæ experientiæ Vir, quantique in praxi nominis fuerit, neminem latet, in *Hippocratis* fragmentum *de Purgantibus* commentatur, *Scripſit*, inquit, *Hippocrates raro initio purgandum eſſe; nam raro orgaſmo concita fertur materies morbifica:* & in hæc verba *Hippocratis*: „ Quare per validas febres „ de pharmacis purgantibus vereri oportet. „ *Nondum coctionis ſignis apparentibus*, ait, *ut tenſis hypochondriis, flammea urina ac tenui, contumaci in obſtructione, aut Viſcerum in Phlegmone, in eſſentialibus etiam febribus, dum æſtus adhuc plena ſunt omnia: ne rapidi potentia pharmaci conflagrantia Viſcera Phlegmonem concipiant, parteſque ſanæ colliqueſcant*. Quanti autem Clyſmata ab *Hippocrate*, vetitis pharmacis, commendata *Heurnius* fecerit; Clyſmata videlicet ex *malacticis & leniter ſubducentibus*, ſic teſtatur. *Ita enim ſubducitur fuliginibus ex Inteſtinis focus, & ſqualor alvinus madeſcit, conſequio ſuccorum εὔπνης redditur æger, bonis ſuis rebus: nam a mole alvina premi ſolebat Diaphragma.*

Quan-

Quando nunc in *Hippocratica* Methodo conſidero a Venæ ſectione ardorem, copiam, vimque ſanguinis minui; totum corpus emollientibus, refrigerantibus, ſolventibus, ut puta, melle, aceto, hordei decocto, intime perfundi, ac penetrari; dolores, anxietates, Ventres tumidos, emolliente epithemate aut cataplaſmate calente, large appoſito, miteſcere, ac conſidere; excrementa & impuritates primarum viarum, quæ tumefaciendo Inteſtina Thoracem arctaverant, vitalem interturbaverant functionem, ac præterea humorum circulum per Aortam, Venam cavam, innumeraque oriunda ex iſtis vaſa, impediverant comprimendo; hæc, inquam, excrementa, impuritateſque, datis melle, aceto, decoctis, emendari, ſolvi, reddique mobilia, & aut ſponte ſua copioſe ſatis ac quotidie, aut enematum ope, de corpore eliminari: ſi tunc ad hæc omnia Medicorum omnium Sæculorum numeroſa teſtimonia, experientiamque; ſi quæ a *Boerhaavio*, nec non a Magnis mei temporis Medicis fieri vidi; ſi denique quæ propria 30. annorum experientia didici, adjungam; convincor penitus, methodum medendi dari, qua materies caſu duntaxat perraro in Acutis turgeat; imo qua ſicubi turgere videtur cepta, brevi haud ultra turgeat.

Quid, quod ſæpiſſime obſervaverim, materiem veluti turgentem iis in ægris, qui vel in aliis Noſocomiis, vel propriis in ædibus ſuis, bis, ter, ſive emeticum, ſive purgans, ſive utrumque, aſſumſiſſent, antequam in meum Noſocomium inducerentur? Hancque tamen turgeſcentiam ab Hippocratica Methodo continuo ad moderamen, & brevi ad integram quietem perduci? Crudam profecto materiem, necdum, aut vix, turgentem, violentia evacuantium turgidam reddi, ex *Hippocrate* & *Heurnio* mox evictum eſt. Alii ægri poſt aſſumtum Emeticum, quod, ut Emeticorum fere omnium natura eſt, æque per inferiora, quam per ſuperiora egit, dum in noſtrum Noſocomium inferuntur, conque-

run-

runtur nihiloſecius appetitum proſtratum, vertigines, nauſeas, os amarum, flatus, & borborygmos. Et plerumque plus de hiſce conqueruntur, quam qui, nec Emetico, nec purgante aſſumto, in Noſocomium inferuntur: utrique tamen hi ad normam Hippocraticam tractati, ab his incommodis, ni aliquando morbus ſit natura ſuperior, brevi liberantur.

Simplicem hanc Medicinam continuamus ad Criſin uſque, imo aliquantum adhuc poſt eandem. Notarunt toties Medici & Medicinæ Studioſi, ægros noſtros acutos, præter Miſſiones ſanguinis, & Enemata; præter Epiſpaſtica & pediluvia; præter Mel, Acetum, Nitrum, hordeique decoctum; aſſumſiſſe nihil niſi Miſturam, quæ quotidie renovabatur, compoſitam ex unc. ij. Rob. Sambuci, Dragma Nitri, & unc. vj. Aquæ Sambuci. Adverterunt hiſce omnibus auxiliis urgentia primum ſyptomata deleri, vires inſurgere, appetitum redire, obrepere ſomnos, corpus molli tranſpiratione humeſcere, ſigna utique omnia coctionis, Criſimque blandam, ſæpius ſine, quam cum, notabili perturbatione, contingere. Dedita opera formulam, quamvis plurima variatione eandem, eidemque Indicationi ſatisfacientem, mutare poſſim, minime muto, ne Auditores mei ſuſpicarentur mutationem a neceſſitate indicari. Poſt Criſin autem bis, ter, purgans blandum, alterno, tertiove die, datum, cum paregorico ſingula purgationis die, omnem paginam abſolvit. Ne autem quid Tyronibus quondam deſit, dum apud ejuſmodi ægros facturi Medicinam ſint, qui ob hanc ſimplicitatem & Artem, & Artificem floccifacerent; ſoleo iis innumeras dictitare formulas, quas, data opportunitate eidem indicationi aptatas, nunquam vero pulverulentas, præſcribere queant.

Porro repeto materiæ turgeſcentis, in morbis inchoantibus acutis, Raritatem talem apud nos obſervari, qualem *Hippocrates*, meo ſaltem judicio, ſuis in ægris obſervavit, deſcripſit.

Obj-

Objiciet mihi quiſpiam ab ipſo *Hippocrate* Epid. 7. pag. 1238. emeticum in principio Acutiſſimi morbi datum fuiſſe; præterea in Libris Epidemiornm ab ipſo morbos conſcribi complures, qui hanc turgentis materiæ raritatem negent, qui ejuſdem frequentiam palam clamitent: quæ cum ita ſe habent, textus *Hippocratis* priores eſſe ſecundum *Epidemiorum* obſervata explicandos, non vero hæc ſecundum illos.

Reſpondeo primo Hiſtoriam ex 7. *Epid.* Pueri *Epicharmi* hic nihil demonſtrare: ſic enim ſcribitur: „ *Epicharmi* puero ex deambulatione & potu cruditas, „ ἀπεψίη, contigit. Poſtridie autem mane, ſuborta „ anxietate, epota aqua cum aceto & ſale, pituitam „ vomuit, poſteaque rigor prehendit, in febre lavit, „ pectus doluit. Tertio die ſub ipſum crepuſculum ſopor exiguo tempore detinebat, delirabat, & febre a- „ cuta vexabatur, morbum gravate ferebat. Quarto „ pervigil mortuus eſt. „ Dico hanc hiſtoriam nihil demonſtrare; vel aqua cum aceto & ſale data fuit, ut Medicamentum ad corrigendam putridam ad præcordia materiem; vel ut emeticum. Si prius, nihil ad rem noſtram facit; ſi vero poſterius, conſtat & blanda quoque emetica Veteres dediſſe, contra id, quod plerumque creditur; & emeticum tale *ante febris invaſionem* propinatum fuiſſe: qui legit attente hiſtoriam, id clare cernit. Probatur itaque inde nihil.

Reſpondeo ſecundo, me quoque ſimiles Epidemicorum morborum rationes, ſpatio 30. annorum obſervaſſe, inque chartulas conjeciſſe meas; minime tamen me inde dictorum concludere ſubverſionem. Dudum in *Tomo* hujus operis *tertio*, a Veneranda Antiquitate, Medicisque celebrioribus ſubſequentibus, & modernis, Regulam mutuatus eram, ſecundum quam in hiſce ſe gerere deberent Medentes: ſic quidem, ut conſuetæ obſervationes quaſi ceſſarent, novas ſubminiſtrante recens nata Epidemia; novæ tamen hæ, ceſſante Epidemia,

ce-

cederent antiquis, conſuetiſque. Sic quidem, ut æque male, æque magno ægrotantium damno, & hi agerent, qui, juxta nova recentis Epidemiæ obſervata, omnes deinceps febres communes tractandas eſſe autumarent, quam ii, qui more febrium communium, quamcunque novam Epidemiam gubernandam eſſe ſtatuerent. Ingenuus, ac candidus *Sydenham*, exemplo ſui Emetici, Matronam occidentis, mutationem neceſſariam Methodi, epidemia aut ceſſante, aut mutata, manifeſto docuit.

Poterunt itaque ex univerſa cunctorum ſæculorum Medicina volumina craſſa componi, quæ morborum multorum, in quibus turgida materia fuerit, denſum referant agmen. Latent hæc neminem. S d nemo rerum gnarus, ex hiſce ullam contra conſuetas naturæ leges, contra conſuetam tractandorum morborum Methodum, concludet præſcriptionem.

Proinde ſi Regulæ Exceptionis demum Regulæ omnium tractandarum ægritudinum fiunt, univerſa praxis ſuſque deque vertitur; Natura turbatur; ſimplices morbi redduntur compoſiti, alieni, errabundi, confuſi; ſymptomata ſubnaſcuntur, quæ morbus alias ignoraſſet; & medicatio redditur æque oneroſa Medentibus, quam Ægrotantibus damnoſa.

Animo profecto moveor, quotieſcunque mihi, ingentem *Baglivium* pervolventi, hæc ejus nota occurrit: *Prax. Med. Libr.* 1. „Quando ego ſolus, inquit, æ„grorum meorum curam ſuſcipio, raro tales malignas „febres obſervo: ſed incepta ab aliis curatione, neque „ſecundum oracula Naturæ, neque divini Senis præ„cepta; mille differentiæ, & gravia accidentia occur„runt, quæ frequenter ſoboles ſunt methodi deprava„tæ, non vero Naturæ morbi, licet hæc paſſim, ac „quotidie, in praxi ſuccedant.

Dum proinde aliis in Regionibus *Hippocraticæ* medendi ſimplicitati ſupponi videam, quovis acuto in morbo,

bo, remedia longe alia, & fortiora; Emetica, Catharſes, Pulveres omnis generis teſtaceorum, Contrajervam, Serpentariam, Virginianam, Myrrham, Camphoram, Crocum, Spiritum Cornu Cervi, Spiritum Mindereri, Theriacam Andromachi, &c. dum ſub horum exhibitione notem catervam Symptomatum, quæ Hippocratica Methodus deprehendit longe rariſſima; materiem frequenter ibidem turgere, cum in principio, tum in morbi decurſu, quam raro nos cum *Hippocrate* turgentem obſervamus: dum ibidem quoque triſtis intueor Naturam ipſam a tali agendi ratione coactam, cum in coctione, tum in criſi, violentia quadam agitari, turbarique; ſic ut morbi acuti quicumque ingentem mortalium turbam orco ſemper immolent; interea dum morbi iidem hic *Hippocratica* methodo tractati, & longe pacatiores tranſigantur, & numero longe pauciores necent; abeſſe nequeo, quin cauſam hujus in morbis differentiæ in Methodi differentiam conjiciam.

Hinc quamvis *Anglorum*, Nationumque aliarum, medendi conſuetudinem directe non damnem, nemo tamen mihi in malam partem vertere poteſt, quod cum *Baglivio* Divina Senis præcepta conſuetudini illorum præferam. Nec quis vitio mihi vertet, ſi, quod toties feci, vel ideo doleam Medicinæ ſortem, quod *Hippocratem* aut male interpretando, aut turpiter negligendo, tantopere a vero Naturæ tramite receſſerit, quantopere ad illam, tanto ſub Magiſtro, acceſſiſſet. Tandem nemo mortalium jure me reprehendet, concludentem hoc ſimplex *Hippocraticum* Studium unice aptum eſſe, quod, unde turpe receſſeramus, ad id nos feliciter reducat, efficiatque ut ſalutarem artem, quam ab *Hippocrate*, & germanis ejus ſequacibus, accepimus, novis poſteriorum ſæculorum inventis, perficere, ditare, ornare, valeamus.

Supereſt in animadverſione Cl. *Pringle* contra me Conamen refutationis eorum, quæ *Tom. I. Rat. Med.* de

de variis Alcalium, cum Urina & ſanguine commiſſorum, effectibus diſſerueram; addiditque Clarus Vir cauſam, cur ab ipſo diſſentiam, ſitam in errore quopiam ſe deprehendere, quem contra chemica præcepta commiſiſſem. Profecto multoties errare me fateor: attamen ab hoc erudito Viro non expectaſſem, ut ex ſcrupuloſa mea in experimentis meis capiundis, edendiſque attentione, quam adhibere ſoleo, ſi quem forſan errorem commiſiſſe me crederet, hunc cauſæ adeo craſſæ attribuiſſet. Verum grandeſcente hoc Volumine nimium, non reſpondebo ad novam hanc quæſtionem, quæ præterea a materie, quam nunc tractamus, aliena prorſum eſt; alia data opportunitate ad eandem reſponſurus, & ſimul demonſtraturus, ni fallor, haud ita tutum Alcalinorum in Acutis uſum eſſe, quam quidem Clariſſimi Viri experimenta id innuere videantur.

CAPUT VI.

Varia.

---

§. I. *Recenſio Scriptorum, qui uno, alterove abhinc anno, de* Uva urſina *ſcribere ceperunt, multiſque in caſibus eius virtutes mecum laudarunt. De modo, quo hoc medicamentum agat.* §. II. *Nova experimenta, quæ Syſtema* irritabilitatis *&* ſenſibilitatis, *penitus ſubvertant. Inconſtantia hujus generis experimentorum. Cordis thalamus uterque vacuus haud raro invenitur, ſive a defectu ſanguinis, ſive cum ejuſdem abundantia. Ruberrima pleura univerſa ſe eſſe vaſculoſiſſimam, adeoque inflammationi aptiſſimam, oſtendit. Nova Clar.*

van

van Doeveren *in hanc rem experimenta*. §. III. *Laus Collyrii ex Liquore Hepatico Muſtellæ fluviatilis*. §. IV. *Kermes minerale*, *&* *Antimonium Diaphoreticum non ablutum*, *crudam in pectore materiem ad coctionem diſponere*, *coctamque expellere*, *neque cum acidis emetica fieri*; *probatur ex* Boerhaavio, *Scriptoribus* Viennenſibus, *&* *obſervatione propria frequentiſſima*. §. V. *Laus Gelidæ aquæ in Hæmorrhagiis*. *Regulæ in Hæmorrhagiis obſervandæ*. *De ſputo ſanguinis Hepatico*. §. VI. *De Viperarum cura*. §. VII. *De Inoculatione*.

§. I. UVa urſi multis experimentis dedit occaſionem, pluresque ut aliquid conſcriberent, excitavit. In *Novellis* dictis *Salutaribus* annuntiatum anno proxime elapſo Tractatulum, vidi, in quo Autor experimenti infelicitatem conqueſtus, *Vaccinium Buxi foliis* Uvæ urſinæ præfert. Certe ſi hac planta illam preſtantiorem expertus ſit, ipſius erit experimenta pandere, ut univerſum genus humanum debitas ipſi gratias rependat.

Vir Clariſſimus, improbo labore ſuo ad amplificandam medicinam natus, *Michaël Girardi*, Patavinus medicinæ profeſſor, edidit finiente anno 1764. Opuſculum, cui Titulus: *De uva urſina*, *ejuſque*, *&* *Aquæ calcis*, *vi Lithontriptica*, *Novæ Animadverſiones*, *Experimenta*, *Obſervationes*. Hiſtoriam Botanicam præmittit, deinde Analyſin Chemicam, tum liquoris ab hac planta parati, in immiſſos calculos efficaciam, denique vires ejus in corpore humano enarrat. Extat ibidem Epiſtola Cl. Viri praxeos medicæ in ſchola Patavina Profeſſoris, *Jacobi de Scovolo*, quæ duos caſus; & Autoris ipſius Obſervationes, quæ caſus ſex referunt: in quibus Uva urſi nonnullis multum, aliquibus plurimum, profuiſſe demonſtratur.

Doctiſſimus Gottingenſis profeſſor *Murray* diſſertationem in quarto edidit, cui titulus: *Commentatio de*

Arbuto, Uva urſi, exhibens deſcriptionem ejus Botanicam, analyſin Chemicam, ejuſque in medicina, & in Oeconomia, varium uſum. Ad uſum medicum refert primo aliquot experimenta Viri, in arte præſtantiſſimi, univerſis Medicis acceptiſſimi, *Werlhoff*, nec non Cl. virorum, *Voger*, *Tauber*, *Pallas*, quorum alii inſigniores, alii debiliores, ſubinde nullos, obſervarunt effectus: deinde duo propria experimenta habet, notabilis efficaciæ.

Literas varias ex variis Regionibus excepi, quarum aliæ nullum remedii effectum notant, quamvis diu, conſtanterque uſurpatum eſſet; aliæ vero præſtantiſſimum.

Tribus hominibus idem hoc anno incaſſum dedi, duobus autem effectu inſigni.

Frequens nunc hujus Arbuti uſus per omnem Europam dabit brevi exactam ejusdem, determinatamque hiſtoriam. Viribus enim planta iisdem ubique pollet, ſive fuerit in *Styria* collecta, unde primam habui, ſive in *Auſtria*, in *Suecia*, in *Italia*, in *Gallia*.

Occupantur nunc, ut video, animi multorum, inquirendo, qua demum facultate Uva urſi ferat opem? Examen Chemicum ad id laudabile admodum eſt, modo attendamus 1°. partium vegetabilium naturam operationibus chemicis ſæpe ita mutari, invertique, ut id, quod tunc referant, a Chemia potius, quam a Natura, poſſidere videantur. 2°. Carere Chemiam admiranda, neque ullo modo imitanda, tali Machina, qualis corpus animale eſt; adeoque effectum medicamenti cum hujus, tum alius cujuscunque, Analyſi chemica vix leviter adumbrari. Si in liquore quocunque Calculus intabeſcat, ac diſſolvatur, Spiritus Nitri dudum docuit menſtrua dari, quæ Calculum ſolventia, ab humano corpore, non niſi diluta, ferantur; diluta vero ut ferantur a corpore humano, vix in calculum agant: præterquam quod etiam ſic a corpore ferri poſſent, ut ſunt, dum Calculum ſolvunt,

ta-

tamen humoribus noſtris ita diluantur, & immutentur, ut vix eundem referant liquorem. Qui tandem ex ſapore, odore, analogia, ratiocinando, vires ſimplicium determinare auſint; ut præter propter ſuccedunt conjecturando in nonnullis, ita in aliis, ut in Cortice peruviano, v. g. oleum, operamque & perdidere, & perdent perpetuo. Equidem ſi cauſam caperemus, quæ efficiat, ut homines complures, quibus calculus certo certius in Veſica eſt, nonnunquam per pluries intermedios annos, ſæpe ne per omnem quidem vitam, eoſdem præſentes percipiant; ut Hiſtoria medica, per Anatomen confirmata, toties docuit; forte virium Uvæ urſinæ facilitaretur explicatio. Sed & prius, & poſterius, nos æternum, opinor, latebunt.

Neque hucuſque conſtat cur aliæ, præ aliis Regiones, ut careant fere, aut ſcateant, hominibus in urinoſo ſyſtemate calculoſis. *Auſtria* ſane iiſdem abundat. *Italia* minus. Peragranti quippe mihi, ab elapſo retro quinquennio, amoenam illam regionem, conquerebatur celeberrimus Lithotomus nullam invenire ſe poſſe, & ne *Mediolani* quidem, populoſa urbe, in quo ſuam exerceret artem: affirmantibus itidem Medicis hujus morbi ibidem raritatem. *Venetorum* potentiſſimam Rempublicam eadem felicitate gaudere, *ex Epiſt. Anat. Med.* 42. Clariſſ. *Morgagni* evincitur. Et *Poloniæ* Regno inſolitum morbum eſſe teſtabatur mihi haud ita pridem Dexterrrimus magni Regis *Poloniæ* Chirurgus primarius; cauſamque, rectene an ſecus? eſſe rebatur, quod uvæ urſi-baccæ frequentiſſimo in uſu eſſent, a Ruſticis quotidie venales in Foro expoſitæ. *Hanoveriana* Ditio videtur beatitudine eadem perfrui. Clariſſimus *Haller* inter 230. cadavera, quæ in *Gottingenſi* Theatro ſecuit, duo modo narrat ſe inveniſſe, quorum ſyſtema urinarium calculos referret; addendo tamen ſyſtematis bilioſi ſibi tanto frequentiores apparuiſſe. Nec minus *Schafhuſianus* ager ab illo malo immunis in N. C. Eph. Dec. I. anno 2. Obſ. 39. notatur.

Vina, aqua, lac, caſeus, præprimis inter cauſas numerantur. Et certum eſt Vina alia aliis prona magis eſſe ad dolia, quibus conſervantur, craſſe incruſtanda; Aquas fluviatiles ob id ad cibum potumque præſtare, præ fontanis, ac putealibus; cum illa vix, plurimum hæ cruſtas lapideas ahenis, in quibus frequenter bulliant, affigant; Caſeum quoque edulium eſſe, calculoſorum tormentis excitandis, augendisque aptum: ac nihilo ſecius ſuppeditat nobis hiſtoria medica exempla bene multa hominum, maxime infantum, qui citra ullum vini uſum calculo laborent; variarumque beſtiarum, quæ ſola aqua uſæ, urinoſos tamen calculos geſſerint. Quantum ad Aquas, certum quidem eſt, ejuſmodi dari puteales, ac fontanas, quæ ahenum incruſtent craſſiſſime; id quod *Viennenſium* ahena teſtantur, ad fabros, qui cruſtam vi depellant, toties mittenda; at vero haud minus certum eſt, teſte laudato ſupra *Murray*, & ahenis *Göttingæ*, aquæ decoquendæ dicatis, enormes innaſci cruſtas, ut fabri ferrarii crebro debeant eas malleis excutere ſuis, & morbum ibidem rariſſimum eſſe. Caſeum adamant omnes Nationes: Lacte Mortalium plerique, ex quo in lucem prodierint, utuntur, matris, Nutricis, Animalium: cur tamen integræ Nationes, aut Civitates, adeo præ cæteris fortunatæ?

§. II. Plura hoc anno Noſocomium obſervanda dedit, quæ ad *Irritabilitatis*, & *Senſibilitatis* quæſtionem pertineant. In ſpina ventoſa tecta plurium puerorum, ſimiliter affectorum, alii vehementer doluere, alii minus, alii nihil omnino, licet multum contrectares partem: argumento incertitudinis experimentorum, quæ in animali, ad partium ſenſibilitatem explorandam, inſtituuntur.

Vidimus Cap. I. §. I. Cordis thalamum utrumque grumoſo ſanguine æqualiter fere repletum. §. II. Cordis dextro in ventriculo gangrænoſi, utrumque ventriculum ſanguine vacuum ſic, ut ne guttula quidem, gru-

mu-

mulusve, inveniendus eſſet: copioſo tamen ſanguine in illius finibus venoſis, in pulmonibus, & alibi, præſente. §. III. Cor utrumque poſt Hæmorrhagiam vacuum. Cap. III. §. I. Cordis ventriculus perfecte vacuus uterque fuit, pulmonibus plurimo ſanguine ſcatentibus. Hoc anno unicum modo canem vivum aperui, ejuſque morientis attente ſum phænomena contemplatus: iterum in hoc cane,, quod toties antea, clare vidi, ſanguine haud ultra per pulmonem tranſeunte, cor tamen ſiniſtrum multo ſanguine repletum. Undenam, quæſo, pulmone penitus ad mortem obſtructo, copioſus ſiniſtro in corde ſanguis? Et cur tanta cauſa irritante præſente, quievit tamen? Pulcra *Proſperi Martiani* obſervatio hic addenda eſt. Reverendus juvenis Dominicanus, curatus a *Proſpero* ab Hæmoptöe ſpumoſiſſimi ſanguinis, poſtmodum incidit, ſuſcepto frigore, in peripneumoniam, die 20. letalem. En hujus anatomen. „ Pulmo totus ſan-
„ guine repletus, mirum in modum tumidus apparuit,
„ ita ut non vaſa tantummodo turgerent, ſed per to-
„ tam ſubſtantiam ſanguis conglobatus Scirrhi duritiem
„ æmularetur, nulla alia tamen læſio in eo adparebat.
„ Cor, & circumſitæ venæ, ſanguine mirum in modum
„ repletæ inventæ ſunt, & in latitudinem immodicam
„ diſtentæ;, *imo & ſiniſter cordis ventriculus ſanguine*
„ *repletus erat*. Turgebant pariter venæ omnes, quæ
„ per coſtas diſſeminantur; & in ſumma totum malum
„ in ſanguinis plenitudine conſiſtere videbatur. In *Sect. V. Aph. n.* 12. *pag.* 458. *Edit. Rom.* 1626. En iterum pulmonem, cætera ſanum, cruore autem replente induratum, adeoque tranſmittentem nihil, & nihilominus cor ſiniſtrum ſanguine adeo repletum. Undenam, rogo iterum, adeo repletum id? Et cur irritatione præſente tanta quieſcere potuiſſet, ſi ea vera forent, quæ *Cl. Haller* ſuis experimentis eviciſſe ſe ſcribit? ſcilicet ſini-
„ ſtram auriculam, & cor ſiniſtrum, ideo citius mori,
„ quod pulmonibus nihil ultra ſanguinis transferentibus,

„ haud amplius a ſanguine irritentur. Deinde ſenſim
„ ventriculum dextrum, noviſſimeque dextram auricu-
„ lam, quoque quieſcere, eoquod non acciperent ultra
„ a cavis venis, quo irritarentur, ſanguinem. E con-
„ trario ſi venas cavas, Aortamque ligaſſet, deinde vul-
„ nere lato aperuiſſet pulmonalem Arteriam, tunc cor
„ ſiniſtrum, utpote irritatum ſanguine, qui ex auricula
„ in ventriculum, & ex ventriculo in auriculam move-
„ retur, diutius, imo per horas, in mortuo animali vi-
„ vere: interea, dum cor dextrum, ejuſque auricula,
„ deſineret vivere, expulſo omni ſanguine per pulmona-
„ rem apertam arteriem, nec novo per ligatas affluente
„ Cavas. Oportere autem ventriculum dextrum integre
„ eſſe evacuatum, ſi, ne ſe ultra moveat, velis: tan-
„ tam enim eſſe irritablilitatem cordis, ut relictum in
„ eo vel pauculum ſanguinis non ſinat ventriculum quie-
„ ſcere. „ Profecto ſubvertitur enarratis ſupra obſerva-
tionibus omni per irritabilitatem tentata vitæ, mortiſ-
que, explicatio. Phænomena in vivis animalibus apertis
conſpicua, factaque in cadaveribus obſervata, circa vita-
lium viſcerum, ſive impletionem, ſive vacuitatem, adeo
inconſtantia ſunt ut nulla Phyſiologiæ ſuperſtruendæ fun-
damenta inde peti poſſint.

Vidimus Cap. I. §. II. Pleuram totam quantam,
utroque Thoracis in cavo, a ſummo jugulo ad Dia-
phragma, etiamque tota ſua, qua Diaphragma ſuccin-
git parte, inſtar ruberrimi panni rubram, à coſtis facile
avellendam: ut hi, qui vaſa aut multa, aut ulla, Pleu-
ræ adeſſe negent, præſentes, quo de contrario convin-
cerentur, optaſſem; quamquam anno præterito, ut ſuo
loco monui, ſimile quid in Noſocomio demonſtratum ſit.
Eſt ſane hæc Hiſtoria adjungenda ad 4. *Caput. Tom.
IX.* in quo de ſenſibilitate Pleuræ ex profeſſo egi, iiſ-
que in anteceſſum reſpondi, qui ex hac recenti obſerva-
tione Pleuræ inflammatiſſimæ, Pleuritidis tamen ſigna
in vita non teſtatæ, ſenſibilitatem eidem negarent, tri-
bue-

buerentque pulmoni. Etenim ex hujus Cadaveris Anatome patuit, ambos quoque pulmones & a lateribus, & ad integrum dorſum, inflammatos fuiſſe ſic, ut præ rubedinis intenſitate inciperent nigricare. Cum igitur neque Peripneumoniæ ſigna, ſed fugacis tantum ſub finem Aſthmatis, citraque dolorem, affuerint, ſenſibilitas æque pulmoni, quam Pleuræ, negabitur. Senſibilitatem porro ex ejuſmodi phænomenis nullatenus poſſe aut affirmari, aut negari, eodem *Capite Tom. IX.* argumentis ab *Aretæo Cappadoce* ad noſtra uſque tempora petitis, ſatis abundeque probavi.

Sed quid de hac re plura? Certamen hoc, quod ſolius veritatis ſtudio animatus inivi, facile nunc aliis cedere poſſum, qui eodem ducti principio, idem inire ceperunt. Prodierunt in *Diario Eruditorum anni* 1752. quod tantum nuperrime reſcivi, experimenta Cel. Viri *Grandclas*, & ibidem 1756. & 1757. ea Clariſſ. *Lorry*. De eadem quæſtione ſub idem tempus ſcripſerat Clariſ. *Van Delli*, Medicus Pavavinus in Epiſt. I. Anno 1756. in II. & in III. anno 1758. Inſurrexit anno 1764. in novum ſyſtema Experimentis ſuis contrariis Medicus Pariſienſis tractatu peculiari.

Hoc vero ipſo, quem vivimus, anno, prodiit Opus in quarto omnis generis doctrinæ medicæ præſtantiſſimæ pleniſſimum, graviſſimum, Autore ſuo, pulcerrima *de Vermibus* diſſertatioue præclare noto, digniſſimum, hoc titulo: *Gualtheri van Doeveren ſpecimen Obſervationum academicarum*. Caput XIV. autor dicavit experimentorum ſuorum, de hac quæſtione editorum, Hiſtoriæ. Sane ancipites hæremus, quid in eadem impenſius miremur; an accuratam attentionem ad omnia, quæ experimentum minus fidum reddere poſſint? An diffidentiam ubique ſui? An in experimentorum difficultate patientiam? An in his, quæ pluries ſuis oculis viderat, quæ multi cum ipſo clare conſpexerant, enuntiandis ſcrupuloſitatem? An denique generoſum animum ad experimen-

menta eadem, haud laborioſa non minus, quam tædioſa, ad undecimam uſque vicem repetenda? Etenim *quater Lugduno Batavorum*, ſemel *Pariſiis*, ſemel *Trajecti ad Rhenum*; *Groningæ* autem, in cujus alma Academia Profeſſoris munus & occupat, & ornat, quinquies. Undecies itaque repetita ab illo experimenta eadem, luce meridiana clarius vindicarunt irritabilitatem iis omnibus partibus, quas vel cum Ill. *Hallero* ab omni ſæculo omnes Medici irritabiles eſſe agnovere; vel *Ill. Haller* aut dubitanter illam tantum aſſeruit, ut *Veſiculæ felleæ*; aut negavit, ut *Hepati*: *Cordi* ſcilicet, experimentis novem; *Diaphragmati*, ſeptem; *Muſculis rubris*, tribus; *Oeſophago*, uno; *Ventriculo*, quinque; *Inteſtinis*, tredecim; *Veſiculæ felleæ*, duobus; *Veſichæ urinariæ*, tribus; *Venæ cavæ inferiori & ſuperiori*, duobus; *Hepati*, unico; *Pulmonibus*, duobus; *Cuti* quoque, duobus. Vindicarunt autem eadem experimenta ſentiendi facultatem *Duræ matris* vicibus decies & ſepties; *Tendinum*, ipſorumque *Aponeuroſeon*, bis in homine, in Brutis vero trigeſies & nonies; *Pericranii*, quater; *Pleuræ*, bis; *Hepatis* evidentiſſime ſemel.

Sic denique hæc chimera, quæ, quod vix ſeri nepotes credent, millenorum Medicorum animos permovit, pellexit, faſcinavit; quæ eo provecta erat, ut fundamentum Phyſiologiæ, ac Medicinæ firmum, inconcuſſum, immutabile, atque æternum, ſtruere crederetur; quæ prolixioris illuſtris *Halleri* Operis totam baſin facit; hæc, inquam, more demum omnium hucuſque fictorum ingenio ſyſtematum, fatiſcit in auras, & pudore ſtupendæ ſui animi levitatis ſuos aſſeclas confundit, mœſtitudineque vel ideo explet, quod cunctos hoſce labores & irrevocabiles annos, *Hippocratico* Naturæ ſtudio, cujus unica cultura artem ſalutarem promovere, augere, ornareque potuiſſent, inconſideranter ſuffurati ſint.

§. III. Quæ anno proxime præterito notavi, de admiranda virtute Liquoris Hapatis piſcis, quem *Muſtelam*

lam fluviatilem vocant, in oculorum maculis, & albugine; ea experimentis, admodum repetitis, hoc anno confirmare gaviſi ſumus. Unde abeſſe nequeo, quin hoc præclarum remedium etiam atque etiam commendem.

§. IV. In morbis pulmonicis multis maxime autem in inflammatoriis, experimenta cum *Kermes minerali*, & cum *Stibio diaphoretico non abluto*, vicibus innumeris inſtituta, Noſocomium feliciſſima experitur, in duodecimum jam annum. Qui clinices ignari, in ſuis Muſæis, aut apud Furnos ſuos, vires Chemicorum præparatorum arroganter determinant, hæc præparata chemica, ob majorem vim irritantem, in cruditate acutorum noxia, ob vim emeticam quoque ſuſpecta, habent.

Magnus *Boerhaave*, qui, ut de viribus cæterorum Chemiæ præparatorum, ita quoque de horum efficacia, certo, tutoque ſcribere poterat, eoquod ſententiam non pronunciaret, niſi effectibus eorum in humano corpore bene exploratis; de hiſce medicamentis alia profecto cogitavit, & promulgavit. Chem. part. ult. Proceſſ. 116. ſic ſcripſit de Antimonio Diaph. non abl. *Materies hæc ſi ita rite parata, ſemidragmæ copia hauſta; vix aliquid ſenſibilis mutationis adfert, niſi quod reſpectu Nitri fixantis, adhæreſcentis, moderate aperit, hinc in acutis boni quid præſtat. Et paulo poſt: Non facit anxietates, nauſeas, vel vomitus, ſed benignam ſtimulationem: plus mali a calce abluta.*

Saltem, ajunt, nocet, ſi vel acidum in ventriculo eſt, vel acida una deglutiuntur: tunc enim emeticum fit, acidis Regulum denudantibus, eumque a ſulphure liberantibus.

Conſulamus præter Cenſores hos theoreticos, iterum practicotatum *Boerhaavium*. En formulam ejus in anxietate, periculoſiſſime ſuppreſſis ſputis peripneumonicorum orta. ℞. Laudani puri gr. ij. Flor. Sulph. Sperm. ceti, Stib. Diaph. non abl. à dr. j. M. f. pulv. tenuis, dividendus in xij. partes æqual. Capiat æger omni trihorio unum, cum unc. i. ij. miſturæ acidæ mox deſcribendæ. Fa-

Facile prævideo fore, qui ſuſpicentur Opium, ne vomitum excitet, Stibio a *Boerhaavio* additum eſſe: ſed legant quam ille priori mox ſubdiderit, formulam, *Vel* ℞. Flor. Sulph. dr. ij. Olibani Scrup. j. Sperm. cet. dr. ſemis. Stib. Diaph. non abl. dr. j. M. f. pulv. divid. in XII. doſeſ. ſumat unum omni hora cum unc. j. hujus miſturæ: ℞. Oxym: ſimpl. unc. iij. Syr. V. rad. aper. unc. ij. Decocti Hederæ terr. unc. x. Nitri puri dr. j. M. Aſſumta fere tota miſtura erit cum ultima pulverum formula; ſic ut æger ad dr. j. ſtibii diaph. non abl. dragmas decem aſſumat aceti, & unc. j. cum dr. vj. mellis aceſcentis: qui autem pulveres ſtibio adduntur, ii ſane illud ab aceti actione non defenendent.

Ergo videmus a magno hoc, & in practicis verſatiſſimo Viro, Stibium diaphoreticum non ablutum in acutis morbis laudari, & neutiquam emeticum prædicari, idque ne tunc quidem, quando cum acido miſtum aſſumitur.

Confirmarunt *Boerhaavii* experientiam Medici illi, qui hac in urbe Noſocomiorum ſuorum clinicam Hiſtoriam publici juris fecerunt: omnes enim hoc ipſum remedium una cum acidis & præſcripſerunt, & laudaverunt.

Sed quid plura? Anno 1762. Aprili menſe peracuta Pleuroperipneumonia tali decubui, ut, præ indomabili morbi cruditate, die morbi ſexto ſpes eſſet interciſa omnis, egoque ſputorum defectu jam jam viderer ſuffocandus. In hac rerum anguſtia *Illuſtriſſimus præſes*, qui amore pluſquam fraterno mei curam gerebat; & expertiſſimus *Schreibers*, qui obſervantia plus quam filiali, mihi diu noctuque aſſiſtebat, præſcripſere mihi has formulas: Oxym. ſquill. unc. ij. Stibii diaphoretici non abluti dr. j. Aq. Hiſſopi unc. vj. Miſce ℞. Kermes mineralis gr. xij. Sacchari albi dr. ij. Miſce. F. inde pulv. N. xij. Quorum quovis bihorio unum ſumpſi cum uncia miſturæ. Nec tantum dabant mihi Kermes minerale,

Sti-

Stibiumque non ablutum, cum acida miſtura, ſed cum potu dicto *Limonada*, cujus v. vj. Libras hauſi quotidie & cum jure carnium, plurimo Citrei ſucco ſaturato, quo nutriebar. Absque ulla intermiſſione hiſce remediis uſus ſum quinque dierum ſpatio, ac deinde paulatim imminutis per octiduum. Simulque Veſicans dolenti lateri admotum eſt. Effectus horum omnium fuit, ut *nunquam nauſearem*, *aut vomerem*, ut ſputorum maturorum ejectione, alvo & urina criticis, ſomno, appetituque ſenſim reſtitutis, die undecimo perfecte judicarer. Omnibus hiſce toties inſtitutis, & confirmatis experimentis, evincitur, tum Kermes minerale, tum Antim. Diaph. non ablutum, & crudam materiem ad coctionem diſponere, & expellere coctam: vomitum autem aut nauſeas, ſi rite parata fuerint, excitare nunquam, etiamſi cum acidis miſceantur, imo potius ſalutarem eorum vim ab acidis adjunctis animari & augeri. Noe riſui ſe exhibent, qui experientia practica deſtituti, de medicamentorum viribus ſententiam ferant, eoſque, qui ex praxi meliora norint, publice condemnare auſint. Utinam Chemici imitarentur exemplum Clariſſimi R. Laugier, Viri inter Principes Chemiæ & Botanices noſtri ævi facile numerandi, qui quantumcumque Vegetabilium, Foſſiliumque effectus, in corpore humano, eminenti ſua ſcientia ſæpius determinare poſſit, id nihilominus moris habeat, ut rerum multarum aut efficaciam, aut inertiam, aut etiam nocumentum, a ſedulis, attentiſque practicis, inquirendum eſſe, ſuos moneat Auditores!

§. V. Curam Hæmorrhagiæ pulmonis & Ventriculi, Gelida aqua egregie promoveri, hac hyeme Auditoribus demonſtravi; utriuſque hujus exemplum uno, eodemque tempore, Noſocomio præbente.

Joannes N .... a cantu validiore Hæmoptoen puer paſſus, nunc trigenarius in eandem relabitur. Quæ cum bis jam vena ſecta non ceſſaret, ægrum quarto die in Noſocomium ſuſcepimus. Mox tertio venam tudi, &

bre-

brevi poſt, ſanguine copioſius profluente, quarto; ſimulque dedi frigidæ aquæ libram, brevique poſt alteram hauriendam: frigidum præterea emulſum, frigidam mi-ſturam, quæ compoſita erat ex Boli Armeniæ dr. ij. ſang. Drac. dr. j. Syrup. Roſ. rubrarum unc. j. Laudani puri gr. ij. Aq. Plantag. unc. vj. cujus cochleare ſumſit quavis dimidia hora. Octies vena ipſi tunſa fuit, minus ob hæmorrhagiam, quam ut ægrum ab omni calore, ardore, tuſſi, titillatione gutturis, ac febre præſervando, phthiſin pulmonalem, alioquin hic metuendam, averruncaremus: id quod etiam, dante Deo, feliciter ſucceſſit. Sanguinem vena eductum primo craſſum, deinde ſemper vehementer inflammatum, reperimus: Urinas autem principio rubras, ac fere ſubjugales, ultimis diebus perpetuo hypoſtaticas. Ita ut, cum ſanguine, & urina acuti febrilis morbi, nunquam, niſi forte momento ante venæ ſectionem, febricitaverit.

Maria Anna, Cuſtos ægrarum, Vidua quinquaginta & aliquot annorum, macilentiſſima, a 20. ad 30. Januarii doloribus ad præcordia cum diarrhœa cruenta vexata, incidit morbi die undecimo in ſubitum trium librarum ſanguinis vomitum. In lectum depoſita, quæ pallida ſemper, nunc erat pallidiſſima, extremis frigida, pulſu debiliſſima. Nulla proinde venæ ſectio hic facta eſt, ſed intra pauca minuta duæ gelidæ Libræ datæ, medicamenta etiam eadem, quæ viro Hæmoptoico, & potus, & omnia frigida, præſcripta ſunt. Enemate bis mediam libram ſanguinis non multum concreti, alvo eduximus. Hæmorrhagia hiſce factis non rediit; debilitas, frigus, vertigo, a nimia jactura humorum orta, intra 14. dies ceſſaverunt.

Igitur 1°. in Hæmoptoico vena ſecta octies eſt, in femina ne ſemel quidem: quot enim hanc in illo ſigna indicabant, tot in illa vetabant eandem. Neque ſolum ſputum ſanguinis nos ad venæ ſectionem determinabat, verum metus tum futuri ſputi, tum febris; qua præſen-

te,

te, Phthiſis ſemper metuenda eſt; qua abſente integra ſperatur ſanitas, quam & noſter adeptus eſt. Eſſe tamen haud raro ex Hæmoptoë in Phthiſin diſpoſitionem plane inſuperabilem ultro fatemur.

2°. Hæmoptoico alvum non movimus unquam, feminæ autem pluries. In vomitu quippe ſanguinis corruptio, ac peſſima febris, metuenda eſt a ſanguine eo, qui ex ventriculo ad Inteſtina delatus, moram in illis trahit: in Hæmoptoe autem nulla ejuſmodi ratio occurrit. Eſt præterea alvi deponendæ conatus Pulmoni, quam ventriculo, hoc in caſu periculoſior, ut leges Phyſiologicæ docent. Quin in Hæmoptoë raram non nocere alvum, tam ex dieta, cunctiſque aſſumtis, vix ſtercora generantibus, colligimus, quam ex iis, qui crura fracti, aut Aneuriſmatis operationem paſſi, alvi depoſitione integras haud indigent ſeptimanas, animadvertimus.

3°. In hoc genere morborum, in quo motus nocet omnis, facile quiſque videt, quotidianam lecti refectionem, quam pag. 217. tantopere neceſſariam eſſe ad exanthemata præcavenda, monui, locum habere non poſſe: ſed & metum exanthematis morbus, febris expers, non facit; ſi vero febris invincibilis, Hæmoptoës comes, generaret miliaria, augeret quidem periculum, ſed ad periculum majus, ægrum intempeſtive movendo, incurrendum, nos permovere non debet. Unica vero hic timenda a decubitu perpetuo eſſet ad Nates, & ad Os Coxygis, excoriatio; niſi hæc ignota plane nobis eſſet, has partes in omnibus ægris unguento, ex albumine ovi, cum ſpiritu vini parato, quotidie ſemel biſve adverſus excoriationem munientibus.

4°. Utriſque aqua gelida data fuit, utriſque medicamenta eadem, eademque Alimenta; ſed omnia frigida: ſolum jus carnium tepidum, ac fere frigidum. Viro lac frigidum dabatur cum gelida aqua miſtum; feminæ autem ob acidum ventriculi non dabatur. Utriſque humeros ac femora ſollicite ligavimus ſic, ut ſanguine in ar-

tuum

tuum arterias intrare valente, per venas autem redire impedito, minor fieret ad apertas arterias humorum impulſus. Aëre ſubtepidulo fruebantur utrique. Viro omnia quæ aſſumere debebat, majori copia dabantur ad ſingulas vices, quam feminæ; erat enim in hacce cavenda omnis ventriculi ſauciati expanſio, ne trumbi, ad vaſorum extrema nati, ſolverentur, a quo metu in viro liberi eramus: ſic nihilominus ut in eo caveremus, ne nimium nutrimenti una vice in ſanguinem admiſſum, pulmoni oneri eſſet.

Rogabit forte quiſquam, an a gelido, eoque copioſo potu, metus inflammationis non adſit; ſiquidem a gelido potu Pleuritis, Peripneumonia, Gaſtritis &c. toties natæ obſerventur; præcipue vero quando ſanguis, quod in Hæmoptoe frequenter ad inflammationem diſpoſitus, actuve inflammatus eſt.

Reſpondeo morbos inflammatorios recenſitos haud contingere a gelido hauſtu, niſi quando curſu, cantu, ira, vino, humores valide moti, ac condenſati ſunt; unde eadem aqua gelida non nocebit multis, qui citra validum humorum motum, momento antea excitatum, ſanguinem ſpuunt, vomuntve: ſed & venæ ſectiones, motum humorum refrænantes, in cauſa erunt, cur frigidus potus minus noceat; præterquam quod ipſa Hæmorrhagia motum humorum nimium jam in nimis debilem, ut in femina noſtra, commutaverit. Multis etiam Hæmoptoicorum ſanguis per ſe tenuior, condenſatione quadam emendaretur, & ad continuandum ſputum redderetur ineptior. *Multis Hæmoptoicorum* dico: nam viro noſtro perquam ſpiſſus erat ſanguis.

Atque hæc de metu inflammationis: ſi quis autem metueret, ne ſaltem gelidæ actione polypoſus ſanguis fieret, adeoque polypos ad vitalia loca, letaleſque alibi generaret obſtructiones; hic non videretur attendere ad Adſtringentia, quorum ſane effectus idem præſtaret. Hæc enim, quamvis theoretice difficulter in ſanginem intrare

ad-

admittentes, practice autem certo certius intrare concedentes, omnes uno ore in Hæmorrhagiis laudamus, & præſcribimus, abſque eo, quod ejuſmodi nocumenta inde adnotemus. Videtur gelida primo, univerſo corpori horrore incuſſo, vaſa omnia corporis conſtringere, apertaque claudere; id quod gelida omnia, in quavis Hæmorrhagia, ſive interne, ſive externe, adplicata ſint, præſtare ſolent: ſed ſecundo, eadem frigida aqua, Ventriculum refrigerando, ſuum frigus communicat cum Diaphragmate, cum ſubjecta Aorta, & Cava vena, cum corde, ac pulmone, motumque proinde ſanguinis moderari, & quominus qua data porta exilire poſſet, ſalubriter condenſare videtur.

Sexennium & plus eſt, quod hocce experimentum in Hæmoptoë, aliiſque Hæmorrhagiis, incitantibus ad id me medicis Italis, laudare frequenter debuerim: cujus, qui hiſtoriam integram noſſe avet, adeat *Ill.L. B. van Swieten* Comm. Tom. IV. a pag. 38. ad 42.

Haud abs re erit animadvertiſſe, feminam noſtram ſpatio plus quam undecim annorum, quo ægrarum mearum cuſtos fuit, acutis, imo inflammatoriis morbis, *ſepties* in Noſocomio decubuiſſe: ab acuto autem morbo, quem abhinc quadriennio paſſa eſſet, perpetuum pondus, levioremque in Hepatis regione dolorem eſſe conqueſtam; hac vero Hæmorrhagia, a ventriculi & dolore, & pondere, penitus liberatam eſſe.

Hippocrates ſputum ſanguinis, & a pulmone deduxit, & ab Hepate. *Coac. Nov.* 408. *&* 450. In hanc rem meretur legi *Proſper Martianus* pag. 457. 458. & *Ballonius* Epid. j. pag. 41. Si Hepatitis ſalubriter Hæmorrhagia naris dextræ judicetur, inſalubriter ea naris lævæ, non video, cur etiam Hepar non poſſet ſe Pulmone, aut ventriculo exonerare. Eſt equidem difficilior, ſimulque periculoſior exitus morbi, ita ut *Hippocrates* priore textu dicat: *Quicunque ſpumoſum ſanguinem, ſpuunt dextrum hypocondrium dolentes de Hepate ſpuunt,*

&

& multi pereunt; in altero vero textu abſolute *mori* teſtetur; attamen & tales evadere experimenta practica docent, magis autem ſi Ventriculo ſe Hepar exoneret, quam ſi Pulmone. Saltem cuſtos noſtra ab antiqua Hepatis labe per Vomitum ſanguinis trium librarum, libramque quartam alvo egreſſam, penitus liberata eſt.

§. VI. Curæ Viperarum, proxime præterito anno, memini, ejuſque numeroſiora promiſi experimenta, in morbis cutaneis pertinaciſſimis, inque ſumma debilitate. Plurima equidem hoc anno experimenta feci, ſed, defectu copioſarum viperarum, non tot, quot volui, ac debui. In nonnullis minime profui, in aliis ad ſtuporem uſque. Curabo in annum ſequentem copiam viperarum tantam ex *Italia* adferri, ut curam hanc magis elucidare queam.

§. VII. De Variolarum inſitione, ejuſque incertitudine, atque periculo, ſat ſuperque Tomo IX. egiſſe videor; nec forte ſcriptis ultra opus erit, cum exempla jam loquantur ubique. Eo jam deventum eſt, ut viri in arte graves, ac venerandi, inoculationem non amplius profuſis, ut quondam, encomiis, propagare nitantur; ſed potius ipſius incertitudinem, & infortunia palliando, mitigandoque, a præcipiti ruina præſervare, ſi fas ſit, ſtudeant. Qua ſane in re candore ipſis innato, candore ubique ſcriptorum ſuorum reſplendente, Hiſtorias bene multas, minimeque ſuſpectas, infelicioris inſitionis cum publico communicant. Inter alia Typis prodiit nuperrimo menſe Aprili ſcriptum, autore integerrimo, honeſtiſſimo, atque ad augendam Medicinam nato, confirmans *Roterodamenſem* Hiſtoriam nobilis Angli *Manſon* (errore ſcripſi in Tomo IX. *Anderſon*) qui cum duos ſuos Filios veneno varioloſo, ab eruditiſſimo, atque inoculandi expertiſſimo Medico, infici curaſſet, juniorem peſſimis variolis, peſſimiſque earundem ſymptomatis, die 14. ab inſitione, & 7. aut 8. ab incepto morbo, lugubri morte amiſit; nullo interim in Cadavere ab Anatomes

Pro-

Profeſſore vitio partium invento, præter nonnulla, (& quænam illa?) vermium indicia. Relatum & ibidem video id, quod Medicus ingenuus, teſtis obſervaverit autoptes, Puero ſcilicet quadrienni ab ipſa peracta inſitione pejus ſolito fuiſſe, brachium ab ipſo ſuppurationis exordio incredibiliter doluiſſe, idemque ab inflammatione tumuiſſe inſigniter, ac vehementi cum dolore gelatinoſi humoris magnam exſudaſſe copiam, dolores exinde minores quidem fuiſſe, attamen per integras perſeveraſſe hebdommadas; quamvis hoc in brachio nihil eſſet, quod non in altero, factum. Pari ingenuitate refricatur nobis ibidem memoria quinque filiarum Viri clariſſimi *Schuſter*, quæ ab inſitionis peritiſſimo *Roederer* inoculatæ, ſingulæ deinceps variolis naturalibus laborarunt.

Afferuntur, fateor, quibus inoculationis infamia utcumque veluti tegantur, ratiunculæ: verum in quantum horum virorom mihi perſpicua ſinceritas eſt, judicare debeo eoſdem haud ultra velle inoculationem inde propugnare, ſed ad terras has hiſtorias id omne adhuc adferre, quod vel præoccupatiſſimus animo homo ad cauſam deſperatam defendendam proferre poſſet. Id, quo firmius credam, Epiſtola me cogit ab egregio viro, inoculationis recentiſſimo, ſimul ac candidiſſimo Propugnatore, ad me his diebus data; in qua ingenuus fatetur ſe lapſu temporum erga inoculationem minus fieri præoccupatum, lubenterque eandem inutilem totam eſſe habiturum, ſi variolas naturales tractandi methodus ea, quæ in præſentiarum obtineat, inveniretur fortunatior. Quis autem clarum virum non miretur, quis illum ſibi, quod in litigioſis imitetur, exemplo non proponat, dum ipſe ad feliciorem methodum obtinendam viam pandere ſtudeat, attentionem poſcendo ad id, quod ſibi a clariſſimo Profeſſore *Petropolitano* ſcriptum eſſet; nimirum *Petropoli*, inter 116000. cives Ruſſos, anno 1764. decem modo homines a variolis periiſſe, eo quod balneo vapo-

ris, cutem molliſſimam & tranſpirabilem, reddente, in variolis utantur quotidie: Balneum autem ſic parari, ut fornaci ingenti, ad determinatos gradus ferventi, gelida aqua adſpergatur copioſa, quæ in vapores confeſtim reſolvitur: Variolas hac arte & commode erumpere, & feliciter matureſcere: cæteris vero aliarum nationum civibus urbis, qui ejuſmodi balneo non utantur, obſervari variolarum eandem, quam alibi lugeant, mortalitatem.

Gratiis ipſi de communicata ideo memorabili obſervatione actis, rogo ut Diſſertationem legat *Jenæ* anno 1745. a Doctiſſimo viro *Daniele a Raaſveld* editam, in qua pag. 34. hæc verba leguntur: „ Ipſo hoc anno decurrente *Clariſſ. D. Daniel Fiſcherus*, *Hungarus*, *Ill. ac Rev. D. Nicolai comitis Epiſcopi Cſaky de Kereſtzech Archiater*, *& Ac. N. C. Collega &c.* elegantem edidit commentationem, *Erfordiæ Thuringorum* impreſſam, de remedio ruſticano, variolas per balneum primo aquæ dulcis, poſt vero ſeri lactis, feliciter curandi, in comitatu *Arvenſi*, Hungariæ ſuperioris, cum optimo ſucceſſu adhibito. In hac commentatione Doctiſſimus autor pag. 11. recenſet, qua ratione varioloſos tractaverit ad imitationem incolarum comitatus *Arvenſis*, anno 1727. & 1728. Scribit: Graſſabantur quoque aqud *Sceouſienſes* variolæ epidemicè, cumque & tenuioris ſortis homines auxilium ſæpe domeſticum, ut hic loqui amant, expeterent, autor illis fui, ut varioloſos ſuos balneo tractarent, & quidem ſtatim quam primum ægrotare inciperent, cum ſtricto obſervato regimine mox deſcribendo, & cautelis ſequentibus, donec vigori priſtino varioloſi reſtituerentur. Regimen quod penes uſum balnei obſervabant, erat, temperatum, idque nec calidum nimis, nec frigidum, uti *Thomas Sydenhamus* poſtulat *Obſ. med. circa morb. acut. Hiſt. & Cur. acut. Sect.* 3.

Vi-

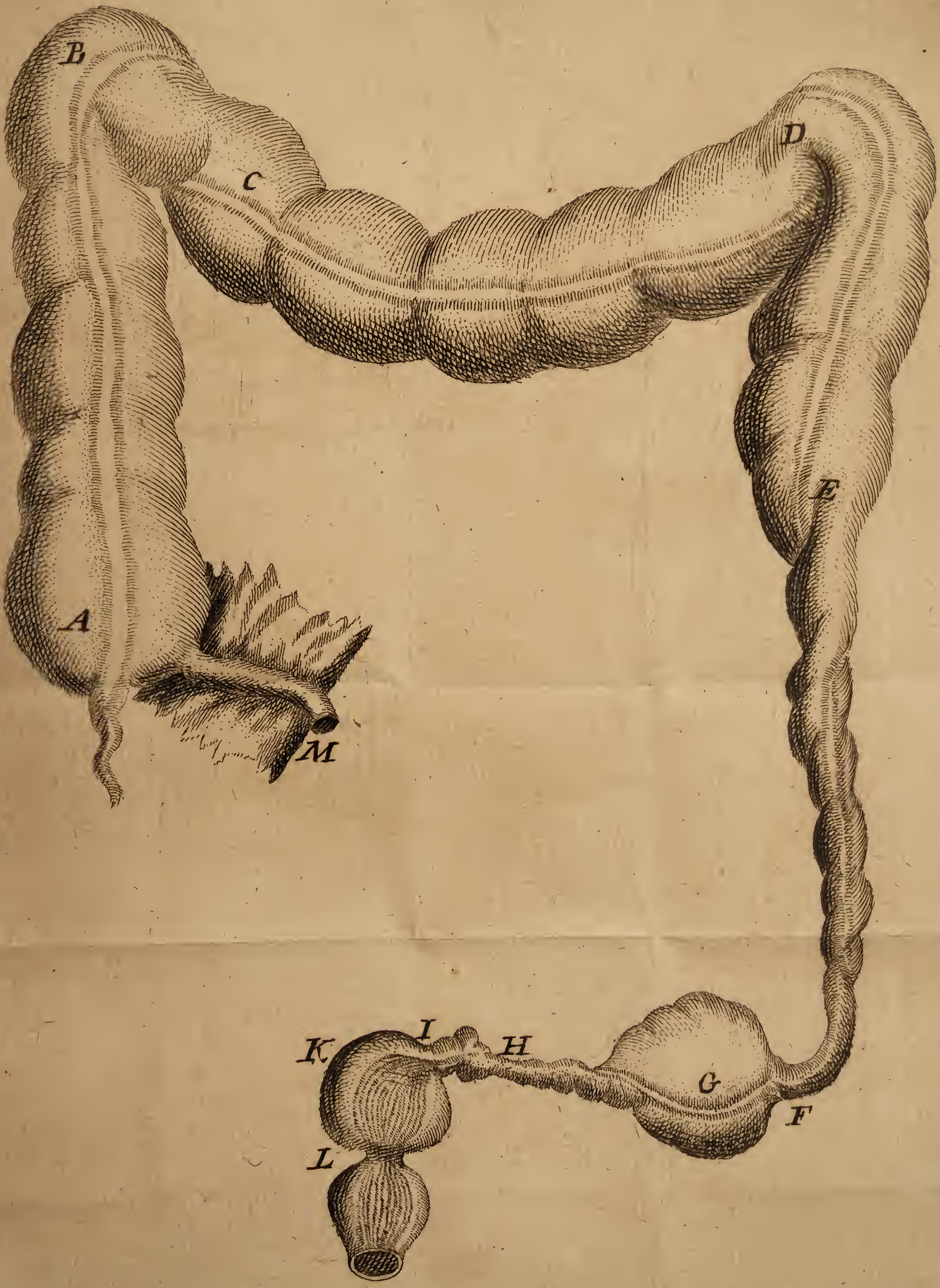
Videt itaque vir humaniſſimus ex praxi civica *Petropolitana*, & ruſticana *Hungarica*, certiorem, tutioremque methodum variolas naturales curandi inventam eſſe, adeoque non defectu ejuſdem exiſtentiæ, ſed applicationis, plures mortalium a naturalibus variolis occidi, qui alias ſervarentur.

Præterlabi hic nequeo occaſionem monendi eos, qui methodum *Tom. II. Rat. Med. Cap.* 2. traditam, aut difficulter admiſerint, aut ſuſpectæ habuerint fidei, ut attendant, an balnea crurum, manuumque, aquæ calidæ, aut aquæ calidæ cum lacte, bis die, ab ipſo exordio febris varioloſæ, ad uſque varioloſarum papularum exſiccationem; quibus etiam balneis tota humeſcat conclavis Athmoſphæra, interea dum corpus tepido aut calente, ſed diluente maxime potu, in perpetua ad tranſpirationem diſpoſitione ſervatur; cura intra interea religioſe habita ne præ calidiore athmoſphæra, loco materiæ tranſpirabilis, ſudores, qui corpora exſiccent, ob idque tranſpirationem inhibeant, proliciantur: videant, inquam, illi, an noſtra methodus ob id ipſum etiam non potuerit, debueritque eſſe felix, ob quod ea *Hungarorum* & *Petropolitanorum* feliciſſima habeatur? Et an cura eadem, curæ cuicumque alii prælata, eandem cæteris nationibus non pareret felicitatem, quam calidiore in climate *Hungaris*, & in frigidiore *Ruſſis*? Sperandum eſt fore, ut *Galliæ* Regnum, quod inſitionis incertitudinem, ac pericula, iteratis exemplis experitur, ad ejuſmodi methodum ſtabiliendam, animum ſerio advortat. *Batavis* dudum hæc res & cordi fuit, & ſucceſſit; maxime cum inoculationis incertæ, infidæ, homicidæque, plura apud ſe exempla luxerint: ſic quidem ut ampliſſimus Senatus *Haganus*, hoc ipſo elapſo vere, inoculationem, cui ea in urbe nonnullæ exteræ familiæ ſuam prolem ſubmittere decreverant, publico Edicto vetuerit. *Amſtælodami* pauci admodum inoculati hoc anno ſunt, quos inter puella nobiliſſima, quæ nulla variola ad inſitionem

nem rite, ſi qua unquam, peractum ſuccedente, ſe per omnem vitam fore ab hoc morbo liberam certo certius credere juſſa erat, attamen in naturales variolas demum incidit. Atque hæc de hac materia ſatis.

FINIS.

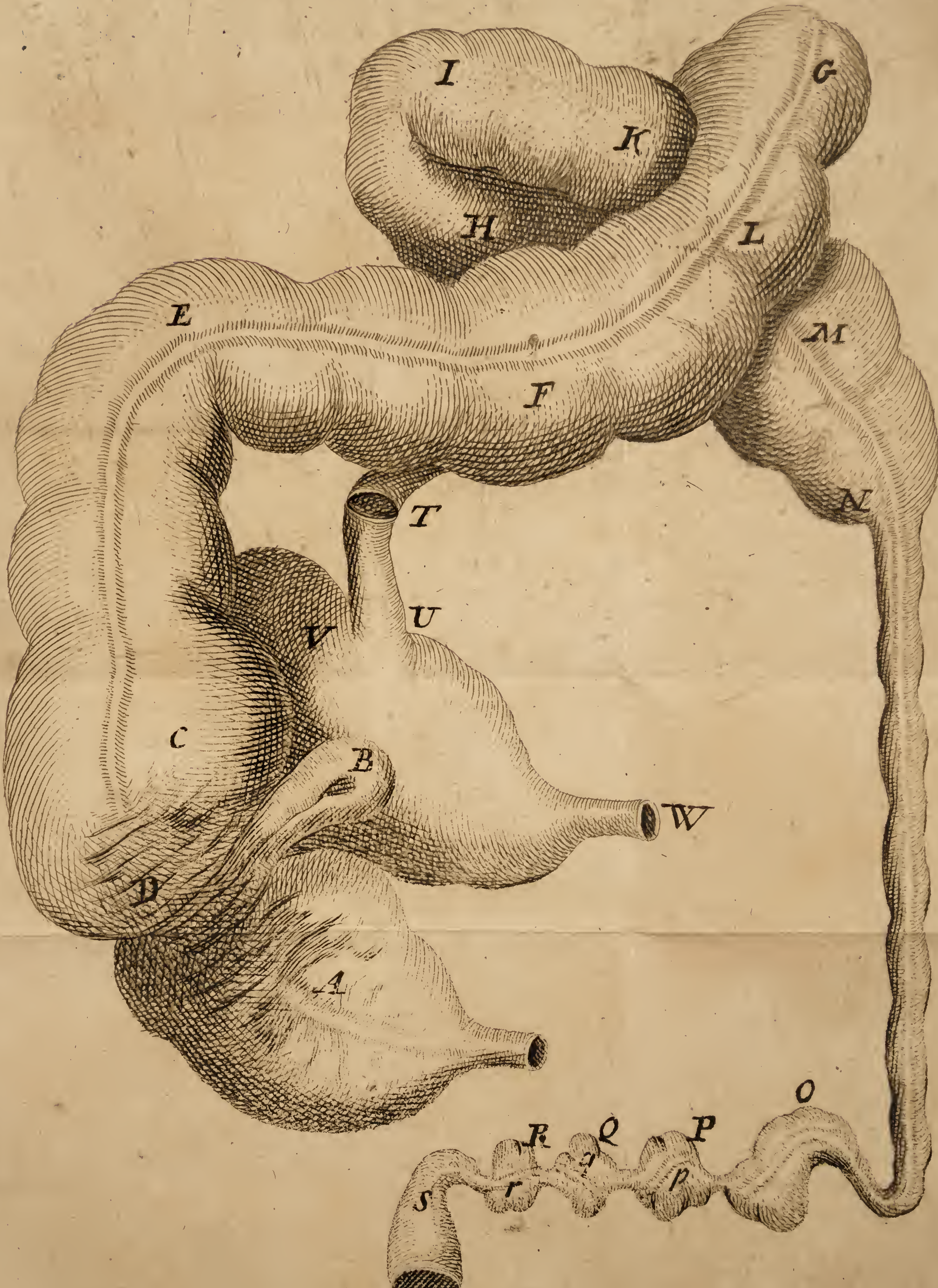
Tab. I.

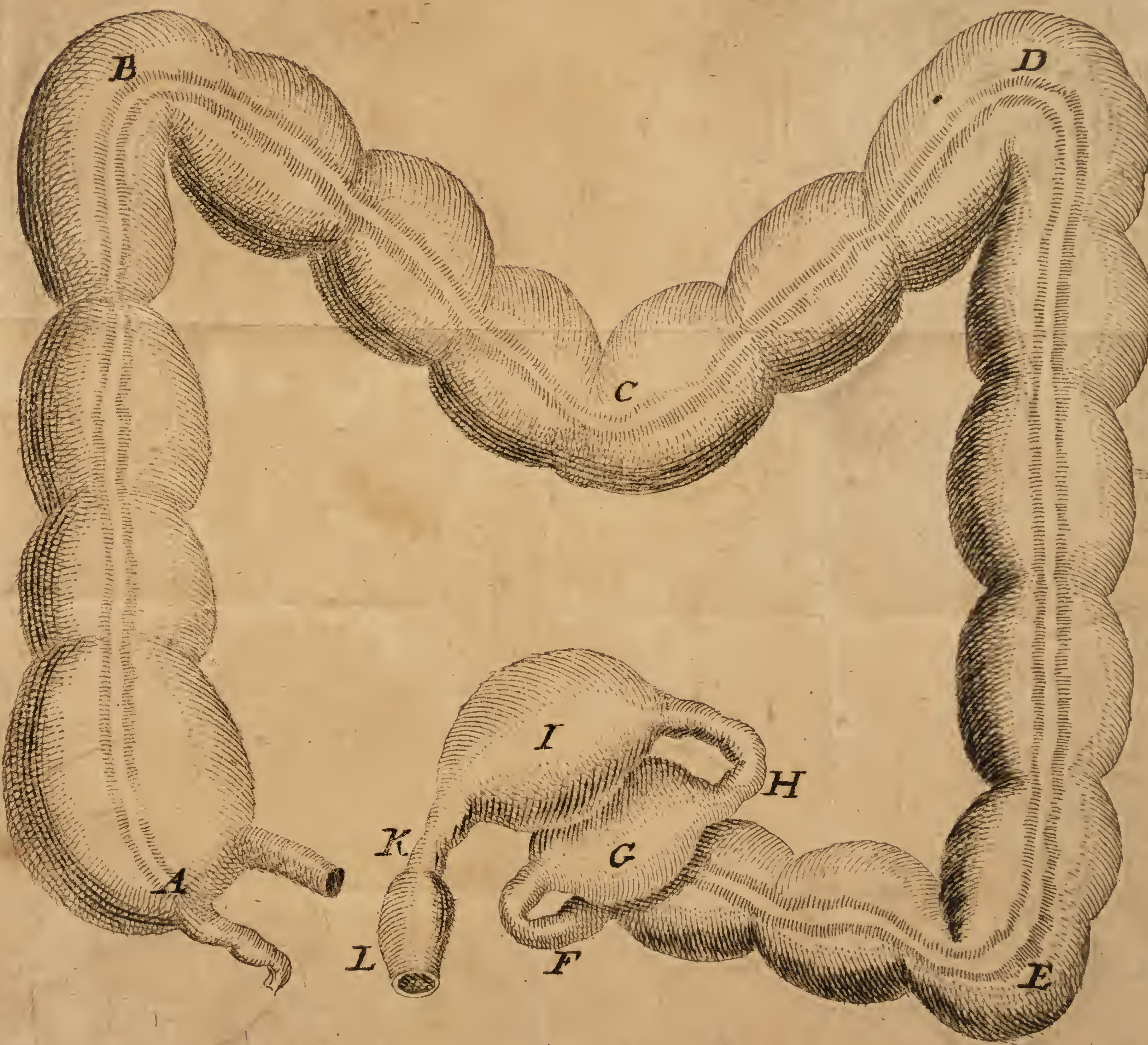
Tab. II.

Tab. III

Tab. IV.

ANTONII DE HAEN

S. C. R. A. MAJESTATIS CONSILIARII
ET ARCHIATRI,

NEC NON MEDICINÆ IN HAC ALMA ET ANTIQUISS.
UNIVERSITATE PROFESSORIS PRIMARII,

PARS UNDECIMA

RATIONIS MEDENDI

IN NOSOCOMIO PRACTICO;

Quod in gratiam, & emolumentum
Medicinæ Studioſorum

CONDIDIT

MARIA THERESIA,

AUGUSTISSIMA ROMANORUM
IMPERATRIX,
HUNG. BOHEM. &c. REGINA &c. &c.

L U C Æ MDCCLXIX.

Ex Typographia Jacobi Juſti,
SUPERIORUM PERMISSU.

ELENCHUS CAPITUM.

C A P. I.

De Febribus intermittentibus.

C A P. II.

De Morbis acutis.

C A P. III.

De Ileo Morbo.

C A P. IV.

De Vario Hydrope.

C A P. V.

Anatomica quædam, & Tabularum explicatio.

CAPUT I.

De Febribus intermittentibus.

§. I. II. III. *Febres Intermittentes tres pertinaces, quarum prima, alteraque, quodam decoƈto curatæ, ſine cortice Kina; tertia partim eodem, partim cortice. De triplice tumorum genere, quos febres intermittentes generare ſolent. De abuſu evacuantium remediorum in genere tertio tumorum horum. Duæ criſes indurationis in Hypochondrio ſiniſtro, per naris ſiniſtræ Hæmorrhagiam; imperfeƈtiores tamen, & cum alia criſi metaſtatica junƈtæ. Trium harum febrium poſterior, tertiana primum fuit, dein quotidiana, ad tertiam uſque vicem recidiva. Quædam de incertitudine determinandi naturam febris, a priore ejuſdem paroxyſmo. Calor naturali calore maior in frigore febrili, cum algore, & univerſi corporis concuſſione. Intermittentium quandoque æſtus major, quam Acutorum. Suſpeƈta criſis, quæ per extrema manuum pedumque fit. Kina nonnunquam*

parva doſi rebellem febrem curat, reſeratque certo ſenſu Obſtructiones. §. IV. Omnes notæ febrium intermittentium methodi recenſentur, omniaque auxilia, quæ, ab omni ævo, a Medicis, Empiriciſque, ad noſtra uſque tempora, ad febris hujus curam adhibita ſunt. Si qua forte remedia deſint, hæc poſtea facile ſuas erunt ad claſſes, hic expoſitas, referenda. Epicriſis ad ſingulam methodum.

§. I. MUltiplices adeo ſunt, quas Noſocomium, quaſque nonnunquam quidam extra Noſocomium caſus ſuppeditant, obſervationes, ut quid ſeligam ex illis, quid ordine prius, quid poſterius referam, hæream anceps. Exordium tandem hoc anno a Febribus intermittentibus capere viſum fuit; 1°. quia hæ febres multam ſibi vendicant praxeos partem. 2°. quia præcedentibus hujus operis tomis rarius egi de illis. 3°. quia difficilis ſæpe earum medicina eſt. Tandem 4°. quia video juniores medicos, quantiſcumque meritis lauream apollineam adeptos, ſæpe vacillantes; & an ne forſitan Vulgi febrifuga, Agyrtarumque Arcana, methodicæ curæ, quam in ſchola medica didicerant, præferenda non forent, anxia mente perquirentes. His univerſis de cauſis, primum nonnollas intermittentes febres pertinaciores, ſymptomatibuſve graviores, enarrabo; & adjuncta, quam ſingulis adhibui, methodo medendi, cunctas deinceps medendi methodos ad ſuas quaſque claſſes referam, & exponam.

Vir quadragenarius, hortulanus, anno 1765. febre intermittente autumnali laboravit; a primo in alterum paroxyſmum quartana, deinceps vero per mediam hyemem uſque tertiana. Die 23. Jan. 1766. me convenit, adhuc tertianarius. Moleſtum patiebatur a febre aurium ſuſurrum, ventris ſuperioris pondus, viriumque defectum. Tempus febrim abigendi ratus, corticem peruvia-

num

num non dedi protinus, ſed decoctum admodum ſolvens, quo & febrim, & febris tollere effectus poſſem. Formulam adſcribam, cum poſtmodum ſæpius ejuſdem mentio habenda ſit. *Rad. Gram. Taraxaci* ã. *Lib. jβ. minutiſſime conſciſſa, & diu tuſa, coque aqua pura bihorio: Colaturæ prælo fortiter expreſſæ Lib. iij. adde: Oxymell. ſimpl. Lib.* ß. *ſal. polychr. dr. vj. Unciam ſumat quovis bihorio.*

Siluit ad hæc febris. At vero tinnitus aurium continuabat, tumor ſiniſtri Hypocondrii dolebat, tuſſiſque matutina vexabat. Iteravi decoctum, juſſique bis die ventrem, maxime qua durum, fricaret ante fornacem, unguento compoſito ex *Ung. martiato & oleo laurin.* ã. *unc. j.*

Elapſis abinde quinque diebus, antiquas querelas renovavit, febre omnino liber. Indicationi relictæ morbificæ in corpore materiæ ſatisfacturus, repetivi eadem remedia: ſed tormina ventris acceſſerant moleſta. Suſpecta hæc ſæpe hic. *Citeſius*, *Cabagneſius*, *Sennertus*, ex intermittentibus ſic natam viderunt Colicam *Pictonum*. Conſilio *Baglivii* diuturno florum *Chamomillæ* infuſo hæc divici.

Continuatis ſedulo his omnibus, materia febrilis a ſede, quam in Hypochondrio ſiniſtro occupaverat, & ex ventre, quem univerſum torminibus vexaverat, ſubduxit ſeſe, collumque undique deturpavit tuberculis. Sponte hæc evanuere. Mox vero furunculi varias obſident corporis plagas.

Sed aliud quid contigerat notabile. Tumor ſiniſtri hypochondrii remiſit quidem, collo ſenſim tumente; at ſimul larga admodum *naris ſiniſtræ* hæmorrhagia acceſſit.

An deſcripta hæc ſæpius ab *Hippocrate* criſis ſplenis infarcti? Videtur; ſed multiplex hic morbi uuiverſi criſis; & quidem ſplenis, Hæmorrhagia ſiniſtræ naris; totius autem materiæ morbificæ, tumoribus colli, & furunculis.

Triplicis generis tumorum, febre intermittente oriundorum, naturam diſtinguimus. Primum genus eorum qui in ventre, nec raro in Hypochondrio lævo, naſcuntur: nullius illi diſcriminis; imo ejus genii potius, ut eoſdem exoptaret *Sydenham*. Sic enim agens de Febr. interm. Ann. 1661...... 1664. „ Obſervatu non indi„ gnum eſt, inquit, quod cum febres autumnales *tene„ ram ætatem* diu cruciarint nulla ſpes ſit eaſdem abi„ gendi, donec Abdominis regio, circa Lienem præci„ pue, indurari atque tumefieri cœperit; iiſdem enim „ gradibus, quibus hoc ſymptoma ſupervenerit, Febris „ etiam fugam meditatur. Neque ex meliore aliquo „ Prognoſtico morbum hunc brevi abiturum dixeris, „ quam ſi ſedula animadverſione ſuboriri hoc ſympto„ ma perſpexeris. *Idem porro in crurum tumoribus obti„ net, qui in Adultis aliquando ſpectantur.*

Hoc ſic ſe habere, ut *Sydenham* monuit, quivis experiuntur Practici; quodque de tenera ætate, quoad ventris tumorem ſcribit, & adulta habet ætas; ſed crurum œdema frequentius. Vix curamus hæc; utpote aut ſponte ad reditum virium, aut levi frictione, diſparentia.

Alterum tumorum genus eſt, quo vir noſter laborabat; quippe quod viſcera vel thoracis, vel ventris, altis infarcit obſtructionibus: quibus debellandis multo ſæpe labore, multoque eſt opus tempore: præcipue quando Icterus, quando Hydrops, quando Rachitis, adjunxerit ſeſe. Huc mirifice eam curam, quæ viro huic adhibita eſt, conferre, experientia plurima conſtat. Quod ſi oppillatione viſcerum maximam partem ſoluta, ſuperſtes ægrum debilitas tenet, Aquæ Marte divites, Mars ipſe, ejuſque varia præparata, cortex Caſcariglias, Peruvianus, Tamariſcus, & quæcunque alia ex ditiſſima *Boerhaviana* claſſe ſecundi generis cardiacorum petuntur, hanc debilitatem emendant: potiſſimum ſi aër, ſi regimen, ſi corporis motus, ſi frictiones, eundem collineant in ſcopum. Ter-

Tertium tumorum ejuſmodi genus illud eſt, quod neglectis in principio febribus, natiſve a febre obſtructionibus, materiem irreſolubilem, tam alte infixam in viſceribus habet, ut in ſcirrhos hæc cancroſque abeant; ut Icterus niger, isque irreſolubilis, naſcatur; ut Hydrops ſive ſimpliciter Aſcites, ſive Cyſticus, adjungat ſe: unde demum ab intermittente febre via ad lentam ſternitur, calamitoſamque ſæpe mortem.

Hoc in ſtatu nihil vitam, tolerabiliorem alias, diuturnioremque, reddere calamitoſiorem, brevioremque conſuevit, quam multus evacuantium uſus. Vel enim nihil, vel parum, vel multum, operabuntur. Si multum, vires prorſum demunt, quandoque indomabilem cauſam non agunt; interea dum humores minus pravos, qui vitam ſubſtentaſſent, attenuando corrumpant. Si vix, aut nihil, hæc remedia evacuent, diſſolvunt humores tamen cauſamque hydropis adaugent. Cap. 4. luculento exemplo hoc confirmabitur.

§. II. Anni 1765. Dec. 3. juvenem 18. ann. ſuſcepimus intra Noſocomium, cujus en hiſtoriam. Improbo labore dimidii anni, victu autem miſerrimo, incidit demum in febrim quotidianam, cujus id ſingulare, quod frigus 12. ferme horas duraret, tumque demum ardor ſubſequeretur & cephalalgia.

Hanc febrim octiduo paſſus, narrat ſe ſepties ſurſum, quaterque deorſum, ab aſſumto Emetico, multa ejeciſſe, nono morbi die venam ſectam eſſe, nariumque ſubſecutam hæmorrhagiam; omnia autem citra vel minimum morbi levamen.

Die 15. morbi libra ſeſquialtera vini, aqua commiſti, pota, frigus febrile domari conatus, incidit mox in dyſenteriam quatuor dierum: qua Rhabarbaro ceſſante, æſtum immoderatum frigoris loco experiebatur.

Suſcepto in Noſocomio valida febris advertebatur, pulſus durus; anxium pectus, cephalalgia vehemens, calor 103. graduum in Thermometro *Fahrenreitiano*. Un-

de

de ſanguinis unciæ X. de brachio dextro eductæ ſunt. Moxque denſam cruſtam ſanguis utroque formavit in vaſculo. Febris vere Paracmaſtica, quarto exinde die, ſine ſpectabili aut perturbatione critica, aut evacuatione, ſic ceſſavit, ut diu poſt levis febricula ſupereſſet, dolorque in lævo Hypochondrio multum vexaret. Antiphlogiſticæ Methodo febris acuta ceſſerat.

Ab 8. Dec. ad 11. admodum vibrans in pulſu motus obſervatur, cum Hæmorrhagia unciarum duarum, naris quidem utriuſque, ſed ſiniſtræ potiſſimum, mane; veſpere denuo ſolius naris ſiniſtræ, ſeſquiunciæ. Pulſus Dicrotus, *Solano* narium hæmorrhagiæ index, obſervabatur nunquam; ſed, ut monui, pulſus mire vibrans, nunc utroque in carpo, nunc in alterutro magis, integro biduo fere.

Critica igitur ſolutio, ut in priore ægro, ita & in hocce, animadverſa eſt, aſt imperfecta: ceſſavit namque lateris ſiniſtri dolor poſt hæmorrhagiam narium, potiſſimumque ſiniſtræ; at vero ex hoc tempore quærelæ perpetuæ exaudiuntur doloris in hypochondrio dextro, qui ad noctem ingraveſceret, junctumque ſibi moleſtum haberet ardorem. Dolor porro iſte, ardorque, ad finem menſis uſque, regularem paroxyſmum 3. 4. horarum quavis nocte obſervarunt.

Remedia hoc tempore mutari ſæpius oportuit. Antacida quandoque danda erant, quod manifeſtum ventriculus teſtaretur acorem: nonnunquam antihelmintica, quod vermium præſentiam cum peſſimus juvenis victus, tum præſentia quædam vermium ſymptomata, innuerent. Nulli tamen prodierunt.

Nec dolorem ardoremque varii generis Epithemata, Cataplaſmata, unguenta, emplaſtra, vel hilum temperarunt. Bilis autem defectum, obſtructionemve, quam alba atque argillacea excrementa indicabant, ſapo Venetus cum Aloës tantillo, paucorum ſpatio dierum emendavit.

An-

Anno 1766. a 1. Jan. ad 13. uſque, cepit pomeridiano tempore frigere, horæ, bihorii, ultraque ſpatio, rariſſime notabili aliquo ſubſequente calore. Sic ut ob paroxyſmum mediam poſt noctem, huncque pomeridianum, febris eſſet quotidiana duplicata. Cortex neceſſario nunc indicatus, appetitum reſtituit quidem, diurnunque paroxyſmum fregit, at vero nocturnum minime; qui conſtanter frigore bihorii, calore, ardore, dolore dextri hypochondrii, per aliud bihorium vexabat. Fracto quinimo diurno per corticem peruvianum inſultu, lenta febricula, magna cum inquietudine, ſucceſſit.

Interim quam demum morbi ſedem figeremus, ancipites fluctuabamur. Hepar affectum eſſe, cum indicare locus, tum alba argillaceaque excrementa innuere poterant; at bilis reſtituta functione, nihil eo in loco mutatum fuit. Ventriculus acore affectus videri poterat, vermibuſque venter; ſed idonea ad hæc remedia incaſſum data erant. Et ut ſymptomata nos de ſede naturaque morbi certiores non fecerant, multo adhuc minus viſcerum ſitus: quem adeo varium, adeo ſæpe alterum pro altero collocatum, olim deprehenderamus, ut convicti eſſemus, nos in vivo homine ſitum viſcerum ſæpius non, niſi conjecturando, aſſequi. Id ſaltem patebat, juvenem duram ſuam, ac miſerabilem vitam, impune non geſſiſſe; gravemque atque pertinacem in eo latere, quæ miram hanc febrim aleret, ingeminaretque, adeſſe originem.

Quapropter die 16. Jan. cepi ipſi dare decoctum ſaturatiſſimum graminis, &c. ut ægro priori; Epigaſtriumque bis die inungi, ac fricari curavi, unguento quod ex ung. Arthanitæ & Martiato ā. unc. j. Gumm. ammon. aceto ſoluti dr. iij. compoſitum erat. Quod unicum remedium internum externumque, diutiſſime autem continuatum, frigus nocturnum alterna primum nocte, tandem integrum, ſuperavit; paulatimque primo dolorem, poſtmodum ardorem, fugavit. Sub hac cura re-

rediit adhuc album atque argillaceum excrementum; continuato tamen remedio brevi evanidum; cum alvo tandem terna quaternaqua ſingulo die, torminoſa ſæpe, nunc liquidiore, nunc compactiore, ſemper autem flava, pulcre curatus eſt; ſic ut 15. Febr. ædes maternas repeteret, decoctoque ibidem per menſem adhuc uſus, firma atque robuſta valetudine frueretur.

§. III. Ruſticus 18. annorum, gracilis, temperamenti biliosi, in pueritia tuſſi convulſiva, diuturna admodum, male habuerat; exinde vero ſaniſſimus, corpus jam ante ætatem obfirmatum, atque induratum, ruſtico labore, habebat. Medio Junio proxime elapſo, febre tertiana ſic corripi ceperat, ut priores tres paroxyſmos hora 9. matutina experiretur, reliquos quinque ad 3. in aurora. Frigus 3. aut 4. imo ſemel 6. horas, cum ſenſu interni externique algoris, univerſique corporis concuſſione durabat; calor moleſtus, haud vehemens tamen, ſimile fere temporis ſpatium emetiebatur. Unicum vero ſymptoma, toto tempore febris, valida ſcilicet ac ſicca tuſſis, frigoris æque quam caloris tempore, vexabat ægrum: cæterum nulla unquam cephalalgia, nullæ nauſeæ, vomituſque, non ventris tormina, nec ullum conſuetum febrium intermittentium ſymptoma, affuerunt. Febris vero paroxyſmo abſoluto, Cephalalgia oboritur, quam in noctem uſque patitur, ſi lecto inhæreat; brevi vero amittit, ſi exſurgat. Abſoluto paroxyſmo, mox fames adeſt, & urget; totoque die intercalari ſaniſſimus, ſummo cum appetitu comedit, digerit, & naturaliter quotidie egerit.

Rogatus nulliſne eſſet medicamentis uſus, reſpondit pulverem a Chirurgo datum in primo paroxyſmo fuiſſe, qui nihil operaretur: die autem poſt primum paroxyſmum libero Electuarium ſumſiſſe, quod bis vomitum, bis moviſſet alvum. Tandem, ſexto paroxyſmo ingruente, a vetula ſpiratus vini hauſtum, multo cum pipere, propinatum eſſe, cum ea tantum mutatione, ut fri-

frigus pro more adeſſet, eique ſolito intenſior calor ſuccederet, ſeptimus autem & octavus paroxyſmus more ſolito pergerent.

Sanus autem, ſi quis unquam, ſe nobis ſtitit altera ab octavo inſultu die, petiturus auxilium. Ipſo autem hoc die hora matutina nona, ea ſcilicet hora, qua tres priores paroxyſmi adorti erant, febris rediit; ab eodemque die, eadem præter propter hora, quotidie adfuit: ſic ut 9. Julii, dum ſuo de pago rediiſſet, eundem in ipſo *nono* quotidianæ febris inſultu videremus. Inſultus porro hi nullo modo differrebant ab iis tertianæ; tuſſis in utriſque moleſta, cum abſentia quorumvis aliorum febris ſymptomatum, cum Cephalalgia poſt abſolutam febrim, quæ pro more jacenti diu perſtabat, ſurgenti vero exulabat brevi; cum appetitu mox a febre valido. Unica tamen hæc obſervata diſparitas, quod licet in utraque fere æquale eſſet caloris frigoriſque tempus, initium tamen durationis univerſi paroxyſmi febris quotidianæ dimidium tantum eſſet ejus, quod Tertianæ expleverat paroxyſmus. His bene conſideratis, febrim in quotidiana æque diuturnam patiebatur, ſed jam in duas diviſam: in tertiana octo horarum, horarum quatuor in quotidiana.

Hic attente omnia conſideranda ſunt. Quæret forte quiſpiam an, a datis ad Tertianam remediis, Tertiana in quotidianam tranſierit? Sciat autem is quotidianæ paroxyſmum jam adfuiſſe, antequam miſturam diluentem, atque attenuantem quam ad tertianam dederam, deguſtaſſet. Hanc ille poſthac in quotidiana, poſt paroxyſmum, ſine ulla morbi mutatione aſſumſit.

De induſtria noto quoſvis hujus quotidianæ febris paroxyſmos eorum ſimillimos fuiſſe, qui febrim tertianam conſtituiſſent; eo quod Medici nimis univerſaliter videantur differentias, ut vocant, eſſentiales; inter utriuſque hujus intermittentis febris paroxyſmos, agnoſcere. Notavi pariter horas invaſionis ſinguli paroxyſmi

utra-

utraque in febre; quia etiam juſto generalior eſt eorum aſſertio, qua ab ipſius primi paroxyſmi invaſionis hora, dieique tempore, internoſci doceant, cujuſnam generis intermittentis futura hæc febris ſit. At vero nos & in hoc juvene, & in innumeris aliis, talem obſervavimus horum ſignorum inconſtantiam, ut lex firma ex ejuſmodi obſervatis condi nequeat: ſed de hac quæſtione poſtea latius.

Juvenem tunc in Noſocomio detinui, uſque ad Auguſti finem: ſic ut quæ nunc enarrabuntur, ſub noſtro contigerint conſpectu.

Quotidiana hæc febris novem conſuetos paroxyſmos abſolvit; in decimo vix levem percepit admonitionem æger.

Obſervavimus *momento* ante paroxyſmum nonum, & levem illum decimum, juvenem cum pulſu lento, pleno, forti, pancratice valentem: Frigoris invadentis momento eundem concuti, deque viſcerum ſuorum conquerentem algore. Solus apex naſi, non lobi aurium, nec frons, nec genæ, nullaque pars externa univerſi corporis, frigebant attactu, quantumvis de eorundem frigore vehementer conquereretur. Ipſumque Thermometrum Fahrenreitianum gradum 101., ſcilicet 4. 5. 6. gradus caloris ſupra naturalem, ſignabat. Pulſus interea æqualis, fortis, naturali ejus modice tantum celerior. Vix læſa Reſpiratio.

In termino illo, qui finis frigoris eſt, principiumque caloris, calor thermometri idem fuit. Reſpiratio celerior fortiorque.

In æſtu febrili notabat thermometron 104. gradus, qui in multis acutis nec major eſſe, nec diu tantus perſtare ſolet. Pulſus jam vix eo celerior, qui in frigore febrili, ſed paulo fortior.

An frigus unice a minore attritu? Unde ergo tanti frigoris parceptio, tremor, concuſſio, quando calor, thermometro exploratus, aliquot gradibus calorem tranſcenderet naturalem? Me-

Medicamenta autem data ipſi hæc fuere. In frigore febrili bibit ſingula hora calidum vaſculum decocti *Avenæ*, cujus binis in libris manipulus florum *Sambuci* infuſus, ac mellis puri unciæ duæ commiſtæ erant; idemque in ſubſequente æſtu continuavit: Paroxyſmo autem abſoluto, evacuavit quotidie libras duas *Aquæ avenæ*, miſtas cum unciis duabus *Rob. ſambuci*, & dragma *Nitri puri*. Continuavit hoc ultimum remedium diu a ceſſante jam febre, eo quod levior ventris durities, quæ ſub febre quotidiana percipi ceperat, hujus ſub uſu diſparere deprehenderetur.

Liber itaque a febre Ruſticus, integra videbatur frui ſanitate; id unice alienum a ſanitate habens, quod pro læte rubicundo colore, qui, ipſo, ejuſque fratre, teſtibus, vultum in ſanitate ornaverat, color nunc conſpiceretur ferme ictericus, quamvis cæterum nulla ſigna icteri adeſſent, jamque omnino molleſceret venter.

Ceſſante febre hac, mox arena copioſa, & in urina, & ad vaſis latera, obſervari cepta, multoties poſthac in urinis comparuit, flava aliquando, potiſſimum autem ſubrubra.

Contigit autem, quotidiana febre penitus ceſſante, ut juvenis perciperet dolorem in parte pulpoſa pollicis pedis ſiniſtri, nec niſi tertio die eandem indicaret nobis. Parvum tumorem tunc vidimus, ſuppurantem. Criſin forte naturam huc verſus molientem ſuſpicati, cataplaſmate emollivimus eum, biduoque poſt aperuimus. Effluente vix ſemicochlearis quantitate puris, totum mox conſolidatum fuit. Unde accidens quidem illud, criticum autem minime fuit: ὀυδὲν γὰρ ὀλίγον κρίσιμον *Galenus* dixerat; & quæ ſequuntur, id confirmant.

Si tamen criticum naturæ molimen fuiſſet, ſuſpecta hæc criſis fuiſſet. *Coacarum No.* 68. damnaverat *Hippocrates* critica ad extremas manus pedeſque conamina. Τὰ, ἐν χερσὶ, καὶ ποσὶν ἐρυθήματα ὀλέθρια Et *E-*

pid.

pid. 2. apud *Foëſium* 1003. „ Quemadmodum Timenei
„ ſorori, ex valido morbo quid ad digitum abſcedebat:
„ οὐχ ἱκανὸν δὲ δέξασθαι τὴν νοῦσον; ſed quia digitus
„ non erat locus aptus ad excipiendam materiam mor-
„ bificam, recidivam femina paſſa eſt, & periit. Et
„ *Epid.* 4. *pag.* 1131. „ Undecimo die, bono, critico,
„ ad dextræ manus digitum majorem inflammatio, ſe-
„ ptimoque poſt abſceſſum die mors. „ Miſerrime morientem vidit *Ill. Præſes* hominem, cui pleuriticus dolor tertia morbi die in extremis pedibus reſediſſet. Nunquid loca hæc nimis cum tendinoſa, tum nervoſa, quam ut acrem morbi ferant materiem? An defectu celluloſitatis ſufficientis non poſſunt hæ partes morbi copioſam locare, tranſmittereque materiem? Quæcunque ſit hujus obſervati cauſa, obſervatio facta confirmataque ſufficit nobis. Sin tamen exempla proſtent hominum, poſt ſimiles criſes ſanatorum, admittimus ea libenter; cum vel ſub ejuſmodi critico molimine, natura viis aliis eliminaverit tunc id, ad quod eliminandum extremitates digitorum ineptæ fuiſſent; vel caſus rariſſimus exiſtat, qualem *Ill. Præſes cap. de Pleurit.* deſcribit. Sed rariſſima exempla non deſtruunt naturæ & *Hippocratis* leges, quæ, id, quod ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ contingit, continent.

Interim nos dolentem juvenis pedem ad maturationem, ſeu potius ad exitum materiæ diſponentes, nemo condemnet. Noſtri enim officii eſt, ſi v. g. ad Coxam, ad oculum, aliave *inidonea* loca, morbi materies copioſa jam adeſt, ſuaque turgeſcentia immanes creat dolores, exitum ipſi parare quantocyus, ne moram trahendo deſtruat, quas obſidet partes.

Sed e diverticulo in viam. Conſolidato brevi hoc ulcuſculo, color manſit fuſco-flavus. Inquietus de illo, exploravi, quid ſolvens noſtrum Decoctum, quod priori & alteri ægro profuiſſe ſupra conſtitit, hic efficeret, media ejus uncia ſingulis horis data.

In-

Interim die nono ab ultimo paroxiſmo elapſo, inopinato contigit, ut juvenis noſter, mox a levi ac frugali prandio, quod ad undecimam antemeridianam in Noſocomio datur, frigore per horam, perque alteram horam calore, corriperetur; conſueta Cephalalgia ſubſequente.

In frigore ſebrili thermometron gradum caloris naturalis præter propter notavit, gradum ſcilicet 95. Orto vero calore febrili 101. gradum, ſummoque in æſtu gradum 105. Pulſus in frigore celer, vix fortis; in calore non celerior, ſed fortior.

Finito toto intra bihorium paroxyſmo, dolor capitis duas adſuit cum dimidia horas. Poſtquam appetitus rediit, cum cæteris optimæ ſanitatis ſignis.

Altero die ad meridiem brevior leviorque paroxyſmus. Porro utitur, ut olim, in frigore febrili infuſo ſuo florum Sambuci, & extra paroxyſmum decocto ſolvente, nudius tertius præſcripto.

Tertio die inſultus gravior. In ſeſqui alterius horæ frigore thermometrum notavit gradum 101. in calore autem vix integræ horæ gradus 106.

Ad eandem circiter horam febris quotidie rediit, corpus in apyrexia ſanum relinquens, uſque ad Paroxyſmum xviii. Eo autem abſoluto, æger nocte vix dormivit, anxius fuit, ſaporemque veluti putridorum piſcium conqueſtus eſt. Unde ad 8. matutinam ſumſit unc. iiß. *Aquæ laxativæ Viennenſis*, pariterque ad horam 9. Hora 11. inde alvus compacta copioſa, & hora dimidia poſt laxa alvus, in frigore febrili adhuc ter, biſque poſt febrim. Frigus ſub actione purgantis trium tantummodo horæ quadrantum, vix ullus calor.

Sequenti die vix obſervata febris: nulla febris die tertio, quarto, quinto, ſexto. Recidiva igitur quotidianæ febris ceſſaſſe videbatur perturbatione purgantis.

Sed color ictericus interim perſeverabat. Proſequebatur ob id accurate decoctum in 22. diem.

Septimo autem apyrexiæ die febris quotidiana tertio rediit, trihorio poſt prandium, atque ita ad eandem fere horam quatuor ſibi ſubſequentibus diebus: ea tamen cum differentia, ut ſolum frigus, vix ullus calor, adeſſet; quæ quo demum pacto ceſſaverit, mox patebit; præmiſſis aliquot obſervationibus.

In omnibus octodecim paroxyſmis recidiva primæ quotidianæ thermometrum ſemel, ut monui, gradum 95. notavit, cæterum vero ſemper 99. aut 100. aut 101. Igitur ægro algorem internum, corporiſque moleſtam a frigore concuſſionem, amare conquerente, calor fere ſemper 4. 5. gradibus fuit naturali major. In ſummo calore thermometrum gradum 104. 105. 106. 107. 108. ſignabat; quales gradus vix unquam, niſi paucis admodum horis, febres acutæ, peracutæ, acutiſſimæque, notare conſueverunt. Patet inde intermittentes febres magnam in ſolidis, fluidiſque, inducere mutationem, lentos humores coquere quidem, ac vaſa, certo modo inertia, ſtimulando animare, debitumque in motum ſæpe excitare poſſe; verum quoque humores aut nimis diſſolvere, aut difflatis ſubtilioribus, inſpiſſare; fibriſque, quæ, quo agant, non ſtimulo, ſed reſtaurante cardiaco indigeant, ſummam flacciditatem, invincibilemque atoniam facile conciliare. Cum id tot exempla confirment, limitato ſane ſenſu vis intelligenda proverbii eſt: *De intermittente*, ac præſertim de *Quartana*, *non ſonat campana*. Unde & regula petenda eſt, intermittentem febrim aut linquendi ſibi, aut abigendi; ut mox patebit.

Sitis in paroxyſmis his, frigoris tempore maxime, intenſa ſic, ut bihorii ſpatio libras 4. 5. 6. infuſi ſui evacuaret.

Notavi ſuperius paroxyſmos tres priores Tertianæ febris hujus juvenis ad 9. matutinam, quinque poſteriores ad tertiam in aurora invaſiſſe. Quotidianam primam exacte ſervaſſe horam nonam matutinam, quæ non ultimorum, ſed priorum tertianæ paroxyſmorum erat ho-

hora invaſionis. Quotidianæ vero Recidivam priorem adortam juvenem ad meridiem eſſe, primo quidem mox ubi pranſus eſſet, reliquis autem diebus ſine prægreſſo prandio. Tandem conſtitit quotidianæ recidivam alteram bihorio trihoriove ſerius invaſiſſe. Confirmant hæc, quæ ſupra monui, de incertitudine genium febris, naturamque determinandi, ex tempore primæ invaſionis.

In hac demum altera Quotidianæ recidiva, ſeu intermittente febre quarta, laſſitudo perpetua animadvertebatur virium, notabile appetituſque decrementum, nocturni ſudores, inſomnia, inquietudines tantæ, ut, ne tandem hæc febris cum corpori noxia foret, tum morbos inferret alios, juſtam nobis incuſſerit formidinem. Siſtendam ergo arbitrati, dedimus ægro dragmam Corticis Peruviani ad 6. veſpertinam; alteram dragmam ad 10., tertiam ſequenti mane ad 6., & ultimam ad horam primam pomeridianam. Febris nec eo die, nec ſequentibus, ad aſſumtam quotidie mediam Chinæ unciam, unquam rediit.

Stupenda autem erat, quam a primo die aſſumti Corticis obſervabamus, mutatio. Mox enim vires exſurgebant, redibat appetitus, animus erigebatur, bona alvus, bonæ urinæ, eæque nonnunquam pulcre hypoſtaticæ, comparebant; &, quod maxime notabile, pertinax ſubictericus color ſenſim diſparebat, intraque decem dies plane aberat. Sic ineunte Septembri perfecte ſanus Noſocomio exivit, corticem per unam, alteramve ſeptimanam adhuc ſumturus. Domi ſuæ continua ſanitate fruitur hucuſque.

Numquid Cortex Chinæ, febrim virtute febrifuga tollens, ſimul ſua reſtaurante facultate Syſtema bilioſum emendavit, ut remediis ſolventibus æger poſtmodum non habuerit opus? Videntur ejuſmodi exiſtere caſus: ſed ne nos iidem juſto audaciores reddant, caveamus. Omnino enim credibile videtur Decocto reſolventiſſimo, quatuor prope ſeptimanas uſurpato, Viſcerum ac potiſſi-

tiſſimum Jecinoris, multum reſeratas obſtructiones fuiſſe, ut demum ſuperveniens virtus chinæ roborans, opus reliquum abſolverit. Febris enim Tertiana, Quotidiana deinde bis recidiva, & cutim pertinaciter defœdans ſubictericus color, non merum, non ſimplicem, non cauſa materiali carentem, febrilem motum notabant, ſed vitium quoddam jecorarii Syſtematis, quod primo virtute ſolventis remedii multum emendatum, demum penitus vi reſtaurante Corticis devictum eſt.

§. IV. Plures profecto ejuſmodi hiſtorias elapſus proxime annus Academicus ſuppeditavit: verum cum earum relatio faſtidioſa forſan prolixitate diſpliceret, ſermonem abrumpo, meque ad neceſſaria quædam Corollaria converto; quæ ſuggeſſit varia methodus febres intermittentes curandi, & ab aliis, antequam ægri ad nos venirent; & a me, poſtquam curæ meæ traditi eſſent; adhibita.

Methodos has varias, diviſas in hæc, quæ fieri in paroxiſmo oporteat, & in illa quibus extra paroxyſmum opus ſit, optimus *Boerhaave* compendioſe recenſet *cap. de febr. interm.*

In frigore febrili vult *ut aperientibus*, *ſalinis*, *alcalicis*, *mineralibus*, *diluentibus*, *oleoſis*, *blandis*, *calore*, *motu*, *fotu*, *frictione*, utamur; hunc in finem dedimus ægris noſtris infuſionem calide potandam florum Sambuci in aqua Avenæ, cum melle & nitro; in calore autem *Aquoſa*, *calida actu*, commendat, *cum ſubacidis aperientibus nitroſisque permiſtis*, *vel & Cichoraceis*, *ſimilibuſque blandis aperientibus*, *quiete*. Tandem ſudoris tempore prodeſt *Ptiſana vinoſa*, *juſculis carnium*, *decoctis temperatis*, *ſudoris urinæque reddere materiem*; *ſicque hæc non vi caloris*, *medelæ*, *ſtragulorum*, *exprimere*, *ſed copia aucta promovere*, *quam blandiſſime & diu*. Quæ æger noſter ultimus in frigore febrili ſumſerat, cum in brevioribus ejus paroxyſmis quoque prodeſſent, caloris, ac ſudoris tempore, continuavit eadem.

dem. Mutamus hæc in aliis, prout ægri mutatione opus habere videntur.

Quæ autem extra febrilem inſultum facienda ſunt, ſic enarrat: Primo quidem Emeticum dandum: *Quin abundanti colluviei in primis viis . . . vomitorium ſæpe prodeſt tollendæ, dando ante Paroxyſmum eo ſpatio, quo ante hunc effectum præſtet. Id faciendum cognoſcitur ex victu, morbis, ſymptomatibuſque prægreſſis, nauſea, vomitu, ructu, tumore, halitu, ſordibus linguæ, gutturis, palati; anorexia, amarore oris, vertigine tenebricoſa: & abſoluta operatione dato opiato ſedatus ante febrim tumultus ſit.*

2. Purgans; quod vir magnus iiſdem cum indicationibus, tum cautelis, quam Emeticum, dandum cenſet.

3. Suadet utrumque hoc remedium minus evacuandi, quam ſtimulandi, ſcopo. *Ut & prodeſt idem dum ſtimuli inſtar movet utrumque.* Utrumque autem repudiat, deficientibus his binis indicationibus. *Aliter nocet*, inquit, *dum debilitat, liquidiſſima elicit, digeſtiones hic imprimis neceſſarias, turbat, ſicque diuturnitatem morbi, vel & mortem producit.* Dura, ſed vera, in eos ſententia, qui emetico, & purgante, vel alterutro, omnem intermittentem febrem aggrediuntur!

4.° Sudorifera. *Frigus & febris ſudorifero hic tollitur ſæpe, dum aliquot ante tempus cognitum futuri paroxyſmi horis, liquido aperiente, diluente, leviter narcotico, repletur corpus ægri: deinde una hora ante malum excitatur ſudor, & continuatur, donec binæ ultra tempus initii paroxyſmi elapſæ ſint horæ.*

5.° Venæ ſectionem; quam non niſi *caſu* prodeſſe ſtatuit.

6.° Tenuem, exactamque diætam, *caſu* tamen unice proficuam.

7.° Corticem Peruvianum: *Si autem febris autumnalis vehemens, corpus ex ægritudine debile, morbus*

jam aliquo tempore duravit; neque adſint ſingna internæ inflammationis, neque collecti alicubi puris, neque obſtructi admodum hujus illiusve viſceris, cortice peruviano abigetur.

8. Epithemata, & Epicarpia.

9. Inunctiones ſpinæ dorſi.

10. Adſtringentia epota.

Commentari hæc decem curationis capita animus neutiquam eſt, cum exſtent conſummatiſſimi Illuſtriſſimi Præſidis in hæc commentarii: lubet autem univerſam praxim percurrendo, examinare in quavis ſive Methodo, ſive Empeiria, quid boni, quod imitere, inſit; quid mali, quod evites; quid ineptum, quod abjicias; quid demum periculoſum, quod damnes. Recenſionem hanc junioribus medicis, quibus hæc ſcribo, utilem fore puto.

Ordinem inverto, inchoaturus ab Articulo ſexto, qui de tenui exactaque Diæta agit. In quavis enim indicatione ea, quam vitalem vocant, perpetuo obtinet principem locum.

Igitur *Primo*, ad febrim intermittentem curandam, Authores quoſdam Diætam exquiſitam atque tenuem commendaſſe meminit *Boerhaavius*. *Celſo* referente *Heraclides Tarentinus* hanc diætam vehementer commendaverat; ipſeque *Celſus*, licet *Heraclidi* hac in re non aſſentitur, videtur primis 14. diebus, tentaſſe eandem.

Hippocratem hujus ſententiæ non fuiſſe, prima Aphoriſmorum ſectio fidem facit: *Tulpius* Quartanariis funeſtam fuiſſe exemplis evicit: *Boerhaavius* caſu tantummodo profuiſſe narrat.

Illud interim verum ab altera parte eſt, pleniore Diæta homines non raro impetus febriles augere, ipſamque perpetuare febrim; nec facile curari eos, qui ſuos liberos a febre dies epulando, commeſſandoque, tranſigunt: regula ergo ſtatuenda eſt, ne in alterutrum inclinando quis peccet.

In omni ſeu acuto, ſeu chronico morbo, indicatio vitalis cæteris prævalet indicationibus. Si vires vel copioſiore nutrimento, quam digerere ſubigereque queant, opprimantur; vel ſi debiti defectu nutrimenti fatiſcant; merito veremur, ne morbus naturæ prævaleat, ſuccumbatque ægrotus. Quamobrem, ſi bene appetat ille, ſi bene digerit, egeritque, Victu utatur eo, qui ad has facultates conſervandas requiritur. Viribus ſic manebit aptus, qui crudam morbi materiem concoquat, expellatque concoctam. Sanus ſi laute, ſi multum, comedere conſueverat, plura utique illi erunt, quam iſti, qui tenuius, concedenda. Qui bis ter comedere, dum valebant, ſoliti, etiam his ob conſuetudinem conſulendum: plus hyeme, ob majorem voracitatem, quam æſtate: plus hominibus nationis voracioris, quam illis, qui frugalioris ſunt. *Et quibus ſemel, aut bis, & plura vel pauciora, & per partes*, (offerri conducat) *videndum. Concedendum autem aliquid & conſuetudini, & tempeſtati, & regioni, & ætati*. Aph. Sect. 1. n. 17. Ipſaque tota hæc ſectio pulcherrimas regulas continet, quas ſecuti Practici, ordinata recte Diæta morbi curationem promovebunt.

Peccant itaque adverſus has *Hippocratis* leges, morboſque pejores periculoſioreſque reddunt, qui nihil niſi tenuem diætam crepent, ne ægri morbum, ut ajunt, nutriant. *Hippocratis* præcepto, & exemplo, ægris noſtris, febre intermittente laborantibus, alimenta damus talia, tanta, totieſque, quam & conſuetudo, & facilis eorum tolerantia, concedunt. Sin vero pluribus aſſuetis jam præ vi morbi viſcera iiſdem ferendis non ſint, nos, & præparatione tenuiore, & parciore quidem, ſed frequentiore exhibitione, id reparare ac ſupplere conamur. Ægris, qualis noſter juvenis erat, carnes teneriores, olera, levia farinacea, quibus a puero aſſueverunt, vinique modicum, quo vix carere noſtrates queunt, concedimus, quamdiu viſcera hæc com-

mode ferunt. Contrario autem modo in Noſocomio fit, ſi homines paucioribus, tenuioribusque aſſueti ſint, ne majore ſolito copia Viſcera onerentur. Ceterum hac elapſa adhuc æſtate Medicinæ Auditores viderunt languentem, acuto in morbo, Coctionem, cauta plenioris victus conceſſione ſic emendatam, ut brevi morbus ad Criſin aptaretur; qua inſtante, ad ejuſdem aureas *Hippocratis* leges, nonnihil iterum de hoc victu pleniore detrahebatur. Cæteroquin id quod *Tulpius*, ut ſupra memoravimus, idem quivis advertere Practici, exquiſitiore Diæta ægrorum vires ſic minui, collabique, ut coctioni impares in morbum cum pejorem incidant, tum protractiorem.

Secundo *Emetica* laudantur. Eaque alii exhibent remoto admodum a futuro paroxyſmo tempore, ut diu compoſitus ſit, qui corpori inde concitatus fuerat, motus: alii, ut hic monet Celeberr. *Boerhaavius*, paucis ante Paroxyſmum horis; quo morbi materiam turbent ſic, ut exquiſitam intermittentem febrim pertinaciter non perpetuet.

Hippocrati ſane ignotum conſilium non fuit. Libro de *Affectionibus* pag. apud *Foeſium* 520. Si autem *quartana prehenderit*, inquit, *ἤν μὲν ἀκάθαρτος ᾖ*, *ſiquidem impurus fuerit*, *primum quidem caput purgandum*, *&* *tribus aut quatuor interjectis diebus φάρμακον διδόναι ἄνω*, *κατ' αὐτὴν τὴν λῆψιν*, medicamentum ſurſum evacuans exhibendum eſt ſub ipſam febris acceſſionem. *Celſus*, & apud Celſum *Aſclepias*, idem ſuadent.

Salubre *Hippocratis* conſilium imitati quivis ſapientes Practici ſunt, *ubi impurus æger erat*. Eſt duplex hic notanda impuritas, altera eſt ea, in qua jam ante morbum viæ primæ ſordibus ſcatent; altera quando, etiam citra has prægreſſas ſordes, ea febris epidemicæ intermittentis conſtitutio eſt, ut fere ſemper quid corrup-

ruptæ bilis ad præcordia colligatur, qualem *Sydenha*[m]
Sect. 1. cap. 3. deſcripſit. Aſt vero tertio præter ejuſ[-]
modi impuritates *Boerhaave* emeticum laudat, quatenu[s]
ſtimulando moveat materiam febrilem, turbet eandem,
confundatque; quo, fracto febris impetu, exquiſita ipſa, diuturnaque, deſinat eſſe.

Triplex hæc Emeticorum indicatio Medicos movit permultos, ut fere nunquam curam febris intermittentis, niſi ab Emetico, inchoarent, & bis, ter, plurieſque repeterent, ſuamque in curandis intermittentibus febribus ubique jactarent felicitatem. Et ut Expertiſſimus *Thomſon* in Tomo 4. Act. *Edimb.* fortunatam ſuam 20. annorum Praxin laudat, qua Emeticum det eo frigoris febrilis momento, quo æger primas nauſeas experitur; aut ſi non in frigore, ſaltem mox ad nauſeæ in calore principium; ita innumeri alii hanc methodum, tanquam præſtantiſſimam, commendant, laudant, obſervant.

Hæc tamen *Hippocratis* conſuetudo non fuit animus. Cur enim monuiſſet adeo circumſpecte non eſſe dandum, niſi hominis id poſceret impuritas, Emeticum? Nec veretur *Sydenhamus* inter febris protractæ, imo lethalis cauſas, Vomitoria referre. Ipſeque *Boerhaavius* datum Vomitorium præter tres datas indicationes *nocere* ait, *dum debilitat*, *liquidiſſima elicit*, *digeſtiones hic imprimis neceſſarias*, *turbat*, *ſicque diuturnitatem morbi*, *vel & mortem producit*. Hinc toties Practicorum Libri; hinc toties nos, hujus Methodi univerſalitatem lugemus.

Ubi vero id dandi vera indicatio eſt, ut detur brevi ante Paroxyſmum, Votorum pluralitas eſt. Sub ipſam acceſſionem ab *Hippocrate* datum jam vidimus. *Amatus Luſitanus*, qui multas eo modo feliciter patratas a ſe curas jactat, *hujus Evacuationis*, inquit, *die paroxyſmi ratio aſſignatur talis*, *quia commotione agitata materia*, *facilior ad expulſionem redditur*: *quam di-*

vi-

vinus Senex contemplatus in Quartana, die paroxyſmi, pharmacon dare mandat. Adſtipulatur *Foreſtus* quoque *Libr. 3. de Febribus, Quidam*, ait, *in initio hujus febris vomitum provocant, & ante paroxyſmum, vel initio paroxyſmi; hujus remedii tanta vis eſt, modo recte inſtituatur, ut multi hoc unico præſidio convaluerint.* Dabat *Thomſon*, ut vidimus, illud quoque in frigore, aut calore, ad primas nauſeas: *Sydenham* vero & *Boerhaave*, videntur in ſuæ quiſque nationis diſpoſitione id notaſſe, ut ſi dandum emeticum eſſet, illud daretur adeo mature ante futurum inſultum, ut turbatio corpori inde nata ſedari paregorico poſſet, priuſquam adeſſet acceſſio. Hinc nulla regula generalis eſt. Obſervatio regionis, tempeſtatis, temperiei, ætatis, ſexuſque, adeo ab *Hippocrate* commendata, regulam determinat.

Tertio *Purgantia* laudantur. *Hippocrates* ea conditione, ut ſupra, Vomitorii, ita & hic Purgantis, extitit laudator. Et primo quidem in eodem Quartanario, cui ob impuritatem docuerat emeticum dandum eſſe, *rurſus*, inquit, *aliquo intervallo interjecto, aliud Medicamentum deorſum purgans, ἐν ἀυτῇ τῇ λῆψει, in ipſa acceſſione, dandum erit.*

Subjungit autem mox hæc de Tertiana febre; in qua nullum emeticum ſuaſit; *cum febris tertiana detinuerit, ſi impurus tibi æger videatur, quarto die medicamentum purgans dandum eſt.* Φάρμακον hic ſimpliciter dixit, non addendo ἄνω vel κάτω; unde quidem Emeticum æque, quam purgans, quis forte intelligeret; verum cum, notante *Galeno* pluribus in locis, *Hippocrates* nihil ad Φάρμακον vel ad Φαρμακέυειν addendo, Purgans alvinum intelligat; cumque *Foeſius* diſerte notet, hanc ejus ſignificationem in confeſſo eſſe apud omnes, qui vel minimam habent ejus dictionis notitiam; certo videtur hic de alvina purgatione *Coüs* locutus. Repetitque idem de Tertiana præceptum iiſdem pene verbis *Libr. 2. de morbis.* In-

Intentione itaque *Hippocratis* in Emetico, & Purgante dandis, eadem exiſtente, condemnantur conſequenter omnes, qui quacunque intermittente in febre Purgante opus eſſe contendunt. *Sydenham & Boerhaave* limitarunt cum *Hippocrate* uſum purgantis; ultra, citraque hos limites utrique condemnarunt idem. Equidem *Sydenham* in intermittente autumnali, cum æger a datis quadrihorio ante paroxyſmum remediis ſudatoriis jam ſudaret, dabat ſcrupulos duos, *Pil. coch. Maj.* in Miſtura ſpirituoſa; ut ſudare pergeret; non autem proprie ſic egit purgandi ſcopo, *verum ut binis illis contrariis ſudandi & dejiciendi motibus, eodem tempore excitatis, paroxyſmi proceſſum confunderet, atque interturbaret:* de qua methodo poſtea pluribus. Unde demonſtratum eſt *Sydenhamum*, non minus quam *Boerhaavium*, purgantia in intermittente febre condemnaſſe, niſi quando corpora omnino impura eſſent; quo unico in caſu *Hippocratem* purgantia laudaſſe, citatis ejuſdem textibus conſtitit.

Confirmatur hoc ex eo, quod cum docuiſſet impura corpora purganda eſſe, dainceps oſtendat quid agendum ſit Medico, ſi pharmaco opus eſſe ipſi non appareat: Hic nulla ſive Emeticum, ſive Purgantis, ultra mentio fit.

Juvenis noſter a prima quotidianæ febris recidiva viſus eſt purgante, ante acceſſum dato, curatus. Sed & vera hic aderat indicatio id dandi.

Hoc demum, & non alio, ſenſu, intelligimus fortunatas per purgantia curas, quas tot laudibus cumulant Autores; v. g. *Monavius* in Epiſt. 37. Libr. 2. Epiſt. *Cratonis*, aliorumque. Hoc unico ſenſu ſuæ *Agarico*, ut febrifugo, laudes manent, dum Veteres ad dragmam i. ii. illum brevi ante febrilem porrigerent acceſſum; ut apud *Dodonæum*, & in adjectis ad *Dodonæum* notis, videre eſt.

Quar-

Quarto laudatur *Venæ ſectio*, & merito quidem. Eſt enim aliquando metus, ne in plethoricis, a valido febrili motu, humor copioſior circumductus, noceat ſtagnando, obſtruendo, inflammando, repágulaque diffringendo ſua. Sed ait *Boerhaavius* Venæ ſectionem prodeſſe caſu duntaxat; haud vero ex *Botalli*, ejuſque ſequacium ſententententia, veluti ad intermittentem febrim curandam per ſe opportunam. Quapropter illam *Sydenhamus* jure rejicit, veluti infidum auxilium, quod ni febrim illico confodit, ejus curam procraſtinat, imo cum cæteris male adplicatis letum accelerat.

Quando igitur ſuam fortunatam praxin laudabat D. *Chomel*, ex dato, hora ante paroxyſmum, largo Chamomillæ cum cremore tartari decocto, inſtitutaque mox inde Venæ ſectione; eum Plethoricos maxime in cura habuiſſe credibile fit. An *Gallis* tamen, centenis ſæpe Venæ ſectionibus aſſuetis, Venæ ſectio in febribus minus nocuiſſet? Præcipuæ cum *Riverius* in Cent. 4. ſimilem curam exemplis, & quidem uno in ſeptimeſtri gravida, confirmet? Sed credibilius potius profuiſſe Miſſionem ſanguinis ob Plethoram. *Foreſtus* v. g. qui Venæ ſectioni aſſuetus non erat, dum ipſi poſt tertium Quartanæ paroxyſmum Vena ad incipiens animi deliquium ſolveretur, nec quartum paroxyſmum inde haberet, videtur præ plenitudine ſoluta tantum tuliſſe a vena ſecta præſidium.

Aliter vero cum Hæmorrhoidum evacuatione res ſe habet. Quamvis enim multum abſit, ut cum priſcis Medicinæ patribus unicam Quertanæ febris ab atra bile duceremus originem, inficias tamen nemo ibit etiam ab atra bile gigni Quartanam. Bilis autem atræ per hæmorrhoidas evacuatione, cauſa febrigena, immediate, atque directe evacuatur, ut ſic demum febris ceſſet. Notabile quod in rem *Foreſtus* notat Libr. 3. Obs. 41. Hominem Quartanarium, quem cæcis hæmorrhoidibus laborare intellexerat, bono eſſe animo juſſit: *nam hæmor-*

morrhoidibus apertis a Quartana facile liberari poſſet; cum & Præceptor meus BENEDICTUS FAVENTINUS, *in tollendo Quartanam; præcedentibus univerſalibus remediis, pro indubitato experimento habebat, ut venæ hæmorrhoides ſecarentur. Secundo refert quoque* GUARNERIUS *ſe vidiſſe* Præceptorem *ſuum* JACOBUM FOROLIVIENSEM DELLA TURRA, *nobilem quendam curaſſe ſolis remediis, quæ hæmorrhoides provocabant.*

Verum hic V. S. commode in ano fieri non potuit, cum Venæ hæmorrohoïdales potius exulceratæ eſſent, & ob hoc ingentes dolores inſerebant. Quare accito Chirurgo, qui ulcera curabat aptis temediis appoſitis: unde tandem hæmorrhoides apertæ ſunt, & fluere ceperunt, multam virulentiam effundentes: ita, ut a febre quartana hoc modo liberatus fuerit.

Itaque hæmorrhoidum fluxus primo prodeſſe *caſu* poteſt, in univerſo vaſorum ſyſtemate abundantibus humoribus, ut de Venæ ſectione dictum: ſecundo prodeſſe poteſt Quartanæ auferendo proximam cauſam, infarctum nempe ſyſtematis Venæ portarum, ab atra bile. Minimeque inhærentes ſyſtemati Veterum, qui Quartanas ſemper, Tertianas nunquam, ab atra bile oriundas ſtatuebant, fatemur Tertianas æque quam Quartanas, ſi forte atra bilis in iis peccat, hæmorroidum fluxu, aut levari inſigniter, aut penitus curari poſſe.

Quinto recenſentur *Sudorifera*. Varia intentione, modoque, dabantur, Ac primo quidem, quemadmodum ex *Sydenhamo*, ac *Boerhaavio* ſupra dictum eſt, ut corpus in apyrexia repleretur liquido aperiente; horaque deinde aut bihorio ante invaſionem excitaretur ſudor, promoveretur que eo uſque, donec bihorium a tempore quo febris adeſſe debuiſſet, præterlapſum eſſet. Huc porro bene multa auxilia facere credidere Veteres, ut mox patebit. Secundo, ſine peculiari ſudoris ante paroxyſmum provocatione, calidis, aromaticiſque medicamen-

mentis, & attenuantibus, corpora toto apyrexias tempore, replebant, ut attenuatis ſic probe humoribus, frigus febrile, tandemque febris ipſa, præcaveretur. Huic ſcopo legitur *Myrrha* adeo profuiſſe, ut in febre intermittente curanda de palma cum *Cortice peruviano* decertaret. Vulgus *Gentiana*, *Galanga*, *Abſinthio*, *Centaurio minore*, *Marrhubio*, *Helenio*, *Imperatorio*, *Schordio &c.* tota in apyrexia copioſe datis, frigus febrile corripit, ſiſtit, ac febrem feliciter ſæpe curat. *Galenus* Salſamenta commendabat, & *Sinapi*, ſuumque *Diatrion piperion*. Nunquid *Muiſio* laudata ſat larga Salis ammoniaci doſis, huc non referenda?

Tandem 3.° mos multorum erat hæc ſudorifera non dandi, niſi 1. 2. 3. 4. horis ante expectatam febris invaſionem, corpore ſimul ad ſudores calidiore aere, integumentiſque, diſpoſito. Sic Juvenis noſter magnam *piperis* quantitatem cum *Spiritu Vini* ſumſerat. Antiqua ſane, celebratiſſimaque Methodus! *Celſus* ante acceſſionem *Allium* comedere jubet, aut *piper* cum *aqua calida* bibere. Hoc *Bartholinus Cent.* 5, *n.* 48. oris ſeptentrionalibus familiare præſidium notat, eoque *Zelandiæ* Epiſcopum ſe curaſſe feliciter. Cyathus *Vini Hippocratici*, quo *Varandæus* ante Paroxyſmum utebatur; Hauſtus *Spiritus Vini* cum *Aqua roſarum*; aut *Vini* hauſtus, cui *Agrimonia*, cui *Millefolium* aut *Verbena*, aut *Abſinthium*, &c. infuſa, multorum autorum: *Raji* in *Catalogo Plant. Angl.* hauſtus *Vini* generoſi, cui *Viſcus*, *Oxyachantho innatum*, infuſum ſit: Pulvis magno *Heurnio* commendatiſſimus, qui ex *Nucis moſcatæ uſtæ*, *nucleis Perſicorum*, & *Amygd. amararum*, ā ſcrupulo, compoſitus, cum vino ante paroxyſmum exhibebatur: Specificum *Hartmanni* in ſua *pr. chimiatr.* *Spiritus ſalis ammoniaci in Aqua Centaur min.*, vel *Cichorei*, ante paroxyſmum exhibiti, donec homo ſudoribus diffflueret: *Rulandi* & *Riverii* Methodus, ope *Spiritus ſulphuris*, aut *Spiritus vitrioli*, ſudores ante

pa-

paroxyſmum eliciendi: *Fonſecæ* ſecretum, pulveris *Betonicæ* dragmas duas in *Ovo* dandi, quadrihorio ante acceſſum: *Riverii* exhibitio *ſalis Abſinthii, cum ſucco Citrei*, ſudores cum regimine ante paroxyſmum eliciens: *Ægyptiorum* mos dandi dragmam pulveris *Chamædryos*, calido in jure, brevi ante paroxyſmum: *Pulvis Pannonicus*, *Specificum Michaelis*, Præparata *Bezoardica* multorum Autorum, *Theriaca Andromachi*, *Diaſcordium Fracaſtorei & Sylvii*, *Philonium Meſue*, *Requies Nicolai*, *Orvietanum*; quæ omnia cum Vino, brevi ante Paroxyſmum, corpore ad ſudorem diſpoſito, exhibentur: hæc, & ſimilia, Autoribus commendata, & laudibus ſæpe in cælum elata, ad hanc ſudatoriam curam referenda ſunt.

Quo tandem Clyſma *Ægyptiorum* referam, cujus in ſua Med. Methodica *Proſper Alpinus* meminit, compoſitum ex Libra Decocti *Majoranæ* cum unciis III. *olei laurini*, *quo ſane*, inquit, *& in aliis, & in me ipſo, olim quartana vexato, ſumma cum utilitate uſus ſum, & nonnullos quartanarios tribus tantum Clyſteribus ſanatos vidimus*. An clyſma hoc venis cum bibulis, tum paucis Coli lacteis, abſorptum, humorum motum auxerit, pepuleritque ſudores? Pertineret tunc ad hanc claſſem.

Quid demum cogitandum de Decocto *Raparum*, quo Abbatem *Guarnerius* curaverat, & quod in Epiſtolis laudat *Crato a Craftheim*? An, quia abjecto cortice, primæque decoctionis aqua, rapæ cum nova aqua coctæ exprimerentur, illeque ſuccus cum butyro inſulſo, ac ſaccharo miſtus, potui daretur, ſumto ſimul quovis mane pulvere quinque *nucleorum Perſicorum*; an, inquam, ad ſudorum referendum Methodum erit?

Celeberrimus *Mead* in *Mon. & Præc. Med. Quamquam nec illud hic obſervare alienum erit*, inquit, *me pluries, cortice ipſo votis non reſpondente; pulvere ex floribus Chamæmeli, Myrrha, ſaleque Abſinthii, adiecto*

pau-

paulo Aluminis, *compoſito*, *febres intermittentes depuliſſe*. An attenuando, diſponendoque ad ſudores, ad hanc quoque Methodum *Meadii* pulvis referendus?

Pulvis febrilis Pharmacopææ *Viennenſis* huc quoque referendus videtur.

Triplici modo vidimus homines a ſuis Medicis ad ſudorem diſpoſitos fuiſſe: verum quartum multi addebant, eumque efficaciſſimum. Frictione, balneo, motu, curſu, ante invaſionem, imo ipſa, ſi contingeret, in invaſione, homines in profuſos ſudores ſolvebant, cum ipſum Vulgus, tum quoque Medici. Hoc ſedulo faciamus *Celſus* Autor eſt. Quin & frictionem, & motum, & curſum, conſuluere plures, una cum calidorum remediorum aſſumptione. Ita *Platerus Tom.* 2. *Cap.* 2. Simile quid *Boerhaave* quoque ſuadet. Eſtque ars curandi frequentiſſima Plebejorum, & Ruſticorum.

Cuncta igitur, quæ ad hanc 5. Methodum retulimus, eo collineant, ut corpus diſponatur ad ſudores, & ut illi maxime eliciantur tunc, quando febrile frigus inſtat, promoveanturque bihorio ultra conſuetum invaſionis tempus.

Profuiſſe pluribus hanc ſudatoriam Methodum ultro fatemur; ſed & aut non profuiſſe ſæpe, aut multis nocuiſſe, cum Scriptores Medici notarunt, tum ſæpe vidimus. Prudentia igitur, judicioque in ea adhibenda opus. Si enim febris ſalutaris, ſi homini neceſſaria, ut ſæpe fit, hac autem arte abigatur; quid non timendum mali a relictis obſtructionibus, ad quas ſolvendas ſalubrem hunc motum natura excitaſſet? Nonne juvenem ſic demum Hydrope periiſſe, qui hac arte curatus erat, *Foreſtus* memoriæ tradidit? In comperto præterea eſt homines hac arte febres continuas, ardentes, anomalas, malignaſque, ſibi conſciviſſe. Unde *Bartholinus* loco ſuperius laudato addit conſilium eſſe, quod & *non paucis* profuerit, & nocuerit *multis*.

Non ergo Cortex Peruvianus, quod febres intempeſtive ſuffocet, ſolus accuſandus eſt: violentia deſcriptæ mox Methodi non minus cortice intempeſtive curat.

An *Arſenicum*, quod frigus febrile, febrimque totam, præcaveat, huc referam? Præſtaret referre non debuiſſe. Quidquid laudis *Lemmery*, *Wepferus*, *Meyerus*, ex relatu aliorum; quidquid laudis *Friccius*, medicus Ulmenſis. *Libro de virtute venenorum medica*; & in Actis *Moguntinis Joannes Chriſtianus Jacobi* propria, ut ferunt, experientia, Arſenico ut ſpecifico febrifugo, tribuant, exemplisque confirmare ſatagant; teſtimonia deleterii, nullaque arte cicurandi, Veneni, tot, tantaque *Vienna*; & haud ita pridem Exercitus, dederunt, ut cum magnifico *Werlhofio* de Arſenico agente *Obſ. de Febr. pag.* 42. dicam „Valeant maligna pharmaca, & „ plena aleæ, cum & magis exploratas, & ſecuriores „ medelas, quarum præbia, quoad opus ſit, augere, „ & continuare poſſis, benigna largiatur natura. „

Sexta Methodus ea eſt, quæ per Epithemata, eaque ad carpos utroſque potiſſimum, eorumve alterutrum, quandoque, ſed rarius ad axillas poplitesque, admota, febrim tollere annititur.

Optimus *Boerhaave* in Mat. Med. duas Formulas dedit, quarum prior magni *Boilæi* erat, qui in Libro de *util. Phil. exp. exert.* 5. *cap.* 7. refert ea ſe a febre quotidiana violenta, uſitatis immorigera præſidiis, liberatum fuiſſe. Eſt autem hoc: R. *Uvar. Corinth. Summit. Lupuli*, *Salis marini*, ā. *unc. ij. Contuſa in pultem applica ad Arterias*. Addit *Boilæus*, licet aliquando ſucceſſu caruerit, plures a quotidiana & tertiana id curaviſſe. Addidit & aliud hoc: R. *Summitat. Rutæ viridis unc. ij. Sem. Sinapi dr. ij. Contuſa exhibe ad Epicarpia*.

Famoſus hic ab omni ævo *Ranunculus* fuit, maxime *pratenſis* dictus. Præterquam enim quod ad Anthraces Buboneſque peſtilentiales, ad omnes Glandularum

tumores, Colliqne præſertim Scrofulas, hanc plantam contuſam Priſci adhiberent, inſigni quoque laude eam in cura intermittentium cumularunt. Primam ſpeciem *Ranunculi montani*, quam ob id, *fieberkraut*, appellarunt, contuſam adplicabant Carpis; monentes ſedulo tamen ne diutius applicatam ægri ſinerent, cum rodendo ipſos nervos, tendineſque, affeciſſe, plures ingenti ſuo damno experti eſſent. Videatur *Dodonæus* cum additamentis *Lobelii*, *Cluſii*, ac *Ravelingii*. *Sennertus Libr.* 2. *de Febribus*, *Cap.* 20. *ſub finem*, hominis meminit, qui a diuturna Quartana, Scapulæque dolore acuto, ejuſmodi Epicarpio, quod puſtulas excitabat, curatus fuit. Plurieſque Epicarpium iſtud alii Autores referunt ab Agyrtis adplicatum; ut & ſimile quid refert *Ill. Præſes in Comment.*

Rondeletio ſummis laudibus extollebatur Epicarpium, quod parabatur ex *Foliis Sambuci*, *Salviæ*, *Pedis columbini*, (id eſt, Geranii columbini, ſive Geranii alterius Dioſcoridis) *Fol. Rutæ*, ā. *m. ß. Flor. Calthæ pauxillo*, *ſalis comm. m. j. cum Vino tritis*.

Martini Rulandi Epicarpia conficiebantur ex *foliis Rutæ*, *Salviæ*, *Burſæ paſtoris*, *tritis cum aceto*.

Felix Platerus ſua parabat ex *fol. Thlaſpi*, *Plantaginis*, *Burſa paſtoris cum aceto*. Vel etiam ex *ung. populeo*, *quocum commiſtæ telæ Aranearum*; cui *Lotichius* adhuc *grana quatuor Opii* addebat. Imo ſolum Acetum, pane bene imbibitum, *Plater* laudabat.

Heurnius Helleborum, (qualem non addidit) felix Epicarpium dediſſe meminit.

Crato ad *Camerarium* profuiſſe notat Epithema *Spiritus Vini* linteis excepti ad *Ventriculum*: additque ſe haud Carpis duntaxat, verum articulis omnibus, *Urticæ radices* cum aceto tuſas admovere.

Riverius laudat Cataplaſma calidum, aromaticum, Ventriculi admotum regioni.

Bo-

Borelli affinis legitur feliciter intermittentes febres curaſſe foliis *Pentaphylli cum ſale*, Stratum ſuper Stratum poſitis, initio paroxyſmi ad Carpum dextrum.

Boylæus loco laudato ſupra recenſet *Fuliginem Caminorum cum Therebinthina*.

Acta Edimburgenſia Tomo 2. *Erigerum* ſeu *Senecionem vulgarem*, in pultem contuſum, & *Cardiæ* frigide applicatum, referunt.

Apud *Riverium* laudatur Epicarpium Emplaſtri *Strobelbergici*.

Curatos aliquos ab Agyrta vidi Epicarpio, linteo incluſo, quod abiturus revelavit: erat *Sinapi* paratum, ut in menſa utimur. Ab alio vidi *Andromachi Theriacam* admoveri. Vidi quoque febres epicarpiis curatas, nonnullis rediiſſe.

Sed quid his immorer diutius! Finis ſcribendi non daretur, ſi memorare vellem *Amuletha* collo, aliiſque corporis appenſa partibus: ut *Talliani lapidem ætitem*; ejuſdem *Scarabæum* in Linteolo fulvo Collo appenſum; *Foreſto* commemoratos *pilos*, de gena detractos Hircorum; *Sanguinem* de primis Virginum Catameniis; *Lacertam viridem* appenſam; *Vermiculos ex Dipſaci capite* apud *Dioſcoridem*; *Araneam vivam* nucis incluſam putamini, collo donec moriatur appenſam, vivamve *locuſtam*; *Franciſci Joëlis Cantharides*; aut *Nicoli Florentini*, & *Tiengii Amſtelodamenſis annulum*, qui in auriculari digito geſtatus, abigeret Quartanas; *Ranam vivam* pugno incluſam donec moriatur, tumentemque manum reddat; ut ſilentio prætereaṁ adhuc plura, quæ ſuperſtitionem ſapiant, ut *Scedulas Lucæ*, & ſimilia potius tacenda.

An revera omnia hæc Epicarpia, Epithemata, Amuleta, febrium intermittentium abſolvere, ut ferunt, curationem? *Boilæi* utique, *Rondeletii*, aliorumque clarorum virorum ſpectabilior fides, autoritaſque eſt, quam ut illis diffidamus: videturque haud contemnenda ea

eſſe irritatio, quam acres fervidæque res carpis, loco utpote tendines complures, nervoſque pene nudos gerenti, inferre queunt. Verum ſi legamus, audiamuſque, horum pleraque tunc admota, quando aut longiore tempore remedia alia bene multa, quæ febrim nondum fugare, ad fugam nihilominus diſponere potuere, adhibita ſunt; aut unà cum reliquis, methodice inſtitutis, conjunguntur: ſi *ſecundo* bene perpendamus monita hinc inde adjuncta de hiſce non applicandis, niſi coctionis ſigna comparuerint, ceteraque artis præſidia fuerint admota: Si tandem tertio horum ſcriptorum candidiores conſulentes, non minus experimenta fefelliſſe, quam juviſſe, intelligamus; conſequitur id, ut 1.° ſtatuamus incertum eſſe an reverà ejuſmodi res febrim fugarint: & ut 2.° fateamur plura horum ob ſui naturam apta videri, qui fugent eandem. Conſequitur tertio, ſi ſecundum verum ſit, ambiguum eſſe, utrum hæc adplicata externa febrim curent, materiem febrilem excitatis puſtulis ex corpore revellendo, an vero motum febrilem turbando confundendoque duntaxat? quo poſteriore in caſu febrim intempeſtive tollendo vehementer nocere illa poſſe, ex præcedentibus patuit.

Septima Methodus comprehendit inunctiones & frictiones thecæ vertebrarum, brevi ante futurum febris inſultum. *Guarnerius* laudator extiterat hujus praxeos; ejuſque exemplum *Foreſtus* in recidiva Quartanæ ſeptuagenarii ſui Avunculi ſecutus „ſpinam dorſi inunxi, inquit, a nucha incipiendo, uſque ad clunes deſcen„dendo, oleo anethino & chamæmelino ſimul miſtis, „& poſt inunctiones pannos lineos calide apponendo. „Cumque ter hanc inunctionem in ipſa acceſſione ab„ſolviſſemus, miraculi inſtar non ſolum rigor ceſſavit, „verum etiam febris in ſeptuagenario deſiit.

Felix Platerus iiſdem oleis, quibus *Foreſtus*, ſpinam dorſi inungebat, ſed ſimul interna remedia, frictioni ſoli non fiſus, dabat.

Car-

Cardanus curat. 24. hora frigoris ſpinam unguento inungebat quod ex *Gentianæ ſucco*, *Oleo ſcorpionum*, *&* *Anſerina compoſitum pinguedine* erat.

Riverius valde laudabat talia minus tanquam febrifuga, ſed potius tanquam rigorem, febris ſymptoma moleſtiſſimum, mitigantia, ægriſque ad Diaphoreſin diſpouendis apta.

Proſper Alpinus Emplaſtrum, quod Gallo Medico in ſecretis erat, ut ſingulare quid laudat, cujus hæc erat formula: *R. Farinæ tritici cribratæ*, *thuris maſculini*, ā. *unc.* II. *ſ. cum ſucco Menthæ Emplaſtrum*, quod linea petia exceptum, calidum ante acceſſionem adhibeatur ad ſpinam dorſi, ad caudam uſque, & quoad ſponte decidat teneatur.

Et profecto confirmat experientia noſtra laudes iſtas. Jam triginta anni ſunt, quod ſummo effectu in quartana rebelli has frictiones inſtitui. Tota Methodi hujus intentio cum ea methodi ſudatoriæ ſupra expoſitæ, parte convenit quæ frigus præcaveat, eliciat ſudorem, ſicque totam denique jugulet febrem. Tuto itaque in pertinaciore intermittente, quam fugare & licet, & expedit, adhibetur.

Quæſitum olim fuit an Inunctio, & *Frictio cum Mercurio* fuget Quartanam? Creditum hoc antiquis Medicis fuit, quod viderent homines Lue Venerea vel Quartana laborantes, ab utraque ſanari 1.° Decocto ſaturatiſſimo *Bardannæ*, in Vini & Aquæ a p. æq. facto, cui ſub finem addebant *folia ſennæ*; quod Decoctum ſub ſtragulis calefactis ſudores per horam unam alteramqua fortiſſimos eliciebat, poſtque ſudorem purgabant, & 15. aut 20. diebus continuis dabatur: poſtea vero detractis *foliis Alexandrinis*, & abſque regimine ad ſudores, dabatur adhuc per 30. 40. dies: quo modo a *Petro Pena* Chirurgo, *Henricus III.* Galliarum Rex a Lue celtica curatus legitur apud *Formium*. Hac porro Methodo etiam curari Quartanarios *Velſchius* memoria prodidit.

2.º Ex *Varandæo*, *Borello*, *Riverio*, uſu Decocti ſaturati *Rad. Chinæ & Antimonii*, patet curatam Luem gallicam fuiſſe: ſed & eodem Decocto Quartanas brevi curari memorat *Arcæus Libr.* 8. *de curandarum febrium ratione.*

3.º *Frictione Mercuriali*, ut in magna collectione de Autoribus Siphylicis, a *Luiſio* edita, patet, Lues venerea curabatur feliciter: ſed & ſimul obſervaverat *Ballonius Libr.* 2. *Epid.* & Luem, & Quartanam, hac inunctione una curatas eſſe. Unde eo pervenere nonnulli, notante *Velſchio*, ut eodem remedio & Quartanam, & Luem Neapolitanam, indigere crederent: alii vero id ſaltem opinarentur, ſi Venere laborantes homines, ſimul paterentur Quartanam, eos & ab hac, & ab illa, inſtituta frictictione mercuriali, liberari.

Hanc porro obſervationem generaliter veram non eſſe docuit *Ill. Præſes* in Comm. ad §. 9. „Quartana „Purgantibus, inquit, Vomitoriis, Sudoriferis, fru„ſtra tentata, imo per mediam ſalivationem, ut vidi, „conſtanti typo pergens, tollitur Cortice Peruviano.

Videntur ergo hæc ſic concilianda eſſe, ut Quartana in homine Venereo, non a Lue Venerea, ſed a cauſis communibus, epidemicis, oriunda, Mercurio non curari credatur; Quartana vero, quæ non ab his cauſis, ſed ab ipſa Venere ortum habet, una cum Lue venerea, frictione mercuriali tollatur.

Octavo laudatur & *Adſtringentium* uſus. Dedit in ſua Mat. Med. *Boerhaavius*, duplicem horum formulam, quarum prima eſt Decoctum admodum ſaturatum ex herbæ totius *Plantaginis latifolii unc.* X. & *Rad. Tormentillæ rec. unc.* II. Decoctis cum unc. XL. aquæ; cujus æger uncias tres ſingulo bihorio ſumat: altera formula pulveris eſt, quem *Dr.* I. *Alum. rup. dr.* II. *Nucis myriſt. & gr.* XII. *Boli armeniæ* componunt, hora ante Paroxyſmum ſumendum.

Fuit

Fuit etiem Priſcis hæc culta Methodus. Expedit in *Libr.* 2. *de Morbis.* apud *Foëſium pag.* 471. 472. videre juſſum *Hippocratis*, de aggrediunda Tertiana poſt tertium inſultum purgante, ſi id indicetur: ſin vero non indicetur, Acetabulo *Radicis Pentaphylli* in aqua tritæ: febre vero nec ſic abeunte, ſudorum ope internorum externorumque auxiliorum provocatione.

Dioſcoridis & *Aetii* monumentis conſtat idem. Laudata hic deprehendimus præter *Tormentillam*, aliaque, quæ *formulæ Boerhaavianæ* continent, *Agrimoniam*, *Genicula Verbenæ*, *Pentaphyllum*, *Semina Heliotrophii &c.*

Prodeſſe ejuſmodi remedia egregie queunt, quando ægri a febre debilitati ſunt, aut ex propria Diatheſi ſolido flaccidiora, aquoſiores humores, nervoſque ſimul valde irritabiles, habent: roborantur quippe hinc ſolida, fluida condenſantur; hominesque hoc pacto vel febrim melius ſuſtinent, vel irritabilitate imminuta, novo vix afficiuntur inſultu. An ideo Cortex *Quercus*, *Tamariſci*, *Capparidum*, febrifuga audierunt? An *Cortex Peruvianus*, licet occulta ſua virtute febrim æque in arido, ac in ſucculento, corpore, curet, tamen etiam in hac Octava Methodorum claſſe vi ſua adſtringente febrim abigat? Ruri profecto qui aptis præſidiis carent, vires *Corticis Quercus*, aliorum *Adſtrigentium* hunc in finem innocue explorare poſſe videntur.

Ultima tandem Methodus ea eſt, quæ Corticæ Kinæ, ſeu Peruviano, febrem intermittentem ſiſtit. Longo ſermone hic opus non eſt, cum egregii Viri *Morton*, *Sydenham*, *Richa*, *Torti*, *Collegium Wratislavienſe*, *Mead*, *Huxham*, *Pringle*, *Werlhoff*, *Boerhaave*, & cum maxime *Ill. L. B. Van Swieten* in Comm. ad Cap. *de febre intermittente*, nec non in iis, quæ ad Caput *de Hæmoptöe*; *& de Phthiſi*, adnotata ab Illo ſunt, clara in luce rem collocarint. Quod ſi quis peculiaria quædam obſervata adjunxerit, ad quæ colligenda No-

ſocomium noſtrum occaſionem ſuppeditavit, clare intelliget.

1.º Corticem Chinæ ſaluberrimum remedium eſſe omnium febrium, quas abigere & licet, & oportet. Intermittentes igitur hic principio recenſemus, quæ morbos tales conjunctos non habent, qui febre, ceu medicamine, indigeant.

2.º Febres hemitritæas, quæ conſuetis medicamentis cito non obedientes, in malignas, perniciofaſque, brevi abirent.

3.º Febres illas, quæ internas ſuppurationes, ut puta Pulmonis, Hepatis, Uteri, Renum, aliorumque Viſcerum; quæque abſceſſus Coxæ, aliorumque Articulorum, comitantur: eoquod humorum corruptioni, a reſorpto acri naſcenti, medeatur Cortex, pus pro ichore aut ſanie bonum conficiat, vires refocillet ægrotantis, & morbum ſic aut diuturniore tempore tolerabiliorem reddat, aut fortunatiore caſu integre curet.

4.º In febribus malignis, putridiſſimis, ſive continuæ remittentes eædem ſint, ſive etiam continuæ. Ad confirmationem horum vide collectas obſervationes in *Rat. Med.* 3. pag. 37. ad 70. & ab 182. ad 194. *Tom.* 4. pag. 161. *Tom.* 5. toto capite primo. *Tom.* 6. pag. 199. 208. 209. *Tom.* 7. a pag. 45. ad 58. *Tom.* 9. a pag. 235. ad 240. *Tom.* 10. pag. 180. 181.

In his porro febribus cunctis quantam Kinæ Doſin exhibere oporteat, Medici judicio relinquere, quam definire, malim. Si febris intermittens tam vehemens, diuturnaque ſit, ut homo eidem ſuſtinendæ vix ultra videatur; ſi ſit Apoplexia, Colica, Pleuritis, Nephritis &c. periodica, de natura febrium intermittentium, remittentiumve, qualem *Morton*, *Sydenham*, *Huxham*, *Lautter* graphice deſcripſerunt; ſi Malignarum febrium, ſi Variolarum, Morbillorum, & malignæ nonnunquam Scarlatinæ, ſi denique febris Continuæ malignis ſtipatæ ſymtomatis, diſcrimina urgeant; Cortex Kinæ liberalio-

liore doſi, unciæ ſcilicet i. vel iß. tempore aut intermiſſionis, aut remiſſionis, exhibendus erit; quo futurus paroxyſmus efficaciter præveniatur. Sin autem febris ejuſmodi naturæ ſit, ur eandem ſenſim frangi expediat, media uncia, minuſque, detur: quamquam & minutiore tali doſi cortex febrim quandoque inopinato demat, ut in hiſtoria noſtri juvenis p. 19. conſpicuum fuit; qui unica media uncia febre exemtus omni erat, & eadem doſi quotidie continuata exemtus manſit; licet in eandem indigeſtione voluntaria meruiſſet relabi.

Primo tempore notæ in Europa Kinæ limitatior longe doſis erat: quod utrum præſtantiori tunc temporis tranſmiſſo Cortici, an aliis cauſis tribuendum ſit, non inquiram; copioſiore ſaltem doſi nunc indigemus. Dum autem rite capta ſit exhibendi ejuſdem indicatio, hæcque indicatio urgeat, conſueta doſi haud ſufficiente, ad duplam, triplam, quadruplam, & ultra, doſin adſcendamus oportet, ni velimus gangræna, & morte ægrum brevi perire.

An quædam cum Cortice miſta, vim ejuſdem ita intenderent, ut longe minore doſi efficeret id, quod majore, ſed ſolus datus, non præſtaret? Necdum mihi experimenta ſufficientia ſunt, ut affirmare hic tuto quid auſim. Interim abeſſe nequeo, quin formulæ copiam lectoribus faciam, quam nuper mecum communicavit Vir nobiliſſimus, &, ſi quiſpiam mortalium unquam, fide digniſſimus, qua ipſe in longæva ſua vita ſæpius ſibi febrim p imo ſtitit, alterove, paroxyſmo; & qua ipſe, ejuſque Familia, & plures eorum, qui ſic curati erant, homines numeroſos ab intermittente febre, penitus, ac ſtatim, percuraverunt. Eſt autem hæc: R. *Cort. Peruv. unc. ß. Ocul. Cancr. dr. iij. Antimonii diaphoretici*, *Concharum calcinatarum* ā. *dr. ij. Rad. Gentianæ albæ dr. j. M. F. inde Pulv. n. xij.* quorum æger mox a ceſſante paroxyſmo unum ſumat, & ſic unum quovis quadrihorio, donec omnes duodecim abſum-

ſumſerit: unde noćte ſingulo quadrihorio expergefaciendus ſit ad capiendum pulverem, eoſque etiam debeat aſſumere qui ſuperſint, licet alter paroxyſmus inſtaret, aut jam ſæviret; donec duodecim abſumſerit. Repetionem nunquam fere opus eſt. Tantum leviſſimo purgante opus eſt lapſis 15. a febre diebus.

Occaſione monitus hujus de leviſſimo (nam gravius reſuſcitandæ febri eſſe poſſet) purgante 15. die dando, monere juniores Medicos debeo *Sydenhami*, aliorumque præſtantium Medicorum Præceptum, dandi purgantis aliquo temporis ſpatio a quieſcente febre elapſo, ſalutare, imo fere neceſſarium eſſe, ne fiant recidivæ, aut alia mala. An hoc, quod de materie febrili aliquid ſuperſit? An vero potius ideo, quod renatus a febre nimius ſæpe appetitus quid indigeſti collegerit, quod, ni blandæ expelleretur, aut febrim regeneraret, aut alia incommoda crearet? *Sydenam* menſem expećtat, antequam hanc indiſpenſabilis neceſſitatis purgationem det, ne maturius dando febrim reſuſcitaret ſopitam. In hac formula 15. dies determinantur duntaxat. *Ill. Præſes* duas modo expećtat, ternaſve ſeptimanas. Tuto hunc ſequimur, modo dies 14. recidivarum adeo ferax, præterierit. Conſultumque eſt idem pluries poſthac repetere.

Terminabo hoc caput neceſſario hoc Corollario. Ex nonnullis ſupra recenſitis, & aliis ſæpe numero obſervatis, Medicinæ Tirones mecum animadverterunt a primo febris intermittentis paroxyſmo certam Diagnoſin peti non poſſe. Ad trutinam enim ſigna omnia revocantes, a quibus *Galenus Lib. 2. de Criſib. cap.* 4. ſic interſtingui febres intermittentes cenſuit, ut qui ipſa prima invaſionis die ejus determinare ſpeciem neſciat, is nomen Medici non mereatur; ita de exceptione creberrima convićti fuimus, ut certam inde regulam cudere non potuerimus. Quare alienus quidem a ſententia *Campegii, in Campis Galeni hiſtorialibus*, hoc a *Galeno*

leno fuiſſe arroganter dictum, ſcribentis; nihilominus ejus ſententiæ ſum, quod intermittentes febres, noſtro & tempore, & regione, iis, quæ a *Galeno* referuntur ſignis, perſæpe interſtingui ſeſe non ſinant. Contingere equidem poteſt; ut certo quodam tempore quævis Quartanæ iiſdem ferme ſymptomatibus, eadem fere diei hora, paroxyſmum ordiantur: fieri poteſt ut omnes Tertianæ in eadem anni conſtitutione, diverſis quidem a Quartana, ſimillimis vero inter ſe ſe, phænomenis inchoent, omneſque eadem præter propter hora, v. g. veſpertina: Quotidianæ omnes ſuo pariter modo. Verumtamen hæ febres ipſæ obſervatæ aliis annis, ſeu epidemice, ſeu ſporadice obtineant, ſic in diverſis variant, ut nullam certam determinandi ſuum, ex primo paroxyſmo genium, relinquant legem.

Tandem quod verbo ſupra jam monui, ex omnibus hiſce obſervationibus perſpicuum fit, intermittentes febres haud ita expertes periculi eſſe, quam vulgo quidem fertur. Plures Medici cum *Harvæo* notarunt hominem, quem febris intermittens perimat, frigoris tempore mori. Dum anno 1558. paucæ modo Quartanæ, eæque facile ſanabiles, *Delphi* obſervarentur, invenit *Foreſtus Hagæ Batavorum*, ſcilicet ad unius modo horulæ a Delphis diſtantiam, a Quartana legitima, epidemica, multos mori. Et omnes illæ febres intermittentes, quas vidimus demum in Viſcerum indurationes, in extenuationem, in icterum, in hydropem, mortemque demum, commigrantes; tandem & iſtæ, quarum pag. 93. meminerimus, quid aliud clamitant?

CA-

CAPUT II.

De Morbis Acutis.

§. I. *Pleuritis, in qua dolor ab inferioribus ad ſuperiora thoracis tranſmigrat, nedum morbi cum levamine, ſed aggravamine potius. Pathologica diſcuſſio de bonitate, aut pravitate hujus tranſmigrationis. Phænomena ſanguinis, aliena a communi obſervatione, incompletam eſſe ſanguinis hiſtoriam docent. Sed & ipſa hæc Pleuritis tota mirabilis; quod nec reſoluta, nec intra conſuetos dies critice ſoluta, tamen citra gangrænam, citra ſuppurationem, ſcirrhumve, ſpatio duorum menſium demum ſic ſoluta critice fuerit, quemadmodum alias intra duas ſeptimanas. Remedia adhibita. Laus Olei Lini.* §. II. *Peripneumoniæ hiſtoria. Repetitio moniti de incertitudine Phænomenon ſanguinis in Acutis; ſiquidem & diſſolutus ille, & compactus, eodem tempore e vena fluxerit. Pulſus Peripneumonicorum durus. Cur Peripneumoniæ factum die 7. judicium dubium eſſet? Examen practicum ſudoris. Sanitas reſtituta viſa per integram ſeptimanam, deinde Recidiva letalis. Mira denuo phænomena ſanguinis. Varia de calore hominis viventis, & recens mortui. Singularis lucta mortis. Anatome. Epicriſis morbi. Quid proprie malignitas in morbis acutis. An contra* Boerhaavium *ſemper verum, quod lata pulmonum cum omnibus, ſive pleriſque vicinis, concretio innocue feratur?*

§. I.

§. I. ACutorum morborum complures nos elapſo anno exercuerunt, quorum plurimi exacte ſatis leges Coctionis, Criſeos, criticæque Evacuationis, ſecuti, *Hippocraticarum* Obſervationum, Præceptorumque, & ſtabilitatem, & æternitatem, abunde nobis confirmarunt; nonnulli vero aut nonnihil, aut notabiliter, a conſuetis illis legibus deviantes, deviant quoque naturam, ab *Hippocrate Lib. Epid.* 1. *pag.* 941. 945. *Epid.* 3. *pag.* 1085. *Epid.* 7. *pag.* 1229. quo ultimo in loco *Fullonis in Syro*, & *Nicoxeni in Olyntho* hiſtorias refert, deſcriptam, vivis depinxere coloribus; unus tandem, alterque, quid, Naturam ſuperante morbo, contingere debere *Hippocrates* docuerat, clare demonſtrarunt.

De claſſe priorum non eſt quod verba faciam; cum certam, & tutam, & felicem Medicinam, *Hippocraticis* deberi præceptis, quivis *Hippocratice* edocti, norint: utilitatis plus habebitur naturæ deviantis proſequendo errores; ejuſdemque, ubi inſecuta mors fuerit, ſuccumbentis ruinam ſpeculando, addendoque accuratam eorum hiſtoriam, quæ in cadavere detecta fuerint.

Juvencula 20. annorum 5. Aprilis 1766. poſt inſolitam octo dierum laſſitudinem, poſtque debitum Catameniorum abſolutum fluxum, ſæva pleuritide ſiniſtri lateris correpta, altera necdum finita die in Noſocomio ſuſcepta eſt. A fine diei ſecundi, uſque ad quinti fere finem, quinquies ſecta ipſi vena eſt. Cruſtam pleuriticam gravem omnis ſanguis habuit.

Ante quartam V. S. dolor fere omnis a latere inferiore ad ſiniſtrum ſterni latus, humerumque, tranſmigraverat. Clariſſimi *Trilleri* obſervatione, bona metaſtaſis eſt; ſexque ſuornm eadem evaſiſſe notat: *Ill. Præſes* ſcribit ſuorum periiſſe neminem, quibus illa contigiſſet: *Hippocrates* Libr. de *Victu Acut.* ut malam conſideravit eandem. In noſtra ægra tam prava erat, ut tuſſis omnis, ac fere omnis reſpiratio, cohiberetur. Et

bo-

bonam, & malam hanc tranſmigrationem doloris, pluries in praxi obſervavi.

Quæ cauſa hujus differentiæ? Ex laudatis mox magnis viris *Trillero & Ill. B. van Swieten*, bona fuit tranſmigratio hæc doloris obſervata 6. die; non tollens quidem morbum, ſed bonam criſin prænuntians: Ægra noſtra medio *quinto* die ſupernos hos eſt experta dolores. In *Cl. Trilleri*, & *Ill. Præſidis* ægris tranſmigrationem hanc morbi comitatum levamen videtur, cum poſt eandem venam ultra non ſecuerint: Ægra noſtra ad doloris aſcenſum ſuffocabatur fere. Hinc debui mox largam evacuationem ſanguinis facere, ex *Hippocratis* laudati mox textus præcepto: *Neque copioſum ſanguinem detrahere cunctandum eſt*, inquit. Ratio ergo patet diverſitatis obſervationum.

Dolor porro Ægræ noſtræ ſexto die a ſuperiore parte Thoracis denuo ad ejuſdem mediam inferioremque migravit plagam, morbi cum augmento: quare & quinta ſanguinis miſſio inſtitueretur oportuit.

Sanguinem nunquam huic juvenculæ miſerant; hinc a prima & altera ejus miſſione animo linquebatur. Sed & hinc ſanguis nonniſi guttatim juxa brachium fluxit. Nihilominus cruſtam pleuriticam brevi formavit, $\frac{2}{3}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{3}{5}$ craſſitiei totius inſulæ habentem.

In tertia V. S. ſanguinis continuato jactu exſiliit, donec effluxiſſent unciæ ſeptem: guttatim deinde unciæ ſeptem aliæ exſtillarunt. Sanguis tamen hic æque denſam firmamque cruſtam, quam ille formavit. Animo non defecit.

In quartæ V. S. ultimum vaſculum jactu veloci ſangis fluxit, in alterum, & primum, guttatim. Attamen vas primum omnium denſiſſimam cruſtam geſſit, fere talem & alterum, longe tenuiorem tertium.

In

In V. S. quinta omnis ſanguis aut guttatim, aut brevi quandoque lentoque jactu effluxit, ut perpetuo brachium lamberet; in vas ultimum omnium lentiſſime. Intra horam omnis ſanguis ſuam jam formaverat integram cruſtam: eamque omnium denſiſſimam compactiſſimamque, medietatem totius maſſæ habentem, ultimo in vaſe, in quod omnium tardiſſime erat exceptus.

Obſervationes *Sydenhami* & *Boerhaavii*, de cruſta denſiore ex velociore jactu cruoris, deque tenuiore exſtillante eodem, ſunt veriſſimæ, aliiſque etiam practicis confirmatæ: verum ut in femina hac, ita in perplurimis aliis, obſervationes contrariæ adeo numeroſæ ſunt, ut neque ex prioribus, neque ex poſterioribus, cudi ulla regula poſſit. Dudum ſimile quid obſervaverat *Trillerus*.

In vaſe medio ſectionis quintæ craſſamentum ſanguinis, ſeu inſula rubra, vix ſciſſile, in vaſe tertio facile ſolubile.

Obſcurant hæc omnia ſanguinis obſcuram hiſtoriam; quam inceptam olim, ſed abruptam, dato otio retexam.

Calor uſque ad 40. morbi diem tam mane, quam ſero, minor: mane quippe fuit 98. 100. 101. graduum; veſpere 102. 103. 104. 105. exinde autem mane ac veſpere æqualis 98. 99. 100. 101. graduum.

Sputa uſque ad 44. morbi diem mere aquoſa, & ſpumoſa; exceptis diebus 8. & 9. quando leviter ſuppurulenti quid habuere; exceptis quoque diebus 18. & 19. in quibus ſemicocta nonnulla apparuere. Die 44. cepit quotidie plus cocti quid in multis ſputis videri; ad 51. ſemipurulenta jam erant; ex illo die ſæpe minus, aliquoties probe, cocta, die 58. 59. 60. 61. copioſa, coctaque: exinde ſenſim tuſſis & ſputa minuebantur, & cum reſtituta ſanitate optima, die 71. & ſeq. nihil tuſſis fere, excretioniſve, ultra obſervabatur.

Alvum coctam die morbi 8. habuit, ſubinde talem ad-

adhuc poſtea; paſſim vero tenuem, crudam: ad finem vero morbi, cum ſputis coctis, & coctior alvus fuit.

Sudorem nec levantem, nec judicantem, habuit die uno critico, nempe quinto; duobus diebus minime criticis, ſcilicet 10. & 26.

Quoad urinas; unam bonam hypoſtaticam habuit die 10. unicam, & 14. 16. 17. 18. & 19. quatuor; unam 20. & 21. duas 22. tres 23. quatuor 24. Et excepto die 34. in quo omnes ſummæ cruditatis erant; excepta quoque una alterave urina per ſequentes dies; omnes urinæ pulcras ſubſidentias exhibuerunt: ſabulum rubrum nonnunquam habuerunt.

Igitur nulla critica evacuatio ſputorum, quæ morbum ſolveret; nulla quoque evacuatio critica per alias vias emunctorias: ſiquidem quomodocunque coctæ adparerent aliæ evacuationes, tuſſis perpetua ac moleſta, pulſus ſemper naturali major obſervata celeritas, caloriſque juſto altior notatus gradus, morbi non evacuatam eſſe materiem abunde teſtabantur.

Interim pluries quærebatur Diagnoſis & Prognoſis; quæſita ſane ſæpius, inventa tamen non eſt.

Conſulebamus graviſſimum longumque *Hippocratis* textum 402. *Coacarum:* addebamus *Boerhaavii* de Pleuritide caput; in quo, quidquid in praxi tota notum eſt, concinnitate, & perſpicuitate admiranda, collectum reperitur: aſt vero nihil ex iis ad caſum noſtrum determinabile erat. Pleuritide nec reſoluta, nec critice ſoluta, aut Gangræna, aut Scirrhus, aut prava Metaſtaſis, aut ſuppuratio timenda Pthiſiſque, eſt. Sed horum morborum omnium phænomena ad noſtram ægrotam adplicantes, adplicationemque hanc crebro, ſerioque repetentes; non reperiebamus vel unicum horum morborum, quo eandem laborantem diceremus. Febris enim proprie dicta non adfuit; non ejus poſt paſtum, motumve exacerbatio; non genæ rubentes, ſed ſudor, nocturnus maxume; nulla major emaciatio, aut hectica diſpoſitio; nul-

nulla difficultas cubandi in latus utrumque, deorſumque; hinc nulla timendarum a non ſoluta pleuritide ægritudinum inveniri in ea poterat. Dolor, febris, inquietudo, quæ in his morbis augentur, brevi rupturo abſceſſu, hic ad 40. diem non obſervabantur, ubi cocti quid prodire cepit.

Igitur naturam hic multum a conſueto ſuo tramite deviare, inconfeſſo erat; quod enim juxta ordinarias ejuſdem leges expectari oportebat, non eſt ſecutum. Eſt certe longe major aberratio noſtro in caſu, quam in eo *Anaxionis*; qui a pleuritide, ſine alio inſecuto morbo, die 34. judicabatur, *Epid.* 3. *Sect.* 3. *ægr.* 8. Femina enim noſtra, citra ullum nati ex pleuritide alius morbi ſignum, cepit ab ipſa pleuritide judicari die 51. & perfectius circa 60. diem ita ut perfecte ſana die 71. domum rediret.

Si quis forſan rogaverit quo genere remediorum uſi fuerimus, ut morbus adeo pertinax, & diuturnus, ſine alio morbo perfecte judicatus ſit? ea ordine dabo. Miſſus ſanguis quinquies fuit, ut enarravi. Optimi *Trilleri* exemplo, præter V. S. ex brachio lateris affecti, eam quoque pedis tentaſſem: cum vero noſtra ægra linqueretur animo prioribus ex brachio V. S.; crebriuſque homines animo linqui ſoleant pede, quam brachio, venam ſecti; eam brachii perpetuo tudi. Loco dolenti primum fomenta, ac cataplaſmata, admota ſunt; his minus opitulantibus emplaſtrum, quod ex $\frac{3}{4}$ Meliloti, & $\frac{1}{4}$ Veſicantis compoſitum, adplicabatur; morboque pertinaciter furente, veſicans utrique impoſitum cruri fuit. Mirum quippe tibias inter pectuſque conſenſum in morbis miratus *Hippocrates* fuerat; confirmaverat *Baglivius*; & celeberrimus *Trillerus* veſicantia pleuriticorum admota cruribus deprehenderat perquam utilia. Enemata multa pro re nata immiſſa ſunt, laxantia, emollien-

tia, paregorica. Decocta & infuſa herbarum, nunc emollientium, nunc attenuantium, expectorantiumque, cum melle, cum oxym. aut ſimplici, aut ſquillitico, ſtibioque diaphoretico: numeroſæ miſturæ ex aquis pectoralibus, cum eodem ſtibio: Kermes mineralis ingens quantitas: Mucilaginibus paregorica miſta ad noctem; aut & bono effectu pilula gr. ii maſſæ pil. de ſtyrace, una, altera, tertiaque: oleoſa multa tum ore, anoque corpori ingeſta, exteriuſque corpori applicata, ac maxime oleum lini; quod teſte *Tournefortio Lettres du Levant* n. 19. „ Armenii domi perpetuo ſervant, adhibent„ que, ac propterea pleuritidem, cui incoſtans clima „ impenſe favet, & qua alii impetuntur; raram experiuntur: jamque ſcripſerat *Geſnerus* oleum lini loco olei amygdalini epotum, egregium remedium in pleuritide eſſe. A die morbi 34. ad 71. uſque, uſa eſt alternatim miſtura cum oxym. ſquill. ſtibioque diaph. non abluto, & infuſo pectorali; paregorico pæne omni nocte; quum alias tuſſis omnem fugaret ab oculis ſomnum. Plerumque gr. ii. pil. de ſtyrace ſufficiebat.

Cura autem ventriculi peculiaris habenda erat, qui multis ab annis miſerrimo victu depravatus, a principio morbi, etiam jam antequam in Noſocomium inferretur, ſæpius de die in vomitum prorumperet. Paregorica iuvabant, & poſt primum morbi impetum repetita ſæpe purgatio; quæ ſic adornabatur: R. Rhei. dr. ii. Veſperi affunde aquam fervidam, ſequenti mane momento coque, colaturæ unc. iv. adde ſyrupi meliſſæ unc. i. Aq. cinamomi unc. ß. cujus mediam partem ilico; & ſi non operaretur, trihorio poſt alteram ſumeret.

§. II. Faber lignarius, Bavarus 45. annos natus, qui multo itinere pedeſtri; multis aeris injuriis, ſub dio in itineribus dormiendo, toleratis; victuque præterea duro, firmam corporis compagem, duratamque reddiderat; citraque morbos notabiliores ad hanc ætatem pervenerat: id modo in Anamneſi retulit, quod a 20. an-

annis, quavis hyeme, longo laborare catarrho ſoleret, ab eoque bis ter ſic afficeretur, ut duobus tribuſve diebus cogeretur lecto inhærere; quodque ſurdaſter a decennio eſſet.

Cum proxime elapſa die 1. Aprilis ex ſuburbio in urbem cucurriſſet anhelus, tenuiſſimæ ſuppellectilis ſubhaſtationem deprecaturus, laſſitudinem talem in reditu patiebatur, ut in media via pauliſper interquieſcere, ac conſidere, cogeretur; veſpere tuſſim ſolito frequentiorem, & cephalalgiam experiretur; noctemque tranſigeret irrequietam.

Die 2. Aprilis, cunctis ſubhaſtatis, nudus cum uxore & infante ædibus expellitur, mendicare coactus: ipſoque hoc die gravi cephalalgia, frigore, æſtuque corripitur: die 3. Aprilis pariter. Aprilis 4. die remedio quodam ſublevatus, gravi demum febre prehenditur ſub noctem. Paulo mitius quinto die; 6. autem gravius.

Adiit tunc noſocomium Hiſpanicum; unde Geſtatorio ad nos delatus eſt, peripneumonia laborans. Quintus morbi dies decurrebat.

Conſueta methodo inflammatoria emendatio obſervata tanta eſt, ut ſexto die humorum coctio, ſeptimoque critica evacuatio, & ſudore, & urinis omnibus ipoſtaticis, judicium videretur attuliſſe; ita tamen, ut, ablata febre tuſſis quædam ſicca perſeveraret. Sanitatem cæterum integram ſeptem dierum ſpatio videbatur adeptus.

Notavimus in hoc morbo *primo* ſanguinem de vena dextri brachii die 5. miſſum, ſolutum omnino fuiſſe, cum cruſta ſubvirideſcentis coloris, flava, tremula, non coriacea.

Cogitare hic quis poſſet peripneumoniam eo uſque jam perveniſſe, ubi toties eam *Baglivius* miratus erat, cum ſanguine ſcilicet ſoluto, aquoſo: verum eum peripneumoniæ ſtatum negabat pulſus fortis ac durus; negabat morbi ipſius conditio, ut mox patebit.

Sanguis octo elapſis horis ex lævo brachio detractus, mox a principio habuit & cruſtam duriorem, & firmius craſſamentum, ſic ut examinando non, quemadmodum prior, difflueret.

Incautis ex conſpecto priore ſanguine contraindicare morbus & ſanguis videri poterant; hoc incraſſantia, attenuantia illo', naturaliter indicante. Nos vero multiplici experimento edocti, ut adhuc nuperrime in relata pag. 48. Pleuriticæ hiſtoria, ſolam morbi indicationem explevimus.

Confirmavitque ſecundo miſſus cruor inſpiſſantium indicationem, ſi eam eſſemus ſequuti, erroneam futuram fuiſſe.

Monere autem hac occaſione debeo, ſanguinem primis a miſſione horis certum de ſe judicium perpetuo haud præbere: videri quippe principio diſſolutum omnino, poſtmodum vero naturaliter, imo præternaturaliter, incraſſari: unde ſi breviore tempore ante lectionem ſanguis ægrorum fuerit detractus, exhibeo quidem illum Auditoribus, & per pellucida vaſa cum ipſis contemplor; nonnunquam vaſculum unum vertendo, dividendoque examino; reliqua vero vaſcula in ſequentem ſervo demonſtrationem.

Notavimus *ſecundo* in hoc morbo, in quinto peripneumoniæ die pulſum magnum, fortem, eundemque durum; die ſexto debilem, inæqualem omni modo; die autem ſeptimo fere naturalem. Unde confirmatur id, quod *Tom. 9. Cap. 2. §. 9.* tot argumentis urſi; ſcilicet pulſum debilem in peripneumoniæ definitione inveniri non oportere.

Advertimus *tertio* coctionem, quæ quocumque morbi die fiat, ſemper bona eſt, noſtro in ægro die ſexto manifeſtam in humoribus, functionibuſque pleriſque; pulſus enim debilis & inæqualis, eodem die magis procedente, emendabatur; nullam vero ſputorum coctionem vidimus.

Ad-

Advertimus *quarto* ſudoribus univerſi corporis in die ſeptimo, vere critico, morbum judicatum videri potuiſſe; maxime cum eodem die, biniſque ſequentibus, urinæ fere omnes hypoſtaticæ eſſent.

At vero ſudor idem die ſeptimo animadverſus, fuerat jam notabili diei ſexti parte obſervatus; unde ſuſpectus ille, infiduſque. Quin & aliud quid ſudorem hunc reddebat ſuſpectum; Cuſtodes ægrorum hyemalia lectorum tegumenta necdum mutaverant; nec attenderam ego. Cum porro caloris, ineunte Aprili, 63. gradum jam notaret thermometron, egoque caſu tegumenta ægri debito graviora deprenderem, ſubdubitare cepi num hiſce potius, quam naturæ, adſcribendus ſudor non eſſet? Præcipue cum jam hinc inde quædam Sudamina comparere viderentur.

Hinc ſtragulorum craſſorum alterum auferens, tenuius ſubſtitui; ſudore autem æque profuſo, abſtuli & hoc tenuius. Continuabatur ſudor in initium uſque diei ſeptimi: deinde ſubſequebatur mollis aliquot horarum tranſpiratio; tandem in medio ſeptimo die ſudor multus ſpatio quinque horarum: ſub quo ſudore, & altero, tertioque die poſtea, quæ ſexto die comparere ſudamina ceperant, evanuerunt.

Hinc ad leges *Hippocraticas* omnia examinantes, hærebamus principio ambigui, utrum ſudor diei ſaxti, ut infido die prodeuns, condemnandus eſſet; an vero minus pravus, utpote eo, quo dixi, modo, genitus, foret habendus? Attamen modicis ſub ſtragulis animadverſus die ſeptimo ſudor quinque horarum, una cum hypoſtatica urina, cum abſentia febris, cum notabili functionum emendatione, judicatorius haberi poſſe videbatur. Equidem rigor ſudori non præceſſerat; ſed alvus ſolutior, legibus *Hippocratis*, rigoris excluſerat neceſſitatem.

Verum ſputorum perſeverabat, alvique cruditas. Amamus profecto coctionem, coctique evacuationem,

per omnia corporis excretoria loca cernere; aut ſaltem ſi per unam, pluresque vias, excretio coćti prodeat, per alias minime, ut per has ſaltem non prodeant cruda, optamus. Sed incomperto hoc practicis eſt, & ſæpius in Noſocomio demonſtratum, quod prægreſſis ſignis coctionis, ac Criſeos, evacuationes criticæ notabile ſic emendarent vires, ut & hæ fierent aptæ, quæ paulatim reliquas coquerent, & eliminarent, cruditates.

Ambiguum igitur judicium fuit. Attamen pulcra fere omnium, ac maxime pectoris, functionum reſtitutio, continuatio urinarum hypoſtaticarum die 8. & 9. plus dabat ſpei, quam metus.

Spem autem dies 14. illuſit; in quo febris rediit, mutata quidem a priore, ſed & ideo pernicioſior. Incepit pulſu celeri ac duro, cephalalgia valida, ſiti intenſa, lingua arida ac rigida, comate. Tuſſis increvit, excernens nihil præter quædam tenuia ac ſpumoſa; ſemel autem quid mucoſi, cum lineis ſanguinis. Alvus interim cocta prodibat; urinæ etiam copia, odore, colore, bonæ, ſed cum pertinaciter ſuſpenſo manente enæoremate. Vena ſecta eſt ad unc. ix. quantitatem.

Die altero recidivæ, totius morbi 15., aderant vomendi conatus, inquietudo vehemens, febris ſingulo bihorio ſævitie auctior, moderatior: cocta interim alvus.

Die 3. Recidivæ, die 16. morbi, febris enormis, intenſus calor, lingua aridiſſima, ac rigida. Secta denuo vena effluxere ſanguinis unciæ xviii. poſteaque veſicantia admota ſunt. Expectorantia data, & ſimul ad æſtum vehementem contemperandum copioſum Rob ſambuci, ac Nitrum. Tuſſis, Vomituritio, febris, ad hæc miteſcebant; Alvus vero, quæ ab aliquot diebus cocta fuerat, jam cruda iterum & tenuis. Veſpere ſymptomata omnia graviora, inſuper ſingultus, æſtus intolerabilis, pulſus celer, plenus, ac valde durus, calor univerſus, vires bonæ, tertiam in hac Recidiva ſanguinis miſſionem ſuaſerunt.

Die 4. Recidivæ, morbi 17. inchoante, calor 108.

gra-

graduum in thermom. *Fahrenreitiano*, qui cum 34. in *Reaumuriano* correſpondet. Symptomatibus iterum vehementiſſimis, cum forti duroque pulſu, quarto miſimus in hac recidiva ſanguinem, Copia xv. unciarum. Calor quidem inde ſex gradibus minor, ſed præcordia, quæ eouſque anxietas tenebat duntaxat, jam dolor vexat, vomituſque. Sic quidem, ut topicam hic ſuſpicaremur phlogoſin, Alvus nocte ac mane reddita quinquies eſt, flava quidem, ſed tenuis, nihil miſta; cum pluribus maſſulis viridibus, compactis, quales in Cadorum olei fundo reperire eſt: oleum porro ore anoque ſumſerat multum.

Ad finem hujus diei 4. Recidivæ, ad diem 17. $\frac{1}{2}$ totius morbi, unico quadrante horæ ante mortem, calor 100. graduum erat. Lucta mortis horæ duravit quadrantem. In hac lucta pulſus, non qualis eſſe ſolet celerrimus ac debiliſſimus, verum lentus admodum, nec parvus, & vix inæqualis. Plus quippe decies ego, aliique, illum exploravimus. Reſpiratio autem tam lenta, ut ſemel alta voce trigeſies & ter numeraverim inter duas reſpirationes. Moriens non convellebatur; brachia tantum in rectitudinem exporrigebat. Oculi bihorio a morte veluti hominis viventis; nihil enim opacati aut corrugati erant. Hoc phænomenon etiam altero die a morte obſervavimus in aliis.

Iteravimus denuo experimentum menſurandi mox a morte caloris, ſpatio $2\frac{1}{8}$ horarum, ſingulis $4\frac{1}{2}$ minutis gradum examinantes, & in charta notantes. Thermometrum noſtrum indiget $7\frac{1}{2}$ minutis ut calorem hominis indicet, addendo gradus duos ad notatum in eo gradum. Si 15. minutis applicatum, beneque tectum manet, haud aſcendit ultra numerum priorem, cui duo gradus additi fuerant. Notabat autem gradus hos: 88.

95. 96. 98. 97. 98. 97. 98. 98. 97. 99. 98. 98. 98. 98. 98. 98. 97. 95. 95.

Supereſt examen ſanguinis in Recidiva miſſi. Sanguis primæ miſſionis, mox ubi in vaſa exceptus erat, contractam habuit ac denſam cruſtam, eamque toto in ambitu fimbriatam.

In ſanguine ſecundæ miſſionis, cruſta non contracta non fimbriata, ſed ut in morbi principio, cruſta, & craſſamentum, cum omni vitreæ ſcutellæ ambitu cohærebant. Elapſis horis quinque, cepit in vaſe ſecundo cum cruſta, tum craſſamentum, ſe ab uno vaſorum latere ſeparare, ſeque contrahendo exprimere ſerum. Elapſis horis 14. idem obſervari ceptum in vaſculo primo; nondum vero in vaſe tertio & quarto. Cruſta quarti vaſis virideſcit, fere tranſparet, craſſitudinemque mediæ totius inſulæ habet.

In ſanguine tertiæ miſſionis, poſt quietem $10\frac{1}{2}$ horarum, nec contractæ Cruſtæ, duræve; nec tamen glutinoſæ. Craſſamentum 1. 3. & 4. vaſculi diſſolutum; vaſculi ſecundi valde tenax. Paſſim, quo cruſta minus in lardum contracta eſt, eo minus ſolet & contractum, & durum, eſſe ejusdem craſſamentum.

Tandem ultimæ venæ ſectionis ſanguis poſt horæ $1\frac{2}{2}$ quietem, tribus in vaſis collectus, habuit cruſtam denſitate craſſiorem quam eſſet altitudo craſſamenti, tremulam vero, nondum conſiſtentem; quomodo poſteriore examine habuerit ſeſe, doleo roferre non poſſe, eo quod id chartis mandare neglexerim, nec ſat accurate ſuggerat memoria.

Notavimus itaque primum recidivæ ſanguinem eo prioris morbi magis fuiſſe phlogiſticum: deinde & ſolutum ſanguinem, & compactum in eadem venæ tuſione prodire: præterea ſanguinem unius ſcutellæ longe plus indiguiſſe temporis, quam alius, ut ſe contraheret: deni-

niqne ab omnibus his V. S. pulſum plenum fortemque permanſiſſe, ad uſque breve mortis luctamen.

Calorem ſoli attritui non deberi, quod toties urſi, repetita exploratio cadaveris ultra bihorium producta, confirmavit denuo.

Sed quanta vis in febre caloris! In hac recidiva plus quatuor libris ſanguinis detractum eſt, dum interea calor, naturali calore humano ſemper ſuperior, deprehendebatur. Quanta humorum aut copia, aut rarefactio! Poſt demtas 50. ſanguinis uncias, pulſus ad mortem uſque plenus ac fortis fuit.

Anatomen elapſis 23. a morte horis inſtituimus. Oculi jam opaci & corrugati. Venter nihil inflatus. Caro muſculoſa multa, firma, exiguus adeps.

Aperto ventre viſcera ſic ſita, ut hepar ingens, ampluſque ventriculus, totam anteriorem univerſi Epigaſtrii capacitatem explerent; & ut Inteſtinum Colon, ſub his depreſſum, umbilico fere accumberet. Dolor igitur colicus fallere nos poteſt, coli ad umbilicum ſitum vix ſuſpicatos.

Colum hoc arctum valde, & ſub hepate, & ſub Liene, ſe longa ſui parte ſupra ſeſe reduplicabat: ut cauſa magnorum morborum exiſtere potuerit, haud extiterit tamen. Vide Tab. 1. Fig. F.

Ileum inteſtinum ſemipedis longitudine ex inflammatione jam purpuraſcebat, variis præterea in plagis levius inflammatum.

Hepar ingens lobo minore explebat mediam Hypochondrii *ſiniſtri* latitudinem: alteram mediam hujus Hypochondrii latitudinem Splen, triplo major ſolito, occupabat.

Ventriculus duas liquidi menſuras, ſcil. octo libras medicas, menſura capta, continere valens, ſuo minore, eaque ſiniſtriore parte ſupra, ſeu potius ante, lobum minorem hepatis, & ante Lienem collocatus, reliqua ſui parte eminebat juxta jecinoris crepidinem, ſuoque pyloro infra jecur decurrens, abibat in duodenum

num: quod quoque digiti dimidii longitudine horizontaliter verſus ſpinam decurrens, deſcendere demum incepit. Inflammatio aderat in ea omenti portione, quæ duodeno pro meſenterio eſt, uti & in ipſo duodeno.

Idemque ventriculus a fundi ſui parte illa, quæ coſtis ſiniſtris accumbit, per totam fere ſuperficiem externam poſteriorem, admodum inflammatus fuit, & magis adhuc in eadem ſuperficiei internæ plaga.

Renes boni, magni. Veſica urinaria lotio turgida.

Pulmones firmiſſima celluloſitate concreta ſic cum Pleura, cum diaphragmate, mediaſtino, ac pericardio; ut multis in locis ſine horum, aut pulmonis laceratione, divelli non poſſent; hocque æque lævo, quam dextro in latere: in ſiniſtro autem latere tantum modo verſus coſtarum arcum, ſpatium duos fere pollices longum, latumque, erat ab accretione liberum.

Cor ſiniſtrum vacuum; dextrum ſanguinem, non coagulatum, habuit; ſinus dexter polypum album, qui lente extractus, maſſam polypoſam pedis longitudine ex ambabus jugularibus ducebat, cum rami, quo jugulares inter ſe communicant, abrupta portione.

Bona dura mater: Pia autem ſanguine valde infarcta tota; maxime autem ad lobos cerebri poſteriores. Polypoſus quaſi vermis in ſinu longitudinali. Ventriculi cerebri ſuperiores ne guttulam aquæ continuerunt; nihil aquæ tertius ventriculus, nihil quartus. Totum cerebrum ſicciſſimum. In capitis detruncatione, nihil ex illo; nihil ex theca vertebrarum; nihil ex cranio, dum ſerra dividebatur, extillavit.

Ex quibus omnibus patet infidam, infido in die, criſim fuiſſe, quæ ſudoribus, die ſexto inchoantibus, apparuit: partem materiæ morboſæ coctam ſolummodo fuiſſe, & criſi evacuatam; at vero magnam crudi copiam alte infixam manſiſſe, quæ primo alternoque quaternario quieta, ſymptomata nulla excitavit; inchoante vero tertio quaternario moveri cepta, corpus vehementer

ter turbavit, ſanguinem inflammatorie corrupit, inflammatione dira affecit Piam matrem, ventriculum, inteſtinorum varias plagas, quarum una in latam gangrænam verſa, inter cauſas mortis recenſeri potuit. Sanguis idem ad mortem uſque inflammatorie ſpiſſus, per minima vaſa impenetrabilis, inter mortis cauſas certe erit annumerandus.

Hæc demum vere maligna febris fuit, vero ſenſu eo, quo τὸ κακοήτες intellexerit *Hippocrates*, poſtque eum *Galenus*, omnes *Hippocratis* ſectatores, & ex cunctis his compendioſe *Boerhaavius Inſt.* §. 919. Moneo hoc ideo, quod videam a nonnullis eum morbum proprie, uniceque, haberi malignum, qui humores diſſolutos habeat, qui varias maculas, papulaſque, expellat, qui ab ipſo morbi initio notabilem virium projectionem comitem habeat: dum interea vera malignitatis in acutis ſignificatio denotet cauſæ morbi vehementiam; graviorem functionis cujuſque, maxime autem vitalis, læſionem; pertinacem adverſus ſelectiſſima, optimeque indicata artis præſidia, reſiſtentiam; ac ſymptomata non tantum ejus morbi conſueta, ſed variata, aut omnino alia, aut plane anomala.

Situs magnitudoque Jecoris, moles ingens Lienis, Coli inteſtini tranſverſus decurſus adeo profundus, monitum confirmant, quod toties repetivi de morborum in viſceribus ſede circumſpecte, ac ſæpe dubitanter tantummodo, determinanda.

Pulmonis arcta, ac indiſſolubilis cum omnibus vicinis partibus concretio, malum videtur a longa die natum. Quare & 20. annorum ſpatio, præ pectoris affectione; laborioſas hyemes tranſegiſſe videtur. Et in ultimo morbo nimis adhærentes pulmones cruori phlogiſtico ſuſcipiendo, trajiciendoque ineptiores, letaliter demum infarcti fuerunt. Centena ſane exempla ſunt, quæ me impediunt aſſentiri illis, qui latas haſce pulmonum adhæſiones inculpate a mortalibus ferri aſſeruerint.

Sic-

Siccitas inſolita Encephali, an non a defectu ſecretionis, ad quam phlogiſticus ſanguis arterioſus plane ineptus fuit?

CAPUT III.

De Ileo morbo.

§. I. *Ileus morbus 610. die letalis, cum auxiliorum adhibitorum recenſione. Epicriſis morbi. Anatome cujus notabilis pars exhibetur Tab. I. Figura E. De aqua frigida in Ileo. In ileo letali etiam alvus reddi poteſt. Varius in hoc morbo gangrænæ gradus. Omenti abſentia colicæ cauſa. Conſpectus a morte haud infrequens thalami cordis utriuſque perfecte vacui.* §. II. *Ileus letalis alius, natus poſt triennem, & quidem primo periodicam, ſub finem autem continuam, ventriculi Tympaniam. Cum hoc ileo etiam tenuium inteſtinorum & tympanitis, & inflammatio. Memorabilis in hoc Ileo hernia Entero-meſocolica, una cum monſtroſo ventriculo. Tab. II. Fig. I. II. III. exhibita. Epicriſis totius hujus hiſtoriæ. Viſcera a morbis ſua ſede exturbantur. Gangræna ſine ſignis ſuis letalis.* §. III. *Ileus morbus octavo die letalis, aſſumto etiam mercurio. Anatome. Figura exhibens duodecim miros Coli inteſtini flexus. Vid. Tab. III. Fig. Epicriſis. Variæ conſiderationes ſuper cauſa proxima mortis in hoc homine, & in aliis hoc morbo detentis.* §. IV. *Ileus morbus curatus, aſſumto mercurio. Quædam de fumo Tabaci immiſſo. Mercurii per 14. dies in corpore mora.* §. V. *Ileus morbus aſſuntis vij. unciis mercurii curatus. Inquiſitio variæ doſeos mercurii in hoc morbo a variis exhibitæ. Quæſtio agitatur num a mercurio hic morbi nervorum timendi; eaque occaſione de auro deglutito loco mercurii. An mercurius frigore noceat? de-*

mon-

monſtratur frigore potius prodeſſe: & ſic convenire cum methodo altera Hippocratis *curandi Tetanum. De acribus umbilico applicandis. De machina Italica.*

§. I. ILeus frequens morbus, ſemper terribilis, creberrime letalis, quamvis a me in Tomis prioribus periodici hujus operis ſæpius recenſitus ſit, tamen ob recentiores, eoſdemque notabiles admodum caſus, de integro me cogit de ſua ipſius Tyrannide, deque homicidiis ſuis, nonnulla propalare,

Juvenis 19. annorum, Ileo morbo elapſa æſtate periit. Vivo non adfui: quantum autem expiſcari ex illis potui, qui eum & noverant, & amicitiæ cauſa in morbo viſerant, hecticus ante quadriennium a medico habitus fuerat, idque dimidii ſpatio anni: exinde paulo rectius ſe habere viſus, tuſſi non frequenti quædam tenuia reddere conſuevit, linguam fiſſam perpetuo conqueſtus eſt, ac frequentioribus colicis doloribus obnoxius vixit.

Anno 1766. Auguſti Menſis die 5. conſueta ſua colica, & modica febre, nocte corripiebatur. Clyſmate mane die 6. Aug. immiſſo, mitior dolor, veſpere denuo ſævior fuit. Dato tunc emolliente decocto, cui chamomillæ flores infuſi, principio levari viſus eſt, deinde autem minime.

Die 7. Aug. Medicus ordinarius arceſſitus, præſcripſit miſturam ex *Aq. Flor. Chamomillæ unc. vj. Magneſiæ nitri dr. iij. Salis polychr. dr. j. Syr. Althææ unc. ß.* cujus ſumſit cochlearia tria ſingulo bihorio. Juſſitque Abdomen inungi unguento compoſito ex *ung. Dialth. & Flor. Calend.* a *unc. ij. Camph. ſcrup. ij.* Præterea immitti clyſma emolliens præcepit. His non levantibus, decoctum emolliens cum *Tamarindis* bibit ad noctem; poſtquam alvus, quæ nulla eouſque fuerat, liquida copioſaque prodiit.

Die

Die 8. Auguſti Febris magna, duro cum pulſu, fixoque ad latus ventris dextrum dolore. Miſtura dicta *Hoffmanniana* data eſt; Decoctum *hordei* quoque, cui admiſtum *Oxymel*; nec non pulvis, quem componebant *Scrup. duo Magni Nitri, gr. v. Nitri puri, & gr. x. pulv. Haly:* erat mane hic pulvis, & veſpere ſumendus. Varia inſuper & Cataplaſmata, & Enemata præſcripſit.

Die 9. Aug. æger ſummo mane frigidam aquam clam bibit, brevi autem poſt ventre immaniter doluit, vomuit, contremuit, friguit. Interea dum Medicus expectabatur, ſumebat conſilio amici *dragmam Rhei*, & miſturam compoſitam ex *Mentha cum opii granis duobus*; repetivitque clyſma. Tenſus jam venter erat ubique; minuſque latere dextro, magis in medio dolebat. Tandem medicus accedens, primam demum venæſectionem inſtituit, *Hoffmannianam* miſturam continuaret, ſuaſit, Hordeique decoctum. *Emulſum* præterea dedit, *cujus libræ dr. vj. Syr. Diacodii additæ*. Repetivit denique Enemata & Cataplaſmata. Nox peſſima. Pulſus celerrimus, parvus, durus.

Die 10. Aug. Exp. Medicus miſturam dedit compoſitam ex *Aq. Scorzoneræ unc. vj. Magnes. nitri dr. iij. Salis polychr. Scrup. ij. Nitri puri Scrup. j. Camphor. gr. ij. Syr. Althææ unc. ß.* cujus duo cochlearia quovis trihorio ſumenda eſſent.

Deinde ℞. *Auri fulminantis gr. vj. Arcani duplic. Scrup. ß. Nitri puri gr. v.* Eo die ter hic pulvis ſumtus eſt.

Die 11. Aug. pulveres *Auri fulminantis* repetiti. Acceſſit ad morbum ventris peripneumonia. Ad ſeptimam veſpertinam moritur, expletis ferme ſex morbi diebus.

Cadavere potiri, nonniſi elapſis 42. a morte horis, potui; hinc calida hac tempeſtate jam fætuit immaniter.

Et in perſcindendo Abdomine, clauſo adhuc Peri-

to-

tonæo, multus, iſque fœtidiſſimus, aër, ex tunica adipoſa exhalabat, bullaſque veluti Emphyſematoſas formabat; quales alibi, ſed longe copioſiores, obſervaſſe me retuli *Tom. 8. cap. de ileo.*

Aperto abdomine Omenti longitudo, ut ut explicata, apparuit vix pollicis lati; ita ut nuda hic hæſerint inteſtina.

Colum inteſtinum defiguratum ſic, ut verbis deſcribi nequeat: unde Tabula I. Fig. E. idem depinxi.

Ad omnes haſce miras Coli reduplicationes inflammatio levior detegebatur: materies autem inflammatoria ſanguinis tranſſudando genuerat cruſtam, qua illæ Coli Reduplicationes ſecum mutuo agglutinabantur.

Obex autem durus in hisce Reduplicationibus nullus eſt repertus.

Ileum inteſtinum duobus potiſſimum in locis dire inflammatum reperiebatur, ac colore hic purpureo, illic livido, gangrænoſum. Scilicet in latere dextro infimo, longitudine duorum pedum; & in eodem latere, ſed altius, ac ſecus umbilicum, longitudine pedis. Fuerantque ambo hæc loca doloris in ileo morbo ſedes. Cruſta flava, quæ in Colo, etiam hic, multas tegebat inteſtinorum plagas, inflammatas potiſſimum illas, gangrænoſaſque: aderatque & ad meſenterium.

In plagis Ilei inteſtini inflammatis nulla inventa coarctatio eſt, nulla introſuſceptio, nec, quæ tranſitum denegare potuiſſet, dura materies: æqualem hic cum cæteris inteſtini partibus inteſtinum habebat Diametron.

Ventriculus, valde expanſus, habebat a facie ſua anteriore, pauxillum ſiniſtrorſum, in ſuæ altitudinis medio tranſverſam plagam, longitudinis latitudiniſque digiti integri, Zonæ inſtar, inflammatam, ut in pulcerrima injectione: in qua & hoc notabile, quod multis valde in locis exiles extravaſationes exhiberentur, quæ, inter hæc pulcre veluti injecta vaſa, plurimas quaſi peticulas, ſeu petechias, referebant.

He-

Hepar ingeus lobo ſuo majore in medio Epigaſtrio terminatum; minore autem lobo diaphragmatis inferiori laterali regioni, ope ligamenti fortis membranei, verſus arcum infimarum coſtarum, connexum.

Pulmones, utrique pectoris in cavo, ab omni cohæſione cum vicicis liberrimi, cinereo colore in paucis, livido multis in locis, anterius ac lateraliter, conſpiciebantur: poſtica vero facie univerſa ex rubicundo fere nigreſcentes, ac facile ad levem contrectationem diffluentes. Quin & pulmones undique preſſi, veluti per poros liquidum tranſſudabant: hoc præcipue in lobo dextro ſuperiore ac medio: duri autem ab infarctu non erant.

In pericardio liquor non aquoſus, ſed obſcure ruber, paulo forte ſolito copioſior.

Cor utrumque perfecte vacuum, ut vix reliquiæ tantilli ſanguiuis verſus ejuſdem orificia ſupereſſent.

Diagnoſis morbi Ileus inflammatorius eſt, ex colica periodica natus; ſeu colica periodica in letalem Ileum verſa. Quiliſnam autem colicæ ſpecies fuerit, hominem, dum viveret, contuitus nunquam, non auſim determare.

Quæ cauſa proxima Ilei letalis? Incertum eſt utrum hæc in inflammatis, gangrænoſiſque Ilei plagis, an vero in complicati Coli hæſerit locis. Equidem elapſis 42. a morte horis nihil quo inteſtinum ſive coarctaretur, ſive obturaretur, inventum eſt: verum, quamvis non ſemper, ſæpe tamen, relaxantur ejuſmodi conſtrictiones, ſeu ſpaſmodicæ, ſeu inflammatoriæ; aut ſuapte ſponte, aut gangræna in morte, imo ante mortem: ut pluries in incarceratis herniis vidi. Sed complicatæ Coli ſuperioris ac inferioris partes, dum hoc inteſtinum in principio morbi tenſum repletumque eſſet, potuere citra ſpaſmos, inflammationeſque, viam aëri, fæcibuſque, præcludere omnem: ſi jam, ut multis in colicis, *Pictonum* maxime, fit, muſculi abdominales convulſiva contractione arctaverint abdomen, in complicatis hiſce Coli partibus cauſa morbi proxima eo facilius locata fuiſſe intelligitur.

Ex

Ex iis, quos a diro hoc morbo Deo dante, vel curavi, vel hominum illo affectorum interitu procraſtinavi, didici tutiorem certioremque eam methodum eſſe, quæ *tempeſtivis* V. S. quæ multo oleo, quæ purgantibus opio interpolatis, quæ clyſmatibus fumi Tabaci mature valde adhibitis, & ſi opus eſt, epoto mercurio, inſtituatur; quam quæ miſturis dictis *Hoffmannianis*; quam quæ ſera, imo ſeriſſima ſanguinis miſſione, auroque fulminante, tentetur. Aurum fulminans ſi bene paratum eſt, nihil agit; non bene paratum, morbum auget. Nec laudavit id, quamvis ab aliis datum *Cl. Hoffmann. Cap. de iliaco dolore*. Clyſmata fumi Tabaci, licet pluries fallant, maxime quando aut cauſa plane invincibilis obtinet, aut nimis ſero ad hoc auxilium confugitur, continuata tamen obſervatione reſtituunt multos. Exempla manifeſta attuli olim, & in mea vicinia nuperrimum habetur.

An *frigida*, quam æger clam hauſit, nocuit? Præſtantiam gelidæ aquæ in hoc morbo experimentis evici *Tomo* 8. *cap. de Ileo*. Sed ſero nimis æger noſter eam bibit. Gangræna videtur quarto morbi die in priore loco doloris jam nata fuiſſe, eo quod, evaneſcente ibidem dolore, frigus, tremor, pulſuſque cum debilitate frequens, obſervarentur.

An fæces liquidæ ac copioſæ, finiente altero morbi die miſſæ, boni augurii non erant? Et Iliacos, & Hernioſos, cum ejuſmodi dejectionibus tam ſervari, quam mori, pluries vidimus. Vel enim obex ſolutus totus eſt, redditusque talis periſtalticus motus inteſtinis, ut antiperiſtalticum viribus ſuperet; vel prodit tantum vi enematum aut pars, aut totum ſtercoreum, quod infra locum ubi cauſa proxima reſidet, hærebat; morbo nihil inde levato: vel tandem gangræna, partes relaxans, nata eſt; quæ ſi parva, inchoataque tantum, aliquando adhuc curabilis eſt; ſi magna, atque completa jam eſt, mortem infert. Vide quæ *Tom.* 2. 3. 4. 7. & 9. *de ileo*

& Hernia notata ſunt: maxime vero *Tomo 7. Capite 4. toto.*

Omenti defectum inter colicæ cauſas haud abſurde quis memoret. Omenti enim eſt, inteſtinorum reſpectu, tegere illa, fovere, ac lubrica ſervare.

Hepar etiam hic totum fere epigaſtrium explens, imo ſiniſtro in latere forti ligamento accretum cum Diaphragmate, confirmat toties datum monitum de neceſſaria prudentia in ſede morborum ex ſolo partium ſitu determinanda.

Rarior obſervatio eſt hominis, pectore olim ſic laborantis, ut multo tempore Phthiſicus crederetur, poſteaque ſemper tuſſi aliqua laboraret; cui tamen pulmones ab omni cohæſione perfectiſſime liberi inveniruntur. Cæterum peripneumonicorum referebant pulmones: peripneumonia enim periit, jam in gangrænam tendente, ut in acutis toties. Vi inflammationis ſanguis omnis inflammatorie corruptus, ineptus demum fit, qui pulmones permeet; vel & organum reſpirationis, debilitate a morbo genita, ineptum fit, quod humores, quamvis per ſe adhuc permeabiles, ſat efficaciter tranſmittat.

Cordis vacui thalami utriuſque ſat frequens eſt obſervatio ut in prioribus patuit, ut in hoc caſu patet, & in §. ſeq. patebit; inane oſtendens conamen omne vitales actiones, eas cordis præcipue, ſyſtemate irritabilitatis explicandi.

§. II. Delata in Noſocomium fuit 16. Dec. 1766. vidua 57. annorum, cujus hæc Anamneſis. Ante elapſos ab hinc 30. annos viro profectæ ætatis nupſit, ac primo quidem anno peperit, deinceps vero nunquam. Gravida vehementer vexata hæmorrhoidibus fuit; eaſdemque, poſt puerperium adhuc valde moleſtas, cum Medici conſilium de aperiundis illis ſpreviſſet, fiſtulam ani contraxit: a quo tamen malo operatione fortunata liberabatur.

Sexennium eſt, quod febre acuta laboraret, in qua in-

integris ſex diebus deliravit, & a qua non niſi poſt quatuor ærumnarum exactas ſeptimanas emerſit. Meminit ſitis, eodem in morbo enexplebilis, ut a continuo potu temperare ſibi non poſſet, quantumcunque ne ſibi irreparabile forte damnum inferret, aſſiduo moneretur. Quare etiam ex acuto hoc morbo in hydropem intercutem brachiorum, crurum, ventris, lumbique, incidit. Ab illo tamen quopiam, quod ignorat, infuſo, brevi curata fuit; ac ſana integro poſtmodum triennio, flatu incommodo excepto, vixit.

Vitam ſedentariam perpetuo, & hucuſque, egit. Menſes ſemper regulares in 45. ætatis annum habuit.

Triennium eſt, ex quo ſingulo fere ſeſquialtero menſe latus abdominis lævum, mox ſub coſtis, intumeſceret ſibi, tumore paulatim ultra medium ventrem porrecto, ibidemque veluti in acumen aſſurgente. Non doluit tumor, ſed dum femina jocando ventrem tumentem ſæpe percuteret, reſonuit. Perſtabat tumor tres quatuorve ſeptimanas, perque alias duas treſve ſubſidebat. Diſparente tumore copioſos commodoſque emittere flatus potuit; eodem vero redeunte, nullos.

A medio pene elapſo abhinc anno, urinam reddere cepit adeo acrem, ut ſibi inde pudenda roderentur; copioſam quidem, ſed frequenter urgentem, cum ſedimento copioſo, alboque; in medio limpidam, & quid craſſi in ſuperficie gerentem.

Medius quoque annus erat, ex quo in deglutiendo id incommodi pati cepit, ut deglutita ad certum quendam locum hærerent, quem nos conjectabamur eum eſſe, in quo Œſophagus diaphragmatis fiſſuram tranſiturus eſt: ſic ut nonnunquam ipſi per aliquot minutorum ſpatium interquieſcendum eſſet, antequam ingerere quidquam de integro auderet.

Octiduo ante morbum, de quo mox, triſtis, præterque morem moroſa, levi quoque ac continua tuſſi, vexata fuerat.

Tandem 12. Dec. tota die inhorruit, citra vel intermiſtum, vel ſubſecutum, æſtum. Appetitu caruit. Quo eodem modo & die 13. Dec. ſe habuit.

Die autem 14. Dec. hora noctis prima ventris ipſi tormina oriebantur, haud eo, quo ſolebant loco, verum in ventre medio, ita ut centrum doloris umbilicus eſſet, una cum ructibus nauſeiſque. Prælo quaſi ſibi præcordia premi, ac contorqueri, conquerebatur, & ex ventre quidpiam verſus pectus conſcendere, a quo ſingultus primo, deinde vomitus cum reliquis ſymptomatibus continuavit, nec minus nocte. Quid vomitu reddidiſſet rogata; tenuem, regeſſit, aquoſamque materiem.

Die 15. Dec. omnia hæc continuarunt. A biduo alvo carenti immiſſum clyſma fuerat, quod duram eduxit materiem: repetiviſſentque, ait, idem, ni a priore clyſmate male habuiſſet.

Die 16. vomens in Noſocomium Hiſpanicum invecta Carpento eſt, moxque inde ad nos, geſtatorio.

Auditis feminæ quærelis, mox ventrem examinavimus. Dolebat ille & in loco antiquo, a margine ſiniſtrarum coſtarum, jamque aduſque Ilei oſſis cavum; & in plaga nova, medio nempe ventre: qui dolor ab umbilico, ceu centro, ad ſemipedis in ambitu latitudinem diffundebatur; centro veluti acuminato.

Nullam aquæ fluctuationem, *tactu* deprehendimus; ſed potius, non quidem *ſonitu*, ſed *aſpectu* tumoris inæqualis, ac diviſi, adeſſe tympaniam judicavimus. Dolor ab attactu augebatur.

Principio quo apud nos fuit, haud vomuit, ſed exprobravit; nec ſingultivit vere, ſed eructavit. Febricitantem acute a die 12. Dec. concluſimus ex inflammatione ventris. Cumque febris cum pulſu duro, eoque pleno increſceret, uncias xiv. ſanguinis de brachio dextro miſimus. In vaſculum primum ſanguis optime fluxit, levem duntaxat cruſtam formans: in alterum vas lente

flu-

fluxit, & cruſtam modicam, priore tamen denſiorem; in vas tertium celerrime fluxit, & denſiorem prioribus cruſtam exhibuit.

Enema ex *emolliente decocto, cum mellis & olei lini* ā *unc. ij. & nitri dragma*, injiciebatur; unde alvus poſt horam, cum multis parvis ſcybalis, & portione una majore. *Emulſi libra cum uncia Syrupi Diacodii* dabatur, *molliens Cataplaſma* toti ventri circumdatum eſt, & *Scutum ſtomachicum, ex uncia Empl. de Lahdano, granis xij. Camphoræ & totidem Opii crudi, & Bals. peruv. q. s.* compoſitum, regioni ventriculi admotum eſt.

Poſt hæc omnia, ſymptomata, dolore excepto, mitigabantur, appetitus aliquis naſcebatur, & abſque inſequente vomitu comedit, quod petierat, jus carnis cum panis tantillo.

Venter ad noctem tumidior quidem, ſed mollior. Cepitque frigus conqueri internum, cum tepore extremorum; quamobrem plura ſtragula conjecimus in illam. An frigore hoc naſcens ab inflammatione gangrena notabatur? Sed ipſa febris bidui frigore inceperat, & cum præſenti frigore pulſus parum modo celer, plenuſque ille, gangrænam negabat.

Sitis iterum magna continuat. Mala nox fuit ob vomitus continuos, Ructus, Singultus, Anxietates. Urina tamen, quæ prioribus diebus vix prodierat, hac nocte ultra libram prodiit, bene colorata, cum craſſiore enæoremate, brevi ſubſidente; adeoque nullatenus gangrænoſa.

Die 17. Decembris ad 6. matutinam reperi calorem ejus ad Therm. Fahr. 98. gr. pulſumque & fortem, & durum, & celerem. Calor ergo naturalem fere ſuperans, pulſuſque talis, metum removebant gangrænæ; licet quid adhuc ſupereſſet heſterni frigoris internarum partium.

Cum ergo ex enarratis febris aucta videretur, & dolor perſeveraret, aliam venæ ſectionem tentavi, quam

jacens probe ſuſtinuiſſet; ſed dolorum immanitate, & anxietate victa, ſubito erexit ſeſe, erecta autem animo linqui cepit: hinc mox deſtiti captis ſanguinis unciis quinque. Sanguis hic, qui bene fluxerat, non cruſtam, ſed optimæ conſiſtentiæ craſſamentum exhibuit.

Sitis multa perſeverat. Enema, heri ſecundo immiſſum, hodie ad 5. matutinam cum paucis ſcybalis; & ad 6. cum materia flava, pultem referente, exivit.

Calor poſtmodum hominis ſani, graduum 96. ſcilicet; pulſus fortior, durior, frequentior; Reſpiratio difficilior. Venter tamen mollior, in medio minus, ſed per totum æquabilius expanſus; in epigaſtrio autem plus, quam heri, tumefactus.

Ambiguum profecto morbi ſtatum eſſe nemo non videbat. Etenim ab una parte inflammationis augmentum in ſextum diem jam continuabat, internumque jam ultra 20. horarum frigus, quod necdum omnino diſparuerat, metum faciebant gangrænæ ingentem: ab altera tamen parte calor, color, pulſus, ſuſpicionem hanc penitus fugare videbantur.

Ad Ileum igitur ſolvendum, allaborandum fuit: quæ enim ab enemate materies iterato prodierat, ex ſolo inteſtino Colo, haudquaquam a loco inflammato, videbatur prodire; ſiquidem nec pulſus, nec dolor, mitigarentur; quæque pridie ſiluerant ſymptomata, vomitus, ſingultus, ructus, de nocte repetiviſſent.

Purgante itaque Chyli, Fæcumque, tentandum tranſitum ratus, primo vomitum opiato ſopire debui, *Sydenhami*, & *Hoffmanni* experientiam, mea pluries confirmatam, religioſe ſequutus.

Cepit itaque quovis horæ quadrante cochleare hujus miſturæ uti. ℞. *Laud. Liq. Syd. gtt. xxx. Syrupi Menthæ unc. jß. Aq. Meliſſæ ſimpl. unc. iij.* & propter caſus ambiguitatem, *Extracti Cort. peruv. dr. ij.*

Miſtura hæc, mirum dictu, quam mox ab initio, perque diem totam, cuncta pacaret; vomitum, ſingultum,

tum, anxietatem, dolorem! Sic ut ægra exclamaret præſtantiorem nunquam in vita ſua ſibi datam medicinam fuiſſe, deque univerſo morbo unicam ſupereſſe laſſitudinem.

Minus igitur de gangræna cogitatum eſt: quippe in qua pacantur quidem ſymptomata, ſed dum pacantur, ſimul virium imminutio atque projectio advertitur, celerrimuſque cum parvitate & inæqualitate pulſus, vultus præterea oculorumque collapſus, ac frigus: hic vero tota die pulſus decies, pluriesque, & a me, & ab aliis, exploratus, ſubdurus deprehenſus eſt, & plenus, æqualis, & modice tantum celer: nec in vultu, oculiſque, quid pravi cernebatur; extremaque calebant.

Toto antemeridiano, totoque pomeridiano tempore, læta ægra fuit, quod tam bene ſe haberet, quodque eouſque, citra periculum ſuffocationis, citraque vomitum & ſingultum, dextrum in latus cubare non potis, commode jam cubaret in illud; petivitque iterato ſuam ne auferrem, mutaremve medicinam. Mutandi profecto illam non ſuit mihi animus; a qua tam bene ſe habebat, & quæ ſpem dabat fore ut pacatis ſymptomatibus, viribuſque adeo conſtantibus, alvus demum reſolveretur, præſertim ſi molliore frequentique clyſmate ſollicitare pergeremus eandem. Poteramus eandem felicem, ſubitumque ab Opio ſperare effectum, quem *Riverius* lætabatur *Cent.* 1. *Nov.* 12. in ſuo juvene, cui in ventris acerbiſſimo dolore, a datis *Laudani opiati ſex granis*, tanta rerum mutatio fuit, ut intra bihorium dolor omnis cum ceſſaret, tum non rediret: poteramus ſperare, ita fortunatam ægram noſtram fore, quemadmodum laudatus mox autor ibidem *Nov.* 86. refert ſexagenariam fuiſſe, quæ in diriſſimum hunc morbum tertio relapſa, ceteriſque haud relevanda artis auxiliis, *granis opii quinque* a dolore, & reliquis ſymptomatibus convaleſceret, nec relaberetur.

Sed ô vanas mortalium ſpes! ô fallacias! Dum ad

veſpertinam horam ſeminonam clyſma, cum pauca flava, ac pultem referente materia, ægrota animoſe deponeret, anxia reddi cepta eſt, lævumque reclinata in latus oculos in altum defigere, petere qui aſſiſteret ſacerdotem, ac voce demum deſtitui. Pulſus interea bonus eſſe perſeveravit, reſpiratio vix leſa, extrema quidem tepida, vultus autem calidus manſit. Interim nihil eorum, quæ circa ſe gerebantur, gnara erat, neque ad validiores clamores vel minimum dedit mentis præſentis indicium. Brevi inde algere cepit, anxie reſpirare, inæqualem habere, parvumque, & celerrimum pulſum, pauloque ante decimam animam efflavit.

Toto hoc tempore me, lecto adſtantem, reſpirationis occupabat modus. Irregularis illa fuit, ſed adeo lenta, ut inter ſingulas reſpirationes alta ego voce numerarem unum, duo, tria, & ſic porro ad 20. uſque, iterum ad 30. ad 34. ad 50. & ſemel ad 66. quod minuti circiter ſpatium explet. Inter antepenultimam & penultimam 60. iterum numeravi, inter penultimam & ultimam 30.

Animus fuit thermometro explorate corporis mox a morte calorem; quia vero id ilico ad manum non erat, quinto tantum a morte minuto fere expleto, admotum eſt: quovis ſemiquadrante horæ, adeoque per integram horam octies, idem gradus hoſce, hoc ordine notavit. 92. 92. 94. 96. 97. 97. 96. 95. Nec ſuſpicetur quis thermometron continuata applicatione debito plus incaluiſſe, altioresque proinde notaviſſe gradus; nam nec in homine ſano, quotieſcunque ultra quadrantem horæ admoveatur, etiam bihorii ac trihorii ſpatio, vix altius unquam, quam ſpatio quadrantis adſcendarat, adſcendit: deinde, dum ſenſim cadaver ad calorem atmoſphæræ reducitur, calentis thermometri gradus ſenſim quoque diminuuntur, ad eumque Atmoſphæræ reducuntur: ita ut perpetuo verus ejus, quod exploratur, corporis, gradus notetur caloris.

Di-

Dives profecto doctrinæ clinicæ hic caſus eſt: quo autem ad illam contemplandam aptiores accedamus, Anatomen præmiſiſſe expediet, quæ horis 35. a morte expletis publice facta eſt.

Oculi utriuſque corrugata cornea, & opaca; dextri autem minus.

Rigiditas infernorum ſupernorumque artuum ea major multo, quæ cadaveris eſſe ſolet. Forti tamen ac lenta flexione brachia, quæ angulum rectum cum humero faciebant, in rectitudinem porrigebantur, rectaque manebant. Hæc in præcedentibus ſæpius ideo notata vides, quod clari viri certas veræ mortis determinandæ regulas exinde cudere tentarint, frequentiore examine haud ſufficienter inſtructi. Cum oculis veluti vivis, cum Artuum vel nulla, vel maxima rigiditate, certam mortem adeſſe pluribus demonſtrationibus evici

Panniculus adipoſus digiti lati craſſitiem habuit. Venter minus acuminatus in medio, minuſque tumidus; ita ut corrugata jam cutis, ſulcataque, conſpiceretur.

Peritonæo aperto, tympanites & ventriculi & inteſtinorum omnium, manifeſta fuit, excepta duarum ſpithamarum portione in fine Ilei. Hoc & cetera omnia, quo clarius capiantur, inſpiciatur Tab. II.

F I G. I. II. III.

A. Ventriculus tympaniticus.
B. Ejus os ſuperius.
C. Totum id, quod de Hepate ſub coſtis viſibile fuit.
D. Fundus Veſiculæ felleæ.
E. Os Ventriculi inferius, ſeu pylorus. In cadavere ventriculus totum contexit ſub ſe pylorum: unde hic ventriculum minus, quam par eſt, turgidum delineare debui, quo & pylori ſedem & a duodeni

ni principio ortam jam tympaniam, oſtenderem. Una patet ad D. plica ventriculi, ut & alia ejus plica, antequam pylorum formet: nam ad uſque F. ventriculus eſt.

F. Anguſtatio corporis ventriculi ad fundum veſiculæ fellis, ex veſicula transſudantis, colore longe lateque tincta profundiſſime.

G. Locus deſignans umbilicum cadaveris, infra quem Colon inteſtinum protruſum inveniebatur.

NB. Poſt pylorum, mox tympaniticum duodenum apparet; cui literam, ne figuram obſcuraret, non appoſui.

H. Saccus Cæci parvus valde, cum proceſſu ſuo vermiculari; qui proceſſus hic neutiquam vermicularis, ſed digiti inſtar in rectitudinem porrigitur.

I. Ilei inteſtini finis, quo in cæcum ſe inſerit, anguſtus admodum, complanatus, & in ſua complanatione vix digitum latus. Melius conſpicitur in fig. II. & III. ab S. ad X.

K. Flexus Coli Hepaticus, ſeu dexter.

L. Humilis Coli ſitus in abdomine, qui ut melius conſpiciatur, locns umbilici ad G notatus eſt. Coli quoque hic apparet amplitudo.

M. Colon ſubito vehementerque inter duos flexus arctatum.

N. Flexus Coli Lienaris, qui altior fuit quam in figura exhiberi potuit, ſub ventriculo quippe deliteſcens.

OO. Colon valde anguſtum.

P. Iterum triplo amplius.

Q. Coli flexus ultimus, ubi in rectum abit, cum relicta ea tantummodo ſui Moſocoli portione, quæ ad intelligenda ſequentia requirebatur.

FIG.

F I G. II. & III.

Fig. II. anteriorem, Fig. III. poſteriorem faciem exhibet. Literæ duplices ad utraſque pertinent.

RR. Cæci Saccus.
SS. Anguſtum Ileum a ſua in Cæcum inſertione, ad X. uſque, ſpatio duarum ſpithamarum.
TT. Ileum Inteſtinum hic tympaniticum, ut etiam erant inteſtina tenuia omnia, ad pylorum uſque.
VV. Extremum Coli, cum relicta Meſocoli portione.
W. Locus ubi Ileum ex tympanitico arctum fieri incipit.
XX. Plaga in Meſocolo, in fig. II. notata, deſignat locum, ubi inteſtinum Ileum ſuo in Meſocolon ingreſſu Herniam facit. In Fig. III. inverſa, litera X. Herniam indigitat: utraque autem figura tenuitatem indicat inteſtini Ilei, Herniam inter, Cæcumque conſtrictum hic valdopere inteſtinum fuit, ſic ut eo educto vix minimi digiti apex per ſacci hernioſi collum potuerit tranſire.

In Pericardio vix aqua inerat. Magnum cor. Sanguis multus grumoſus in thalamo ejus ſiniſtro; in dextro autem & copioſior, & polypoſior. Pulmo dexter nullibi, ſiniſter inferius ſuperiuſque, levi adhæſione cum pleura nexus: uterque ab anteriore parte colore obſcurior, a poſteriore ſolito rubicundior.

Renes parvi, boni: bona pelvis, Ureteres, Veſica.

Hepar univerſum ſub coſtis reconditum, eam lobi majoris ſi exceperis portiunculam, quæ ad Lit. C. ſiſtitur.

Veſicula fellea ingens, cum hepate ſub coſtis recondita fundo ſuo prominebat infra coſtas, ſupra monſtroſi ven-

ventriculi plicam, ut ad Lit. D. pingitur. In mundando, dum collum ejus ſauciaretur, bilis bene multa effluxit in ventrem; nihilominus adhuc ultra uncias duas ex veſicula eduximus bilis fere nigræ, ſolitæ ſpiſſitudinis.

Plica quam ventriculus in F formabat, tranſſudante bile profundiſſime tincta erat, ad duos in latitudine, ad tres in longitudine, pollices. An ſic bilis intra ſanguinem reſorberi, hocque pacto Icterum creare poſſit?

Inteſtinum ileum pluribus in locis leviter, propius ad Herniam multum, inflammatum fuit.

Atque hæc de viſis & repertis in Cadavere ſufficiant; ut ad morbi pathologicam diſcuſſionem, anamneſi in memoriam revocata, accingamur.

In Anamneſi ea coram ſtitimus, quæ ab annis retro 30. contigerint. Nemo anamneſticam noſtram prolixitatem quæratur. Solemus enim ægrorum anteactam vitam ſcrupuloſe ſemper inquirere, ne quid nos fugiat, quod ad determinandas mali cauſas, naturamque, facere utcunque poſſit. Ea intentione reſponſa illorum Literis mandamus, atque bis, ter, plurieſque, examen repetentes, non pauca ſæpe corrigimus, deſiderata complemus, ac ſic perficimus totum.

Quæ ab annis 30. contigiſſe femina narravit, ad rem præſentem facere non arbitror; ſed quidem illa, quæ a ſexennio. Etenim valida febris acuta, in qua, ad ſitim inextinguibilem enormen aquæ copiam fatetur abliguriiſſe ſeſe, monitiſque, ne ita ageret, iteratis, ob ſitis intolerabilitatem non obtemperaſſe; videtur corpus vehementer debilitaſſe, intercutem creaſſe Hydropem, tardam reduxiſſe ſalutem, nec vires ad illibatam ſanitatem requiſitas poſt ſe reliquiſſe; præſertim cum ſedentaria vita, quam coluit femina perpetuo, corpus ab ægritudine infirmatum non roboret, ſed debile, & iners, & flaccidum, relinqat.

Fundamentum itaque morbi, ſeu cauſam prædiſponen-

nentem, vita ſedentaria una cum ſuperſtite hac debilitate poſuit: Flatus ac Borborygmi, quibus femina poſt acutum illum morbum obnoxiam ſe fuiſſe narrabat, hanc ventriculi inteſtinorumque, inertiam probant; huic deinde diſpoſitio tympanitica in ſiniſtra, eaque ſuperiore abdominis parte, ſe adjunxit: cauſa ſuſcitans prædiſponentem, ut cum eadem morbum, ſeu cauſam proximam, conſtituat, forte haud e longinquo quærenda illi erit, qui perpendit ſecum viſcera cava illuvie nimia ſic extendi, ut multam faciant ſuæ contractilitatis jacturam: qua ex re conſequitur id, ut iterata ſæpius diſtendente cauſa, interea dum ipſe vitæ modus corpus debilitat, hæc ipſa viſcera vix ultra propellant contenta, hinc diſtendantur immaniter; &, cum propulſis contentis aer ſemper præſto eſt, qui in loco calido occluſus vehementer rareſcit, hinc in tympaniam incidant.

Hæc porro tympania ventriculum præcipue occupaſſe videtur, ſiquidem tumor ſiniſtro in latere mox ſub coſtis, ad uſque medium Epigaſtrium, reſediſſe fertur.

Itaque ventriculus flatu turgens, videtur primum fuiſſe ab hepate, ne dextrorſum extenderetur, præpeditus, unde tanto magis anteriora corporis extendit: & quia obſervaverat femina a ſuperioribus paulatim ad umbilicum ſe extendiſſe tumorem, patet etiam ventriculum hunc debilitatum magis magiſque, tandem ab aere ita expanſum fuiſſe, ut totam hanc plagam occuparet.

Sed demum mulier ajebat tumorem dextrum quoque impleviſſe latus. Scilicet tympanites ita crevit, ut pedetentim pepulerit ſua de ſede jecur, inque ſuperiora truſerit; unde ſic hepar ſe ſub coſtis recondere cogebatur.

Porro cum id lente admodum factum ſit, bilis excretio in inteſtina inde multum paſſa non eſt; eo quod ductus communis, ductus Cyſticus, & hepaticus, ſenſim elongati, ſine notabili turbatione pervii manſerint: niſi poſtremo forte vitæ tempore, dum veſicula bile tanta turgeret.

Ul-

Ultimo in morbo haud Epigaſtrii, ſed & Hypogaſtrii eſt tumor conſpectus; Hypoſtgaſtrii tamen maxime in ſiniſtro latere; quia prope herniam credibile eſt maximam Ilei expanſionem contigiſſe.

Inteſtinorum ultimo in morbo nata tympanites, herniæ effectusne fuerit, an ejuſdem cauſa?

Pro utraque ſententia militat ratio. Primo namque hernia omnem ex Ileo inteſtino tranſitum negans, in cauſa fuit, ut hoc inteſtinum ab aëre, & alimentis, medicamentiſque, vehementer expanderetur. Et confirmari hæc ſententia videtur, eo quod inferioris ventris tumor nonniſi cum ſignis Ilei morbi, ſive Herniæ, comparuerit.

Ab altera parte, ſi a tympania ventriculi ſenſim, ut fit, inteſtina tympaniam quoque ſibi cotrahant, cauſæ Volvulorum, & Herniarum habebuntur in multis locis, iiſque potiſſimum, ubi inteſtinorum gyri ſupra ſeſe mutuo reduplicantur. Ponamus inteſtini Ilei ejuſmodi plicam in pelvi fuiſſe, & vacuatis inteſtinis Colo ac Recto, evacuataque veſica urinaria, Ileum ante hanc plicam plurimo aëre tumuiſſe: ſi Coli finis, ſi Rectum inteſtinum, ſi Veſica urinaria de integro ſua quæque materia amplificentur, utique turgens inteſtinum Meſocolon removere, in eoque, non ſatis retrocedente, herniam generare poſſit.

Notat autem Anamneſis Tympaniam non fuiſſe perpetuam, ſed quovis ſeſquimenſe rediiſſe, ſic ut una alterave ſeptimana ſileret. Quæ cauſa hujus? Si Catameniis ſuis, hiſque quolibet ſeſquialtero menſe redeuntibus, eo tempore adhuc ægra gaviſa eſſet, quæpiam ratio phænomeni haberetur: imo ſi menſibus ceſſantibus ſuperveniſſet hæc tympanites periodica, cauſam hujus nonnullam ex menſtruorum continuante niſu explicare forſitan anniteremur: Sed novem anni a menſium defectu ad principium tympanias decurſi, non admittunt ejuſmodi explicationem.

Nun-

Nunquid *Sanctorii* obſervatio de menſtrua hominum Plethora lucis hic afferat quidquam? Quippe quæ hujuſcemodi irregularitatibus aliquando ſubjecta ſit, quibus ea feminarum menſes qualibet 4. 5. 6. 8. ſeptimana habentium Plethora, ſeu univerſa, ſeu uteri ſaltem topica, obnoxia eſt? Hac ratione cauſam quandam inſultus hujus periodici caperemus, modo coſtaret *annoſiores* viros, feminaſque, ejuſmodi Sanctorianam plethoram menſtruatim pati. Verum quidquid de hac excitante cauſa ſit, de eademque conjecturemur, veram certamque definire eam cum non valeamus, quæſtionem totam in medio relinquemus. Cogimur in ſimilibus ignorantiam noſtram candidi fateri. Hodie vir ſexagenario major, convenit me, qui calculum non mediocrem, eumque aſperum valde, in veſica habet; ut quatuor medici, unuſque Chirurgus, abſque ulla difficultate, primo Catheteris tentamine deteximus; interea dum a longo admodum tempore calculi cruciatus triduo tantum patiatur, triduoque denuo, nullo adhibito auxilio liberrimus ſit. Multa ſimilia in *Rat. Med.* exempla protuli.

Duos autem veluti alios, novoſque morbos, mulier noſtra interea tolerare, medio ante mortem anno, debuit; quorum alter urinæ rodens acrimonia fuit, alter difficultas deglutiendi. Cum neutrius mechanicam in cadavere cauſam detexerimus, priorem ab humorum Cacochymia mucoſa, acri, ad ouropoieticum ſyſtema determinata; alterum a portentoſa ventriculi expanſione, in anteriora vehementer aſſurgentis, Œſophagique proinde finem diſtrahentis, vel diaphragma quo loco Œſophagum tranſmittit comprimentis, ſuam duxiſſe arbitror originem.

Tandem febris videtur duorum dierum frigore, die 12. Decembris incepiſſe, tertioque eius die vel Hernia entero-meſocolica acceſſiſſe, quæ inteſtini Ilei inflammationem, tympaniam, gangrænamque genuerit; vel Hernia talis ex Tympanitide inteſtinorum genita acceſſerit:

quæ

quæ ipſa Hernia tam ſua conſtrictione, quam nata inteſtini Ilei ante Herniam gangræna, mortem 4. die intulit.

Sed quæſtio gravis eo naſcitur, quod femina gangræna periiſſe videatur, interea dum in vita pulſus, pluraque alia phænomena, longe abeſſe gangrænam clamitarent, Quippe defuerunt hic, quæ in gangræna provecta eouſque, ut mortem & minetur, & inferat, ſigna enarrantur: virium projectio, pulſuum cum celeritate parvitas, frigus extremorum, oculorum collapſus, faciei, labiorumque præcipue, livor &c. Utique ſi cum omnibus hiſce, aut ſaltem præcipuis, videatur æger quiſquam ſibi de futura ſalute blandiri, non eſt, quod propterea medicus fallatur, indolentiæ partium, olim dolentium, cauſam ex gangræna, eaque letifera, oriundam ratus: at vero nullo pravorum ſignorum præſente, ceſſante etiam, quod affuerat, frigore, ægrotam noſtram gangræna interfectam eſſe ut & ultima vitæ horula, & anatomicus docuit conſpectus; res profecto eſt, quæ, ut ut illam hinc ſtupemus, illinc ſubtiliore ratiocinio quadantenus explicare periclitamur, novum ſaltem hunc medendi canonem cudere jubet, ut, quantumvis diſparentibus gangrænæ ſignis, fallacem, infidamque quamcumque emendationem eſſe ſtatuamus quandiu haud redierit perfecta ſalus.

Exp. D. De Knobloch, natione Ruſſus, qui biennii, ni fallor, ſpatio, indefeſſa diligentia Collegia mea omnia frequentavit, hujuſque feminæ & morbo adſtitit, & Anatomæ, diſſertationis ſuæ inauguralis (quam laudatiſſimam fuiſſe, licet necdum acceperim, reor,) materiem, me annuente, inde ſumſit, dum æſtate elapſa in Alma & Inclyta Univerſitate *Leydenſi* gradum Doctoratus acciperet.

§. III. Sartor 73. annos natus, plurima æſtatis & autumni parte anni 1766. Diarhœa, ac ſubinde Dyſenteria laboraverat, incaſſum numeroſis medicamentis aſſumtis. Emollientia dein imminuere dejectiones, ſed non

ſti-

ſtiterunt. Agyrta demum arcanis ſuis peſſumdedit hominem, ſic ut 19. Dec. inflammatione inteſtinorum laborare ceperit, quam biduo neglexit; dein antiplogiſtica methodo, purgantibus, oleo multo, opio, mercurio crudo, ter ad libram mediam aſſumto, vindicari a morte non potuit, quæ contigit initio diei 27. Dec. Cadaver 30. horis a morte, ejus in ædibus, nonnullis ſtudioſis, & Medicis, adſtantibus, aperui.

In Abdomine aliquot unciæ aquæ rubellæ inerant.

Inteſtina conſpiciuntur in Tab. III. Tenuia erant inflata valde; Craſſa autem valde tympanitica. Inflammatio multa iis non aderat, præterquam ad finem Coli, in quo obſtructio notabilis mox enarranda.

A. Inteſtinum cæcum in dextra pelvi.

B. Flexus Coli I.

C. Flexus Coli II.

D. Reflexus Coli verſus ſuperiora, quam removi parum, quo clarius conſpiceretur. In cadavere enim pars D. & E. fere omnino latebat ſub B. & C.

E. Flexus Coli, iſque iterum ſub hepate III.

F. Flexus Coli IV. iſque Lienaris. Turgens hic inteſtinum valde, diaphragma vehementer trudebat in altum; ut cordis actio hinc quoque multum perturbaretur, oportuerit.

G. Deſcenſus Coli ab hoc ſuo lienari flexu.

H. Flexus. V^tus^.

I. Flexus Coli VI^tus^.

K. Flexus VII.^mus^.

L. Flexus VIII^vus^.

M. Flexus IX^nus^.

N. Flexus X^mus^.

O. Flexus XI.^mus^.

P. Flexus XXII.^mus^.

Q. Inteſtinum Rectum.

Maxime notabamus flexus M. N. O. quos uſque ad P. aperuimus. Inteſtinum ſub hoc locò toto M. N. O.

O. complanatum fuit, ut in eo cavitas deeſſet. Pars ejus M. N. L. K. tympanitica compreſſit hos ſubjectos flexus.

Expeditum fuit Iter ex Ileo in Cæcum.

Mercurium ſplendidiſſimi ſalis inſtar invenimus ſtercoribus mollibus, non formatis, iiſque copioſis, miſtum, 1.° in Ileo prope Cæcum, 2.° in Cæco ipſo. Sed homini dragmam Mercurii dulcis, cum aliis purgantibus, datam in hoc morbo fuiſſe inaudivi: unde forte qui hic ita ſplendidus inventus Mercurius ille dulcis fuerit.

Dum circa hæc invicem colloquebamur, & Mercurium hunc eluebamus, chirurgi interea cadaver ob immanem fœtorem conſuebant; abſque examine facto neceſſario Inteſtini tumentiſſimi ad C. quo conſtitiſſet an forte ibi maxima Mercurii moles non hæreret.

Ventriculus parvus.

Pulmo ſublividus uterque; anterius firmiter, laxius in latere, laxiſſime in dorſo, cum pleura connatus.

Cor utrumque ita vacuum ſanguine, ut veluti elotum eſſet. Grumoſus ſanguis utriuſque in ſinu, in dextro magis.

Quæritur utrum ſolo in abdomine an vero etiam in Thorace, morti ſit quærenda ſtatuendaque cauſa?

Profecto in ſolo inteſtino Colo XII, flexus reperti ſunt, quorum plerique ad letalem obſtructionem ſufficiant. Et ut Colon, ita quoque inteſtina tenuia tympanitica erant. Sic ut & craſſa & tenuia Inteſtina, longe amplius, quo apte continerentur, ſpatium exigerent. Ut ut enim Diaphragma & Peritonæum cedunt, tandem reſiſtunt: ſi nunc totus hic tubus adeo immaniter expanſus Clyſmatibus hinc, Medicamentis, Alimentis, Potulentis illinc, aſſiduo adhuc magis repletur; ſi aer, in eodem tubo adeo multus, mora vehementer rareſcat; aer, inquam, qui in Phyſicis demonſtratur decies & ſexies amplius, quam primo ſpatium occupare poſſe; neceſſe eſt omnia hæc tumentiſſima Inteſtina inter ſe

ſe

ſe vehementer compreſſa fuiſſe, viamque ſibi mutuo præcluſiſſe; Hinc ad omnes duodecim plicas, in Colo inteſtino; ad plicas Tenuium longe numeroſiores; letalis obſtructio naſci potuiſſet.

Si præterea vim Meſenterii, quam ex eodem vulnerato, Ruiſchius didicit in vitam humanam ingentem eſſe, perpendamus; an non ab ejus in caſu noſtro compreſſione, vellicatione, contorſione, ac fere dilaceratione, horrenda phænomena, ipſumque conſequi letum poſſint?

Gangræna equidem aut Meſenterii, ac Meſocoli, aut Inteſtinorum, nondum vera aderat: verum & hæc, & illa; quando eorundem Arteriarum, Venarum, Nervorumque interceptiones, Nervorum præterea vellicationes, attente recogitemus; univerſum ſyſtema arterioſum, venoſum, ac nervoſum commovere, Senſorium commune, Vitaleſque turbare Actiones, vitam demum ſufflaminare, poſſunt.

Sed Vitales actiones lædere, ac ſic ſufflaminare, ut Cor vacuum utrumque repertum fuerit, & Hepar potuit, & flexus Coli ſuperior, in ſiniſtro latere: valida quippe horum iu Diaphragma appreſſione, Cor cum ſuo Pericardio complanari, ſicque baſi ſua flecti potuit, ut ſanguis omnis in ſinibus colligeretur, hincque vacuus reperiretur uterque cordis thalamus.

Quin & hæc Jecinoris in alta protruſio ſola, forte necare hominem poſſet. Cogita eidem Venam cavam accreſcere, hanc una cum illo attolli, violente diſtrahi, comprimique; celluloſitatem fortem qua vena eadem cum omnibus vicinis colligatur, vellicari, lacerari; Nervos in vicinia decurrentes, ac celluloſitate eadem implicitos, una cum Vena cava diſtendi, convellique; an non præter peſſima alia ſymtomata, capiamus ſanguinem venoſum, ab inferioribus refluum, hac lege præpediri ne in cor dextrum fluat? Idemque Hepar, ſi latum craſſumque eſt, interea dum Dia-

phragma violente attollit, an ſimul non comprimit ſubjectam Aortam, Venamque cavam, quo univerſus ſanguinis circulus perturbetur?

§. IV. Quinquagenaria Matrona, Cacochymica, Hydropis nonnunquam experta primordia, duro tumore in medio Hypogaſtrio laborans, frequenterque Colicam clauſam, a qua enematibus plerumque liberabatur, perpeſſa, tandem elapſa hæc æſtate, dum ſat bene ſe habens aura rurali *Petersdorfienſi*, frueretur, ſumſit, ſuadentibus in prophylaxin Amicis, lagenam Aquæ Sedlicenſis. Vix vero epota illa, ventrem tormina vexant, nec ſolvitur alvus.

Auctis cum anxietate doloribus, injici jubet clyſterem. Sed nec eo prodeunte, in urbem defertur. Clarus ejus Medicus, poſtquam multa auxilia artis fruſtra tentaſſet, Auri fulminantis vires explorare contendebat; ſed nec ſex ejus doſes quid opis attulerunt. Vocatus fui die quarto in conſilium. Concluſum fuit fumi Tabaci experiri Clyſteres; hiſque non opitulantibus, vivum Mercurium cum multo oleo amygdalino propinare,

Injecto porro hoc fumo, fæcum quidem aliquid prodiit, ſed morbi interim increvere ſymptomata. An Tabacum noſtrum vilius fuerit, ideoque non profuerit; eo quod clarus *Heyſterus*, qui hæc enemata tanti fecit, optimum ad id commendet Tabacum? Præſtantiſſimum profecto mihi in poſterum comparabo.

Igitur die morbi 5. Mercurii vivi libra data eſt, qui cum Oleo amygdalino, trino hauſtu, aſſumptus mox omnem, ut ſolet, vomitum ſtitit, Ileumque morbum copioſa alvo brevi ſolvit. Reſcivi poſtmodum ab illa, nobiliſſimoque marito, primis ab aſſumto hoc remedio diebus Mercurium alvo liberaliter prodiiſſe, deinde vero parcius: ſic quidem, ut 14. ab ejus aſſumptione die adhuc globuli Mercurii cum fæcibus conſpicerentur. Eo illo tempore & bona, & quotidiana Alvus

vus eſt. Reliqua ejus incommoda perſeverabant, & Hydrops crurum, femorumque: ſed perſeverante tumore Hypogaſtrii, atque Hydrope intercute artuum inferiorum, redeunte, viribus ſenſim defecit, ac trimeſtri ſpatio a curato Ileo elapſo periit. Inſpectione cadaveris, ut audio, conſtitit corpus durum, atque ingens, ex Uteri ſubſtantia genitum eſſe. Forte id annorum aliquot ſpatio dolorem & obſtructionem, Inteſtini ſive Ilei, ſive Coli, partem plus minus premendo, creavit, ipſumque demum Ileum: ita tamen, ut Mercurii pondus Inteſtinum compreſſum dilatare, reddereque potuerit permeabile. Optimus Hofmannus notavit quoque, Capite *de dolore & ſpaſmo iliaco*, a ſex Mercurii unciis aſſumtis intra 5. horas alvum prodiiſſe, & cum illa hujus ſemimetalli unciam, ultraque duas hebdomadas ſemper ejuſdem quidquam in fæcibus conſpectum fuiſſe. Caſum hunc poſt ſequentem hiſtoriam commentabor.

§. V. Anno 1752. vocabar ad Coquum Ileo morbo laborantem, *a Colica pictavienſi*, ut videbatur, orto. Pleraque auxilia fruſtra adhibita erant. Etiam autoritate *Galeni* ingens Cucurbita admota umbilico fuerat; poſtquam non modo non levatus fuit, ſed in tantas convulſiones incidit, horæ quadrantem duranres, ut a tribus robuſtis viris vix teneri, vix gubernari, ne ſibi noceret, lectove excideret, poſſet: ex convulſionibus autem, Epilepticorum inſtar in ſomnum ſtertoroſum incidit, algido cum ſudore, & omni modo pulſu inæquali. Cum autem æger pridie furibunde deliraſſet; validiſſimaque convulſione totus quantus in altum eſſet ſublatus, perfectaque Amauroſi affici cepiſſet; non eſt cur convulſionem poſt Cucurbitam natam, Cucurbitæ adſcribamus. Amauroſis hæc, ut &, quæ affuit, Iſchuria, Ileum, ex Pictavienſium Colica ortum, deſignabant.

Poſt hanc convulſionem vomitus continuus fuit potus, alimenti, & medicamenti. Id autem conſtanter obſervatum eſt, quod cereviſiam, quam clam ſubinde frigidam hauſerat, non evomuiſſet.

Quarto die ſumſit unc. iii. Mercurii crudi cum unc. ii. Olei Amygd. Eo non agente, dedi ſequenti mane, ſcilicet die morbi quinto, unc. iv. verum duas tantum deglutire voluit; duas reliquas ſumſit die ſexto.

Ut *Celeberr. Hoffmannus*, loco infra citando, in ſua Matrona magnam ab aſſumto Mercurio tranquillitatem obſervaverat, ita quoque in meo Coquo, a tribus hiſce ſingulis Mercurii doſibus, tres noctes longe tranquilliores ſequebantur. Alvus tamen nondum ſolvebatur, niſi repetito enemate. Ab hoc demum Alvus copioſa, ſed abſque ullo Mercurio. Nihilominus vomitus redibat cunctorum, præterquam frigidæ cereviſiæ. Altero enemate injecto modica prodiit, citra Mercurium, Alvus; ut & poſt tertium enema, quod elapſo trihorio ab ultima alvo injectum erat. Doloribus inde crudeliſſimis obortis, inſedit calido molliente balneo ad jugulum fere uſque $\frac{3}{4}$ horæ. Quartum poſtea enema, idque purgans, injectum eſt; unde alvus quidem prodiit, ſed nullus cum ea Mercurius. Dolorum ferocitas & quintum clyſma, idque oleoſum; & olei cum opio potum; popoſcit. Septimo morbi die, poſt tolerabiliorem ab opio oleoque noctem, ſextum Clyſma injectum eſt, ab eoque cum fæcibus copioſis pars Mercurii prodiit. A ſeptimo & octavo clyſmate, ſine Mercurio alvus. Die octavo poſt nonum clyſma aliquid Mercurii fæces habent. Jam demum ad ſe rediit mens, gutta ſerena ablata eſt, appetitus adfuit, pulſuſque omni modo bonus. Nona die ſpontanea Alvus prima, cum plurima veluti corroſi, ac nigricantis, Mercurii parte. Diebus aliquot ſubſequentibus examinatæ fæces, naturali modo quotidie redditæ, nullum amplius Mercurium habuerunt.

erunt. Graviſſimo hoc morbo ſoluto, nulla ſecuta Paralyſis eſt; quod in eos noto, qui Paralyſin, a Colica Pictonum oriundam, dato adſcribant opio. Sed hos refutare non eſt opus, cum experientia abunde evicerit 1.° non raro Paralyſin jam cum morbi principio naſci; dum de opio aut dando, aut non dando, nulla adhuc quæſtio ſit. 2.° Nervorum vellicationibus, & diſtractionibus, prudenti opii uſu mitigatis, rariorem longe a Colica Pictonum Paralyſin obſervari, quam quando falſo præconcepta de Opio opinio uſum ejus in hoc morbo damnat.

Refractam valde Mercurii doſin dedi, cum quod ſummopere reniteretur æger, ut ex hiſtoria patuit; tum quod eandem, eave minorem, ſufficere clari Viri cenſuerint. *Riverius*, 1. 2. uncias ſibi ſcribit ſuffeciſſe. *Sylvius De Le Boë*, *idea prax. med. Libr.* 1. *cap.* 15. §.. 53. idem confirmat. *Paræus Libr.* 21. uncias iii. ſufficere teſtatur. Alias majorem doſin Medici exhibere ſolent. *Rhodius Cent.* 2. N.° 80. ſcribit unc. v. melle roſaceo miſtis, Iliacum deploratum ſe curaviſſe. Celeberrimus *Hoffmannus Tom.* 4. *part.* 2. *Sect.* 2. *cap.* 4. *obs.* 4. Matronam unciis vi. ſanavit. Et *Paræus*, qui tres modo uncias dedit, plus dari poſſe cenſuit, laudando *Marinum ſanctum Paralitanum*, qui plus ſimplici vice Libram, imo Libram ſeſquialteram, mulieri dederit, eamque citra noxam alvo viderit brevi ejectam. *Zacutus Luſitanus Prax. adm. Libr.* 2. *obſerv.* 35. ſtrenuiſſimo Duci Libram optimo cum eventu propinavit. Imo *Lib.* 2. *de Princ. med. hiſt.* ſcribit multos in Ileo conclamato Mercurii libra, cum aqua calida hauſta, ab imminente morte liberatos eſſe. *Kalſchmidius in Actis N. C.* Libram quoque dedit. Et Matronæ noſtræ §. IV. Libram generoſe dedimus, 1.° quia, non ut Coquus, tergiverſabatur, ſed ad omnia paratam ſe exhibebat. 2.° quia metus mortis in procinctu erat, ni extemplo levaretur. 3.° quia cum inſons eſſe reme-

 dium

dium conſtiterit, tutior magna, quam parva, doſis eſſe videtur.

Verumtamen obſtat *Hoffmanni* autoritas, qui caute mercandum eſſe ſuadet, eo quod ægri a Mercurio epoto non minus iis, qui Mercurium fodiunt, depurant, aut quomodocunque tractant, Nervorum ſibi contrahere morbos poſſint; idque videtur feminæ demonſtrare exemplo, cui ultra 14. dies quid hydrargyrii alvo prodiret: „ ultimo vero loco, inquit, id non prætermittendum eſſe cenſeo, quod, collectis licet viribus, ſomnoque & appetitu redeunte, tremorem in artubus, atque vacillationem & impotentiam in pedibus, ultra menſis adhuc ſpatium, perceperit: quæ permoleſtæ affectiones dextro nihilominus Balneorum uſu prorſus demum ſublatæ, & diſcuſſæ fuerunt.

Negari utique non poteſt Mercurium, licet in ſanis mox alvo elabatur, licet etiam in Ileo morbo ſæpe cito pertranſeat, tamen in Ileo, obſtructis admodum Inteſtinis, diuturniorem aliquando moram trahere. Coquus noſter eum ſex diebus ventre continuit; Matrona noſtra, & ea *Hoffmanni*, 14. diebus, licet copioſa quotidie alvus prodiret. Utrum duriore fæce, craſſove muco, involutus, in Coli cellulis demoretur, an in Cæci delapſus Appendiculum ſit, quibus a locis partitim lenteque depellatur, determinare non auſim. An in hiſce Latebris moratus ab acrimonia quadam erodi poſſit? Sicque Nervos non tantum crudus, ſed & acer factus, lædere queat?

Quodſi hæc ita ſe haberent, annon præſtaret aureos globos deglutire? Aurum enim Mercurio tanto gravius, videretur eſſe quoque tanto ad fæces depellendas potentius; & ſi diutius in corpore moraretur, non foret Nervis inimicum ita, ut Mercurius. In Ileo datum fuerat fruſtra horrendum purgans ex granis iv. Mercur. Vitæ, cum x. gran. Troch. Alhandal. Deglutitis tandem globulis aureis duobus, ſequenti die copio-

pioſiſſimæ fæces prodiere, & globuli aurei poſt 36. horas: v de *Burneti Theſ. part. j. pag.* 357.

Sed contra: illuſtr. *Hoffmannus* unicum modo proferre potuit, quo hanc aſſertionem probaret, exemplum: deinde merito quæritur, num hoc exemplo id, quod probare conabatur, vere probaverit? 1.° enim Paralytici morbi centies obſervantur curatos Iliacos a tergo ſequi, ſi Colica Pictonum in cauſa fuerit, licet Hydrargyron non potaverint. 2.° *Winklerus* apud *Bonetum*, *Med. Sept. Lib.* 3. *cap.* 30. exhibet hominem nobis, qui ope ſucci Librarum ſex putridorum pomorum *Borſtorfienſium* ab Ileo liberatus, nihilominus contractura membrorum, ſpatio 18. ſeptimanarum laboraverit. Et 3.° ægri mei, Mercurio ab Ileo curati, nullos paſſi ſunt Nervorum morbos.

Sed aliud quid timetur, ne ſcilicet frigore noceat. Unde & nonnullos id calide cum potu, aut jure carnium, ut mox ex *Zacuto* diſcebamus, ingeſſiſſe videmus: & *Henricum ab Heers Lib.* 1. *obſ.* 2. „ne Mercurius frigore ſuo interranea lædere poſſet, ſtatim „clyſterem ex puro cretico vino injeciſſe, legimus.„ Hoc autem experimenta docere debent, quæ an adſint, videamus.

I.° In Iliaca clari *Hoffmanni*, & in meis, Mercurius Vomitum aut omnino, aut ad tempus; & ſymptomata plus minus pacavit.

2.° *Hoffmannus* ibidem caſu V. ægræ ſuæ iliacæ dedit pro omni potu „aquam fontanam frigidam pu- „aqua Menthæ correctam, cujus Libræ ſalis Abſinthii „dr. j. & ſucci citrei unc. ß. adjecerat, more *Rive-* „*riano*.

3.° Idem magnus Autor gelidæ uſum cum Collega *Naboth*, teſtatur egregium ejuſmodi in morbis ſe obſervaſſe.

4.° Experimenta, *Tom. IX. Rat. Med. Cap. V.* relata, docent Ileum morbum *Neapoli* aqua gelida curatum;

po-

potum frigidum eidem ægro poſtmodum, *Viennæ* eundem in morbum relapſo, unice proficuum; Herniamque incarceratam gelidæ admotu fuiſſe ſanatam.

5.° Illuſtris *Hoffmanni* Oenepola vomitu cuncta rejecit, præter quam gelidam, cui quidem calentis fruſtulum panis injectum erat, calorem vero ab illo ſervare non poterat.

6.° Idem in Epicriſi ad hunc Iliacum morbum, hanc ſuam frigidam aquam laudat impenſe, teſtimoniumque *Amati Luſitani* affert, afferentis, „ ſe atrocem „ Inteſtinorum dolcrem aquæ frigidæ exhibitione ſubi„ to, & incantamenti inſtar, ſuſtuliſſe.

7.° Idem Autor præterea *Tom. IV. ſect.* 2. *cap.* 5. laudat utroſque Luſitanos *Zacutum*, *Amatumque*, ut „ qui Colicam *Bilioſam*, (nobis dictam *Pictavenſem*) „ cum aquæ frigidæ potu, tum nivis uſu, curatam „ meminiſſent.

8.° Adjungit ad hæc *Hoffmannus* obſervaſſe ſe ſe „ Paralyſin, hac de Colica natam, frigidioribus, quam „ calidis Balneis, magis auſcultaſſe.

9.° *Petrus Foreſtus Lib.* 21. *in Schol. ad Obſ.* 12. mire quoque utroſque *Luſitanos* laudat „ quod aquæ fri„ gidæ interno, externoque uſu, complures & a Co„ licis, & ab Iliacis morbis, curaviſſent.

10.° *Joannes Crato Lib.* 3. *conſ.* 13. Medicos magnos exiſtere ait, „ qui frigidiſſimam aquam adhibeant „ in hiſce Morbis.

11.° *Burnetus* in *Theſauro Lib. I. pag.* 315. ſcribit *Franciſcum Gautier* nonniſi frigidiſſimis tantum & exhibitis, & admotis, ab hoc morbo curari potuiſſe.

12.° *Septalius Lib.* 6. *animadv. pag.* 248. Hominem ventris dolore ad omnia rebelli fere enectum, ut algidus ſudor jam adeſſet, nulluſque ultra percipiundus pulſus; aqua multa, etiam nive frigefacta, ſic mutavit, ut mox in ſomnum 4. horarum incideret, ab eo-

que

que ſomno alvum copioſiſſimam deponeret, ac integræ reſtitueretur ſanitati.

Ex quibus omnibus, ni fallor, conficitur id, ut Mercurius frigoris cauſa non modo non vituperandus, ſed potius laudandus ſit: ut cuncta in genere frigida actu, motum convulſivum a loco affecto Inteſtini verſus ſuperiora moderando, ſedandoque, efficiant, ut motus periſtalticus ab irritante in affecto Inteſtini loco cauſa exſuſcitetur, animetur, ſolusque nunc agens, materiæ obſtruentis determinationem verſus inferiora promoveat.

Num forſitan, cum *Hippocratis* Tetani frigidæ aquæ affuſione curandi Metbodo, hujuſcemodi convenirent Obſervata? Profecto ſi toties, aut totus Ileus convulſivus eſt, aut convulſio aliunde accedens, hunc morbum alias fors ſolubilem, jam irreſolubilem reddit, gelidorum Nervis applicatorum efficacia, videretur ex Methodo *Hippocratis* explicanda: & eſſet quoque huc referenda Hiſtoria, quam *Ill. Præſes* ex *Act. Edimb. Tom.* 5. profert, in qua ad morem Hippocraticum prudens gelidæ *affuſio* Ileum morbum, qui conſuetæ Methodo, calentibuſque fomentis, minime obaudiverat, feliciter ſanavit: quo eodem modo illuſtris *Weſterhoff*, *Rat. Med. Tom. IX. pag.* 211. incarceratam Vetulæ Herniam, calidis fomentis immorigeram, aquæ gelidæ applicatione ſanavit.

Eſt tamen Methodus Tetanum curandi *Hippocrati* duplex: altera quidem frigidis, calidis altera admotis; ut demonſtravi *Tom. X. Rat. Med. a pag.* 149. ad 153. ed. Vien. Eodemque plane modo duplex & noſtra eſt: plures enim & calidis epotis, & calidis percuramus fomentis; nec, niſi his irritis, ad frigida audacter confugere ſolemus.

Quæſtio ſupereſt an tuto in hoc morbo violenta & acria remedia Umbilico adplicentur?

Va-

Varia argumenta videntur huic applicationi patrocinari. 1.° *Galenum* novimus ingentem Cucurbitam Umbilico admoviſſe, idque plures laudaſſe Practicos.

2.° *Ballonius Epid. I.* „ Vidimus, inquit, cuidam acerbitate doloris colici detento, placatos eſſe dolores, „ adhibito Umbilico modico emplaſtro cauſtico, & veluti Eſcharam faciente, & intus foras evocante. „ Sic refert ille, licet haud omnino id approbare videatur, ſed, ad affinia effectu remedia, aliquanto autem tutiora, ut confugiamus, hortetur.

3.° D. *Sennertus Lib.* 3. *part.* 2. *Sect.* 2. *Cap.* 2. & quoque *Lib.* 5. *part.* 3. *Sect.* 3. *Cap.* 6. „ Efficax „ eſt ad Colicam Oleum Saponis, quod ſic paratur: „ ℞. Sap. Hiſpan. part. I. Calcis vivæ part. II. Deſtill. per alemb. vel retort. Oleum ab aqua ſeparetur, cujus gtt. 6. vel 7. Umbilico cum goſſypio imponantur.

4.° Diſſertatio *Duiſpurgi ad Rhenum* prodiit, anno 1763. Autore *Mathæo Bruckner*, de *Colica Pictonum*, cujus in cura commendatur lati, fortiſque Emplaſtri Veſicantis, cum Cantharidibus parati, applicatio, ad locum Ventris plurimum dolentem. „ Hoc, „ inquit, ita agit per Nervos in Emiſſaria organorum excretoriorum, ut diſponantur ad tranſmittendum recrementum. Non extimeſcendus eſt ille dolor „ levis, inde excitatus, ac ſi dolorem dolori adderemus. Nec volumus inquirere, an revellendo, an attrahendo, an ſtimulando, agat illud? Scire ſufficit „ optatum impetrari effectum puto doloris colici imminutionem ex topico tali, anodyno hic omnium ſummo. „ Sed cum in Colica Pictonum præcipuus dolor ad umbilicum ſævit, videtur Autor ille Veſicantis ad Umbilicum intelligere adplicatum: imo poſthac id videtur jubere, ſiquidem addit: „ Interea dum, hæc „ aguntur, nempe cum Veſica elevatur in regione umbilicali &c. Ergo umbilico applicandum jubet, idque

diu

„ diu tenere apertum; ſin minus, a latere alterum im-
„ ponendum eſſe.„ Ac demum addit: „ curam tutiſſi-
„ mam, citiſſimam, jucundiſſimam, *methodo noſtra con-*
„ *ſtanter obſervavi ſuccedere*, qua *Pareſis* arceri &
„ præcaveri poteſt, & debet: & quo citius his ſuc-
„ curritur, eo minus periculi.

Non video cur minus in deſperato hoc morbo uteremur Veſicantibus, quam in ſæva Pleuritide, poſtquam debitæ & evacuationes, & applicationes, vehementiam non moderantur doloris: unde cum Veſicans in Pleuritide ſæpe miranda præſtet; cum & Acria, & Veſicantia, Autores in Ileo morbo tantopere laudent; tuto nos in hoc morbo veſicantibus uti poſſe arbitror; poſtquam, ut in pleuritide, conſueta artis adminicula incaſſum adhibita fuerint. Et quemadmodum haud in laterum dolore Inflammatorio duntaxat, ſed & in Rheumatico, atque Spaſmodico, Veſicantium laudamus, extollimuſque effectum, ita quoque in varia Ilei natura eadem conſore reor.

Eſt autem aliquid, hac occaſione monendum. Oleum Lini clyſmate frequentius injectum, Oleum amygd. rececentiſs. ore aſſumtum, morbo huic egregie mederi non ſemel vidi; ipſum autem Lini oleum, cum nauſeoſum ſit, ægrique hi continue fere vomant, raro ore ſumendum dedi: cum tamen idipſum nunc percipiam ab exp. Viro *Gallesky*, *Tilſitſenſi Medico*, tot tantiſque efferri encomiis, dum unum ejus, alterumve cochleare, quavis hora in potu aliquo calido exhibetur; ita quidem, ut etiam poſt ſtercoreum vomitum ſalutem afferret; tuto quoque inpoſterum explorare expedit.

Machinam Italicam, de qua *Tom.* 8. & 9. egi, in hoc morbo tantopere laudatam, Brutis tantum applicui, non applicaturus hominibus, donec numeroſa *Italorum* exempla majorem ingerant fiduciam audaciamque: tum quod ſemel iterumque ſeſe obtulerit experimentum in Cadaveribus humanis, tantam eſſe nonnun-

quam

quam Valvulæ Coli reſiſtentiam, ut ne ingens quidem hujus Machinæ potentia eam potuerit ſuperare; tum præſertim, quod mirandus ac formidandus ille caſus, quem *Rat. Med. Tom. 9. a pag.* 221. *ad* 229. ed. Vien. retuli, homini profecto, ſi contingeret, letum indubitato eſſet illaturus.

CAPUT IV.

De Vario Hydrope.

---

§. I. *Paracenteſis Abdominis fortunata, quam Lympha educta ſperabilem non fecerat. Laus Corticis Peruviani hoc in caſu. Phænomena Lymphæ eductæ, & facta cum eadem experimenta.* §. II. *Altera Paracenteſis Octennis puellæ. Aliquid circa requiſitam corporis in Paracenteſi poſitionem. Remediorum a Paracenteſi datorum, Chinæ potiſſimum, recenſio. Experimenta cum Lympha facta.* §. III. *Paracenteſis tertia feminæ* 28. *annorum. Et quoque optimos a Cortice peruviano hæc eſt experta effectus. Occaſione experimentorum, de Lymba captorum, quædam de Lithiaſi. Explicatio Textus prognoſtici ex* Hipp. Libr. ij. Prorrh. *Quædam de Hydrope Peritonæali.* §. IV. *Paracenteſis quarta. Phænomena Lymphæ. Duplex in hac femina morbus, Pectoris, Ventriſque. Incertitudo utrum cum Aſcite Cyſticus, an ſolus adeſſet Aſcites? Reditus Aſcitis poſt Paracenteſin, & tandem Mors. Anatome. Epicriſis. Tumor in Vita manifeſtus, in Cadavere non invenitur; ad quod explicandum* §. *ſequens adornatur.* §. V. *Tumor Epigaſtri mobilis; tumor profundior Ventris veluti empyſematicus,*

in

in vita percepti, citra eorundem in Cadavere veſtigia. Aſcites adſuit. Cur haud inſtituta in illo Paracenteſis? Anatome mirabilis. Epicriſis. Phænomena Lymphæ. Curioſa Membraaa inventa in Ventre. Ventriculi degenerationes frequenter prope Pylorum iuveniuntur. Quid demum ſuerit id, quod nobis tumoris dederit perceptionem? De interna externaque ſanguinis tranſſudatione. De judicatoriis nihil judicantibus. §. VI. *Cyſticus Hydrops, in quo octies eſt inſtituta Paracenteſis. Enarrantur auxilia, quæ interne externeque admota ſunt. Mors. Inſpectio Cadaveris. Multa in eodem maxime notanda. Et Virgines quoque uterinos quoſdam morbos, quos alias viro uſæ, pati poſſunt. De Vermibus quædam.* §. VII. *Pathologica diſcuſſio quintuplicis nobis noti Hydropis, una cum ſerio examine* 1.° *Diagnoſticorum ſinguli ſignorum*; 2.° *Auxiliorum, quæ peti ad ſingulum ex Medicina, Chirurgiaque, ſoleant*; 3.° *ex demonſtratione incertitudinis Diagnoſeos, tutior medendi Methodus proponitur.*

§. I. FEmina 25. annorum, convenit me die 15. Maji anni 1766. referens elapſo abhinc ſeſquianno ſe, in quintum menſem gravidam, febre intermittente correptam fuiſſe, ab eaque non liberatam, niſi ſexta demum a Partu ſeptimana. Lochia parciſſime fluxiſſe; vix detumuiſſe a partu ventrem; & in octavam uſque ſeptimanam ſeſe macram, debilemque, lactaſſe infantem: febre autem ſexta a partn ſeptimana exulante, tumidiorem ventrem ſibi redditum fuiſſe, cruraque tumere cepta: hæc tamen poſtmodum, non illum, detumuiſſe.

Deprehendimus manifeſtam in Ventre fluctuationem. Nonnullis Medicamentis fruſtra uſa erat: & licet a ſex retro ſeptimanis Baccarum Juniperi Infuſum, quod ſæpe confert, largiter bibiſſet, paucam tamen admo-

modum urinam reddebat, multaque ſiti vexabatur. Menſes tamen ſub hujus infuſi uſu redierant, appetitus aderat & quotidiana Alvus.

Dedi ipſi ſalem Alcalinum in Vino, Vinum ſquilliticum, aromaticum, &c. a quibus dum nihil omnino levaretur, ad Paracenteſin obeundam in Noſocomio manſit.

Paracenteſi 28. Maji inſtituta; prodiere 68. Libræ aquæ, non fætentis quidem, ſed ſubrubellæ, grumoſo ſanguine in Vaſorum fundo paulatim collecto. Lympha ad ignem parte multa avolabat, parte aliqua coagulabatur; admiſtu ſyrupi Violarum colorem non mutabat.

Emulſio leviter paregorica mox dabatur, admiſta uncia unica Aquæ Cinamomi ſimplicis, a qua moleſti poſt operationem flatus commode diſcutiebantur. Preſſione Aquarum ablata, promota mox urinarum ſecretio & excretio eſt: ſic ut decima poſtea hora urinæ libram mingeret, deque die in diem copioſius, cum craſſo ſæpe ſedimento.

Et hoc die, & toto tempore, quo in Noſocomio fuit, calor 96. 97. graduum, calor utique hominis ſani, fuit. Mox bonus ab operatione appetitus, quamque paſſa inexplebilem erat, ſedata ſitis fuit. Intra 15. dies adeo convaluit, ut repeteret pagum ſuum.

Eventum adeo felicem Aqua, ventre educta, ſperare vetuerat. Copia namque magna cruoris ſingulo in vaſe, quo eam effluentem exceperamus, ſubſedebat. Hinc partis cujusdam Diabroſin, facileque inſequuturam Gangrænam, ſimiles olim captæ obſervationes vereri jubebant.

Ut autem, quoad ejus fieri poſſet, hanc infauſtam Prognoſin averruncaremus, dedimus feminæ mox a conſpecta poſtridie hac Lympha, unciam integram Corticis Kinæ quotidie; domumque redeunti ſemilibram ejus procuravimus illi, ut unciam mediam quotidie adhuc ſumeret.

§. II.

§. II. Octennis Puella, parvæ valde ſtaturæ, rachitica, Variolas quinquennis paſſa, ſana exinde, ceperat ineunte Octobri 1766. abdomine tumeſcere, & intra 14. dies ejus eſſe molis, quam nobis medio Januario 1767. in Noſocomio, cum manifeſta fluctuatione, monſtravit. Cum ab egregio ſolertiſſimoque Medico *S. Rathberger* optima ac ſelectiſſima remedia, ſumma quidem cum prudentia, incaſſum vero, exhibita eſſent, autor Matri fui, ne inani medicatione vires ultra dilapidarentur, ut paracenteſi aquam extrahi ſineret. Annuit. Jan 21. eam inſtituimus.

Inſtrumentum triquetrum difficulter intravit, nec ſine dolore ſolito majore. Cauſam rimati, deprehendimus eam hic eſſe, quod jacente corpore Lympha minus in pubem gravitans, ſuperiora verſus fugiat, ſi Venter totus Lympha non expandatur. Unde ſi quis poſtmodum evacuandus Hydrops eſt, qui univerſum ventrem non tendat, corpore erecto puncturam faciemus; ut a gravitante aquarum in Epigaſtrio mole tendatur maxume is, qui pertundendus eſt, locus.

Libræ duntaxat ſex effluxere Limphæ; nihil fætentis, ad ignem coagulabilis, ex flavo virideſcentis, turbidioris, ac ſenſim ejusmodi floccos ſuſpenſaque filamenta contrahentis, ac ſi ſerum, aut lympha, in filamenta jam coagulata, in reliquo humore fluctuaret. Alvus, & urina, quæ pigres antea, ac parcæ fuerant, mox liberæ, copioſeque, fluxerunt. Dedi illi libram Emulſi cum uncia Syrupi Althææ de die, ſimilemque nocte cum uncia Syr. Diacodii. Nulla ſitis. Appetitus, ſomnus, pulſus, vires, bona. Urinæ plerumque major, quam aſſumti liquidi copia; ſic ut videretur, liberatis ab aquæ compreſſione viſceribus ouropoieticis, id, quod reliquum lymphæ, infimo in ventre fuiſſet, &abſorptum, & renibus feliciter excretum fuiſſe.

Decima exinde die, quo reſtaurarentur omnia, & Recidiva averruncaretur, Cortex Peruvianus ipſi datus,

eoque 3. ſeptimanarum ſpatio ſic uſa puella eſt, ut decoctum unciæ mediæ Corticis abſumeret quotidie. Convaluit egregie, ita ut Matri brevi reſtitueretur; ac medio ab illinc elapſo anno ſeſe nobis bellevalentem ſtiterit.

Lympham Paracenteſi eductam, in tribus majoribus vitris ſervatam, quotidie examinavimus, & necdum putrem eam 4. Febr., die poſt operationem 15., invenimus. Quin denuo hoc 15. die lympham nitido in cochleari igni exponentes, more ſeri ſanguinis, & ſani, & recens educti, in maſſam ſciſſilem, albuminis ovi inſtar, coagulari deprehendimus. Cum Syrupo Violarum tamen virideſcebat; virore poſt biduum evanido toto. An ſignum alcali hæc virideſcentia? Flavi colores ſolent hunc ſyrupum viridem reddere perpetuo. Sed & ſerum non, aut vix, flavum, quod quorundam hominum ſanguini miſſo adeſt, ſyrupum viridem reddere vidimus. Et ovi albumen, minime coloratum, ſyrupi viridem reddit colorem. An igitur cuncti humores animales latens quoddam Alcali poſſiderent, quod ſyrupus violarum præprimis indicaret? Attamen ſerum hydropicum §. 1. hujus capitis ſyrupi haud mutavit colorem: an hoc, quia pauca tantummodo parte coagulabile erat? Verum cur omnis ab hac miſcela viror natus, intra biduum evanuit? Sed quoque in Miſturis color, eidem a ſyrupo hoc conciliatus, brevi mutatur.

Die 12. Febr. qui a Paracenteſi 23. erat, ipſa hæc Lympha, eouſque conſervata, manifeſto efferbuit cum aceto. Alia ejus portio ad ignem coagulata fuit: indureſcebatque præterea in ſciſſilem maſſam glutinoſa illa materies, quæ in Lympha hac primo diu ſuſpenſa, ad fundum denique ſubſederat. Liquor proinde animalis, qui quiete, in aere aperto, 23. dierum ſpatio, & putrefactus, & alcalinus erat, vim adhuc plaſticam ſuam, ſeu coagulabilem, ſervat; ubi tamen humo-

mores putredine reſolvi, ac ſua coagulabilitate privari, vulgo creditur. Doleo me tentamen cum ſyrupo Violarum hoc tempore neglexiſſe.

§. III. Femina 28. ann. procera, toroſa, venuſta, convenit nos die 25. Octobr. 1765. enarrans ſequentia.

Decennium erat ex quo nupſerat. Vix nupta autem, dolore, atque ardore Abdominis immani, cepit torqueri ſpatio nucthemeri; qui, ut alvo pertinaciter clauſa ceptus, ita quoque enemate paſſim ſolvi ſolitus eſt. Quotannis hucuſque idem malum repetivit, ſemper autem ad enema conſuetum conticuit. Quinquiennium numerat ex quo intumeſcere cepit Abdomen, paulatimque ſibi viſum eſt augeſcere. Paſſa quoque totis hiſce annis Cephalæam gravem, frequentemque, eſt. Gravida nunquam fuit. Catameniorum perpetuo ordinatum fluxum habet. Album fluorem primo ſex menſes paſſa, citra ullum ardorem, doloremque, poſtmodum vero tantum circa menſtruum tempus. Mane ſolet tuſſire, craſſamque ejicere, glutinis inſtar, materiem. Alvus bona. Facies ſana, pulcra. Nullus unquam crurum pedumque tumor. Decies & octies, dierum 9. ſpatio, *Baadenſi* balneo uſa citra levamen eſt; niſi quod recuperaverit, quem amiſerat, appetitum: attamen angi a paſtu ſolita, appetitum explere non audet. Non ſitit unquam fere in vita ſua. Sedentaria eſt.

Ex obſervationibus, quas occaſione alia §. VI. recenſebo, Hydropem aut ſaccatum, aut peculiarem inter Peritonæum ac Muſculos abdominales locatum, ſuſpicari quis poſſet; ſed manifeſta fluctuatio arguebat Aſciten. Quamobrem remediis in Aſcite plurimum laudatis, ac potiſſimum Vino, Bulbo recenti Squillæ, Aromatibuſque, medicato, morbum debellare ultra duos menſes anniſus, ſpem aliquando magnam fovi ſalutis; verum malo rurſus increſcente, Paracenteſin ſuaſi; quam cum repudiaret, rem commiſit naturæ, nec rediit.

Tandem die 29. Julii hujus, quem vivimus, anni, ſe rurſum ſtitit, monſtroſe tumens, maxime hypogaſtrio, Paracenteſin ſubitura: quam elotis pridie inteſtinis, die 3. Auguſti perfecimus. Aſcites enim haud minus jam, quam olim, ex fluctuatione manifeſtus apparuit: quin & nunc raram Alvum, ac paucam conquerebatur urinam.

Figura hæc abdominis, monſtroſius nunc ad Hypochondrium penduli, atque ad media femora deſcendentis, revocabat nobis in memoriam Ventris effigiem, quam *Job van Mekeren iu ſuis Obſervationibus* dederat, una cum phænomenis, eorum, quæ femina noſtra patiebatur, conſimilibus: circa quæ egregius vir *J. B. Morgagni* haud minore cum judicio, quam experientia, commentatus eſt: & circa quæ ipſe poſtmodum fuſius differam.

In Paracenteſi ægra doluit tranſeunte inſtrumento, minus principio, quam fine, antequam totus venter eſſet penetratus.

Aqua limpida, inodora, non colorata, Librarum 54. pondere effluxit; ultimo in vaſe leviter tincta cruore, eo quod aquam omnem vacuare conati, vulnus utcumque irritaſſemus.

Ut omnes, ita hæc femina, nullam debilitatem, nullam anxietatem, nullam vultus mutationem paſſa eſt. Quippe cauſa horum incommodorum prævenitur, hodierno more adaptando machinam Aqualiculo, quæ illum totum pro ratione eductæ Limphæ molliter, æquabiliterque, ſtringat. Et quod omnes paſſim numeroſi flatus ac borborygmi torquent, noſtra non eſt paſſa, cujus rei mox forte ratio patebit.

Cum nunquam ſitiret, vix bibit die Libram emulſi, & Panadellam in nutrimentum ſumſit. Nihilominus ſex & ultra libras urinæ miſit. Pulſus, ſomnus, optimi. Atque ita a principio operationis bene ſe habens, domum rediit 13. Auguſti.

Ve-

Verum quemadmodum prioribus, ſic & huic mulieri, Corticem Peruvianum dare cepimus jam tertio ab operatione die, mediæ unciæ quantitate ſpatio nucthemeri; ne ſcilicet operationem Gangræna ſequeretur, ut vires conſervarentur, fluida compingerentur, ac demum adſtringerentur, roborarenturque ſic Solida, ut omnis recidiva, quoad ejus fieri poſſet, averruncaretur. An igitur quod ægri noſtri tam belle ſe ſe poſt Paracenteſin, habeant; quod quovis pravo Symptomate careant; quodque tam cito ad negotia ſua redeant; Corticis Peruviani uſui magnam partem adſcribendum eſt?

Lympha aſſervata in ſpatioſo cubiculo, in quo, ope venti admiſſi, calor Amoſphæræ, foras calidiſſimæ, vix 70. gradum excederet, ut non in eductione fætuerat, ita nec toto quatuor dierum ſpatio fætorem ullum contraxit: his demum elapſis ſenſim fætere cepit; omnium vero primum illa, quæ ultimo educta, ſanguinis id pauculum, cujus memini, gerebat. Porro idem ille ſanguis pauxillatim diſparebat, atque Lympham pellucidam relinquebat, minimeque coloratam: hæcque iterum Lympha, corrupta demum penitus, exhibuit nobis copioſam arenam, ad latera vaſis affixam, eodem plane modo, quo toties in Urinis ægrotantium contemplamur.

Confirmatur inde Lithiaſin haud unice ab urina, verum etiam ab aliis generari humoribus; mirumque propterea non eſſe, quod quocumque humani corporis in loco calculos Medici, atque Anatomici, invenerint. Nec minus capitur cauſa, ob quam ruber noſter ſanguis rubedinem pedetentim amittere poſſit; ſic ut demum pallidus humor, vix coloratus, in internis palpebris, labiis, internis naribus, totoque ore interno, appareat.

Lympha hæc & principio, & poſt quatriduum, & cum demum fœtebat, in puro cochleari igni impoſita in maſſam ſciſſilem coibat. Confirmatur hinc obſervatio §. præcedentis.

Redeamus pauliſper ad Daagnoſin noſtram, quæ vel cum Hydrope aſcite Cyſticum, vel Hydropem peculiarem, Pæritonæum inter Muſculoſque abdominales, deſignare videbatur; eoquod in utraque hac ſpecie, collectis ſententiis *Nuckii in Adænographia*, *Gullmanni Tom. 3. actor. C. N. Obſ.* 105., *Maucharti Eph. N. C. Cent. 8. Obſ..* 14., *Drelincurtii in Reſp. ad Epiſt. de rec. med. ſt. Littræi Acad. Sc. Reg. Par.* 1707. pluriumque aliorum Autorum, id evidenter conſtat, quod menſium naturalis fluor, faciei nativus color, appetitus, vix ſitis, crura non tumida, virium integritas, priore ſaltem tempore, obſervari ſoleant: quæ profecto omnia in noſtra femina aderant. Sed dubium brevi ſolvebatur; ut mox patebit. Eductis Paracenteſi aquis, Venter quidem nobis minus juſto concidiſſe videbatur, verum cum Machina quæ, ſuppoſitis hinc inde pulvinarculis, abdomen arcte conſtringere debebat, conveniens ejuſdem impediret examen, noſtrum ſuſpendimus eodem tempore judicium; donec poſt Octiduum, machina ablata, tumor ventris appareret, & quidem Cyſticus ille, & magnus, & fere medio in abdomine, ſub umbilico ſiniſtrorſum locatus, quoque corporis ſitu vario volubilis in omnem, maxime in ſiniſtram, partem. Sic quidem ut Hydropem cum Cyſticum, tum Aſciten, una in ventre femina gereret; & hoc punctura ablato, illum adhuc pateretur.

Hæc data a claris Scriptoribus ſigna Hydropis, ſive Cyſtici, ſive inter Muſculos abdominales, Peritonæumque locati, ea ipſa ſunt, quæ magnus *Hippocrates*, diffuſo ſuo textu *Prorrhet. Lib.* II. ad felicem in Hydrope Prognoſin abſolute requirebat. Eadem ſigna noſtræ ægræ in Hydrope & Aſcite aderant, & Cyſtico. Aſcites hinc bonum exitum per Paracenteſin habebat: ſed Hyprops cyſticus, ſi ex bonis iſtis ſignis internoſcatur, non ſuſtinet tamen bonam Hydropis, quam *Hippocrates* curabilem facile exiſtimabat, prognoſin; ut-

po-

pote quæ ſerius ocyus in interitum vergat. Neque etiam bona eadem ſigna bonam ſæpe Prognoſin in ea Hydropis ſpecie formant, quæ Peritonæum inter Muſculoſque eſt: quandoquidem diſtinctos prope Umbilicum tumores crebro habet, a quibus degeneraſcentibus ejuſmodi Hydrops ſæpe naſcitur, & a quorum malignitate mortem inferre ſolet. Ergo bona hæc ſigna fauſtam quidem prognoſin & in Hydrope *ἀνὰ σαρκὰ*, & in Aſcite formare ſæpe ſolent; rarius vero in Hydrope Cyſtico, & eo, qui muſculos abdominales inter & Peritonæum fit.

Mulier noſtra, quæ, ut retuli, Corticem Kinæ mox a principio ſumſit, ſumere illum ad medium Auguſtum, ſummo emolumento, optimiſque cum excretionibus, continuavit. Dolore Colico tunc, cum modica admodum fæcum urinarumque excretione laborans, purgante *Aq. Lax. Vienn.* bis ſumto, datiſque Paregoricis ac Mulcentibus, brevi convaluit: ita tamen, ut novi Aſcitis poſt hanc Colicam Principia iterum animadverti videantur. Ut autem urinæ fluor, qui poſt hanc ultimam Colicam parcus erat, promoveretur, ſumſit Remedii compoſiti ex Balſ. peruviani dr. j. Vitelli ovi n. 1. & ſyrupi Glycyrrizæ unc. iij. cochleare parvum omni trihorio: hujus auxilio urinæ laudabiliſſimæ, cum virium, cunctarumque functionum reſtitutione, tumoriſque decremento, hucuſque profluunt.

§. IV. Convenit me in Noſocomio femina 33. annos nata, die 26. Nov. 1766. narrans ab ipſa ſua infantia difficiliore reſpiratione ſe laboraſſe; ſanam cæterum ac vegetam octo infantes ſe feliciter enixam eſſe, atque, lactaſſe; ita tamen, ut dum infantem octavum lactaret, nonnihil ſanguinis cum ſputis rediditſet. Elapſis autem 15. ab hinc menſibus, ſe paſſam eſſe abortum, ac ſanguinis octo integris ſeptimanis perſeverantem fluxum: quo vix ceſſante, denuo concepiſſe ſe, ventremque in eadem graviditate præter conſuetum gra-

viditatis morem intumuiſſe; tuſſi deinde, ac vomitu, floridique expuitione cruoris laboranti ſibi, Venam tuſam eſſe; quo effectum, ut ſputi ſanguinis ceſſaret quidem violentia, ſed idem tamen cum glutine nonnunquam adhuc prodiret. Nec ventrem ſolum præter graviditatis morem extumuiſſe, ſed tribus ante partum ſeptimanis & crura tumida fieri cepta. Medio demum Septembri ſe peperiſſe quidem feliciter, vix vero ventrem concidiſſe: octiduo primo infantem lactaſſe ſe ſe, monente autem Medico, ablactaſſe. Die a partu octavo, more vulgi Auſtriaci, Templum ſe adiiſſe, recreſcentibuſque brevi viribus, & ventrem ſic a data medicina collabi cepiſſe, ut jam durum quoddam in eodem corpus, cum a ſe ſe, tum a medico, deprehenderetur: verum triduo poſt in molem priore duplo majorem extumuiſſe abdomen, idque ita pertinaciter, ut nec priora, nec alia ſelectiſſima remedia, nec ipſa, quæ diu affuiſſet Diarrhœa, quidquam profuiſſent. Reſpirationem laborioſam nunc ſibi eſſe, Tuſſim acrem, noctes inſomnes.

Hac facta ab illa, maritoque, Anamneſi, ad formandam Diagnoſin, & Prognoſin, multo non erat labore, opus: ex enarratis quippe facile conſtabat, quemadomodum in caſu proxime priori, Aſcitem, & ſimul aut Cyſticum eſſe Hydropem, aut alius generis tumorem; defectu autem bonorum ſignorum, quæ ſupra recenſuimus, ambiguam valde eſſe Hydropis utriuſque Prognoſin.

Cum manifeſta perciperetur Lymphæ fluctuatio, cum vita feminæ miſeranda, ac fere intolerabilis eſſet, Viresque palliantem ſaltem admitterent Paracenteſin, quin & eandem expeteret ægra; 27. Nov. inſtituimus illam. Haud ultra 30. Libras educere potuimus. His eductis, mox durum corpus, & inæquale, dextro in latere, pone Umbilicum, deprehendi. Thermometrum in oblongo vitro Lymphæ, mox eductæ, immerſum totum, notavit gradus 99. quos eoſdem ipſa mulier paulo ante operationem notaverat. Lym-

Lympha educta flava, & limpida, dum & mox a Paracenteſi, & octiduo poſt, igni imponeretur, ſic diſparuit, ut levis modo, ac tenuis, pellicula relinqueretur. Conſervabatur omnis Lympha in 15. vitris majoribus, quorum in uno alterove ſubaciduli quid odore advertebatur die 8.°, die vero 11.° quid putridi, abſque ulla tamen cum aceto effervefcentia. Cubiculum in quo ſervabatur hæc Lympha gradus caloris *62*, *64*. perpetuo notabat, niſi forte ſemel iterum paulo vehementius accenſa fornace.

Urinam, poſt Operationem, paucam ſemper ægra reddidit; &, contra id, quod cum in noſtris urinis ſanis, tum in iis febricitantium, quotidie obſervamus, urinæ ejus, in 12. diem aſſervatæ omnes, nec mihi, nec mecum examinantibus multis aliis, vel minimum exhibuere fætoris; quamvis indies magis fuſceſcerent, ſedimen formarent, imo ſitum quendam, eæ priorum dierum ſaltem, contraherent. Sedimen urinarum quatuor priorum dierum lateri contrito, ut Hydropicorum ſæpe eſt, ſimile fuit; reliquorum autem dierum ſubflavum.

Quo tempore urinæ ſedimen lateri trito ſimile, eodem tempore febricula adfuit. Cortice actutum tunc dato, & febris ceſſavit brevi, & ſedimen ruffum. Febriculam hanc pulſu, haud vero thermometro, cognovimus: hoc enim perpetuo calorem ſignavit naturalem.

Flatus poſt operationem affuere quidem, ſed haud moleſti. Dolorem a die quarto a Lumbis ad inguina tendentem quæſta eſt.

Quæ præcedentibus, & huic data emulſa ſunt. Miſcui cum Cortice Peruviano diuretica: hæc nihil operabantur; illius vero ope & febris ſilebat; & renaſcebatur appetitus, ſomnuſque, & pectus liberum fuit, & ceſſantibus antiquis torminibus Ventris, alvus quater, quinquies quotidie, cum levamine, commodeque, poſita fuit; vires tandem eo creverunt, ut tota fere die extra lectum eſſe amaret.

Cum

Cum omnibus hiſce emendationibus, Lymphæ die 7.° reditum percepimus, ita ut tamen durum corpus, de quo ſupra, adhuc deprehenderemus.

Itaque duo morbi principes videntur adfuiſſe: alter pulmo debilis, ac, cum tuſſi, ſæpius quid ſanguinis ſputis commiſti, ſemel ſanguinem purum floridumque, ejiciens: id quod a diatheſi jam infantiæ, a repetita toties graviditate, partuque; nec minus a tot infantum lactatione, oriri potuiſſe facile capimus. Alter morbus, Aſcites; quem in graviditate nona, a nimia per abortum hæmorrhagia eam reor coutraxiſſe: qui & ipſe Hydrops aſcites, utrum a tumore quopiam præternaturali cujuſquam in ventre Viſceris originem duxerit; an vero præter Aſciten verus Hydrops Cyſticus adeſſet, coram Auditoribus determinare non potui.

Creſcente immaniter Ventris tumore, Paracenteſin alteram ſuaſi, viribus egregie conſtantibus: maluit vero illa proprios repetere Lares, aptiſque ibidem medicamentis uti.

Poſthac ſæpius ſe ſtitit coram, ſtatum exhibitura ſuum, auxiliumque petitura: hyeme vero aſperiore ſolus maritus venit. Tandem vi morbi victa maritum urſit, ut in ſella geſtatoria in urbem, & Noſocomium, ſe ſe ferret; quo a me examinari, & ſive medicamentis, ſive altera Paracenteſi, ſuis levari miſeriis poſſet. Marito id renuncianti præ letali ejus debilitate diſſuaſi. Dies 17. Martii calamitatum finis fuit.

Die 18. Mertii, elapſis 30. a morte horis, cadaver examinaturus acceſſi, nou modicam Medicorum ac Studioſorum inveniens catervam. A diuturna ponderoſi corporis decubitu, ab humorum putredine, vitaque diu minima, conſumſerat Gangræna Lumbos, Femora, Nates: purpureuſque color crura, ventremque, deturpabat.

Tumidiſſimus ſane ac monſtroſus Aqualiculus fuit: extantibus cum Sterno coſtarum infimarum cartilaginibus plurimum extrorſum. Eratque adhuc ita tumidus

tunc

tunc Venter, licet non in Paracenteſeos loco, ſed pone illum, facta ſponte apertura inveniretur, qua liquor de ventre extillaſſet, jamque, moto pauxillum cadavere, ingenti jactu erumperet.

Spontanea hac apertura cultro dilatata, aqua copioſiſſima proſiliit, eaque limpida, ſubflava, fætida admodum. Menſurare eandem, ac ponderare, defectus in his ædibus vaſorum, inſtrumentorumque, vetabat,

Evacuatis illis, animus erat tumoris duri, quem in vita toties deprehendebamus, examinare originem, naturamque; verum nihil ei ſimile reperiimus. Quid ergo Mulier, quid nos, dum videbamur ingens ibidem corpus toties deprehendere, revera deprehendimus?

Cunctorum Inteſtinorum ſuperficies gangrænoſa apparuit. Ipſa vero Inteſtina, in hoc ſpatioſiſſimo ventre, ſpatium haud majus, quam in parva puella expleſſent, occuparunt: Aquarum quippe prodigioſa moles Inteſtina omni ex parte in parvam compegerat maſſam.

Sed antequam loco quidquam moveremus, obſtupeſcebamus eam gibbi Diaphragmatis altitudinem; quæ Thoraci, pro corde pulmonibuſque locandis, vix ſpatium relinqueret. Haud enim, ut ſæpe, gibba Diaphragmatis pars mammarum æquabat altitudinem, verum una coſta in ſiniſtro latere, duabus coſtis in dextro, altior fuit: Sic ut Cor ad jugulum fere hæreret, Diaphragmate æque altiſſimo, quo loco ad Pericardium connaſcitur, quam alibi.

Aqua haud Inteſtina duntaxat, ſed & Ventriculum, & Jecur, & Splenem, verſus dorſum compreſſerat ſic, ut ipſa hæc aqua ante omnia hæc compreſſa viſcera, interque eadem & truſas extrorſum infimarum Coſtarum Cartilagines, Muſculos abdominales monſtroſe expanſos, elatumque valde diaphragma, ampliſſimum ſane ſpatium occuparet.

Quam-

Quamvis brevis adeo Torax, inferius ſcilicet plurimum repandus, nihilominus præ Diaphragmatis altitudine jecur totum intra Thoracem delituit; lobo majore dextrum, mediaque parte ſiniſtrum, non dico Epigaſtrii, aut Hypochondriorum, verum ingentis illius Cavi, ab elato Diaphragmate formati, omnino explens. Vid. Tab. II. Fig. IV. Lit. H.

Hepar pallidum totum; & dum diſcinderetur, non tactu, ſed viſu, apparuit granuloſum.

Modice plena veſicula fellea duriuſculi quid intra ſe gerere credebatur; perſciſſa autem bilem exhibuit, non ſpiſſam modo, ſed & grumoſam, & ut *Hippocrates* Bilem atram depinxerat, fœci olei ſimilem.

Splen magnus valde ab aqua quoque verſus poſtica preſſus, prò maxima parte infra lobum ſiniſtrum Jecinoris locatus erat; mollioris ille ſubſtantiæ, digitiſque in pultem facile conterendæ. Lit. G.

Ventriculus magnus ſub conſpectum non venit, niſi Colo Inteſtino remoto; ſic ut oblique deorſum tenderet inferiore valde abdominis loco: id quod facile ibi fieri potuit, ubi Ventriculus Diaphragma, hic non elatum, pertranſit, Oeſophago pollicem & ultra infra Diaphragma elongato; ut pluries in cadaveribus obſervamus, & ut clarus Vir *Morgagni* haud raro obſervavit. Lit. F.

Colon, cæteraque Inteſtina, in locum, id quod mox monui, longe arctiorem, collecta erant, cunctaque livebat: tenuia parum, imo ſolito minus, expanſa; Colon vero valde ampliſſimum a Cæco uſque ad plexum in ſiniſtro latere ad C.; ubi vero de ſuo plexu devolvebatur, ad D. anguſtius inaniuſque fuit: Nec flexum Hepaticum, nec Lienarem fecit, at vero ſic decurrebat, ut ad A. ex Cæco Inteſtino oblique aſcenderet ad B. inde oblique ſiniſtrorſum ad C. quo in loco ſupra ſe ſe reduplicatum erat: emerſumque inde ad D., non ad latus lævum abdominis extremum,

ſed

ſed ſecundum Lumborum ſpinam deorſum tendebat, formaturum ad E Inteſtinum Rectum.

Boni Renes; Ureteres ſolito multo ampliores.

Uterus feminæ, quæ decies pepererat, illo Virginum haud major erat: Ovaria bona. Monſtroſum ſane ſaccum apertus totus Aqualiculus referebat: & moles omnium Inteſtinorum ad ſeſe mutuo compactorum, vix molem inteſtinorum pueri æquabat. Laminæ perſciſſi crucialiter Peritonæi, in latera reflexæ, explebant fere totam latam valde Tabulam, in qua Cadaver repoſitum erat; quod, quoad ejus facere potui, in Figura exhibui. Quamobrem eo magis doleo nos, præ vaſornm defectu, effluentium aquarum menſuram, quæ omne forte fidem ſuperaſſet, capere non potuiſſe. Vide Lit. KKKK. Quæ autem Literis II. notantur, ſunt oblongæ ac leves eminentiæ, quæ a retroflexis cum Peritonæo integumentis formabantur, formantes quaſi latera abdominis.

Atque hucuſque Diaphragma inſolitam ſuam ſervabat, quam prius mirati fueramus, altitudinem: dum vero Thorax incidebatur, mox idem quadam veluti vi deprimebatur: quin & alibi valde Pulmones ſpatioſiorem longe locum mox occupabant. An pulmonibus in ſtatum violentum compreſſione redactis, ea inſedit, ſuperfuitque, expandendi ſe, atque naturalem in molem ſe ampliandi, potentia?

Numquid athmoſphæricus aër, glottide in pulmonem illapſus, mox ab ablata externa preſſione, eouſque extendit eundem?

Modica ſiniſtri pulmonis cum pleura cohæſio, dextri nulla; id quod in compreſſione adeo forti, & diuturna, vix expectari potuiſſet.

Paucæ guttulæ rubullæ in toto pericardio.

Cor dextrum primo inciſum, congrumato ſanguine plenum fuit; lævum quoque, ſed dextro minus.

Hy-

Hydrops igitur fuit Aſcites, a nimia quidem cruoris in Abortu jactura ortus, qui una cum inſequente mox graviditate inchoans, cum graviditate aliquantum, poſt partum vehementer auctus, remediiſque haud auſcultans, Paracenteſi evacuatus quidem, ſed, cauſa remanente, renatus fuit. Aqua hæc, Paracetenſi educta, non plaſtica, ad ignem fere evaneſcens tota in auras, haud tamen putrida, putredinem valde ſero contraxit; quemadmodum & urinæ, poſt paracenteſin miſſæ, ſolito tardiorem contraxere putredinem. Ipſa hæc Hæmorrhagia ut cauſa, quemadmodum vitalem liquorem ita profundit, ut demum ſenſorio communi deficere videatur id, quod nervorum proſpiciat actionibus; ſic quoque vaſa eandem ob cauſam debilitat, redditque deſidia in agendo. Unde humorum tenuium, haud compactorum pars aquoſa per flaccida, deſidiaque vaſorum oſcula, in cava corporis effunditur; ibidemque, quod vaſa inhalantia ad reſorbendum inepta ſint, colligitur, ac ventrem explet. Eductis his paracenteſi aquis, defuit tamen ſanguini id, quod cerebro debuiſſet dare: manſit flacciditas vaſorum, inertiaque talis, ut ne optima quidem cardiaca & replentia, & adſtringendo roborantia, apta hiſce vitiis reparandis eouſque fuerint. Unde mox novus oriretur tumor neceſſe fuit. Hunc forſitan altera, tertia, compluresque paracenteſes, ſuſtuliſſent; ita ut ſic vel mors procraſtinata fuiſſet, vel etiam, auxiliis aptis ſolida fors reſtaurata, inque ſua fluida rite agentia, penitus hanc hydropis cauſam deleviſſent. Jam vero paracenteſi neglecta, aquæ eouſque ventrem inundarunt, omniaque impleverunt, ut viſcera vitalia ad ſuam functionem redderentur inepta; ut Inteſtina compreſſione fierent gangrænoſa; ut gangræna etiam a defectu circulationis oborta, corporis extrema corrumperet, & ſic denique ægra ſummis pectoris anxietatibus, viriumque defectu, ſuffocaretur.

Su-

Supereſt ad duri tumoris, & ab ægra, & a nobis, toties percepti, ac nulla ſui in cadavere veſtigia relinquentis, examen nos convertamus. Poſſibilene eſt molis corpora tantæ, ſponte ſcilicet ſua, fatiſcere ſic, ut nullæ eorum reliquiæ, nulla omnino veſtigia, poſtmodum advertantur.

Ad hanc quæſtionem ut reſpondeam, hiſtoria enarranda alia eſt; poſtquam duos hoſce parietes una fidelia dealbare conabor.

§. V. Mulier a die 17. Maij, anni 1757. ad medium fere annum 1759. nos ſæpe convenerat, varia variis conqueſta diebus, dolorem autem præcipue, pondusque in medio Epigaſtrio perpetuum; poſtquam pluribus antea annis eodem in loco non, niſi imminente Menſium fluxu, doluiſſet: pondus hoc durum ſibi videri, tendi nonnunquam, volvi, moverique, aliquando in duos treſve globulos diviſum ſibi viſum eſſe, &c. Gravida interim facta, ultimoque graviditatis tempore miſerrime habens, die 17. Jul. 1759. in Noſocomio peperit: qua occaſione de morbis gravidarum, parturientium, puerperarum, atque infantum, publice egi. Tempore poſtremo graviditatis, ipſo in puerperio, poſt idem, dum illam propter infantis incommoda aliquot ſeptimanis in Noſocomio detineremus, hoc de pondere, atque dolore, vix conqueſta eſt. Brevi autem poſtea, ſiquidem lactare infantem non poſſet, cum redeuntibus menſibus periodicum hoc pondus, atque dolor redierunt, & ceſſantibus tandem, præ annorum L. ætatem, Catameniis, denuo afflixere perpetui.

Tandem anno 1764. menſe Septembri, gravi ex alto in ventrem caſu, validam hypogaſtrii contuſionem paſſa eſt, enormemque dolorem; ad quem non modo nullum auxilium adhibuit, ſed &, ad quem ſumma paupertas cogebat, laborem, lingua, in 5. contegnationem quotidie ferendi, perrexit. Victa demum morbo, lecto commiſit ſe, alvo ab octiduo carens, quam demum ſale ama-

amaro ſolviſſe ſe ait. Conquerebatur per Epigaſtrium tubera nodoſque, veluti concatenatos, initio percepiſſe ſe; in hypogaſtrio autem, quo tempore aut alvum, aut urinam, aut flatus, emiſſura eſſet, adeo vehementes dolores expertam eſſe, ut quos toties enormes paſſa erat partus dolores, eoſdem longe ſuperarent. Ad hæc omnia tandem univerſi Abdominis tumor acceſſit. Totoque hoc tempore ſomnum vix oculis viderat, vix appetiverat, nec niſi urinam pauciſſimam crudeliſſimo cum dolore miſerat unquam.

Duodecim diebus a lapſu exactis, venit demum maritus in Noſocomium, petiturus auxilium. Vix rem ex illo capiens, palliantia quædam præſcripſi, & omnem operam navavi, ut in urbem ac Noſocomium deferretur. Die 4. Nov. huc delata eſt. An motu currus effectum id, ut urinam, quam toto hoc tempore nonniſi guttatim, dolentiſſimeque reddiderat, copioſam nunc, minuſque dolorificam, ac pleno jactu, ex quo in Noſocomium ſuſcepta eſſet, emitteret?

Ventrem examinavimus actutum. Conſpectu ille externo, tactuque, tubera & inæqualitates duras, Tympanias in morem, nobis exibuit; ſonitum vero Tympanias non dedit, ſed obſcuram potius Aſcitis fluctuantis ideam. Non ſitiebat, nec cruribus tumebat. Itaque Aſcitis atque Tympanitidis ſuſpicio erat; aſt dolor tantus, & ante caſum ab alto, & poſt eundem, perceptus, non ſolet horum alterutrum aut a principio, aut perpetuo, concomitari; præcipue ad veſicæ, rectique inteſtini, excretionem. Anxia quoque pectore perpetuo fuit, nec lecto decumbere unquam, niſi elatiore pectore & capite, potuit. Tuſſis frequens aderat, ſputaque glutinoſa. Alvus perpetuo dolorifica & dyſenterica; flava quidem ac pultiformis, poſthac vero teneſmoidæa, cum muco non pellucido, ſed lineis ſanguineis notato, quibus Recti ſucceſſit prolapſus. Frequenter nauſeat. Aquarum fluctuatio ſenſim manifeſtior fit.

Ex

Ex principiis artis de Paracenteſi hic cogitandum non erat, ſed pro crebritate ac varietate ſymptomatum, ſæpe contraindicantium, agendum. Varia dedimus ad ea quæ potiſſimum urgerent, iiſque ſolamen multum, inſtabile tamen conciliavimus. Et cum in hydropis cura tantopere laudaverint cum priſci, tum recentiores Medici, Clyſmata urinæ ſive Ovium, & Aſinorum, ut *Avincenna*; ſive Vaccarum, ut plures Moderni; ſive etiam hominum, ut *Valeriola*; qui Lib. 1 Obſ. 2. „ enema ex impuberis pueri urina parabat, cocta cum tantillo fermento panis, ſeminis Carthami, cum melle „ deſpumato, eoque mirifice hydropem allevari teſta„ tur: nullo enim magis, quam hoc, detumeſcere ven„ trem, aquoſa excerni, & flatuoſa diſcuti, æger ſen„ tiebat: eſtque hic, inquit, Clyſter mihi in ejuſmodi „ affectibus familiaris, atque probatus. Et in *Actis Acad. Reg. Sc. Paris anni* 1707. clarus *Lemmery* multa de Juvencæ urina commentatus eſt, variaſque attulit ad hujus uſum conditiones. *Michelottus* quoque apud Ill. *Morgagni* afferebat „ Juvencæ urinam ſibi feliciter, nec „ ſemel, adverſus Anaſarka ceſſiſſe. Et ipſe *Morgagni Epiſt. Anat. Med.* 38. „ hanc medicinam animalem pe„ tenti ægro conceſſit, & ore quidem aſſumendam, quæ „ principio quandam ipſi ebrietatem concitavit, ſed non, „ quam prioribus, utilitatem „.

Duo præterea viri expertiſſimi extranei, hanc noſtram ægram inviſentes, Vaccinæ urinæ enemata ſummopere commendabant, pulcerrimis id experimentis edocti. Unde intra octiduum quater ejuſmodi clyſma injici curavi; ſed deſtiti, cum nullam evacuationem notabilem promoveret, & ſingula vice vehementer dolorem augeret. An forſitan malum provectius, quam ut admitteret medelam?

Menſe Januario 1765. major, quam unquam, ventris tumor, ambitu quidem mollior, in medio vero longe durior, & quidem ſic, ut in hoc medio durum cor-

pus ineſſe perciperet, quod dextrorſum ſiniſtrorſumque extendens ſeſe, in dextro tandem Hypochondrio terminabatur. Ardor illum ac dolor comitabantur. Sed jam cum tumore ſtrepitum validum plures Medici, ac medicinæ ſtudioſi, mecum integro adverterunt octiduo; quo elapſo, ultra perceptum hujus nihil. Acceſſit Hydrops intercus. Pectore quoque dolens ac tuſſiculoſa toto quidem morbi tempore, circa vitæ vero finem cum maxime fuit. Gangrænam inteſtini elapſi, eamque natium, lumborum ac ſcapularum, licet tribus ultimis vitæ ſeptimanis ægra nunc inſcia, nunc involuntaria, lectum putridis fecibus continuo conſpurcaret; nos tamen, mutato lecto creberrime; inungendo bis die cunctas, in quas decumbebat, partes unguento, quod ex albumine ovorum cum ſpiritu vini paratur; & admoto ad Inteſtinorum prolapſum Decocto corticis Peruviani; feliciter præcavimus. 20. Martii obiit.

De morte certi Anatomen, tranſactis 16. ab illa horis, fecimus; mirati externum Corporis, internumque Viſcerum abdominalium calorem; quamvis cadaver mox a morte in frigida admodum cavea depoſitum fuiſſet. Doleo me antea non exploraſſe cadaveris ope Thermometri calorem, nec illum, aperto ventre, Viſcerum: unde forte detexiſſemus, quo uſque calor, quem ſæpius fere naturalem, bihorio poſt mortem, deprehenderamus, etiam hic ſedecim a morte horis cadaveri, ſaltem Viſceribus ventris, perſeveraſſet.

Libras xiv. Lymphæ ex ventre eduximus, quæ ex albo fuſceſcebat, ac plures fuſcas pſeudomeningas gerebat; ubi autem aliquantiſper ſteterat, gelati quid in ſuperficie ſua habebat: In portione Libr. V. poſtremo educta, ſeparatis vaſis excepta, inerat multum gelati, ei conſimilis, quod in educto de venis ſanguine, dum in compactam cruſtam non formatur, ſemipellucidum, ac ſæpe copioſum, contegit craſſamentum ſanguinis.

Sed

Sed Pſeudomeninx alia noſtram mentem figebat. Non enim, ut aſſolet, flava erat, ſed plane rubra, tenuia inteſtina tegens, extendens ſeſe ſupra Colon, ipſumque Jecur, quo uſque hoc viſcus, ut mox patebit, non erat cum vicinis partibus connatum: emittebatque de ſeſe Proceſſum, qui ad Meſenterii centrum; & alium, qui ad Lienem ſeſe affigens, ſecundum poſticum Coli latus in pelvim deſcendebat.

Hepar concretum undique cum Diaphragmate ſurſum, & a poſticis, anterius cum Peritonæo, deinde cum Colo, ipſoque cum Ventriculo; excepta plaga quadam in ipſius, nempe Jecinoris, dextra parte, aliaque ſub Cartilagine mucronata. Concretio hæc fortis, ac membranacea fuit, hinc vi, illinc non niſi viſceris dilaceratione, ſolvenda. Ruffum Jecur erat, totumque granuloſum.

Ventriculus ab Hepate connato ſolutus, ad Pylorum duos in ambitu pollices durus erat, tuberoſus, ſcirrhoſus; hic tres, ibi quatuor, alio iterum in loco ſex lineas craſſus.

Coli fuſco-purpureus color.

Ren ſiniſter durus; dexter tota ſua corticali ſubſtantia cartilagineus.

In Veſicula fellea pauca flava bilis, & calculus unicus, aſper, fere rotundus.

Uterus exiguæ admodum cavitatis, ſubſtantia ſua nonniſi durum cartilagineum corpus.

Circa pelvim Inteſtinum Colon firmiſſima, ac membranacea concretione cum Inteſtino Recto coaluerat, & contractum glomerem cum omnibus, quibus adjecebat, partibus, referebat, ſic ut hic omnino immobile hæreret.

Pulmones ambo cum pleura, cum Diaphragmate, cum Pericardio, Mediaſtino, mutuiſque inter ſeſe lobis, firma ac membranacea concretione, unicum veluti corpus componebant: ſiniſter poſtica parte gangrænoſus totus. In una aliave non connata plaga Thorax un-

cias aliquot Lymphæ collectas gerebat. Modica in Pericardio aqua. Cor ſuo apice cum Pericardio connatum erat ope proceſſus fere cartilaginei, tres lineas craſſi, digitis non d lacerandi. Cordis dextri ſubſtantia tenuis, ac flaccida; ſiniſtri digitum craſſa, atque ita compacta ac ſolida, ut abſolute non videatur contrahi potuiſſe: maſſam quippe referebat præ duritie vix flexibilem. Sanguis grumoſus in eodem, quam in dextro, multo copioſior.

Igitur Hydropem Aſcitem invenimus, adeo vero mediocrem, ut ventri admodum extendendo par non fuerit; ita ut alias cauſas inquirere tanti debeamus tumoris, tantorumque phænomenon, quæ cum in Viva, tum in Denata, circa ventrem animadverterimus.

Ac primo quidem ex tota hiſtoria morbi evidens fit Ventriculum omnium primum ſe male habuiſſe, & ex obſtructione, vel ex roſione acrium lenta, in enormem hance craſſitiem, perfectumque denique ſcirrhum degeneraſſe.

Sed hujus mali ſedes prope Pylorum inventa eſt. Notemus hic 1°. *Ill. Hoffmannum* ejus ſententiæ fuiſſe, ut in Cardialgiis Pylorus & potius, & primario, afficeretur. 2°. Optimum *Morgagni* cenſere haud quidem omnes, ſed pleraſque chronicas Ventriculi degenerationes, exulcerationes, indurationes, atque ſcirrhos, in ea ejusdem parte reperiri ſolere, quæ pone Pylorum eſt. *Epiſt. Anat. Med.* 29. Quare a vero haud alienam eſſe *Hoffmanni* cenſet ſententiam. Multa quoque nobis ſuadent duros penduloſque tumores in Cadaveribus prope Pylorum inventos, plerumque oriri a laceris, & calloſorum ibidem ulcerum membranis, eorumve reliquiis degeneraſcentibus.

Porro ajebat femina a decennio ſe in medio Epigaſtrio pati: ac primum quidem periodice ad menſium tempora: ſic ut bene fluentibus illis, dolore, tumore, pondere, anxietate, flatu, nauſea, careret; menſtruis

ve-

vero propter ætatem ceſſantibus, ſe hiſce incommodis perpetuo excruciari. Prava Ventriculi conditio principio exigua, atque paulatim duntaxat aucta, ad menſtruam plethoram, motumve, potiſſimum irritata fuit, eaque ſoluta, quievit: at vero malum indies creſcens deficientium Catameniorum tulit omne pondus; eo profecto modo, quo aliis atque aliis feminis, aut Caput, aut Pectus, aut Lumbus, aut Inteſtinum, aut Uterus, aut Veſica, a ceſſante motu menſtruo potiſſimum afficitur. Eamque ob cauſam, & antequam illa ad nos veniret, & quandiu apud nos fuerit, ac præſertim poſtquam lapſus in ventrem violentus hanc partem gravius affecerit, dolor haud ultra periodicus, ſed continuus fuerit, oportuit. Atque hæc ſi ſic fiunt, ſecundum leges ordinarias, ſecundum communes fiunt obſervationes. Quod ideo noto, quia lege plane extraordinaria deprehendimus homines nunquam aut hæc, aut ſimilia, in vita eſſe conqueſtos, quorum tamen cadavera & has, & his deteriores degenerationes, ſeu in ventriculo, ſeu prope eundem, ſeu in Viſceribus aliis, dudum habuiſſe, pluries demonſtravi.

2°. Cauſam aliam capimus, ob quam mulier dolorem dolentem in medio Epigaſtrio primum periodice, tandem continuo, perpeti debuerit. Actionem Ventriculi, contenta verſus Pylorum promovendi, perturbari magis oportuit magiſque, partis hujus indies augeſcente rigiditate, atque craſſitudine, ab accedente primum plethora menſtrua, ſeu univerſali, ſeu ſaltem uterina, poſtmodum ab eadem Plethora jam continua. Mirum proinde hoc non eſt, quod amplificaretur Ventriculus, quodque magis indureſceret; eo quod contenta in ſe edulia, potum, aeremque, diutius longe debuerit retinere, antequam per eam induratam ſui partem, perque arctatum tranſmittere potuerit Pylorum. Nauſearum hinc intelligimus, moleſtorumque flatuum, quos conqueſta toties fuit, originem.

3°. Ab ejuſdem Ventriculi cum Jecore & Colo, cohæſione, actio ejuſdem digerens, miſcens, movens, compingens, atque ad Pylorum determinans, vehementer impedita, expoſita mox ſymptomata multum augere debuit.

4°. Sed cur plures nonnunquam tumores, catenatim veluti invicem nexos, loco inſtabiles, & conqueſta illa eſt, & nos aliquando tactu percepimus?

Tactu, viſuque, Tympanitidem ſæpe videre videbamur, eo tantummodo deſiderato, qui Tympanitidis eſt, ſonitu. Sed Lympha, cum Tympanitide præſens, ſuique præſentiam fluctuando notans, an non ſua interpoſitione ſuffocavit ſonitum? Credibile. Itaque cum Inteſtinum Colon, prout in Cadavere patuit, ea emetititum ſpatia ſit, in quibus duri illi tumores obſervabantur, merito credimus Colon hoc ſæpe in globos tympaniticos, & quidem nunc in medio ventre ſuperiore, nunc dextrorſum, deorſumque expanſum fuiſſe, ſicque concatenatorum globorum perceptionem creaſſe tangentibus: idque profecto eo magis, quo hoc ipſum Colon cum Ventriculo & Hepate firmius eſſet connatum, hincque ſua in actione plurimum turbatum.

5°. A. caſu in Ventrem graviſſimo, Contuſio, & Inflammatio ejus Coli partis, qua in gyros convolutum ſupra principium Recti inventum fuit, immanem illum effecit, quem Anamneſis refert, dolorem: & quia inflammata pars, quod non perſpiret, cum vicina coaleſcit, ac fortiter cohæret, actio omnium harum partium læſa fuit. Inde ea dolorum ſævities, quando tanta vi Diaphragmatis, & Abdominalium Muſculorum, ad exitum fæcum, flatuum, & urinarum, per coalitas haſce partes promovendum, opus erat; & quando Colon in ſua actione Rectum, hocque viciſſim illud, in expulſione ſuæ materiæ diſtrahebat, ac vellicabat. Quippe dilaceratione ſæpe proximas fuiſſe haſce, mutuo adeo coalitas, partes, in egerendo neceſſe eſt. Præterea externa

Re-

Recti Inteſtini tunica cum illa Coli connata cum eſſet, interior ejuſdem tunica cedere impetui debuit, anoque prolabi: unde etiam, dum nonnumquam alvus & urina & flatus commodius redderentur, inteſtinum hoc non prolabebatur. Quoad dolorem autem in reddenda urina, licet cum ceteris Veſica haud coaluiſſet, actio tamen reſpirationis ad mingendum neceſſaria, dum æque in Inteſtinorum concretorum glomerem preſſit, quam in Veſicam, etiam mictus creavit dolorem.

6°. Undenam ſtrepitus ille, quem tangendo toties, primum ad Coli principium, deinde paulo elevatius; idque non externe, ſed profundius in abdomine; clare percepimus?

Strepitum ejuſmodi raro, niſi ab aëre in craſſa alicubi materie, aut in celluloſitate, diffuſo, percipere ſolemus; non enim memini me aut proprio experimento, aut lectis didiciſſe Autoribus, aëra in cavo Inteſtino tympanitico, aliove cavo majore, ſtrepitum edidiſſe: Non enim ſtrepitum vocamus Borborygmorum murmur. Unde credibile eſt Emphyſema tunc temporis inter varias Inteſtini membranas adfuiſſe; idque vel ideo a morte non patuiſſe, quod diu ante mortem ceſſante ſtrepitu, Inteſtinorum membranæ, abeunte aëre, iterum collapſæ eſſent, & ſic ne aëris quidem veſtigia ſervare potuerint.

7°. Quid de mira illa Pſeudomeninge cogitandum?

Si revocemus nobis in memoriam, quo pacto omnes illæ Pſeudomeninges, a tranſpreſſo ſero ſanguinis Viſceribus atque membranis circumfuſæ, naſcantur, haud multum laboris hæc explicatio habebit. Notavi ſuo loco in Lympha, ventre educta, gelatam materiem, eamque copioſam, apparuiſſe: videtur proinde ex arteriis Viſcerum abdominalium exalantibus multa materies, ejus, quæ alias cruſtam inflammatoriam facit, ſimillima, exhalaſſe; viſceribus autem pro more minime concreviſſe, quod aqua undique alluens, concretionem ad viſcerum ſuperficies prohiberet. Igitur exhalans hoc inflammato-

rium ſerum in Lympha fluitavit; eodemque modo, quo eadem Lympha in vitris noſtris quieſcendo collectum hoc ſerum exhibebat, etiam idem ſerum, in vita feminæ aqua fluitans, videtur in diuturno decubitu fundum Lymphæ petiiſſe, viſceribus incubuiſſe, & ſic Pſeudomeningem illam cum omnibus ſuis proceſſibus genuiſſe.

Regeres cum Pſeudomeningibus ad Viſcera, Membranaſque adnatis, non inveniri commiſtum cruorem; adeoque, quæ data fuerit, ſolutionem, non ſatisfacere: reſpondeo quemadmodum viſcerum exhalantia vaſa, ut pro rore ſerum ſanguinis inflammatum tranſſudent, multum dilatentur ſit neceſſe; ita eadem, gradu dilatationis uno majoris, globulos ſanguineos tranſmittere: qua unica ratione explicatur quoque ſudor ſauguineus, quo nonnulli in plena ſanitate ad axillas laborent, & quo quoſdam a metu ingenti, hoſque inter Sanctimonialem, ab invadente milite ſtuprum metuentem, toto corpore perfuſos fuiſſe, Hiſtoria refert. Vide *Schenkium*, alioſque. An non Peripneumonicorum, Pleuriticorumque Sputa, lineis ſanguineis notata, eodem modo explicari queant? Unde neutiquam miror amplæ huic Pſeudomeningi tantam adfuiſſe cum flavo rubedinem.

Inſtabis ultra conſideratione mulieris temperamenti, quod a tot tantiſque chronicis ærumnis in Hydropem quidem converſum, a ſtatu autem inflammatorio alieniſſimum fuerit. Sed refero in majoribus obſtructionibus, Viſcerumque compreſſionibus, ſanguinem liberis in vaſis comprimi, denſari, compingi, diſponique ad inflammationem: qualem inflammationem videre quandoque eſt in ſanguine Hydropicorum, qui vel ſecta imprudenter Vena, vel narium profunditur fluxu; vel Ventriculo, Pulmonibuſve, eructatur.

Confirmavit hanc experientiam meam ipſa hæc noſtra Mulier; dum, nona & octava Septimana ante mortem, ab ingente febre, eademque continua, & ab intolerabili anxietate, præſentiſſimo in mortis periculo verſans,

ſans, nec alio ſublevanda auxilio, terna ſanguinis miſſione modica ab interitu veluti reſurgeret. Sanguis enim ſingula miſſione craſſe compactus, cruſtam nobis exhibuit duram admodum, ac flavam, valdeque contractam. Tandem ſputa, quovis die, pluribus ante interitum ſeptimanis, nonnunquam partim, nonnunquam tota quanta puriformia, abſque ullis Pulmonum Vomicis, Tuberculiſque, inventis, hanc perennem Diatheſin Sanguinis inflammatoriam oſtendunt, evincunt. Verbo, membranas denſas, ac flavas, ſero coagulabili inflammato genitas, haud ſecius eorum in Cadaveribus invenimus, quos lenti, quam quos acuti morbi, ſuſtulerint.

Attentionem autem noſtram excitat Sputorum, Alvi, atque Urinæ, pluribus ante obitum ſeptimanis, quotidiana Coctio, ac veluti Critica evacuatio; dum interim, in pejus labente de die in diem ægra, cunctæ hæ evacuationes veræ Coctionis, Criſeoſque, notis caruerint. Profecto in morbis acutis, atque in inflammatoriis, hæc *κρίσιμα μὴ κρίνοντα*, ut ea *Galenus* vocabat, ne tuta crederemus, toties nos monuit *Hippocrates*, niſi reliqua bona ſigna una adeſſent. Videtur autem ſic cum hac re comparatum eſſe: Inflammatoria ſanguinis Diatheſis, nata a morbo acuto, morbo coquitur, vinciturque ſic, ut ultra non adſit. Diatheſis eadem nonnullis ſanis naturalis, morbo acuto aucta, vi acuti morbi eatenus aut reſolvitur, aut critice expellitur, ut id, quod ab acuto morbo antiquæ Diatheſi adjectum fuerat, deleatur; ea ejus portione ſuperſtite, quacum olim in *ἰδιοσυγκρασίᾳ* tali affuerat ſanitas. Nata tandem in corpore eadem Diatheſis tota præternaturalis, ſed ita abundans, ut, quantumvis ſputorum, aliarumve excretionum, ope evacuetur, nihiloſecius inexhauſta perſiſtat; nihil emendationis affert, & demum corpus peſſumdat. Exemplis pluribus *Ratio Medendi* hoc demonſtravit.

Atque ita Problemati §. proxime præcedentis, cui

poſt relatam hanc morbi, atque Anatomes, hiſtoriam, reſponſum diſtuleram, abunde me reſpondiſſe reor. Cauſa nimirum intelligitur, cur Tumores, iique & majores, & plures, ita diſparere, ſuapte ſponte, queant, ut poſtliminio ſive in vita multos annos ſana, ſive etiam perpetuante ſe morbo, ſive denique in denatis corporibus, nullum ſui veſtigium exhibeant. Una ex hiſce liquet, haudquaquam omnem eſſe inſanabilem Tympaniam; quandoquidem in utraque hac ægra, in utriuſque miſerabili, brevique perituro corporis tabernaculo, ſponte concidit.

§. VI. Anno 1765. medio Auguſto Puellam 16. annorum examinavi, toroſam, optimi coloris, rite menſtruantem; quæ ab aliquot retro menſibus, in plena ſanitate, paulatim tumefieri orſa, plurimum jam tumebat. Tumentis abdominis expanſio inæqualis Tympanitidem quidem referebat, aſt, qui Tympanitidis indicium eſt, ſonitus deficiebat. Deſiderabatur quoque ea, quæ Hydropem Aſciten deſignare ſolet, Fluctuatio. Tribus poſtmodum Medicis, præclaris in arte Viris, mihique, Puellæ repetentibus examen, obſcurior quædam animadverſa Fluctuatio eſt. Dixi Hydrops ſi ſit, eum cyſticum eſſe; quam Diagnoſin dudum ex ejuſmodi ægris, quorum Cadavera poſtmodum incideram, didici; quamque poſtmodum a Cl. *Morgagni Epiſt. Anat. med.* 38. §. *67. 68. 69.* 70. 71. multiplici obſervatione confirmare vidi. Nullum enim hic dubium, utrum cyſticus eſſet Hydrops, ſi revera Hydrops eſſet, an vero illa Hydropis rarioris ſpecies, quæ inter Abdominis muſculos, atque Peritonæum fit: ut ſeq. §. §. clare patebit.

Fluctuatione manifeſtiore indies percepta, Paracenteſis decreta in conſilio fuit, ac die 29. Auguſti inſtituta, ſiniſtro in latere, in ſacci cujuſdam majoris veluti fundo: dixi enim ſupra, Ventrem inæquali extenſione loca eminentiora, ac depreſſiora exhibuiſſe.

Pro-

Prodiit aquæ fuſcæ, turbidæ, non fætentis, copia menſurarum quinque, 20. Librarum medicarum. Nihil ultra educi potuit. Neque ſubſediſſe Venter nobis viſus eſt. Nullum unquam fætor in ſingulæ Paracenteſeos Lympha, ſpatio 24. horarnm conſervata, obſervatus eſt.

Die 1. Septembris ſimilem copiam ex prominente loco lateris dextri eduximus: inodora lympha fuit, ſed minime turbida.

Finiente ſeptembri in ſiniſtri lateris prominentia facta paracenteſis, haud ultra tres menſuras evacuare potuit aquæ turbidæ valde, inodoræ.

Cum altero die Epigaſtrium univerſum vehementer turgeſcere deprehenderetur; quamvis viſu, tactuque, communicare inter ſeſe utriuſque lateris aquæ viderentur; inſtituta quarta Paracenteſis eſt in dextro latere, paulo altius, pluſque verſus lineam albam, quam antea. Educere non potuimus pluſquam tres Lymphæ inodoræ, pellucidiſſimæ, ac ſtraminei coloris, menſuras.

Iterata ſic quater Operatione, Lymphæ, dextro de latere ſemper limpidæ, de ſiniſtro perpetuo turbidæ, Libræ 64. cum aliqua conſidentia Ventris evacuatæ ſunt. Color interim, vires, appetituſqne, boni.

Senſim tamen urina inquietdinem pariebat. Toto tempore morbi in Septembrim uſque, urina copia debita, conditione ſana, reddita erat; jamque cum dato Vino ſquillitico & longe prominentius abdomen redderetur, concluſimus Diuretica attenuando & ad renes determinando agentia, in hydropicas Cyſtides, veluti Legibus vix ultra ſubjectas Circulationis, non agere ultra; agere in humores corporis ſanos, in quos ſolos agere non debuiſſent: valedicendum itaque eſſe hiſce, quæ quo operantnr potentius, eo plus, humores diſſolvendo, augent Hydropem. Neglectus hujus obſervationis innumeros ægros ante diem, humano more loquendo, perdidit.

Di-

Dixi mox Cyſtides hydropicas legibus Circulationis vix ultra ſubjectas eſſe; aliquem tamen locum adhuc ſupereſſe, unde ſanies, ichorve, intra ſanguinem abſorberetur, urina indicavit: hæc enim Septembri menſe, eoque fere integro, turbida fuit, ac craſſa, opaca, ex albo quandoque leviter ſubcæruleſcente pellicula tegebatur, ſedimentumque deponebat furfureum: medio autem ſeptembri fætor, iſque ingens ſæpe, adjunxit ſeſe; ita ut urina quo miſſa momento erat, cum aceto efferveſceret. Qua de cauſa concluſum eſt Corpus potu *Limonada* dicto, quem ægra vehementer amabat, implere; Kinamque porrigere.

Parciori Corticis doſi minime auſcultans fætor, tandem menſe Octobri liberaliori ejus doſi diſparuit omnis.

Interea totus venter tumidior fit, abſque ulla, hucuſque imminuta Ventriculi, Pectoris, Viriumque integritate. Vide hic iterum *Epiſt*. 38. *Morgagnianam*.

Ventre igitur longe tumidiore, ex ſacco eminentiore lateris dextri eductæ ſunt XI. Libræ aquæ limpidæ, atque inodoræ: biduoque poſt de lævo latere aquæ fuſcæ & turbidæ Libræ XIV. Paracenteſeos hujus vitrum prius nonnihil fætebat, reliqua minime. Ventre æquo turgeſcente, Puella omnes functiones comedendo, reſpirando, gradiendo, optime perficere pergebat.

Die 4. Jan. 1766. in conſilio decretum fuit ſeptimam inſtituere Paracenteſin, in eoque eorum opinio prævaluit ut, lympha educta, ſaccus injectione aquæ hordei mellitæ elueretur, & ab adhærente ad ejusdem parietes muco vel ſenie detergeretur; ut optimis Pariſienſibus Chirurgis moris eſſe *Tomus ſecundus Acad. R Ch.* fidem facit. Utque etiam cannula bene adaptata, & firmata, qua lympha & mucus jugiter extillare poſſet, in vulnere maneret. Hoc ipſo die hæc omnia tentabantur: quin & vacuo Siphone aërem ſæpius ex vacuo quis ſacco extrahere tentatum eſt. At

At vero, quod ab illis, qui non abiverant in hanc ſententiam, prævisum erat, ilico contigit. Elapſo ſcilicet trihorio dolor ingens oboriebatur, ac Febris valida. Hinc protinus educta cannula eſt. Febrimque, que perſeverabat, deinde Cortice peruviano, qui una poſſet metuendæ Gangrænæ proſpicere, abigere conabamur.

Die 14. Jan. Ventre ubique, ac ſuperius maxime, turgente, Octava paracenteſis facta eſt ſiniſtri lateris; qua non plus tribus libris turbidæ, multumque mucaginoſæ materiæ, educi potuit. Tentata iterum ſacci deterſio, aërisque eductio.

Ex ſeptima autem Paracenteſi dolor Ventris, febriſque continua remittens, ægrotam perpetuo vexarunt, quamvis continuo Kina uteretur. Paucas urinas minxit, easque cum copioſo ruffo, rubrove, ſedimento; appetitu plane deſtituta, noctes inſomnes, anxiaſque tranſigens, quantumvis paregoricis uſa, & inexplebiliter ſitiens. Ita ut, febre, bis ad 10. matutinam, tertio die ad meridiem, cum horrore, ac vomituritione, ingraveſcente, demum die 27. Jan. piam animam Creatori redderet.

Elapſis 24. horis, Cadaver aperuimus Inducto inſtrumento per cicatricem Paracenteſeos, aut prope illum, materiem partim purulentam, partim glutinoſam, eduximus. Aperientes hunc ſiniſtri Hypogaſtrii ſaccum ſecundum ejus longitudinem, deprehendimus eundem omni ex parte liberum, præterquam ad Peritonæum; quocum vagis, fortibuſque Fibris, cohærebat. Quibus fibris, ut & iis aliorum ſaccorum, diſſolutis, univerſum abdomen denudavimus, quo conſpectui omnia paterent.

Sed turbatum parumper examen fuit. Quo expeditior Anatome fieret, abdomen Chirurgi perforaverant, ut eductis aquis mox paterent contenta ventris. Animus autem mihi fuerat accurate explorare, utrum Hydrops Cyſticus ſolus, an quoque Aſcites adeſſet? quod haud inepte quis ex aqua limpida, quam ex dextro latere ſemper eduxeramus, ſuſpicari poſſet. Jam ve-

vero elabente ex ſacco pertuſo aqua, corpore ſimul in latus, anterioraque, reclinato, incertum plane fuit, utrum aqua, quæ paracenteſi cadaveris prodierat, effluxiſſet per cannulam omnis; an vero etiam ſaccum inter Peritonæumque, quocum ſacci laxe tantum cohærebant, furtim ſeſe inſinuaſſet. Impediebamur inde quoque examinare num injectio detergens non etiam parte ſui effuſa in Ventrem eſſet.

Peritonæo toto uſque ad margines coſtarum ablato, nihil ab ima pelvi, ad diaphragma uſque, excepto eo, quod primo intuitu credebatur Hepar eſſe, niſi unicus, aſt tumore vario inæqualis ſaccus, Ventrem videbatur explere: quæ inæqualitates in vivente nobis veluti totidem ſacci eſſe apparuerant: videbaturque totus ille, ingenſque ſaccus, ſuam ducere ab uno Hepate originem.

At vero propius omnia intuiti, reperiebamus rem longe alio modo ſe habere: Hepar nempe intra Coſtas deliteſcere totum; quodque Hepar credideramus, eſſe peculiarem ſacci tumorem.

Saccus porro qui, ut ſupra relatum, vagis productionibus, potiſſimum prope umbilicum, pauloque altius, cum Peritonæo concreverat, lata valde baſi verſus pelvim cohærebat cum uterino ſyſtemate.

Unde ſaccum univerſum cum Utero, Tubis, Ovariis, e ventre ſolvimus. Apparuit tunc evidenter adhæſionis ſacci principium ad mediam fundi uteri partem inchoare, cohærere deinde cum Meſenterio, cum Peritonæo ad oſſa pubis, ad muſculum Pſoam & Iliacum internum, ad Nervum, Vaſaque cruralia; terminari tandem digito lato a dictis muſculis, dextroſum.

Uteri collum oblongum admodum; ſiniſtra ejus cavitas naturalis capacitatis; dextra in parte, concretis parietibus, cavitas nulla: quam ob rem nec ibi veſtigia tubæ. Sed neque ſiniſtro in latere, ubi uterus ceterum naturaliter se habebat, tuba patebat.

Ova-

Ovarium ſiniſtrum naturali duplo majus, cartilagineum, ſcabrum, ſcirrhoſum, una denique inſigniore, pluribuſque exilioribus Hydatitibus, plenum.

De tuba dextra tota, deque dextro Ovario, nulla veſtigia: lata modo membrana a medio uteri fundo ad inguem ſeſe fortiter affigebat.

Porro craſſa hæc mambrana tres quatuorve latos digitos lata, a fundo uteri & inguine adſcendens, mox expandebatur in ſaccum inæqualem, tuberoſum, integrum abdomen replens, atque inferiore ſui parte extuberante univerſam quoque pelvim explens, protuberantia ſua inferiore obvelans craſſam illam, unde originem ducebat, membranam.

Veri ſimile itaque fit, ipſum Ovarium dextrum in hunc immanem ſaccum degeneraſſe: cujuſmodi Ovarii degenerationes ſuperioribus in Tomis retuli complures; maxime *Tomo V. Cap. II.* §. *III.* ubi eodem modo, quam hic, Ovarii ſaccus accumbendo cum utero concreſcens, æque latam in origine baſim referebat.

Saccus ipſe hic lineam, ibi duas, alibi digitum, pollicemque craſſus, hinc inde mollis, nonnullis in locis cartilagineus, in aliis ſcirrhoſus, in tria potiſſimum tubera diſpeſcebatur, quorum ſiniſtrum maximum erat; inferius, minus; dextrum, minimum; ſed omnium ſolidiſſimum: qua de cauſa, uti etiam ob figuram ſitumque, principio nobis impoſuerat ac ſi Hepar eſſet, a quo ſaccus ipſe naſceretur: color autem eo Hepatis albidior, ipſumque demum altius inventum Hepar, revelarunt errorem.

Notavi ſupra Chirurgos, ante adventum meum pungendo ventrem, magnam contenti in eo liquidi copiam profudiſſe. Quamobrem non potui in ſacco tali loculamentum invenire, ex quo 20. Libras aquæ unica vice eduxeramus; collapſa enim omnia erant. Neque in dextri lateris cavitatibus eam limpidam Lympham reperii, cujuſmodi olim in ſingula evacuatione prodierat.

For-

Forte tempore poſtremo limpidam haud amplius, ſed turbidam, ſed mucaginoſam, dexter hic ſaccus continuit aquam; vel forte, ut ſupra innui, limpida illa aqua aſcitica fuit.

Ipſe ſaccus, qui hucuſque nobis in tres diviſus apparuerat, hoc modo ſe habuit: quocunque in loco incideretur, membranaceis ſepimentis in varia variæ amplitudinis loculamenta diviſus erat. Loculamentorum horum majora, tubercula continebant, quæ aut ſcirrhos inæquales, politaſve cartilagines, referrent; aut hic aquam, ibi pus, alibi mucaginem, continerent. Pus enim, mucuſve tenax, aut aqua, cavitates omnes ſive majores, ſive minores, explebat. Singularis autem nigredo, ſeu ex atro profunde fuſceſcens color, majoribus inerat cavitatibus, haud a Gangræna, ſed eo modo ubique apparens, uti ille, qui in oculo Retinam, Uveam, ciliareſque Proceſſus, conveſtit.

Itaque Ovarium dextrum, paulatim degeneraſcens, in tantæ molis ſaccum excreverat; ovulaque cum calicibus ſuis in tot loculamenta mutata erant. Hæc porro ovula ſcirrhoſa, cartilaginea, dydatica, facta ſic erant in hoc monſtroſo Ovario, quemadmodum mutata reperiebantur proportione minore, (*en miniature*) in Ovario ſiniſtro: perinde ac Ovarium ſiniſtrum, in ſua parvitate, veluti Prototypon eſſet monſtroſi Ovarii dextri.

Membrana autem ſacci univerſi, membranæ cunctorum loculamentorum, tumorumque, rubris vaſis, iisque permultis, ſcatebant; diametro auctis cum Ovarii incremento. Non referebant ergo hydaticas membranas, quæ vaſis carentes, coagulato albumini ovi, in planum effuſo, ſimiles, & æque lacerabiles, eſſe ſolent. *Vid. Tom. 7. cap. 3.*

His patienter luſtratis, ad contemplanda reliqua viſcera nos convertebamus. Hepar jam dixi ſic intra coſtas delituiſſe, ut certo ſenſu pateret haud erraſſe *Hippocratem*, Hepar viſceribus annumerando Thoracis. Permagnum

magnum autem ita erat, ut lobo majore cavum dextrum, a marginibus coſtarum infimarum, ad altitudinem coſtæ octavæ, numero ab inferioribus inito, partemque cavi ſiniſtri, expleret; minore vero lobo Hypochondrium ſiniſtrum ad arcum coſtarum uſque, occuparet. Bilem Veſicula copioſam ſatis, probeque tinctam, continebat.

Sub lobo minore Jecoris Ventriculus, integræ manus magnitudine, a ſacco duro complicabatur, ut modica tantum cavitate gauderet. Poſtque, & ſub eodem, Lien non magnus, ſpinæ dorſi, quam arcui coſtarum, proximior. Lienem hoc loco ſæpe inveni: ut dolores tumoreſque lateris ſiniſtri externo tactu patentes, perceptive, ſæpe perverſe Lieni adſcribantur.

Inteſtina omnia ab incumbente ſacco compreſſa valde. Colon ab origine arctum, parvis ſcybalis plenum, ſiniſtro in Hypochondrio ante Ventriculum triplo amplius, denuo valde contractum inferiora petebat. Nulli in Inteſtinis vermes.

Cor cum Pericardio bonum. Nunquam vidi Pericardii extimam membranam pluribus majoribusque ſcatentem vaſis. Cor ſiniſtrum grumoſi ſanguinis multum, dextrum plurimum habuit.

Pulmo dexter omni ex parte a Pleura liber: ſiniſter undique membranaceis productionibus, haud facile dilacerandis, cum Pleura connaſcebatur.

Itaque vidimus Puellam tantis cum malis, vultu, oculis, viribus, reſpiratione, appetitu, catameniis, optima, ſanitatis indicia præbuiſſe, ad Paracenteſim ſeptimam uſque. *Clariſſ. Bianchi*, *Taurinenſis Profeſſor*, ejuſmodi in morbis bilem ſcripſerat aut nullam eſſe, aut aquoſam inertemque. Hic non ita; nec ita in pluribus Hydropicorum cadaveribus deprehendi: ut ſaltem Viri clariſſimi non ſit univerſalis obſervatio. An bona Puellæ bilis ad tantam tot functionum contulit præſtantiam? Plauſibile hoc foret, niſi prioribus hujus operis Tomis cum bona copioſaque bile, has functiones languidiſſimas

eſſe deprehendiſſemus. Vide de his plura *Tom.* 4. *cap.* 3. *a pag.* 219. *ad* 125. ed. Vien.

Familiare eſt in feminis, quæ peperere, ſyſtema uteri univerſum hujuſcemodi morbis affici: iucommoda graviditatis, inflammationes a difficili partu, a lochiis retentis, generare talia ſolent; ſed in innuptis, in honeſtis, caſtiſque puellis, rariora longe deprehenduntur: fieri tamen quoque in hiſce, & præſenti exemplo, & aliis *in Tomo hujus Operis ſexto pag.* 41. *&* 48. ed. ejuſd. relatis, conſtat.

Vermium Symptomata in vita paſſa puella non eſt: Vermem unicum in morbo excrevit, poſtea nullum; quod, propter conſpecta, & accurate examinata a Medico excrementa, certo novimus: nec vermis ullus in cadavere reperiundus fuit. Exemplum ſic haberetur *Solitarii* Lumbrici teretis, ut datur Tenia *Solitaria*. At vero ut teretium raro ſolitarium eſſe numerum novimus, ita & Teniarum non ſolitariarum, ſed complurium, exempla nobis ex variis Autoribus collegit *Ill. L. B. van Swieten Tom.* 4. *com. Cap. de morbo infant.* Et in cane Auditoribus meis illos numero xii. demonſtravi. Et proferam deinde Hiſtoriam integrarum Teniarum numero Octodecim, quam femina emiſit, necdum a ſymptomatibus Vermium immunis; imo adhuc particulas Teniæ excernens.

Sed putridum urinarum, verumque earundem alcali, qua cretum origine, qua arte ablatum eſt? Putrida materies ex ſacci plaga quadam reſorpta intra ſanguinem, olim mox a bona Natura ad Renes demandabatur: ita ut ſanguis continuo ſe per Renes expurgaret ab eo, quod eſſet reſorptum. Hinc eodem tempore appetitus, vires, menſes, ſomnus, motus, veluti illibatæ ſanitatis. Præſtitiſſet nihilominus putridam non adfuiſſe fomitem, qui metum perpetuum incuteret, ne, aucta ea, penitus corrumperentur diſſolverenturque humores. Interim Corticis Kinæ requiſita doſis, una cum acido potu,

tu, videtur progreſſum corruptionis ſtitiſſe, eandemque jam factam minuiſſe ſic, ut poſthac multa de ſe ſigna præbere, niſi vita ad metam properante, non potuerit. Egregia exempla Noſocomium vidit putredinis humorum in maculis rubris, purpureiſque, cutis; & in mictu cruento malignorum morborum; quam feliciter ſtiterit, Cortex. Videtur ſane in hac morborum malignitate putridum omne ex ignoto fomite ſic a ſanguine verſus Cutem, Reneſve, determinari, ut primo ſaltem tempore, humores univerſos corrumpere nequeat: ne autem corrumpat demum, Medici Peruviano cortice prævertere conantur.

§. VII. Longus fui, ſed longus eſſe debui, in referenda varii Hydropis hiſtoria; morbi quippe formidoloſi, ac toties eo citius letiferi, quo ſtudioſius eidem medicari fueris anniſus. Equidem ego in eodem pertractando ſemper multus, communemque olim Praxin ſecutus, in ſpecie morbi quacunque, quibuslibet ſelectioribus remediis, & ſi mitiora haud opitularentur, generoſioribus, aquas pellere conatus ſum: hoc vero incaſſum tentato, ad Paracenteſin, ægris ſi vires necdum confractæ eſſent, tandem confugi. Quin etiam ipſam hanc Paracenteſin, etſi hominem non curaret, nihiloſecius laudabam, ut quæ alias imminentem brevi interitum procraſtinaret. Nunc vero in praxi me quodammodo conſeneſcentem, ipſoque propterea uſu rerum tutiora edoctum, Palinodiam canere, ac vulgari praxi renuntiare, monet, jubet, urgetque, proximi ſalus. Porro ut hujus mutatæ ſententiæ rationes exponam, neceſſe erit omnes Hydropis ſpecies, ſeorſim ſingulas, ſuo in ortu, ſuo in progreſſu, ſuo denique in fine, mature examinare.

Quinque Hydropis ſpecies enumerare Medicina ſolet. 1^nam^ Hydropem intercutem, quem & ἀνὰ σαρκὰ vocant. 2^dam^ Hydropem Aſciten. 3^tiam^ Peritonæalem. 4^tam^ Cyſticum, ſeu ſaccatum. 5^tam^ Tympanitidem.

I. Hydrops intercus, qui aquam, aliquando gelatam materiem, imo & nonnunqnam quid aërei intermiſtum habet, cum conſuetis artis auxiliis ſemper tractandus ſit, nos hic morari non debet.

Altera ſpecies, Aſcites, nos aliquantiſper detineat oportet. Aquarum moles eſt, in ventris, ſeu Peritonæi, cavo collecta. Hanc adeſſe novimus, cauſarum præcedentium primo gnari, Hæmorrhagiæ; Potuum aquoſorum ingluviei; Spirituum abuſus; Colicæ Pictonum; Acutorum morborum male curatorum, aut non rite judicatorum; Febrium intermittentium, ſimiliter ſe habentium; Urinæ parcioris, non auctis éxcretionibus aliis; Coloris, oculorumque, a priore ſtatu ſano mutationis; Chloroſeos; &c. ſi deinde cum hiſce tumor in Hypogaſtrio, & ad Ilia; ſi a Venarum Iliacarum inde nata compreſſione nonnullus obſervatur crurum tumor; ſi variato corporis ſitu fluctuationem quandam obſervat æger; ſi moles corporis ſenſim inde creſcit; ſi Vires, ſi Vultus, ſi Appetitus, ſi Urinæ excretio, ſi Menſium in feminis profluvium, quocumque modo vitiantur, Aſciten agnoſcimus.

Si ſemper hi Aſcitici ſe nobis principio examinandos ſiſterent, morbum paulo facilius ſæpe agnoſceremus, naſcentemque felicius, atque crebrius, perſanaremus. Cum vero annoſi, atque inveterati, ſæpe nos primum adeant, fere immemores modi, quo ceptus morbus, quo cretus fuerit, minus profecto certam, minuſque tutam formare Diagnoſin poſſumus.

2°. Si jam Venter primo examine diſtentior eſt, fruſtra ſæpe expectamus fluctationem, Aſcitis teſtem: Advertit jam *Duverneyus* junior hic, veluti in Veſica aqua diſtenta nimis, fluctuationem non percipi.

3°. Idem clarus autor, &, ſi quis unquam, in Diagnoſi Hydropis cujuſcumque ſagax, & exercitatus, pro ſuo, quo erat, candore fatetur, ſe aliquoties in Diagnoſi deceptum fuiſſe, dum fluctuationem percepiſſe

ſe

ſe ratus, nullam in cadavere aquam, verum Inteſtina muco & aëre plena, deprehenderet.

4°. *Sydenhamus* in ſuo *de Hydrope* tractatu teſtatur nobis & Aſciten adeſſe ſuis ex ſignis creditum fuiſſe, & vel meras excreſcentias carnoſas, vel flatus adfuiſſe, qui mentirentur Aſciten.

5°. *Sepulcreti T. Boneti Tomus alter* plurima nobis exhibet variorum exempla morborum, quos exercitati etiam Medici falſo ſalutaſſent aſciticos; ipſiuſque graviditatis: quam ego quoque a celebrioribus Artis Antiſtitibus pro Aſcite eouſque tractatam vidi, donec in lucem prodiret vivus Hydrops.

6°. *Refert Acad. Reg. Sc. Par.* anni 1732. & Hydropem ſalutatum quendam Ventris tumentis morbum fuiſſe, & inſtitutam quater, licet nullus unquam humor prodiret, Paracenteſin: tumore interim univerſo a Rene ſiniſtro 35. Librarum pondere gallico, & paucula aqua, quæ fluctuationis ſenſu Medicis impoſuerat, oriundo. Similem utcumque Hiſtoriam Renis prioribus in Tomis retuli.

Tertia Hydropis ſpecies ea eſt, quæ inter Peritonæum, & Abdominales muſculos colligitur; & *Hydropis Peritonealis* nomine venit. Hujus ſigna Diagnoſtica minus evidentia eſſe apparent, quam vulgo credunt, & ſtatuunt.

Egregius *Littræus*, cui in hiſce, aliiſque, multa debemus, Regulas quaſdam *Ac. R. Sc. Par. ann.* 1707. condidit, quo fiamus præſentiæ hujus morbi certiores. 1° *Si Hydropis hæc ſpecies non niſi plurium annorum ſpatio* (*plusieurs années*) *formata fuerit, & progreſſum, maxime in initio, lentiſſimum fecerit.*

Sed & Cyſtici Hydropis lentiſſimum incrementum quandoque eſt. Mulier, §. *III. hujus ejudem Capitis*, quinquennium numerabat, ex quo intumeſcere cepit Abdomen, paulatimque ſibi augeſcere viſum fuit. Conſtitit autem manifeſto eandem non-Peritonæali, ſed Cy-

ſtico laboraſſe hydrope: e contrario *Chomel*, *Acad. R. Sc. P. anni* 1707. Peritonæalem Hydropem Puerperæ refert, intra 15. dies, a ſuo principio numeratos, ita creviſſe, ut venter æque jam eſſet, quam ante partum, tumidus. Ergo Regula fallit, cum idem lentoris incrementum morbi & in quarta ejus ſpecie obtineat, & ipſum hoc ſignum in eadem ſpecie deſit.

2°. *Si & circumſcriptus tumor eſt*, *& tumoris figura mutato corporis ſitu*, *vix mutetur*. *Camerarius* Pater tamen, & *Drelincurtius*, & alii complures, tumorem circumſcriptum, acuminatum, diviſumque, ſuis in ægris non invenerunt, ſed ventrem æqualiter tumidum. Præterea Ovarii cyſticus Hydrops, dum Ventrem nondum integrum mole ſua explet, circumſcipti tumoris externi figuram habet, tactuque percipitur circumſcriptus: quod ſi ſimul Peritonæo accreverit, ut pluries vidi, ſitu corporis mutato, non ipſe mutatur. Ergo & hoc alterum ſignum Hydropis Peritonæalis fallit.

3°. *Littræus* vult *ut in conſcripto tumore fluctuatio*; *extra limites vero ejuſdem nulla perceptio fluctuationis ſit.*

Attamen *Nuck*, *Hochſtetter*, *Camerarius* Pater, negant omnem Peritonæalis Hydropis fluctuationem; ſaltem *Nuckius* abſentiam fluctuationis inter bona ſigna connumerat.

4°. *Si crura aliæve corporis partes non extumeſcant*, *niſi provecto jam multum morbo*. Quamquam plures ita cenſeant, dico tamen primo *Gabrlipii* feminam ab initio tumidis extitiſſe cruribus: ſecundo, ſaltem hanc 3. ſpeciem a ſubſequente 4. non diſcriminari, in qua idem ſignum habetur.

5°. *Si præter ponderis moleſtiam vix quid incommodi toleret ægrotans*. Pariter, ut ad præcedens, reſpondeo, & *Nuckii* feminam vehementer ſitiviſſe, vehementerque potantem, urinam parce miſiſſe; & iterum ob idem ſignum hanc ſpeciem morbi non interſtingui a ſpecie ſequenti, qui idem ſignum ſcribitur habere.

6°.

6°. *Si mox a punctura, antequam aqua emittitur, ſonda longa, per Cannulam inducta, per omnem Ventris capacitatem duci nequeat.* Verum idem vidi Chirurgos experiri in tumore quocunque Cyſtico, ſive minore, ſive etiam ventrem explente totum, quando diviſus in partes, variaque loculamenta eſt. Dices forte Inſtrumentum triquetrum in Hydrope Peritonæali mox penetrare in cavum; in Hydrope vero ſaccato longum emetiri debere ſpatium, antequam integumenta, muſculos, peritonæum, ipſumque penetraverit ſaccum, adeoque vel ſic diſtinctionis haberi notam. Sed regero, experientia edoctus, inſtrumentum in gracili ventre, & ſæpe gracili Cyſtidis plaga, mox penetrare; adeoque hoc ad diſtinctionem non ſufficere. Vide quam tenuis cyſtidis membrana eſſet in Hiſtoria *Morandi* Ac. R. Sc. Par. anni 1719.

7°. *Si per eandem Sondam non eas percipiamus inæqualitates, quas Inteſtina, cæteræque formant Abdominis partes.* Hoc ſignum aliquid probaret, niſi Saccos inveniremus tenues, ac fere politos interna ſua ſuperficie, in quibus proinde idem *Sonda* doceret.

8°. *Si poſt Paracenteſin paucum admodum aquæ in cavo reſtitaverit.* Sed vix remanere quidquam in Aſcite, & in Cyſtico, aliquando deprehendimus.

9°. *Si poſt eductas aquas reſupinato corpore liquor per cannulum injectus, per eandem extemplo exſiliat.* Idem in Cyſtico adverti.

Cum præter hæc novem, alia ſigna apud Autores non enumerentur, hæcque ipſa fallacia eſſe demonſtrentur, imo hanc ſpeciem morbi cum ſubſequente confundant, concludi fas eſt, Diagnoſin Hydropis Peritonæalis incertam admodum eſſe.

Quamquam autem *novem* tantummodo ſigna, ut mox dixi, eaque incerta valde, enumerari ſoleant, an *decimi* ſigni loco numeranda non eſſet iniqua Sexus feminei Sors, in quem fere unicum hæc Hydropis ſpecies

cadat? Quantum enim pro mea virili Hiſtoriam medicam diſcuſſerim, necdum plus unico viro, quem invaſerit, ſe obviam mihi fecit; ſcilicet *Ahornii* Adoleſcens, cujus etiam meminit laudata toties *Morgagni* Epiſtola.

Hoc ſic ſe habente, haud eſſet, Viro tumidum gerente abdomen, ulla fere unquam de Peritonæali Hydrope formanda ſuſpicio. Sed undenam ſolis feminis familiaris? Legendus hic omnino eſt incomparabilis *Winslow* in *Acad. Reg. Sc. Par. an.* 1741. *a pag.* 76. *ad* 80. *& a pag.* 234. *ad* 250. *Edit. in* 8°. ſuper durioribus atque rigidioribus Thoracibus, qui inferiores feminarum coſtas deprimendo, comprimendoque Hypochondria, ad hæcce, & alia peſſima mala generanda, apti nati eſſe videntur. Sive enim inde compreſſa vaſa lymphatica in nodulos, quos detexit Anatome, primo aſſurgunt, ac dein crepando hunc Hydropem generant; ſive potius a tumoribus præ Thoracum compreſſione in celluloſitate natis, tandemque ſic auctis, ut a Peritonæo Muſculi abdominales ſecedant; Vaſa lymphatica, a Peritonæo ad hos muſculos pertinentia, rumpuntur, & ſic Lympha in hanc intercapedinem illapſa, eandem auget: abunde intelligimus Thoracum preſſione gigni hanc Hydropis ſpeciem ſæpe & poſſe, & debere. Præterquam quod, præter alias *Cyſticorum* tumorum, de quibus mox, cauſas, etiam hac Thoracum preſſione eorundem ortus, atque progreſſus, haud difficulter intelligatur: qua de re legi meretur *Targioni Tozzetti prima raccolta di oſſerv. mediche*.

Deſcribitur 4.ta *Hydropis ſpecies*, *cyſtica*, ſeu *ſaccata*, dicta, quæ a variis Ventris Viſceribus, partibuſque, originem trahere ſuam poteſt.

Ac 1.° quidem ex Ovario alterutro, quod, quemadmodum pluries demonſtravi, & in variis hujus operis tomis deſcripſi, vel magnam ventris partem explere, vel totum, poteſt.

Secundo, a Tuba alterutra; quemadmodum quoque antea deſcripſi. Ter-

Tertio, ab ipſo utero, ut obſervarunt Autores.

Quarta ab Hydatidibus natis in Hepate inſigni oribus, Hepatis molem monſtroſe extendentibus; quales Auditoribus meis publice demonſtravi: vel etiam ab Hydatidibus numeroſiſſimis ex Hepate, ex Liene, ex Utero, alioque quocumque viſcere propullulantibus, vel & inter Omenti laminas, in Peritonæo, aut quoque in Cavo Omentum inter, Peritonæumque, formato, inventis.

Signa Hydropis Cyſtidis nunc inveſtigemus accurate. Ore omnium veluti Scriptorum *Mauchartus*, *Eph. N. C. Cent.* 8. *Obſ.* 14. & *Nuckius in Aden*: hæc ſigna collecta dederunt.

„ Quæ Hydropicæ, ſcribit *Manchartus*, nec pal-
„ lent, ſed roſeum potius genarum ſervant decorem,
„ nec pedes habent tumidos; ut potius, aucto licet in-
„ dies abdomine, gracileſcant cum reliquis artubus &
„ corpore: hæ ſi diu, abſque notabili actionum læſio-
„ ne ſarcinam hanc circumferant, appetitum habeant
„ bonum, non admodum ſitiant, nec tuſſiant, alvus
„ autem faciat officium, urina naturalis ſit, & moles
„ abdominis nec purgantibus, nec diureticis obediat,
„ & præcipue malum a partu difficili, puerperio infe-
„ lici, molæ geſtatione, aut abortu ducat originem,
„ nec ſigna Cachexiæ concurrant, Hydrope ovarii, ſeu
„ Saccato, vel Cyſtico dicto, ſæpe tenentur.

Et *Nuckius*: „ Ego, inquit, experientia didici il-
„ las, quarum facies colore grato eſt roſea, quæ ſatis
„ bene comedunt, bibunt, alvum deponunt, urinam-
„ que ſine notabili moleſtia excernunt, quarum corpora
„ nec purgantibus, nec diureticis, nec diaphoreticis,
„ multum auſcultant, illas, inquam, ordinario affectu
„ Uteri, Tubarum, vel Ovariorum, laborare hydropi-
„ co, Lymphamque peculiari ſacculo incluſam nulla ar-
„ te curari poſſe.

Obi-

Obiter advertamus Scriptorum horum priorem de ſolo Ovarii hydrope agere, poſteriorem de eo, & Ovarii, & Tubæ, & Uteri: priorem malum deducere a partu difficili, puerperio infelici, molæ geſtatione, aut abortu; non excludere tamen ab hoc morbo virgines bene menſtruantes, quales vidimus, cum non dicat has *ſolas* affici, ſed *præcipue*.

Advertamus ſecundo nullam iu utraque hac deſcriptione fluctuationis fieri mentionem, quam, ut ut ſæpe abeſt, obſcuriorem ego deprehendi tamen, & *Clar. Targionius* in ſua Matrona invenit manifeſtam. Ergone & abeſt & adeſt, ut in Peritonæali? ob idque nihil in Diagnoſi juvat?

Si nunc animo perpendamus pleraque ſigna in hoc Cyſtico Hydrope veluti Diagnoſtica, imo Pathognomica tradita, convenire cum iis, quæ in Hydrope Peritonæali ſignorum Diagnoſticorum, atque Pathognomicorum nomine cluebant, convincimur præter conjecturam, aut ſaltem præter probabilitatem, nihil reliqui fieri.

Sed ad alia quam plura attendamus oportet. Dantur *veri* Cyſtici tumores, dantur & *ſpurii*; & ſic quidem, ut crebro ſigna nobis deſint, quibus verum a ſpurio diſcriminemus, ſpuriumque a vero. Neque veluti gratis me hæc aſſerentem ii incuſabunt, qui hac in re pluries ſe ſua in praxi norint eſſe deceptos. Videantur quæ *celeberrimum Valſalvam* obſervaſſe Clarus per omnia referat *Morgagnus*. Tumido in vita exiſtente abdomine, a morte tumor invenitur pondere 25. Librarum, e Meſenterio enatus, proceſſibus ſuis Jecur & Lienem premens, infra cum tumido teſte ſiniſtro communicans; ſubſtantiæ cancroſæ.

Mulieri adeſt in vita ingens medio in Ventre tumor: in denata illius baſis invenitur ad Meſenterium, ipſeque cum Colo unitus; hic firma, ibi mollior. *Marcellus Donatus* ejuſmodi tumoris meminit, pure repleti.

Poſt

Poſt tumidum admodum in Vita ventrem, tumorem cadaver exhibuit prægrande hominis caput æquans, natus ex uteri poſtica parte, carnoſa ſubſtantia durior, duos in ſaccos diviſus, quorum alter vacuus, ſevo alter plenus. Primum liber tumor, poſtmodum utpote cum vicinis concreſcens, immobilis fuerat.

Tumor ingens, immanis, totius non Epigaſtrii, quod notandum, ſed Hypogaſtrii, ſæpius de die variæ magnitudinis, diu ægrum torquet. Invenit *Valſalva* molis ingentis Ventriculum locatum in Hypogaſtrio. Similem refert *Mangetus* anatomen. *Illuſtriſs. Morgagni* immenſum talem Ventriculum deprehendit, qui etiam vacuus, vix a pubis diſtaret oſſibus. *Illuſtriſs. Macneven o Kelly ab Agrim* in Diſſ. *de raro Ventriculi caſu*, 1760. edita, Ventriculum demonſtravit, Scirrho Pylorum fere obturante, eam in molem amplificatum, ut, ſacci iſtar, univerſum abdomen expleret, ſuoque fundo inter Rectum atque Veſicam ſeſe inſinuans, cauſa teneſmi extitiſſet, frequentiſque ſtranguriæ. Ingens adeo hic Ventriculus erat, ut, referente Clariſſimo Autore, „filum arcui majori circumductum, antequam „ evacuaretur, ulnam *Bohemicam*, cum tribus quadran- „ tibus & duobus pollicibus, æquaret: minor arcus „ tres daret ulnæ quadrantes cum uno Pollice. Et, quem apud *Riverium Antiſſiodorenſis* Medicus *Jodon* deſcribit, Ventriculus, quantane mole ventrem extenderit, qui nonaginta Librarum pondere liquidum intra ſeſe comprehendere, inventus eſt? *Moinichenius* Ventriculum vidit ſic univerſum explentem abdomen, ut coopeririet Inteſtina omnia. Profecto ſimiles tumores, antequam ventrem penitus impleant, Cyſticorum more ſe habere, nobiſque imponere poſſunt; & grandeſcentes demum ſic, ut & expleant totum ventris cavum, & liquore turgeant, fluctuatione ſua Aſciten mentiri queunt.

In-

Inteſtina concreta mutuo inter ſeſe, ac conglobata, ſenſum tumoris inæqualis ſaccati Medicis exhibuerunt. Monachus creditur Aſcite mediocri laborare, una cum tumore forte cyſtico, quo preſſo flatus per inferiora excludebantur. In Cadavere invenitur tumor a conglobatis Inteſtinis tenuibus & partim quoque craſſis, ope craſſorum atque cartilagineorum ligamentorum. Qui hanc Hiſtoriam refert *Morgagnus*, addit ſe in alio principium hujus tumoris una cum Aſcite inveniſſe. Anni ſunt 23. quod publicæ lucis fecerim Hiſtoriam feminæ, cui Paracenteſin tres Medici feceramus, veluti Hydrope Cyſtico laboranti; in cadavere invenimus ope Omenti monſtroſi, geminos digitos craſſi, Ventriculum, Jecur, Colon, Jejunum, Duodenum, in unam veluti faſciam coiviſſe & concreviſſe. Rubellus liquor, quem pondere 16. vel 17. Librarum Paracenteſi eduxeramus, & qui integro triduo poſt hac foramine extillaverat, in unico ventris cavo, quod in ſiniſtro latere inveniebatur non ſaccato, hæſerat.

Cyſticum tumorem mentita Veſica urinaria eſt, quam *Ill. Morgagni* invenit immenſam in burſam eſſe amplificatam, ac Peritonæo connatam: ex Veſicæ quippe orificio corpora quædam alba excreverant in Veſicam; unde perpetuum quidem urinæ ſtillicidium, ſed etiam urinæ plurimæ diuturnior in eadem mora: quo ſenſim factum, ut in ſtupendam hanc molem Veſica excreviſſet, in parietibus ſuis digito craſſior. In *Boneti Sepulcreto* tumor ventris ingens, iſque Cyſticus, reperitur, ab abſceſſu ingenti, inter Veſicæ tunicas anteriores oriundo.

Tom. IV. Rat. Med. demonſtrationem publicam communicavi Jecinoris atque Lienis, ſubſtantiæ quidem optimæ, ſed molis adeo incredibilis, ut viſcera hæc utraque univerſum Ventrem, Hydropis ſaccati modo explerent, parva modo parte verſus pubem excepta.

Tom. VI. exhibui immenſæ molis Omentum, omnia

nia

nia explens, & univerſa Abdominis viſcera fere obvelans. Similia & *Ruiſchius* deſcripſit.

Ren invenitur apud *celebr. Morgagni* cujus portentoſa mole cuncta ventris viſcera premerentur in Peritonæum. Medici *Pariſienſes* homini cuipiam tentaverant quater Ventris aquas paracenteſi educere; nec eduxerant quidquam. Ren demum iu cadavere invenitur 35. Librarum Gallicarum. Semel quoque ejuſmodi Renem publice demonſtravi.

Uterus, vel in cavo ſuo hydropicus; vel pure, ichore, ſcirrho, in ſubſtantia ſua horrendæ molis; aut graviditatem mentitus ſæpe eſt, aut Hydropem. Omitto tumidos Ventres a Vermibus, ab Aneuriſmate, a Syſtemate Venæ Portarum obſtructo, &c.

Sed & ipſa Ovaria, ut ut Hydropem cyſticum verum formant, ita non minus frequenter ſpurium, ut ante jam monui; utpote aut pro majore parte, aut tota, ſive atheromatoſa, ſive ſteatomatoſa, ſive cartilaginea, ſive ſcirrhoſa, ſive cancroſa, &c.

Ex quibus omnibus mature conſideratis ſponte, opinor, liquet, & Diagnoſin 3. & 4. ſpeciei Hydropis plerumque dubiam haberi, & Paracenteſin, rariore quidem caſu proficuam, plerumque vero aut periculoſam, aut letalem eſſe.

Quinta Hydropis Species eſt *Tympania*. Tumor ſcilicet Ventris natus ut plurimum ab aere & materia chyloſa, mucoſa, ſtercorea, Ventriculum & Inteſtina vehementer extendente. Negandum tamen non eſt conſtitiſſe experimentis, quæ rite capta ſuppono, rariſſimis tamen, Timpanitidem naſci poſſe, ſi aer Peritonæum inter Ventriſque viſcera contineatur; aut ſi aer & Inteſtina diſtendat, & ventris cavum; aut ſi & aer ſimul & aqua cavo in ventre reperitur; aut denique aer Inteſtina tumefaciat, & aqua Abdomen.

Signum. 1.mum Tympanias Medici ponunt Ventris minorem, quam in Aſcite, tumorem: hoc ſignum fal-

lax

lax eſſe demonſtravit Tympaniticus, cujus Hiſtoriam dedi *Tom. 2. Rat. Med.*

2.° Ajunt fluctuatione non percipi. Hoc certe non ita generale ſignum eſt, quin candidus *Duverneyus* junior fateatur ſe *aliquoties* deceptum fuiſſe dum fluctuationem ſe percipere credidiſſet, & poſtliminio deprehendiſſet, loco Lymphæ, aere, ac multa glutinoſa materie, repleta Inteſtina fuiſſe.

3.° Sonitum Tympani madentis, aut obducti, ſtatuunt Tympanitidis ſignum eſſe. Quanquam ſæpe numero id verum eſt, fateri tamen debemus hunc ſonitum, neque perraro, adeo eſſe obſcurum, ut utrum adſit, nec ne, jure dubites. Symbolam tamen hæc tria enumerata ſigna conferunt, ſi cum hiſce homo eſt ad Stateram levis; cum e contrario in Aſcite, & Hydrope quocunque alio, ponderis inſignis ægri ſint ob colluviem aquæ.

Verum neque hoc quidem ultimum citra exceptionem in diuturniore Tympanitide admittebat Vir præſtantiſſimus, hac elapſa æſtate nobis morte ereptus, *Werlhofius*. Et dum ampliſſima Tympaniticorum Inteſtina *Duverneyus* craſſa materie mediam partem repleta videret, an hoc ſignum levitatis ponderis admittere potuit? Ad rem hic *Morgagni*, „ *Hurterus*, inquit, in „ Tympanitico puero cum miraretur craſſa præprimis „ inteſtina diſtenta adeo, ut Colon ſua mole Jecinori „ vim attuliſſet, & ſiniſtrorſum compuliſſet; materiem „ intus invenit tanta copia, quanta id facere potuerat, „ pultiformem, ſpumeſcentem, & ex albo flaveſcentem: quæ res in morbo, quem adſtricta alvus comi„ tatur, tunc, opinor, maxime conjicienda eſt, cum „ aut paulo antequam morbus evidenter inciperet, mul„ ta ægri ingeſſerunt, aut non perpauca, poſtquam in„ cepit, porro ingerere perrexerunt. „ Adeoque non erunt tales, ratione ſuæ molis, pondere leviores.

Et

Et quoad penultimum, de ventre reſonante; in *Caſparo Lombria*, Patricio Veneto, Ill. *Morgagni* deſcribit Ventrem tumidum *Tympani inſtar reſonaſſe*, dum tamen in Anatome „ Venter aquæ fœtidæ, ex vi„ ridi flavæ, copiam habuit, quantam maximam præ„ ter omnem modum diſtentus habere potuit „ Nec modo aliquando deeſt hoc ſignum in Tympania, verum etiam adeſt in Opiſtotono ſic ut Aretæus Cappadox Lib. 1. de C. & S. Ac. Cap. VI. illud inter ſigna hujus morbi Diagnoſtica ponat. *προπετέες κοιλίην καὶ θώρηκα . . . ἐπιγάστριον ἐπιτεταμένον, καὶ εἰ ἐπικρούοις, ἐνηχοῦν*. Opiſtotonos autem nihil commune cum Tympanitide habet. Sic ut etiam reſonantia Tympani non monſtret perpetuo Tympanias præſentiam.

Atque ita* demum Hydropis, ſingulas ſuas in ſpecies diviſi, ſigna tantum probabilia invenimus: quæ ſane & alterum, & tertium poſcunt, antequam quid certi aut ſtatuamus, aut pronuntiemus, examen: quamquam & aliquando tunc adhuc hæſitare Medici prudentis ſit. Quod enim centies olim, quod noſtris toties contigit temporibus, ut Viris, vere in arte præclaris, hæc res turpiter impoſuerit, idem & aliis, & nobis omnibus, poteſt contingere. Quare nihil indecentius turpiuſque in Medicorum conſilio eſt, quam quod ſuam quiſque ſententiam acriter, crebroque in aliter ſentientes ignominoſe, proferat ea in re, de qua nemo certitudinem, ad ſummum vero meram habeat probabilitatem. Exemplo nobis hic ipſe ſit præclarus *Morgagni* qui *Ep. A. M.* 39. in referenda conſultatione quinque Medicorum, ſuper tumido Ventre Rev.mi *Brixiani* Antiſtitis habita, vel ob id ſolito longe diffuſior eſſe videtur, quo diſcerent Medici omnes & in ægrorum ſalutem, & in mutui tutamen honoris, ſuam quique mentem, ſuam quique proferre ſententiam. Dum ipſe quartus perorans, ſuam ſententiam dixerat, „ Verun-

„ runtamen, addebat, non hæc a me dici, quaſi alio-
„ rum ſententiæ conjecturam præferrem meam, quam
„ omnium judicio ſubjicerem, nihil ipſe ut in re ar-
„ dua, & præobſcura, definiens, ideoque, nec quod
„ aliis viſum eſſet, contemnens.

Diagnoſi variarum Hydropis ſpecierum plerumque incerta, incerta ſæpe quoque Prognoſis erit; minus tamen crebro, quam Diagnoſis: ſæpe enim calamitatem ægrotantium, vitæque diſcrimen, agnoſcimus ex functionum læſione, cæteriſque Prognoſticis ſignis, licet genuinam necdum capiamus naturam ſpeciemque morbi.

De curatione nunc pauca videamus.

Ac primo quidem in ejus Hydropis cura, qui conſultis cunctis experientiæ regulis nobis Aſcites eſſe appareat, iſque verus, cum alia quacunque ſpecie non confuſus; in hujus, inquam, cura, Indicans, Indicatio, & Indicata, omnium optime invenientur in Immortalis *Boerhaavii Capite de Hydrope*: potiſſimum ſi una conferantur, quæ ex numeroſis Autoribus, ac multiplici ſua praxi & experientia, ad hoc Caput, pulchro concinnoque ordine, *Ill. L. B. van Swieten* commentatus eſt: ea tamen lege, ut ſi æger ab auxiliis ſelectiſſimis non emendetur, imo pejoretur potius, ſerio perpendamus, nun forſitan Hydrops hic aut non complicatus ſit, cum alia ejus ſpecie; aut inveteratior, quam ut ſolis internis levetur, abigaturque auxiliis.

De Paracenteſi tunc deliberandum eſt, ne, ſi ſit inſtituenda, ea demum ægro incurabili facto, in artis vituperium inſtituatur. Quæ ſi levet ægrum, rarius unica vice ſalutem affert; unde pluries repetenda eſt.

Novi equidem claros in *Anglia* Viros conatos fuiſſe, injectione in Ventrem adſtringente ac roborante, compoſita ex Aqua Briſtolenſi & Vino rubro, calide injecta, reditum præcavere aquarum poſt Paracenteſin; ſed cum bona illorum venia necdum imitari illos auſus ſum. In ſua enim Hiſtoria candide enarrant, ægram

ſub

ſub ipſa injectione, pungentes pectore percepiſſe dolores, perque omnia viſcera lancinationes, habuiſſe reſpirationem difficilem, pulſum vacillantem, redeuntem Syncopem, aphoniam: quæ profecto, licet ægra reconvaluerit, quam parum a vera morte abfuerint, cuique liquet. Quantane hinc iuquietudo! Quanta, ſi mors ſequeretur, Artis noſtræ exſurgeret infamia! Si tamen exempla complura hanc curam confirmarent abunde, ſequeremur eam audaciores. Solemus autem curarum eximiarum poſteriores, quæ priores confirment, ſæpe fruſtra deſiderare repetitiones, ac ſi quapiam duntaxat fortuna prima vice contigiſſent: ad quod credendum eo magis adducor, quo crebrius viderim, quanti laboris ſæpe ſit in locis externis, v. g. in Tibia, ſic vaſa lymphatica conſtringere, ut nunquam ultra ſuam lympham effundant.

Quæ porro reliqua de Aſcitis cura monenda ſint, hæc in curatione cæterarum ſpecierum ſponte patebunt.

Quæritur igitur quænam curatio ſecundæ ſpeciei Hydropis ſit, ſcil. Hydropis Peritonæalis?

Viri doctiſſimi, *Tulp. Van Mekeren*, *Nuck*, *Coſter*, *Walæus*, commendarunt Paracenteſin. Cenſet *Nuckius* Peritonæum, Lympha educta, brevi cum abdominalibus muſculis coaleſcere, & ora vaſorum lymphaticorum, Ductuumque glandularum excretoriorum, olim abrupta, jam hoc coalitu Peritonæi cum Muſculis ſic claudi, ut omnis ſit ablata Hydropis cauſa.

Et hanc curam ſeſe ab ipſa didiciſſe natura quidam ſcribunt; contemplati in *Ahornii* hiſtoria, *Eph. N. C. Cent. 9. Obs.* 100. quo pacto Natura bis exiguo a ſe foramine facto levamen attulerit, felicem tertio ſanationem: & quo pacto in femina, cujus cauſa *Cl. Chomel Act. Ac. Reg. Sc. ann.* 1728. ſuam diſſertationem adornavit, Natura aperiundo Umbilicum, Medicis oſtenderit viam ſalutis: quomodo præterea Doctiſſ. *Brehm. Act. N. C. Tom. IX. Obſ.* 79. feminam ſolo per um-

bilicum facto ſponte, die alterno, ſub alvi exoneratione, aquarum copioſiſſimarum effluvio, Natura curaverit.

Verum enim vero licet Natura aliquoties hac via attulerit ſalutem, intulit quandoque via eadem interitum; ut *Hagedorn in N. C. Cent.* 2. demonſtravit.

Secundo, in laudatis hiſce hiſtoriis, ita fortunatis, dubitatur, num revera Peritonæalis Hydrops adeſſet?

Tertio, licet Natura ſic revera hunc morbum curaſſe ſtatuatur, hoc non impedit, quo minus Paracenteſeos negotium magnis implicitum difficultatibus agnoſcamus. Si præter aquam nihil vitii locus habet, fortunata aquarum eductio eſſe poteſt. Verum Cadavera toties, poſt eductas aquas, tumores nobis revelant pravos, ulceroſos, cancroſos; quos occultaverat Lymphæ moles. Hinc *Perill. Morgagni Ep. A. M.* 38. „Ac „ priuſquam, ait, a te ſuſcipiatur æger, exquiras di„ligenter velim, num durities, aut tumor aliquis an„tea fuerit, quem nunc magna abdominis extenſio oc„cultet: præterea num dolor, non eum dico, quem „ipſa illa diſtenſio parit, ſed ulceroſus, teſtis eroſio„nis, ægrum torqueat, aut certa aliqua in parte ar„ctius a te contrectati abdominis excitetur. Ratio cur Paracenteſis tunc nedum juvet, ſed mortem præcipitet, Aer eſt, qui putredinem acceſſu ſuo exulceratis affert partibus: imo & abſque acceſſu aeris Paracenteſis non levat, eoquod exulceratæ partes pergant more ſuo corrumpi, augeri; quodque ex eroſis, apertiſque lymphaticis vaſis, ſcaturigine ſcilicet prioris Hydropis, novus Hydrops regeneretur. Equidem Autores nonnulli Methodum commendarunt ejuſmodi exulcerationes depurandi & curandi, verum quid de ea cogitandum ſit, mox patebit in ſequentibus.

Profecto ſi ab una parte cum tentatæ curationis periculum, tum acceleratam ab illa mortem, intueamur; ab altera vero parte morbi ſibi demiſſi cum to-

lerabilitatem, tum etiam diuturnitatem; ne quam curam unquam, ſive in hac, ſive in ſequenti ſpecie, ſuſcipiamus, facile perſuademur. *Tulpii* femina, cujus mortuæ venter 110. Libras aquæ inter Peritonæum & Muſculos gerebat, tulit hoc malum integro generoſa ſeptennio, ſic, ut potuerit, perinde atque ſaniſſima, deambulare, peregre proficiſci, imo & *Clivienſium* conſcendere turrim. Femina *Brehmii* morbum tulit 14. annis. Virgo *Munnickii* annorum 18. ſpatio. In *Actis Anglicanis* mulier alia morbum 30. annis tulit, alia annis 44.

Conſideranda 3.° Hydropis, quem ſaccatum ajunt, Cura. Et Paracenteſi hanc perficiendam eſſe Medici arbitrantur: quin & nonnullæ enarrantur, paucæ tamen, curationes ejuſmodi fortunatæ. Vid. laud. mox *Act. Ac. Reg. Sc. an.* 1728.

Verum enim vero, cum antea conſtiterit, quam difficulter Diagnoſis vera hujus morbi capiatur; cumque ab altera parte laudatæ Curationes ſanitatem reddentes, num res ita ſe habuerit, anatomica demonſtratione haud potuerint evincere, curationes eædem id non probant, quod earum intendunt Autores.

Alios proinde conſulamus. Egregius *Duverney* junior, in *Actis iiſdem anni* 1707. multus eſt in docenda arte ea, qua, poſt Paracenteſin, ope injectionum, ſaccorum exulcerationes depurentur; poſtea etiam comprimantur ac vinciantur; ipſique ſi adſint tumores, incidantur, ſuppurandoque conſumantur. *Acad. Chir. Reg. Par.* in ſuo *altero tomo* conſimilia ſuadet.

E contrario 1.° Innumera exempla monſtrant, præter eum, quem pertuderis, ſaccos dari plures: ſic ut vel aqua, vel pure, vel glutine, ex ſacco uno educto, & alii & complures, ſacci adſint, qui nihil communicantes cum priore, minime concidunt; interea dum aer in aperto priore omnia diſponat ad corruptionem.

2.° Plures etiam ſi pertundantur Cyſtides, quid demum id proderit? Scimus enim ſepimentis, inter ſe ſe neutiquam communicantibus, ſuam ſingulo in ſacco contineri, ut plurimum, materiem: unde non raro a Paracenteſi vel nullus, vel parcus admodum materiei effluxus.

3.° Et unicus modo Saccus ſit, iſque Sepimentis non diviſus, quid inde? Certine ſumus, ſi ille aut nihil, aut partim tantum, cum Peritonæo concrevit, nec Omentum intereſſe, nec Inteſtinum, quod infeliciter forte pertundatur? Aut poſſimuſne aſſeverare de aperto ſacco non effluxuram in cavum Ventrem materiæ corruptæ portionem, quæ letum inferat brevi?

Imo evitari ſe hoc ajunt poſſe, feminam locando in ventrem pronam, quo totum Cyſtidis pondus in Peritonæum gravitet. Verum *Ill. Morgagni* id principio poſſibile quidem eſſe concedit, minus vero, quando ſaccus nunc ab evacuatione flaccidior, minus apprimitur ad Peritonæum: neque etiam hunc effluxum tunc impediri, quando filamenta in liquore natantia cannulam obturaverint; liquore tunc juxta cannulam in Ventrem tranſſudante. Et demum aer, quacunque adhibita cura furtive intrans, Sacco minabitur gangrænam. Quotieſne præterea ſaccus pauculorum ſpatio dierum æque, atque antea turget, & pejorem ſequenti Paracenteſi materiem fundit? Frequenti enim Cadaverum apertura didicimus collabentis ſacci aperturam coire, ut ex eodem denuo repleto nihil in ventrem effundatur: ſin autem quandoque non coiverit, ut perpetuum fiat corruptæ materiæ in Ventrem ſtillicidium, ſic iterum ob aliam, quam hucuſque expoſui, cauſam ægra pereat neceſſe eſt.

Sed Cannulam, inquiunt, in apertura relinquemus, ut ſaccus continua novæ materiei evacuatione concidat tandem, materieique, ſacci collapſu, coalituque, ſcaturigo annihiletur. Reſpondeo, ut olim, ita & nunc, cannulam irritando, aeremque continuo admittendo,

gan-

gangrænam mortemque accelerare; ut allato ſuperius exemplo in noſtra Puella conſtitit.

Hinc neceſſe foret ſaccum poſſe conſumi. *Littræus* quædam hunc in finem propoſuit: *Cyprianus* etiam aliquid tentare auſus fuit; ſed in occaſione tam rariſſima, ut mille, milleque Medici, eandem nunquam aut fuerint adepti, aut adepturi ſint. Vide ejus tractatum impreſſum poſt Librum, cui titulus: *Belloſte Chirurgien de l' Hopital.* Chirurgi Pariſienſes *in Actis Acad. suæ*, Ovarii exſtirpationem audacter propoſuerunt, eo quo brutæ femellæ caſtrantur modo; hæc autem, ſpeculatione ingenioſa genita, non videntur per tot annos, qui exſequerentur, habuiſſe. Vide quæ *Tom. IV.* de hac re diſſerui.

Duverneyus tamen judicabat, educta materia, collabi ſaccum, collapſoſque inter ſe ſe coire parietes; eoque modo par feminarum ſe integræ reddidiſſe ſanitati. Cum vero vixerint poſtmodum ambæ, neque apertæ a morte fuerint, de natura illarum morbi, incertam adeo Diagnoſin habentis, jure merito dubitamus.

Et quidni dubitemus? Ipſo ſcilicet hoc claro Autore ſponte, & ingenue, fatente: „Je n'en ai point vu „ guerir: au contraire pluſieurs femmes, qui jouiſſoient „ d'une aſſez bonne ſanté, & qui n'avoient point d'au- „ tre incommodité, que celle de porter un gros ventre, „ ont peri en peu de tems, pour avoir voulu s'en de- „ faire.

Nec *Nuckii*, licet ſpeculative Paracenteſin propoſuiſſet, alia ſententia fuit; eas nempe, quæ Cyſtico Hydrope laborarent, nulla arte curari poſſe, candide aſſerentis. Adſtipulatur *Targionius*.

Nullane igitur in Cyſtico Hidrope Paracenteſis locum habet? Nullane auxilia alia? Quod *Duverneyus*, & *Nuckius*, & *Targionius* mox, idem ego, idem mecum complures teſtantur; omnes ſcilicet feminas, quibus, in hac morbi ſpecie, aut inſtituta Paracenteſis fue-

rit, aut multa antihydropica remedia exhibita, morbum brevi habuiſſe calamitoſiorem, citiuſque letalem.

Interim bonum vitæ regimen, nimiique qui nocere poſſet, motus, nec non violentarum animæ paſſionum, ſollicita evitatio; Diæta quoque ſalutaris, aerque ſalubris, conferent multum. Riſu crepuit Cyſtis in *Cl. Morgagni* Matrona, unde peſſimus natus Aſcites. Feminæ meæ, de qua *Tomo IV.* a motu nimio per plateas, ſaccus crevit, & funeſtus quoque ſequutus eſt Hydrops.

Quid ſi probabilitas magna eſt & Cyſticum Hydropem adeſſe, & Aſciten? Servatis regulis generalibus, Paracenteſis profutura videtur, ut ſaltem ſaccus, eductis aquis majore libertate gaudeat. Quid de remediis demum internis? Si ceterum femina valet, abſtineat ab illis; cum ſive per diureſin, ſive per alvum, ſive per ſudores, hæc agant, ſemper turbabunt corpus, alias bene ſe habens; & citra ullam ſacci, extra leges circulationis hærentis, emendationem, vires ægræ fruſtra dilapidabuntur. Sin vero femina male habeat, palliative, pro re nata, adjuvetur.

Quintæ denique ſpeciei Hydropis, Tympanitidis dictæ, curam, moderata frictione, medicamine atque alimonia vires reſtaurantibus, inerteſque inteſtinorum fibras apte extimulantibus, tentare ſolemus: interpolamuſque purgantia, quæ, dum in morbo nondum conclamato, deſides Inteſtinorum fibras in actionem cieant, aerem, contentamque in Inteſtinis materiem eliminando efficiunt, ut area morbi finibus conſcribatur arctioribus, atque ita morbi cauſa minuatur, ac forte tollatur. Cortex Peruvianus, qui multos haud minus alvo laxat, quam viribus reſtaurat, addita frictione, affert aliquando plurimum boni.

CA-

CAPUT V.

Anatomica quædam, & Expoſitio Tabularum.

VIſcerum, ac potiſſimum abdominalium, ſitum, configurationemque, in ſingula cadaverum apertura, ut Auditores mei accurate notent, hortari ſoleo; ut exinde intelligant, quam crebro 1.° viſcera hæc eum non occupent locum, quem vulgo credimus eadem occupare. 2.° Quam ſæpe contingat, ut eorundem moles, longitudine, latitudine, amplitudine, capacitate, connexione, vel partim, vel integre, aucta, imminutave, reperiatur. 3.° Quam fallax noſtrum judicium ſæpe in morbis ſit, dum v. g. Hepar in dextro Hypochondrio quærimus, ubi idem intra coſtas totum deliteſcit: dum Hepar in dextro tantummodo latere locari arbitrati, non raro idem vel totum Hypochondrium ſiniſtrum, vel magnam ejuſdem occupare partem reperimus: dum Hepar ſolito in loco eſſe creditur, idque tamen iuvenitur a Diaphragmate ad Umbilicum, imo & ad longe inferiora, ventrem occupare: dum Splen in extrema parte ſiniſtri Hypochondrii, ſub arcu Coſtarum, quæritur; ubi interea ſæpe aut nihil omnino infra coſtas eminet, aut verſus dorſi ſpinam locatur, aut in abdomine infra Hepar depreſſus invenitur, aut intra lobum minorem Hepatis, jam maximum, involutus: dum dolente ægro in læva, atque media Epigaſtrii plaga, ventriculus accuſatur; iſque interea ſæpe aut poſt jecur dorſum verſus, aut poſt tympaniticum Colon, aut

totus fere in dextro Hypochondrio; aut elongato Oeſophago infra craſſum Jecur ad umbilicum protruſus ſive horizontaliter, ſive etiam perpendiculariter locatus eſt; aut mole ingens totum ſæpe Epigaſtrium ſic implet, ut tangat utrinque infimarum coſtarum arcus; aut totus deprimatur infra umbilicum; aut tandem explet ſic univerſum ventrem, ut aperto Peritonæo omnia viſcera a Diaphragmate aduſque pubem contegat: quam e contrario autem aliquando adeo parvus ſit, ut vix uncias quatuor, tres, imo duas, capiat; & parvi contracti Inteſtinuli formam habeat: dum Inteſtinum Colon in Colica accuſamus, ubi illud in loco dolente minime jacet; & e contrario veri colici dolores iis in plagis hominem torquent, in quibus nemo fere Colon quæreret: dum ipſum hoc Inteſtinum ſupra Jecur, Ventriculum, ac Lienem decurrens, imo cartilaginibus coſtarum ſpuriarum ac mucronata cartilagine tectum, aliarum potius partium morbos refert, quam ſuos.

Ipſa autem prava conformatio; quam pro parte jam in recenſione loci, quem occupant, alieni, magnitudine aucta, minutave, vidimus; mirificum ſæpe adſpectum præbet, docetque homines multas cauſas proegumenas morborum intra ſe ſe gerere, ut puta, Colicæ variæ, imo etiam Pictavienſis; Ilei, Tympanitidis, &c. quorum alii ejuſmodi morbos pluries in vita vario perpetiuntur inſultu, alii rarius, alii vero nihil omnino: docet præterea Morbos complures immedicabiles ſæpenumero eſſe, quia eorumdem cauſa prædiſponens tolli nequit; Medici tunc eſſe, ut in cauſas evigilet excitantes: quibus averruncatis, haud raro Diatheſis ſopietur ſic, ac ſi corpori non ineſſet. Tandem dum partium degenerationes, ſæpe enormes, obfirmatas, ac proinde antiquas, eorum cadavera revelant, qui in vita ſua ſigna harum degenerationum præ ſe ſe non tuliſſent, docet hæc eadem Denatorum inſpectio aut 1.° partes miſere affectas, non quo loco hæreant, gignere-

que

que morbos debeant, ſed in diſſitis multum plagis ſeu Nervorum commercio, ſeu quadam arcana lege, corpora laceſcere: aut 2.º grandes morborum cauſas Mortalium ineſſe Viſceribus, quæ in actum prorumpant nunqnam.

Diſcimus igitur ex his omnibus prudentiam in Diagnoſi formanda; diſcimus cur ſæpe eandem deprehendamus fallacem; diſcimus Prognoſin majoris quandoque non eſſe certitudinis; & proinde curam ea prudentia & cautela incipiendam, promovendamque eſſe, ut, quando auxiliorum admotorum effectus intentioni non reſpondent, imo morbum exaſperant, ſerio inquiramus, an forſan cauſa in his, de quibus hic ſermo eſt, quærenda, reperiundaque non ſit?

Tabulæ hic adpoſitæ multa eorum, quæ dixi, explanabunt. Sunt in iis, quæ ad varias hiſtorias hujus *Tomi XI.* pertinent; ſunt quæ minimæ: *hæc* prout ſunt, repræſentabuntur, & explicabuntur; *illa* paginam Libri notabunt, in qua hiſtoria eorundem enarratur.

TABULA I.

FIGURA A.

INteſtinum Colon juvenis 18. ann. qui Hydrope Aſcite, ſed potiſſimum Pectoris, & Pericardii periit.

A. Cæci amplus ſaccus.
B. Flexus Hepaticus.
C. Reflexus ſupra ſe.
D. Tertius flexus.
E. Quartus flexus.
F. Quintus.
G. Hucuſque Inteſtinum tympaniticum, jam poſt volvulum ſuum gracileſcit, & format flexum Lienalem, flexum ſcilicet ſextum.

H.

H. Flexus ſeptimus, ab eoque ad renem pergit.
I. Flexus octavus a tene ad latus abdominis.
K. Flexus nonus.
L. Flexus decimus.
M. Saccus magnus tympaniticus.
N. Principium Recti.

Juvenis hic triennio ante mortem Dyſentaria laboraverat. An infirmatum inde Colon, in haſce degenerationes abiverat? Inteſtinum, quo loco contractum, in eo craſſum valde ſua in ſubſtantia erat. Hiſtoriam reliquam ob ſui mirabilitatem in aliam occaſionem reſervo. Cæterum morbi ex hac mala conformatione non extiterunt.

FIGURA B.

Viri 26. annorum eſt, qui ſex ſubſequentium ſibi annorum ſpatio febre, partim tertiana, partim quartana, laboraverat; a ſeptem autem ultimis vitæ annis non amplius; ſed quidem tuſſi frequentiore, ac ſemel Hæmoptoe; jam vero præter tuſſim quandam a biennio ſanus, demum in febrim ardentem incidit, ejuſque 21. die periit.

A. Flexus Coli hepaticus.
B. Flexus lienaris; a quo uſque ad C. tympanitica expanſio.
C. Subita Coli contractio uſque ad D.
D. Flexus iliacus, mox abeuns in tympaniticum ſaccum.
E. Subita & priore arctior contractio ad F. uſque.
F. Tertius ſaccus tympaniticus.
G. Contractio Coli tertia breviſſima.
H. Quartus tympaniticus ſaccus.
I. Contractio quarta.
K. Rectum Inteſtinum dilatatius.

Ho-

Homo hic nunquam ventris incommodis, quantum ex tota anamneſtica hiſtoria ſciri potuit, laboravit. An forte puerorum juvenumqua conſuetudo, alvum cohibendi, occaſionem formandorum ejuſmodi ſaccorum præbere poſſit? Sic ut loca fæcibus aereque repleta, expandantur, & irritatio inde nata contrahat loca intermedia, non expanſa?

FIGURA C.

Colon Inteſtinum pueri novennis; ſpina ventoſa peſſima mortui.

A. Inteſtinum Cæcum profundis cellulis a parte externa inciſum ita, ut fæces per anguſta admodum ſpatia ſe penetrare debuerint.
B. Appendiculus Cæci.
C. Flexus primus Coli ſub Hepate.
D. Flexus levis alter.
E. Flexus tertius. Tumor Inteſtini hic loci inter Hepar & Peritonæum extabat; & potuerat in vivente puero, ceu tumore magno Hepatis exiſtente, imponere, & pro dolore colico, Hepatis fingere dolorem. Præterea Colon hic ſæpe turgens, & Hepar fricans, comprimens, ac veluti contundens, potuiſſet Inflammationem, Indurationem, Scirrhum, Hepatis efficere.
F. Flexus Coli quartus. Locus, quem hic ſub Hepate ad uſque F. & ab F. ad mediam partem ſpatii F. P. Colon occupat, cum ſit Inteſtinorum tenuium conſueta ſedes, imponere poſſet pro dolore colico iliacum mentiendo.
G Coli flexus quintus admodum altus.
H. Sextus & ſeptimus flexus parvus Coli.
I. Octavus flexus.
K. Nonus ubi Rectum L. format.

M.

M. N. P. Hepar magnum, ad umbilicum fere pertingens, magnam quoque ſiniſtri Hypochondrii explens partem. Igitur cum hoc frequenter Jecur faciat, erramus dum Hepatis morbos in dextro duntaxat Hypochondrio quærimus. Lien, qui hic apte exhiberi non potuit, ingens quoque erat, & digitum latum infra arcum coſtæ ultimæ prominebet. Utriuſque autem Viſceris bona ſubſtantia fuit.

O. Ventriculus ſub Hepate, infraque idem, fere perpendicularis, & ultra umbilicum extenſus, ſi doluiſſet parte dextra ſua, non ſui, ſed tenuium potius Inteſtinorum dolorem mentitus fuiſſet.

FIGURA D.

Inteſtinum Colon Hominis ſexagenarii, qui Aſthmate peſſimo diu laborans, de futuro mox Paroxyſmo, ex anxietate & dolore ventris, præmoneri ſolitus erat. Sed quod in ventre præſentiebat, nonniſi cauſa excitans Aſthmatis fuit, cauſa prædiſponente in Thorace abundanter inventa, de qua alia occaſione.

A. Cæcum Inteſtinum tympaniticum.

B: Inteſtinum Ileum contractiſſimum antequam in Cæcum abiret.

C. Proceſſus Vermicularis ad Lacunar tympanitici Cæci.

D. Coli principium anguſtum, ad E. anguſtius, ubi ſub ſui portione F. G. decurrit.

F. Circumflexio Coli hic iterum dilatati.

G. Reflexum colum anguſtiſſimum.

H. Flexus Coli Hepaticus, qui jam tertius eſt.

I. Brevi ultra I. Contractio firma Coli notabilis. Ab I. ad O. Colon eſt naturaliter expanſum.

K. Levis ejuſdem deſcenſus.

L.

L. Flexus Lienaris.
M. Flexus quintus.
N. Flexus ſextus.
O. Contractio magna Coli, brevis tamen.
P. Dilatatio ejuſdem. Q. Anguſtatio. R. Dilatatio. S. Anguſtatio. T. Dilatatio. V. Ejuſdem denuo anguſtatio antequam in Rectum abeat.

Notemus hic maxime Coli a K. ad L. adſcenſum ſupra jecur, id eſt inter jecur & Peritonæum; Ileique Inteſtini ad B. coarctationem; & Coli quoque univerſi viciſſitudinariam expanſionem, & coarctationem. Cum enim æger futurum paroxyſmum dolore & anxietate ventris præſentiret, eumque non eodem ſemper in loco; cum præterea æger nunquam diutius liber ab Aſthmate eſſet, quam alvo per epicraſin perpetuo ſoluta; an ergo Colo toties a materia fæcali ad omnes has anguſtias irritato & convulſo, Aſthma Nervorum iteraſſet conſenſu? An idem irritatum ac tumidum, interque K. & L. inter Peritonæum & Hepar locatum, Hepar irritavit, quod certe *Doeveriano* experimento irritabile Viſcus eſt; Hepar autem, Diaphragmati connatum, ipſum Diaphragma irritando paroxyſmum genuerit: Aut potius Colon inter K. & L. Hepati vim inferens, illud ſurſum truſit, ſic ut Diaphragmate irritato, & ſurſum pulſo, cor & pulmones miſere affecti redintegrarent paroxyſmum?

FIGURA E.

Exhibet Ventriculum, & Inteſtinum Colon, Juvenis, Ileo morbo defuncti: vide Cap. III. §. I. ubi Morbus & Anatome deſcribuntur.
A. Cæcum valde tumidum.
B. Colon a principio valde amplum, levem contractionem

nem ad B. habet, ac toto ſuo tranſverſo curſu Ventriculi baſi incumbens.

C. Colon adſcendens circum Ventriculum.

D. Colon hic ſub Ventriculo ad Oeſophagum pertingit.

E. Idem a D. & ultra E. ſub ejuſdem portione C. D. comprimitur. In ipſo cadavere C. D. multo magis ſupra D. E. extenſum erat, & Ventriculus magis ſupra C. D. incumbebat.

F. Anguſtius Colon.

G. Flexus paulo amplioris coli iliacus, iſque totius Coli tertius.

H. Flexus quartus.

I. Quintus.

K. Sextus.

Hi tres flexus a ſe ſe verſus latera reclinati repræſentantur, quo diſtinctius appareant; cæterum in cadavere ſupra ſe invicem poſiti erant, & cruſta craſſa flava inter ſe mutuo connexi; quæ eadem cruſta partes C. D. & D. E. inter ſe ſe conglutinabat. De cauſa Ilei morbi vide textum ipſum, Cap. III. §. I.

FIGURA F.

Inteſtinum Colon hominis, cujus morbus & Anatome Cap. II. §. II. habetur.

A. Cæcum Inteſtinum.

B. Flexus Coli primus.

C. Colon compreſſum valde ſub portione ejus E.

D. Flexus Coli ſecundus.

E. Flexus tertius.

F. Compreſſum iterum Colon ſub flexu D.

H. Colon prope umbilicum, una cum Ventriculo, hærebat; arctius autem multo contractum, quam vitioſa hic figura exhibet.

G.

G. Flexus quartus.
I. Flexus quintus.
K. Flexus ſextus. Cauſæ hic apparent multorum in Inteſtinis morborum, qui tamen in homine non affuerunt.

TABULA II.

FIGURA I. II. III.

Notas hic adjicio nullas, ſiquidem eæ inſertæ ſunt in Hiſtoria ipſa Capitis III. §. II.

FIGURA IV.

Exhibet ventrem Hydropicæ feminæ Cap. IV. §. IV. cujus notas quoque ſingulas Hiſtoria continet.

TABULA III.

FIGURA I.

Exhibet Jecur, Splenem, & Colum Inteſtinum Juvenculæ 28. annorum, ab ipſis incunabulis per omnem vitam valetudinariæ; quæ demum in ſua ſecunda Hæmoptoe in Noſocomium deferebatur. Ab altera Hæmoptoes die dira Ophthalmia 67. diebus laboravit: a die 52. morbi, quem a ſecunda Hæmoptoe numero, uſque ad 67. diem, cordis paſſa eſt Palpitationes: a die 22. morbi, uſque ad 93. diem ſebrim fere quotidia-

dianam, cum frigore diuturno incipientem: ab hoc vero die uſque ad 154. diem, qui & mortis fuit, febrim he-cticam quotidie exacerbantem, fere ſine frigore: a frigore, die morbi 93. ceſſante, Diarrhœam; quæ ad mortem, 15. diebus exceptis, duravit: a die 108. morbi, ad ipſam uſque mortem, ſputa aut ſemipurulenta, aut purulenta. Digna eſt hiſtoria, quæ integra alia occaſione referatur, nunc tantum quæ ad rem præſentem.

A. Hepatis lobus major.

B. Lobus ejus minor.

C. Lien parvus ſeminudus hic ſub margine Coſtarum conſpicuus.

D. Hepatis lobus minor, ab arcu lævarum Coſtarum retroflexus & Lienem intra ſe ſe comprehendens, atque ad medium ſub Ventriculo Epigaſtrium denuo pertingens.

E. Lien involutus totus reflexo Jecinoris minori lobo.

F. Arcus punctis notatus, quo quidquid Jecoris ac Splenis infra marginem Coſtarum eminuerit, notatur.

G. Inteſtinum Cæcum, in ſiniſtro Hypogaſtrio, eoque medio, locatum, quod fæcibus, flatibuſque turgens, alvum cohibere potuit; potuit & Vaginam uteri, Uterum, & Veſicam urinariam ſæpe turbare. Poteſt Recti, Veſicæque, dolores, validoſque creare teneſmos, qui huic forſitan cauſæ minus adſcriberentur. Equidem vix ejuſmodi effectus inde ægra noſtra paſſa eſt, ut ſæpius malorum in corpore cauſæ exiſtunt, quæ raro, aut nunquam, in effectum prorumpunt; prorumpere tamen poſſunt, ac ſæpe prorumpunt.

H. Flexus Coli primus. Notemus hic Coli longitudinem, quod jam pedis, & ultra, abſolvit longitudinem, antequam in aliis naſci ſoleat; quodque præterea duodecim ſuis flexibus multum percurrit ſpatium. Sic ut, menſura capta, inventum fuerit hoc Colon dupla fere parte conſuetam excedere longitudinem.

Po-

Potuiſſet tardior hinc alvus naſci; potuiſſet Colica frequens, eaque flatulenta, ſtercorea, pictonica; potuiſſet Ileus in longo atque adeo tortuoſo Inteſtino facile oriri.

I. Flexus Hepaticus.

K. Umbilicus hic notatur, ut iterum pateat colicos dolores ibi naſci, ubi colum adeſſe minime creditur.

L. Colon hic præter naturam expanſum, ut alibi præternaturaliter tenue.

M. Flexus Lienaris.

N. Flexus quintus.

O. Flexus ſextus.

P. Septimus.

Q. Octavus.

R. Nonus.

S. Decimus.

T. Undecimus.

U. Duodecimus.

W. Inteſtinum Rectum.

FIG. II. TAB. III.

Expoſita hæc eſt ſuo loco Cap. III. §. III.

FIGURA III.

Eſt Inteſtinum Colon hominis quadragenarii, qui laborans carie Antri Higmoriani, ex corrupto dente nata, quæ fundum Orbitæ jam exederat, oculumque totum de Orbita extruſerat, demum in Noſocomium venit, in eoque anno 1760. obiit. Notandum hic eſt virum hunc nulla incommoda ventris ſuſtinuiſſe, alvum

autem per omnem fere vitam ſingulo 3. ant 4. aut ultra die, eamque duram, ſcybaloſam, tantum deponere potuiſſe; eoque modo eandem, Menſis ſpatio, quo apud nos fuit, depoſuiſſe.

AA. Inter duo AA. ſolum Cæcum Inteſtinum eſt hic adeo dilatatum, & elongatum. Situs Cæci uſque in ſiniſtrum Hypogaſtrium productus, ut in Fig. I. hujus Tabulæ; verum non ita noxius Inteſtino Recto &c. quia eo altior.

B. Proceſſus Cæci vermiformis.

C. Principium Coli inteſtini, ubi ingreſſus Inteſtini Ilei in Colon & Cæcum.

D. Alter flexus craſſorum Inteſtinorum ſeu primus Coli, Hepaticus.

E. Flexus lienaris.

F. Reflexus in dextrum Hypochondrium uſque.

G. Flexus lienaris alter ſub priore compreſſus.

H. Reflexus in ſuperiora ſub parte F. G., ut punctis notatur, ab eodemque valde compreſſus. Celluloſitate fortiſſima ubique, & undiqne, hic flexus accretus erat; maxime autem ad ſuperiora & latus externum Renis.

I. Reflexus Coli verſus inferiora.

K. Flexus ejuſdem iliacus.

L. Flexus exiguus in ſuperiora.

M. Ultimus flexus Rectum formans.

N. Rectum. Decem flexus numeravimus.

Thoracem primo aperiuntes, mirabamur Diaphragma plurimum in ſiniſtro thorace protuberare; ſed poſtmodum tantam Inteſtini reflexi toties molem intuiti, mirari deſtitimus. Ipſum hoc cauſa morborum in vitalibus partibus multiplicium exiſtere poſſet, quos protopathicos falſo crederemus. An morbus aliquando incurabilis, in quo cum fervore quaſi aquæ ebullientis, borborygmorumque ſonororum, ſimili quandoque cauſæ tribuendus?

FI-

FIGURA IV.

Ventriculus, Cæcum, & Colon, mulieris, cujus hiſtoria data *Rat. Med. Tom. VII. cap. II. §. I.*

A. Ventriculus media ſua ſiniſtriore parte magnus.

B. Idem ex magna amplitudine mox contractiſſimus.

C. Pylorus. Via inter B. & C. pauxillum aperta duntaxat, præ corrugatione villoſæ maxime tunicæ.

D. Duodeni principium.

E. Cæcum Inteſtinum cum inſerto Ileo, & cum ſuo vermiculari proceſſu: Ampliſſimum hoc, ut & Coli principium.

f. Flexus Coli primus.

F. Flexus ejus alter, hepaticus.

G. Flexus tertius.

H. Quartus.

I. Quintus, Lienalis.

K. L. M. Ne figuram literæ turbarent, has tres a latere interno adſcripſi: ab I. ad K. flexus ſextus: ad L. hoc ſic flexum Inteſtinum, flexum ſuum, eumque ſeptimum, continuando, ſub ſe ipſo decurrit, & ad M. emergit; & format mox flexum octavum.

N. Flexus nonus.

O. Flexus decimus.

P. Ultimus.

Hic verum volvulum inteſtinalem videmus, cujus tamen ſymptomata in vita non apparuerunt: quin imo laxior feminæ alvus, pluriesque, etiam ſub vitæ finem, diarrhœica diu fuit. Ubi tamen Ileus letalis inde natus eſt, videmus fidem adhibendam Autoribus, qui tale quid ſe inveniſſe ſcripſerint. Cur in cunctis his figuris, quaſque habeo, aliis, longe frequentius eſt Coli inteſtini adaucta moles & altitudo, quam in latere dextro?

An impediente magna mole Hepatis, Inteſtinum hoc flatu diſtentum, adeoque & ampliare, & elongare ſe ſe annitens, locum aptiorem nanciſcitur, Liene ſæpe ab arcu coſtarum ſiniſtrarum remoto, & Ventriculo in ſua inanitate minus hoc quaſi vacuum replente? An ideo in ſiniſtro Hypocbondrio illa incommoda frequentiora, de quibus in Fig. mox hanc præcedente, ſub finem, egi?

TABULA IV.

Inteſtinum Cæcum, cum Coli principio, hominis, cujus Tympanitidis atque Ilei morbi hiſtoriam dedi *Tomo II. Cap. V*. Ob rei mirabilitatem totam Inteſtinorum cum tenuium tum craſſorum, molem ſervavi: cum autem in hoc XI. Tomo toties de Tympania & Ileo ſermo ſit, addo hic effigiem Coli, & principii Ilei, eadem exacte magnitudine, non qua olim fuit; nam indies magis corrugatur, & plicatur; ſed qua nunc eſt.

Quo quis de hac Figura rite judicet, oportet cum recenti inteſtino eandem conferre; exſiccatione enim multa mutantur. Figura *Tulpii*, & *Heiſteri*, & *Morgagni*, exhibent Inteſtinum recens; ut & illa magni *Albini Exerc. Acad. Tom. III. Tab. V.* quæ inſtar omnium eſt. *Bidloi* autem Figura de inflato atque exſiccato Inteſtino deſumta eſt. Mea eſt Inteſtinorum morbo inflatorum, dein poſt exſiccationem cum ſpiritu Thereb. ſæpe illitorum, contra teredinem, quæ nihilominus pluribus in partibus hæc Inteſtina jam corrodit.

In recenti Inteſtino quævis ſtatu naturali ſe habentes conſpiciuntur partes: in inflato, atque exſiccato, plus minus degeneraſcunt. Sed ipſæ hæ degeneraſcentes partes rerum intellectum facilitant, illuſtrantque, Or-

tum

tum exhibeudo, & nexum Valvulæ, habenarumque ejus, & modum quo Coli cellulæ ſormentur, Ligamentorum rationem, decurſumque: ac tum demum machinæ hujus admirandæ ſtructuram, usumque capiemus, quando nihil ex recenti citra exſiccatam, nihilque ex hac abſque illa, concluſerimus. Sed & ipſa, quam exhibeo, figura, in Pathologicis conferet ad explicandum Vomitum, haud fæcum duntaxat, quæ, ut vidimus, ex ipſo Inteſtino Ileo prodire queunt, verum etiam Clyſmatum, atque Suppoſitoriorum, quæ in Rectum Inteſtinum immiſſa impoſitave fuerant: tympanitica ſcilicet Inteſtinorum diſpoſitione, Valvularum rictum ita diſtrahente, ut quæcumque in Inteſtinis craſſis hoſpitabantur, commode nunc in Tenuia tranſeant. Quapropter haud abſque ratione celeb. *Haguenotus Acad. Reg. Sc. Par. anni* 1713. cenſuit iteratis nimium Clyſteribus, vix effluentibus, Colon, Cæcumque dilatari, ſic ut Valvulæ ora diducantur, formentque hiatum: id quod profecto in hujus morbi pertractatione ſummopere eſt attendendum. An in omni ſtercorum cum Clyſmatibus vomitu quid ſimile contingeret? Nunquid Vomitus Enematum, Colique fæcum, non fieret, minus expanſo Cæco, adeoque Valvula ſe naturali modo claudente? Verum contra, Coli Valvulam, non expanſo multum Cæco, ſuperavit Aqua in humano Cadavere in anum injecta per Machinam Italicam. *Rat. Med. Tom. VIII. Cap. V.* Ergone Violentia jactus per hanc Machinam exercitata, ea longe ſuperior, quæ ab Enemate, inverſoque Periſtaltico motu fit, Valvulam cedere cogit? Et an Valvulæ reſiſtentia tanta eſt, ut, ſine violenta expanſione Cæci ac Coli Inteſtini, vi enormi hujus Machinæ, ut cedat, indiget? Imo ut etiam bis validiſſimam ejuſdem potentiam eluſerit? Cæterum ut quæcumque partes muſculoſæ duplo, decuplo, uno, quam alio in homine valentiores ad agendum, reſiſtendumque ſint, idem de noſtra Valvula ſtatuamus oportet. Supe-

perari autem cum vitæ integritate poſſe, & exemplo eorum, qui olim poſt Enematum vomitum in ſanitatem redierint, & eorum hominum, canumque, qui aquam in anum injectam vomitu reddiderint, conſtat.

Explicatio Figuræ.

A. Fundus ſacci Cæci.

B. B. Sacci dilatatio, cujus in maxima amplitudine diameter ſex pollicum *Viennenſium* eſt, qui faciunt *Rhenolandiæ* pollices ſex, cum Linea una & duabus tertiis; pollices *Pariſienſes* ſex, minus duabus lineis; *Londinenſes* ſex cum tribus lineis; *Palmo di Roma* octo & fere dimidium. Utor porro pede *Viennenſi* perpetuo.

C. C. C. C. Ligamentum primum, & alterum, quod proprie unicum origine eſt, una cum tertio ligamento, dicto Meſocolico: etenim in parte averſa ſacci Cæci, quæ hic demonſtrari non poteſt, tria hæc ligamenta in hoc inteſtini Cæci ſacco una naſcuntur, inque tria tunc dividuntur, quorum primum & alterum conſpectui hic ſe offerunt, tertium Meſocolicum eadem, qua duo priora, origine natum, ſolitarium decurrit antequam Meſocolon Inteſtino adnaſcitur, & non modo contrahit, ſed efficit ut in interna Coli parte ſtria appareat, quæ ad Lit. D. viſitur.

D. Ad hoc ligamentum valvula terminatur.

E E E E. Feneſtra exciſſa ex Coeco & Colo, ut interiora pateant.

e e e e e e e e e. Circumferentia Valvulæ Coli magnitudinem, adeoque & veram amplitudinem Inteſtini Ilei, cujus unius proles Valvula eſt, determinans. Summa inferioris Valvulæ partis altitudo eſt pollicis cum quatuor lineis; ſuperioris autem eſt undecim linearum.

To-

f f f f f f ſ f f. Totidem frœna, ſeu habenæ, quæ valvulam moderantur.

G. Valvula ordinaria Coli, quales numeroſas, & aliquas hac duplo eminentiores, tria Coli ligamenta, Inteſtinum contrahendo, formant.

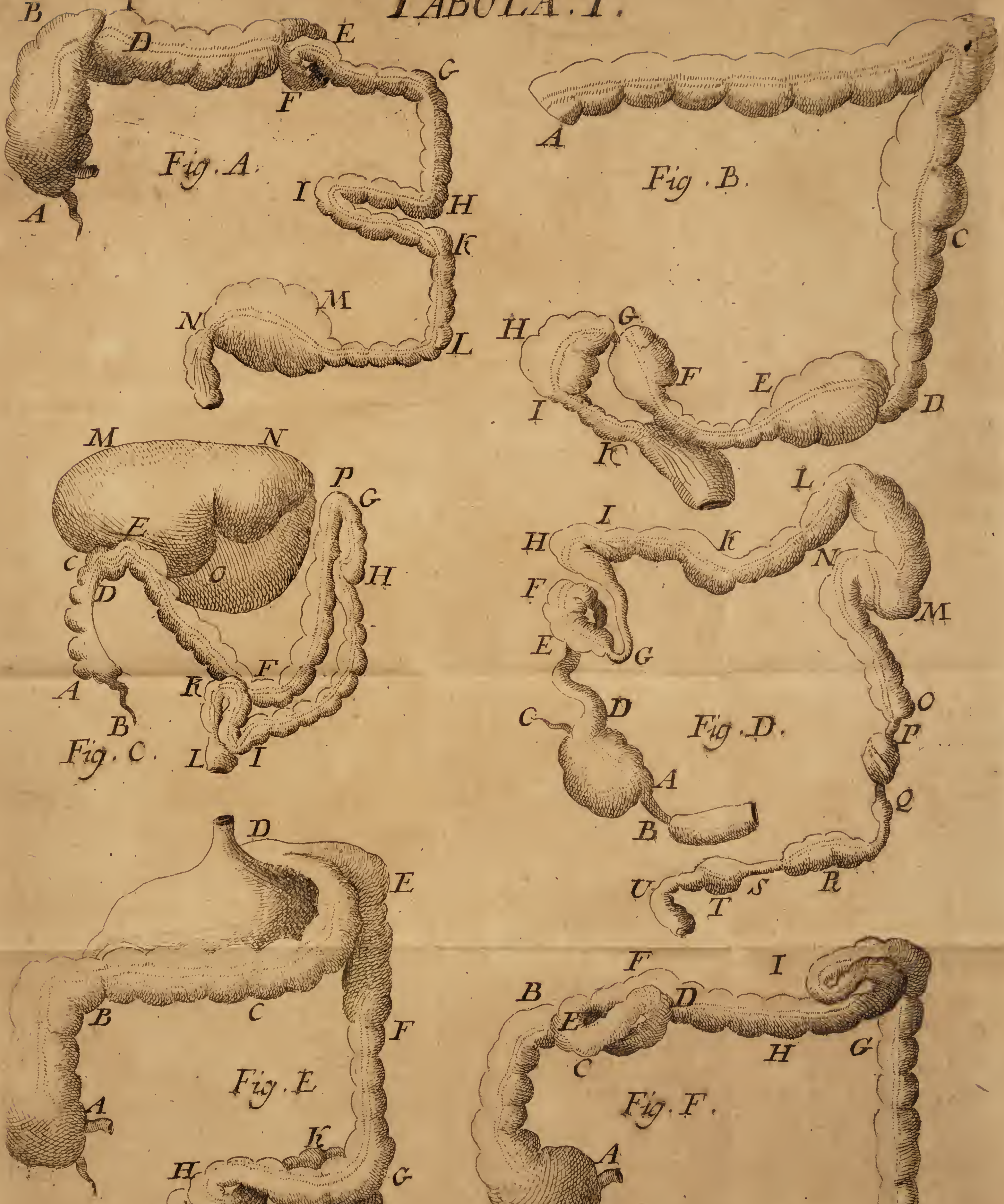
H. Hiatus tympaniticus valvulæ, dextra aſpicientium parte paulo rotundior; læva, paulo acutior: in latitudine pollicis & octo cum dimidia Linearum, in majore altitudine Linearum ſeptem.

I. Apertura Appendiculi vermiformis.

K K K K K. Colon Inteſtinum hic adeo leviter contractum, ut inter primum alterumque ligamentum fere Veſicam repræſentet, cum relictis tantummodo contractionis veſtigiis. Cur tamen longe contractius eſt verſus B B.? Ill. Vir. *Hallerus Elem. Phyſ. Tom. VI. pag.* 143, „Major, inquit, ſolet eſſe Cellula, „ quæ inter nudum anterius Ligamentum eſt, & Me-„ ſocolicum.„ Sed hic etiam inter ligamentum alterum, Omentale Illuſtri *Hallero* dictum, & Meſocolicum, ſic ſe habet.

FINIS.

TABULA. I.

TABULA. II.

Fig. I.
A B C D E F G H I K L M N O O P Q
Fig. II.
R S T V W X
Fig. III
R S T V
Fig. IV.
A B C D E F G H h h

TABULA. III.

Fig. I

Fig. II.

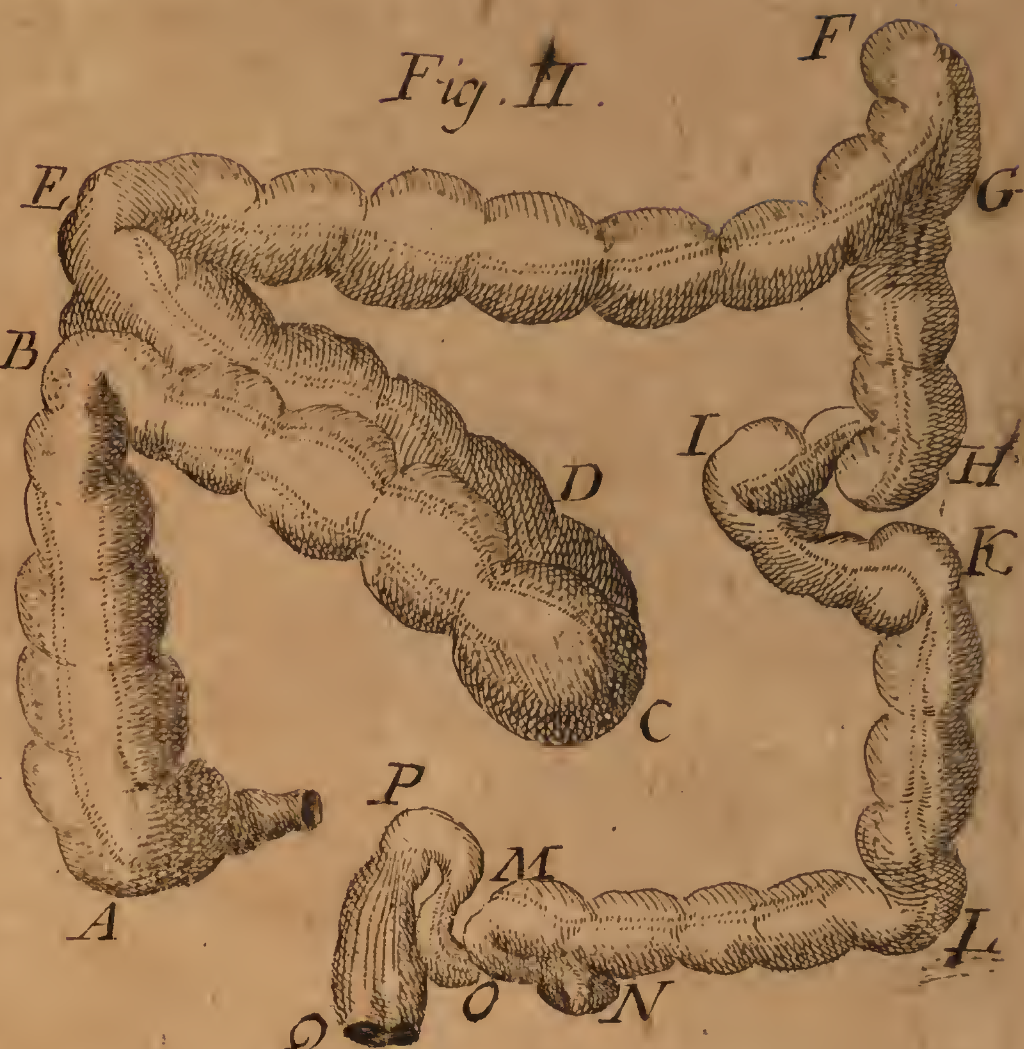

Fig. III.

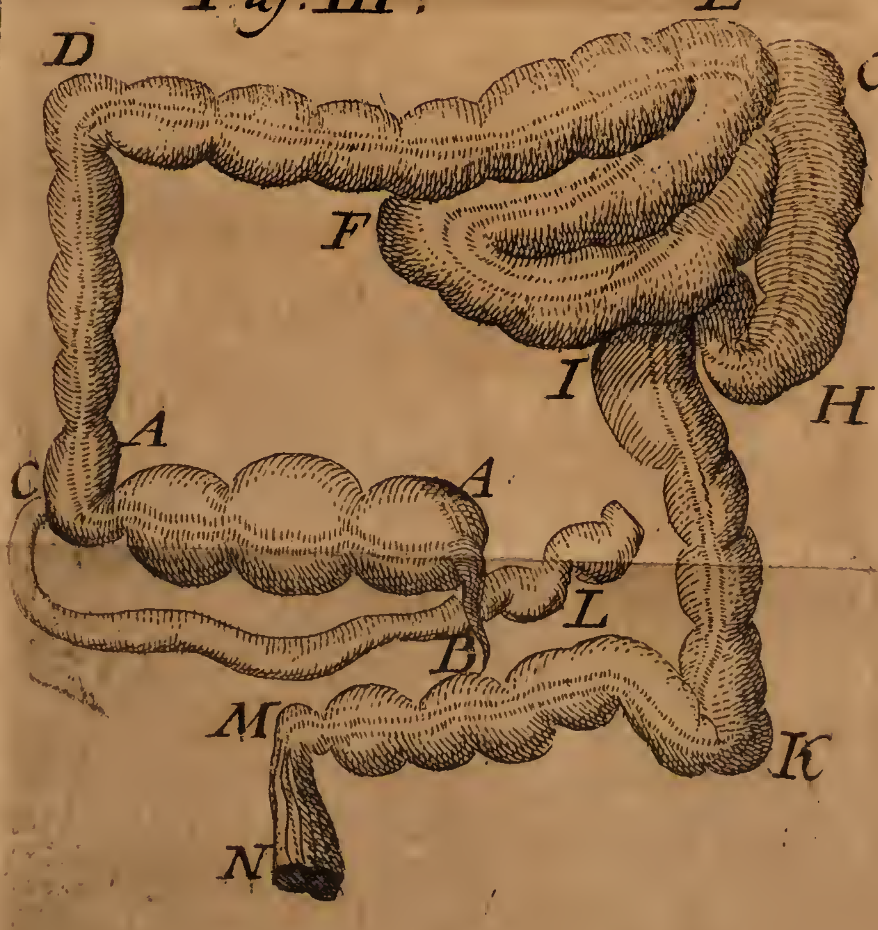
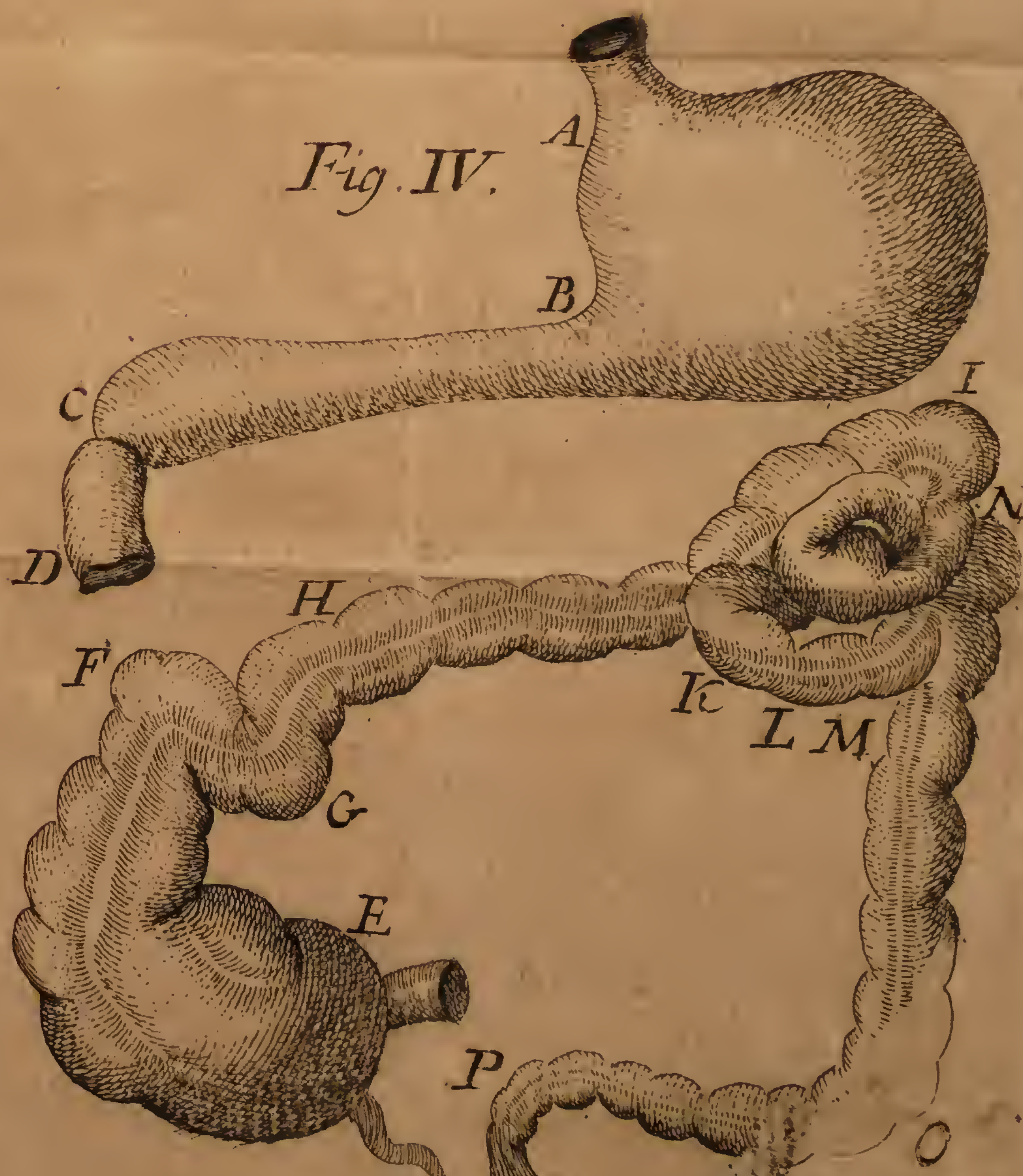

Fig. IV.

TABULA IV.

